Monahia
María

Viaţa Sfântului
NÍCON
ultimul Stareţ de la Optina

ÎNSOŢITĂ DE ÎNVĂŢĂTURILE SALE ŞI ALE SFÂNTULUI VARSANÚFIE, PĂRINTELE SĂU DUHOVNICESC

Predania

Viaţa Sfântului
NÍCON

tipărită cu binecuvântarea
PREASFINȚITULUI
PĂRINTE GALACTION
Episcopul Alexandriei și Teleormanului
București 7517 / 2009

Predania

Monahia
María
(Dobromâslova)

Viaţa
Sfântului
NÍCON
ultimul Stareţ de la Optina

**însoţită de învăţăturile sale
şi ale Sfântului Varsanúfie,
părintele său duhovnicesc**

*Traducere din limba Rusă
de Pr. Prof. Teoctist Caia*

ÎN LOC DE PREFAȚĂ

Dacă doreşti, cititorule, haide împreună cu mine, împreună cu luminoasele amintiri ale tinereţii mele, la Sihăstria Optina! Ocolind Kozélskul, vom intra în lunca Căzăcească. Mănăstirea, care o vreme se va ascunde de privirile dumneavoastră în spatele clădirilor oraşului, va apare din nou în faţă.

Sihăstria Optina!… Ce mult spun sufletului meu aceste două cuvinte! Amintirile se îngrămădesc, o iau una înaintea alteia. Cele luminoase şi pline de bucurie sânt înlocuite cu cele pline de multă întristare…

Era cândva o mănăstire ce se numea Sihăstria Optina. Era vestită în toată Rusia, chiar şi dincolo de hotarele ei. Mănăstirea nu era renumită prin moaştele unor sfinţi plăcuţi lui Dumnezeu, nici prin icoane făcătoare de minuni, nici prin vechi construcţii arhitecturale. Mănăstirea era slăvită prin Stareţii ei, prin călugării cu o înaltă cultură duhovnicească, purtători şi păstrători ai monahismului adevărat. Aici se sileau să ajungă oameni din toate colţurile Rusiei, cu suferinţele lor sufleteşti şi trupeşti, având nădejde să primească o binecuvântată mângâiere, un sprijin, un sfat, o îndrumare. Stareţii le transmiteau ucenicilor experienţa pe care o adunaseră. Astfel, prin succesiune, stăreţismul trecu de la un bărbat duhovnicesc la altul. Numele marilor Stareţi de la Optina sânt: Leoníd (în schima mare, Lév), Macárie, Amvrósie, Anatólie, Iósif, Varsanúfie, un alt Anatólie, „cel tânăr,” şi Nectárie – cunoscuţi Creştinilor ortodocşi râvnitori, care, cu evlavie, cinstesc fericită pomenirea lor.

Sihăstria Optina (acum aşezământul Optina)[1] se găseşte la trei kilometri depărtare de oraşul Kozélsk, regiunea Kalúga. Drumeţul ce merge într'acolo pe calea ferată, coborând din vagon, trecând printre clădirile staţiei, va vedea încă de departe o mănăstire albă, care se

1 Pe data de 4/17 Noiembrie 1987, Sihăstria Optina a fost retrocedată Patriarhiei Moscovei ca mănăstire stavropighială de călugări. /n.ed.rus./

evidenţiază cu clopotniţa sa înaltă şi zveltă ca o lumânare, pe fundalul pădurii albastre care încadrează întreg orizontul.

Dacă doreşti, cititorule, haide împreună cu mine, împreună cu luminoasele amintiri ale tinereţii mele, la Sihăstria Optina! Ocolind Kozélskul, vom intra în lunca Căzăcească. Mănăstirea, care o vreme se va ascunde de privirile dumneavoastră în spatele clădirilor oraşului, va apare din nou în faţă. Şoseaua şerpuieşte prin luncă, printre tufişurile de mărăcini, şi iată un şanţ! Un preot trece peste el. Acesta este hotarul ce desparte terenurile mânăstirii de cele ale oraşului. Apoi vine o alee lungă, de răchite bătrâne cu coroane imense. Sub picioare este nisip. Se merge cu anevoie. Miroase a flori şi umezeală de pârâu. Printre copaci străluceşte ceva alb, ceva ce aduce a aur. Mănăstirea este aproape. Bacul vă va trece (ulterior s'a făcut un pod) pe celălalt ţărm al râului cel voios şi iute, Jizdra.

Binecuvântarea vă umple sufletele, de cum păşiţi pe pământul sfânt al mânăstirii. Însemnându-vă cu semnul crucii, veţi intra prin Sfintele Porţi. O scară înaltă vă va duce sus în clopotniţă. Ceasul bate melodios sferturile de oră. Sub bolţile clopotniţei este răcoare şi linişte, paşii răsună pe pardoseala de piatră. Pe pereţi se află chipuri sfinte: Intrarea în Biserică a Maicii Domnului, Cuvioasa María Egipteanca în zdrenţele care abia îi acoperă trupul ars de arşiţă, de care se apropie Stareţul Zosima, Sfântul Proroc Ilíe în pustie şi corbul care îi aduce pâine în cioc.

Dumneavoastră veţi merge mai departe. Soarele strălucitor joacă pe crucile aurite. Pereţii bisericilor scânteiază cu albul lor, scufundându-se în verdeaţa copacilor înconjurători. Printre merii rămuroşi, printre peri şi alţi copaci se înalţă clădirile mănăstirii. Un zid nu prea înalt din cărămidă, plantat de jur împrejur cu două rânduri de tei, împrejmuieşte cele patru biserici mari ale mănăstirii şi cimitirul. O cărăruie bătătorită, acoperită cu nisip auriu, vă conduce pe lângă cate-

drala Intrării Maicii Domnului în Biserică către mormintele Stareţilor adormiţi. Alături de uşile din partea de miazăzi a catedralei se găseşte paraclisul de pe mormântul Stareţului Schiarhimandrit Varsanúfie şi a Ieroschimonahului Anatólie (Zerţalov), dascălul şi îndrumătorul schiarhimandritului. În partea dreaptă se găsesc paraclisele unde odihnesc Stareţii Leoníd, Macárie, Amvrósie, Iósif şi Anatólie (Potapov). Oamenii intră neîncetat în aceste paraclise, unde, în faţa icoanelor, ard fără întrerupere candele. Se roagă, fac sfinte rugăciuni, sărută cu evlavie mormintele de marmoră, iau nisip din gropiţe făcute special deasupra mormintelor. Aici odihnesc uriaşii Duhului. Pe mormintele lor reci adie căldură. Iar cei ce se închină cu credinţă la aceste morminte nu pleacă fără mângâiere şi ajutor binecuvântat.

Ocolind bisericuţa Icoanei Maicii Domnului din Vladímir (fosta bolniţă al mănăstirii), prin porţile de la răsărit, veţi ieşi în drumul spre Schit. Pădure. Pini seculari, stejari, brazi şi tei vă înconjoară precum un zid înalt. Este întuneric, linişte şi taină.

Dar, iată, printre trunchiurile groase ale pinilor străluceşte la cotiturile cărării ceva de culoare roz-deschis. Încă o cotitură, şi în faţa dumneavoastră apare Schitul. Ce simplitate, ce frumuseţe!

Sub umbra copacilor seculari priveşte, atât de micuţă, clopotniţa de culoare roz a Schitului. Pe amândouă laturile se găsesc „bordeiele" Stareţilor. Un perete de bârne rezemat la colţuri pe stâlpi de piatră înconjoară Schitul – iar împrejur pădure, pădure nesfârşită… Sub clopotniţă, o uşă grea de metal stă întotdeauna închisă. De pe pereţi vă privesc chipurile pătrunzătoare şi aspre ale cuvioşilor părinţi nevoitori din vremurile de altădată şi din vremurile noastre: feţe supte de post şi nevoinţe, ochi pătrunzători şi severi. „Începutul înţelepciunii este frica lui Dumnezeu," se poate citi pe sulurile desfăcute din mâinile nevoitorilor. Nehotărâţi, vă opriţi. Aici, dincolo de această uşă, trăiesc oameni care au plecat din lume şi care, după puterile lor,

îi imită pe aceşti cuvioşi părinţi. Simţământul propriei nimicnicii şi păcătoşenii vă covârşeşte sufletul. Veţi încetini paşii, pentru câteva clipe. În sfârşit, cuprinşi de îndoială, veţi bate. Uşa se deschide larg şi portarul, cu un zâmbet dulce pe faţa-i de bătrân, se înclină până la pământ. Dumneavoastră faceţi un pas înainte, şi vă opriţi uimit. După semiîntunericul pădurii şi privirile pătrunzătoare ale nevoitorilor, aţi nimerit în împărăţia luminii. În faţa ochilor se află o grădină. Între verdeaţa copacilor şi a tufelor se ivesc mici căsuţe albe, chilii aşezate la o zvârlitură de piatră una de alta. Chiar în faţa dumneavoastră se găseşte biserica de lemn, cu o arhitectură foarte simplă, zugrăvită în roşu-închis şi închinată ocrotitorului Schitului, Sfântul Ioán Înainte-mergătorul şi Botezătorul Domnului. Şi o mulţime de flori! Începând de la clopotniţă, ele vă bucură ochii, oriunde vă veţi îndrepta paşii. Şi ce linişte… Nici un zgomot împrejur. Doar cântecul păsărilor şi foşnetul frunzelor din copaci tulbură această sfântă linişte. Tihnă, linişte, odihnă… Fericiţi sânt oamenii pe care Dumnezeu i-a învrednicit să trăiască în acest rai pământesc, departe de lumea deşartă şi mult zbuciumată, plină de ispite şi tentaţii.

Într'o iarnă au intrat în Schit doi tineri, fraţi, ce veneau de la Móscova. Ei au venit pentru binecuvântare la egumenul Schitului, Stareţul Varsanúfie, având dorinţa şi intenţia să-şi închine viaţa Domnului, primind călugăria. Unul dintre ei, vesel şi bucuros de viaţă, cu sufletul său curat şi feciorelnic, arzând de dorinţa desăvârşirii duhovniceşti, a atras repede atenţia egumenului. Acesta parcă ar fi prevăzut cu ochii duhovniceşti că în acest tânăr îl va găsi pe vrednicul său urmaş, pe râvnitul ucenic al făgăduinţelor stăreţeşti.

Într'adevăr, tânărul a devenit curând cel mai apropiat ucenic şi „ştiutor al tainelor" stăreţeşti. Ca urmare, dobândind „măsura vârstei desăvârşirii," în pofida tinereţii, el însuşi a devenit stareţ, ultimul Stareţ al Optinei, învăţător al adevăratei vieţi monahale.

Tânărul se numea Nikolái Beliaev, iar în viaţa călugărească Ieromonahul Nícon. Despre el se va vorbi în continuare, dacă va binecuvânta Domnul.

CAPITOLUL I

Nu voi muri, ci voiu fi viu şi
voiu povesti lucrurile Domnului.
/Ps. 117:17/

La sfârşitul veacului al nouăsprezecelea şi începutul veacului al douăzecilea trăia la Móscova o familie de negustori pe nume Beliaev. Capul familiei, Mitrofán Nikoláievici Beliaev, era de obârşie ţăran din gubernia Voronej, judeţul Zemleansk. Tatăl lui fusese iobag. Împovărat de o familie numeroasă (avea paisprezece copii), după reforma de eliberare a întâmpinat mari greutăţi, deoarece bucata de pământ ce i s'a dat era prea mică şi nu avea alte surse de existenţă. Din această pricină, trei dintre fiii lui, printre care şi cel mai mic, Mitrofán, care abia avea douăzeci de ani, au părăsit ţinuturile natale şi au plecat pe jos „să caute fericirea" la Móscova.

Mitrofán a reuşit să-şi găsească de lucru ca muncitor la cel mai bun magazin din acel timp, „Murend Merilitz," actualmente Magazinul Central Universal, la intersecţia dintre Strada Petrovka şi Piaţa Teatrului.

Băiatul era deştept din fire, energic şi avea o capacitate de muncă deosebită. Datorită acestor calităţi, a avansat foarte repede, ajungând vânzător şi apoi responsabil la un raion de mărfuri manufacturate. Câştiga bine şi avea legături serioase cu lumea manufacturieră, deoarece se bucura de încrederea deplină a stăpânului şi avea împuterniciri speciale din partea acestuia. Succesul, bogăţia şi renumele l-au făcut să aibă o părere exagerată despre propriile capacităţi, iscând un motiv de neînţelegere cu „atotputernicul jupân," cu care a rupt relaţiile, hotărând să-şi deschidă o afacere proprie. La început lucrurile au mers foarte bine, dar apoi au intervenit nereuşitele, aşa cum se întâmpla destul de des în lumea negoţului, unde aproape fiecare se străduieşte să-l

înece pe celălalt, temându-se de concurenţă. Mitrofán Nikoláievici a ajuns într'atât de ruinat, încât nici până la sfârşitul vieţii nu a mai putut ajunge la acea înălţime, rămânând comis-voiajor pentru nişte firme importante de comerţ.

Era un om foarte sănătos şi avea o energie inepuizabilă. După cuvintele sale, întreaga sa viaţă nu a fost niciodată bolnav, fără a socoti boala de dinaintea morţii. Doar o singură dată a stat câteva luni în spital, pentru nişte arsuri pe care şi le-a făcut într'un incendiu, salvând un copil. La vreme de incendii, în general, el dădea dovadă de mare bărbăţie şi mult curaj în salvarea oamenilor şi a bunurilor acestora. De asemenea, în timpul inundaţiilor el nu se dezlipea de râul Móscova, salvându-i pe cei ce se erau gata să se înece. Pentru astfel de fapte de mare bărbăţie, de neînfricare şi jertfă de sine, a fost decorat cu ordine şi medalii.

Încă din primii ani de viaţă la Móscova, Mitrofán Nikoláievici s'a căsătorit cu o văduvă ce avea două fete. Soţia a murit curând de tuberculoză. Apoi şi cele două fiice vitrege au murit de aceeaşi boală. După moartea primei soţii, s'a căsătorit a doua oară cu Véra Lavréntievna, fiica unui negustor din Móscova pe nume Şveţov. Tatăl ei, Lavréntie Ivánovici Şveţov, fusese un copil abandonat, orfan de ambii părinţi. El a fost cules de pe stradă de cineva şi acela, fiindu-i milă de dânsul, l-a dat în grija unui negustor bătrân la Belciuga, la un magazin de fierărie. Băiatul era ascultător, cu credinţă în Dumnezeu şi deosebit de conştiincios. Bătrânul negustor l-a îndrăgit foarte mult, iar la moartea sa i-a încredinţat negoţul cu fierărie. Lavréntie Ivánovici s'a descurcat apoi atât de bine, încât spre sfârşitul vieţii avea trei magazine de fierărie.

Véra Lavréntievna Şveţov s'a măritat cu Mitrofán Nikoláievici Beliaev când acesta avea treizeci şi unu de ani; ea era mai mică decât dânsul cu zece ani. Era o fată frumoasă şi avea o educaţie bună pentru acele timpuri; ştia Franceza şi Germana. Încă din fragedă tinereţe a fost pasionată de muzică şi teatru, cunoscându-se cu mulţi artişti şi muzi-

cieni ai vremii. Ea însăşi iubea şi înţelegea muzica. Din această pricină, cununia lor a avut loc în biserica „Marea Înălţare” de lângă Porţile Nikitin, deoarece această biserică, încă din timpuri străvechi, era preferată de toţi artiştii şi cântăreţii care cântau aici la marile praznice şi în Săptămâna Patimilor.

În primii ani de căsătorie, soţii Beliaev au locuit pe strada Dónskaia, într’o casă bună, care acum nu mai există, casă ce avea o grădină mare şi minunată. Când afacerile lui Mitrofán Nikoláievici s’au clătinat, au început să aibă mari greutăţi materiale. Pe atunci aveau şapte copii. Mitrofán îl ajuta încă de atunci în afaceri pe Lavréntie Ivánovici, iar acesta, mişcat de un simţământ de recunoştinţă, cât şi pentru a veni în întâmpinarea soţiei sale, María Stepánovna, care întotdeauna şi-a dorit s’o aibă aproape pe Vérocika, fiica ei iubită, l-a convins pe ginere să se mute în casa lor, pe strada Balşáia Ordânka, în parohia cu hramul Icoana Maicii Domnului „Bucuria tuturor celor scârbiţi,” pentru a locui împreună. Era o casă mare şi bună, şi întreaga familie Beliaev trăia cu mare confort. Toţi membrii familiilor Beliaev şi Şveţov erau foarte credincioşi, în duhul Bisericii Ortodoxe. Viaţa lor cotidiană, fără să mai vorbim de marile evenimente, se desfăşura în strânsă legătură cu obiceiurile şi rânduielile bisericeşti. Păzeau cu sfinţenie posturile şi praznicele, mergeau des la biserică. Adesea, chemau acasă preoţi pentru a săvârşi slujbe religioase. Cu aceste prilejuri se aduceau uneori de la biserică icoane făcătoare de minuni şi alte lucruri sfinte. Adesea se săvârşea acasă slujba privegherii, deoarece bunica, María Stepánovna, spre sfârşitul vieţii, nu mai putea merge la biserică din pricina bolii. De câteva ori a venit în casa lor Părintele Ioán din Kronştadt, care a slujit acolo câteva *Te-Deum*-uri, a băut ceai şi a stat de vorbă cu ei.

Deosebit de evlavios era bunicul, Lavréntie Ivánovici. Vreme de treizeci şi trei de ani, până la moarte, a fost staroste la biserica „Sfinţii Împăraţi cei întocmai cu Apostolii Constantín şi Eléna,” din Kremlín,

pe deal. Era o bisericuţă nu prea bogată, dar foarte dichisită. În perioada invaziei Napoleoniene, ea a avut de suferit din pricina incendiilor. Lavréntie Ivánovici s'a zbătut mult pentru înfrumuseţarea şi amenajarea ei, continuând lucrarea înaintaşilor săi. În această biserică se găsea icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului „Neaşteptata bucurie," pe care Lavréntie Ivánovici şi întreaga familie Beliaev o cinsteau în chip anume.

În problemele negustoreşti, Lavréntie Ivánovici era deosebit de cinstit şi conştiincios. Nu i s'a întâmplat niciodată în viaţă să fi înşelat cu bună-ştiinţă sau să fi ofensat pe cineva, dezminţind prin aceasta zicala: „Nu înşeli, nu vinzi."

– Eu, spunea dânsul, nu am înşelat niciodată pe nimeni, toată viaţa mea, iar treburile mi-au mers mai bine decât la alţii.

Pentru viaţa sa cucernică, era preţuit atât de colegii săi negustori, cât şi de feţele bisericeşti cu care a întreţinut întotdeauna relaţii apropiate, de prietenie. Chiar şi un bărbat de o înaltă ţinută morală, cunoscut şi respectat de toată lumea, precum Protoiereul Valentín Amfiteatrov, avea faţă de dânsul un deosebit respect şi deseori era oaspetele casei – nu numai pe când era parohul bisericii Sfinţilor Constantín şi Eléna, dar şi după aceea, când a devenit paroh la catedrala Sfinţilor Arhangheli.

Îmbolnăvindu-se de cancer la stomac, după aproape şase luni de boală, Lavréntie Ivánovici a adormit întru Domnul cu pace, la data de 14 Ianuarie 1902. Chiar în ziua morţii, în casă la el a fost adusă o icoană făcătoare de minuni. Ieromonahul care a slujit un *Te-Deum*, văzând starea gravă în care se afla Lavréntie Ivánovici, a propus să fie împărtăşit cu Sfintele Taine. Acesta se întâmpla ziua, pe la ora doisprezece, iar seara, în aceeaşi zi, el a plecat din lumea aceasta. Doctorul care a venit a doua zi a spus cu uimire:

– Nu m'am aşteptat la o moarte atât de grabnică. Presupuneam că va mai trăi încă o lună…

După moartea sa, la biroul magazinului s'au găsit câteva Psaltiri pe care le citise până ce ajunseseră de nefolosit.

Lavréntie Ivánovici îşi iubea foarte mult nepoţii, era bun cu ei, dar în acelaşi timp era şi sever.

Mitrofán Nikoláievici era, de asemenea, un om credincios, dar religiozitatea sa era mai mult exterioară. El nu pătrunsese în profunzimile învăţăturii Creştine. Îi plăceau mai ales posturile bisericeşti, cântarea bună, citirea şi slujirea. Protodiaconii Andréi Şehovţev şi Nikolái Rosleakov de la catedrala Adormirea Maicii Domnului, renumiţi pentru glasurile lor, erau prietenii şi comesenii lui.

Véra Lavréntievna nu era mai puţin credincioasă decât tatăl şi soţul ei. Între altele, avea un caracter aşezat, liniştit şi drept. Mulţi ani după aceasta, Stareţul Varsanúfie de la Optina îi spunea fiului ei, Nikolái, aceste cuvinte:

– Să mulţumiţi lui Dumnezeu că aveţi o astfel de mamă. „Iată cu adevărat Israiltean, întru carele vicleşug nu este." /Io. 1:47/

Mitrofán Nikoláievici şi Véra Lavréntievna şi-au crescut copiii în duhul iubirii şi a evlaviei Creştine. S'au îngrijit nu numai de bunăstarea lor fizică ci, chiar din primele zile ale vieţii lor conştiente, s'au străduit să-i deprindă cu principiile Creştine de viaţă. Îşi iubeau copiii, îi mângâiau, se ocupau în tot felul de dânşii, dar nu îi răsfăţau, iar pentru neascultare şi pozne aceştia erau pedepsiţi.

CAPITOLUL II

Nu voi m'aţi ales,
ci eu am ales pre voi.
/Io. 15:16/

Pe data de 26 Septembrie 1888, soţilor Beliaev li s'a născut un prunc pe care, la Sfântul Botez, l-au numit Nikolái, în cinstea şi întru slava Ierarhului lui Hristos Nicoláe al Mirelor Likiei, făcătorul de minuni.
Mai aveau atunci încă trei copii: Líubovi, Nadéjda şi Vladímir. Nikolái a fost cel de-al patrulea. Pruncul Nikolái a crescut, hrănindu-se pe neobservate, împreună cu laptele mamei, şi cu toate calităţile sufletului ei cel bun.
În viaţa fiecărui om, în special a Creştinului, există evenimente inexplicabile prin caracterul lor tainic, de neatins pentru mintea omenească. Cel mai adesea ele se uită, înăbuşite de deşertăciunea vieţii, şi ni le amintim doar la bătrâneţe. Atunci, deodată, ceea ce este tainic şi neînţeles se face înţeles şi simplu. Atunci, la rândul său, vine şi gândul acesta: cum a putut trece omul pe lângă aceste semne ale Dumnezeieştii Pronii, fără să le recunoască, şi apoi să le uite? Fiecare om are parte de asemenea evenimente importante. Oamenii care nu cred în Pronia Dumnezeiască le numesc adesea întâmplări. Creştinul, însă, încredinţat că întreaga lui viaţă se află în mâinile lui Dumnezeu, vede în aceste „întâmplări" un sens profund şi important.
Întreaga viaţă a lui Nikolái Beliaev, încă din zilele pruncieii, a stat sub semnul Proniei Dumnezeieşti. Chiar o întâmplare nesemnificativă, remarcată doar de mama sa, avea să aibă o importanţă profundă şi, în parte, avea să prevestească viitoarea viaţă a copilului. Multcinstitul protoiereu, Părintele Ioán din Kronştadt, unul din Drepţii zilelor noastre, a vizitat o dată casa familiei Beliaev. După ce a slujit un

moleben[1], a blagoslovit-o pe tânăra mamă şi i-a dăruit o fotografie ce purta iscălitura sa şi data, 22 Martie 1888, cu o jumătate de an înainte de naşterea lui Nikolái. O altă întâmplare semnificativă s'a petrecut cu dânsul când avea vreo cinci ani. Micuţul Kólea s'a îmbolnăvit grav (se poate să fi fost difterie). Boala a evoluat în mod catastrofal. Medicul familiei Beliaev, Saltâkov, le-a dat de înţeles părinţilor despre starea deznădăjduită, fără ieşire, a copilului. Într'adevăr, spre seară, copilului i se făcuse atât de rău, încât moartea părea iminentă. Băiatul zăcea inconştient. Trupuşorul lui se răcise şi se învineţise. Nu mai respira. La pătuţul fiului muribund au rămas doar părinţii. Biata Véra Lavréntievna nu înceta să maseze trupuşorul ce se răcise şi, vărsând lacrimi amare, se ruga cu osârdie Sfântului Nicoláe pentru ajutor de sus. Tatăl căuta să o înduplece să lase „mortul" în pace şi să nu-l mai chinuiască. Fără să-şi asculte soţul, ea a continuat să-l maseze, vărsând lacrimi şi chemându-l în ajutor pe Sfântul lui Dumnezeu, care ajută atunci când folosinţa omenească este neputincioasă.

Şi s'a întâmplat o minune!… Copilul a început să respire… Încurajaţi de o slabă licărire de nădejde, au început amândoi părinţii să-l maseze şi mai puternic. Rugăciunea mamei, înălţată din prea-plinul inimii ei iubitoare, nu a rămas neascultată. Domnul, pentru rugăciunile Ierarhului Nicoláe, a dăruit viaţă copilului. Desigur, însă, că nu pentru a sluji patimilor lumii i s'a dăruit viaţă pruncului Nikolái. Domnul Atotştiutorul, care vede dinainte întreaga viaţă a fiecărui om, de la naştere şi până la moarte, săvârşind această minune, a lăsat să se înţeleagă că viaţa pruncului Nikolái este menită slujirii lui Dumnezeu. Ulterior, Stareţul Varsanúfie de la Optina a subliniat în chip anume însemnătatea tainică a acestei întâmplări, în înţelesul vădit a menirii lui Nikolái pentru viaţa călugărească, în afara lumii…

1 Rugăciune specială în Biserica Rusă, adresată Mântuitorului, Maicii Domnului şi sfinţilor. /n.tr./

În viaţa ce a urmat, el a avut parte de mai multe întâmplări, rezolvate vădit prin Pronia lui Dumnezeu. Cu mâna Sa nevăzută, Domnul l-a purtat pe alesul Său pe calea menită, păzindu-l şi mântuindu-l.
Kólea a crescut un copil vesel şi zburdalnic. Fără a lua în seamă o anumită stângăcie, era foarte îndemânatic, plin de iniţiativă şi inventiv în felurite jocuri şi distracţii copilăreşti.
Unul din jocurile lui preferate, care cerea putere şi îndemânare, erau arşicele. Odată, în timpul jocului, din neatenţie, s'a aşezat lângă perete pe direcţia din care se trăgea. S'a întâmplat ca, chiar atunci, un băiat cu o putere fizică deosebită să dea foarte puternic cu o arşice umplută cu plumb, care, doborând alte câteva arşice, a zburat şi s'a lovit de perete la trei-patru centimetri de capul lui Kólea. Cea mai mică şi mai neatentă mişcare a lui în acea clipă, şi arşica grea i-ar fi zdrobit capul!
Sânt multe astfel de întâmplări, când viaţa i-a fost în primejdie. Dar ele au fost degrabă uitate sau au trecut nebăgate în seamă.
Putem aminti încă două întâmplări care s'au petrecut cam în acelaşi timp, când Kólea era deja adolescent. În ele se vede, de asemenea, mâna lui Dumnezeu care îl păzea.
În anul 1905, când Kólea avea şaptesprezece ani, a fost oaspetele unor prieteni, la vila acestora. Un tânăr l-a invitat la vânătoare. Kólea s'a dus, având de gând să se plimbe prin pădure. N'au vânat nimic, deoarece nu au întâlnit nici o sălbăticiune, aşa că au început să culeagă bureţi. Deodată, tânărul vânător a ridicat cocoşul armei sale. I s'a părut că într'o tufă este o găinuşă. În tufă însă nu se găsea nimic, dar sub o altă tufă a văzut un burete, şi i-a spus lui Kólea să-l ia, iar el a lăsat, din greşeală, cocoşul! Ar fi trebuit să se producă o împuşcătură şi, dacă ar fi fost aşa, glonţul l-ar fi nimerit pe Kólea, care era aplecat după burete: ţeava armei era îndreptată spre dânsul, la o distanţă de doi-trei paşi. Dar împuşcătura, dintr'o cauză necunoscută, nu s'a produs.

O altă întâmplare s'a petrecut astfel: odată, Kólea mergea pe bicicletă pe una din străzile lăturalnice ale Móscovei. Strada era pustie. Mergea liniştit şi fără grijă, privind într'o parte şi în cealaltă. Deodată, s'a simţit de parcă l-ar fi lovit ceva. Şi-a întors capul şi a văzut un cal înhămat la o căruţă, care venea în goană spre dânsul. Dacă şi-ar fi întors capul câteva clipe mai târziu, trăpaşul l-ar fi lovit, poate chiar l-ar fi strivit sau, în cel mai bun caz, l-ar fi schilodit. Îngerul păzitor i-a arătat atunci primejdia, în chip nevăzut. Ulterior, amintindu-şi de aceste întâmplări din viaţa sa, nota în jurnalul său: „Domnul m'a păzit întotdeauna." Şi Stareţul Varsanúfie, povăţuitorul său, nu rareori îi spunea că toată viaţa lui a stat sub semnul Dumnezeieştii Pronii.

Soţii Beliaev au avut opt copii. Fetiţele Líubovi şi Nadéjda erau cele mai mari. Apoi urmau băieţii, Vladímir, Nikolái, Serghéi, Iván, Mitrofán şi Alexéi. Toţi s'au născut la un interval de un an unul faţă de celălalt, în afară de ultimii doi, Mitrofán şi Alexéi. Toţi, cu excepţia lui Alióşa, au fost botezaţi în biserica „Acoperământul Maicii Domnului" de pe Strada Dónskaia, deoarece s'au născut până la mutarea în casa bunicului. În această familie, pe deplin îndestulată, copiii trăiau bine. Nu numai că nu duceau lipsă de nimic, dar se poate spune că trăiau aproape în lux. Băieţii mai mari aveau fiecare camere separate. Cei ce erau mai mici aveau, de asemenea, camerele lor. Iván avea şi el camera lui, deoarece în anii copilăriei se ocupa de canari. Avea atât de mulţi, încât aceştia zburau liberi prin cameră. Pentru ca la joacă copiii să nu se tăvălească direct pe duşumea, ei aşterneau pe jos un covor mare de pâslă şi perne umplute cu vată.

De praznicul Naşterii Domnului, se aducea întotdeauna un brad mare, pe care îl împodobeau cu ajutorul unei scări. Pregătirile se făceau cu mult înainte de Crăciun. Sub îndrumarea mamei şi a dădacei, toţi copiii luau parte activă la pregătirea podoabelor pentru brad.

Din hârtie aurită şi colorată făceau lanţuri, stele şi pocnitori. Cu hârtie poleită înveleau nuci. Erau invitaţi nu numai copiii rudelor

şi cunoscuţilor, dar şi copiii servitoarelor din casele cunoştinţelor – e adevărat, în mod separat. Copiii erau învăţaţi că nu există nici o deosebire între dânşii. Ei nu observau nici o deosebire şi se jucau unii cu alţii liberi şi nestingheriţi. Îndeosebi Kólea o ducea foarte bine. Era un copil voios şi scump, ce se bucura de dragostea deosebită a bunicului şi bunicii. A fost înzestrat prin fire cu un caracter vesel, ager şi energic. Prin aceste calităţi se deosebea de fraţii săi. Dragostea lui de viaţă îi molipsea şi pe ceilalţi. Oriunde apărea el, dispărea plictiseala şi se înstăpânea buna dispoziţie. Totul respira a bucurie. A rămas acelaşi până la sfârşitul vieţii, doar că veselia copilărească s'a preschimbat într'o bucurie tihnită, rod al unei înalte culturi duhovniceşti.

Judecând după amintirile fratelui său Iván, o trăsătură distinctivă de caracter a lui Kólea, încă din copilărie, era răbdarea şi o foarte mare înfrânare. Potrivit cuvintelor mamei, spre deosebire de fraţii săi, era un copil foarte răbdător încă din faşă. Chiar şi atunci când era bolnav şi suferea, îi uimea pe ai săi printr'o răbdare bărbătească.

Iată ce s'a întâmplat odată. Fiind la vilă, copiii s'au gândit să distrugă un cuib de viespi dintr'o cămară, undeva sus sub tavan. Kólea s'a hotărât să-l dea jos. Avea atunci doisprezece ani. Apucându-se cu mâna de o grindă, s'a urcat sus pe perete, dar, încercând să se întindă până la cuib, grinda s'a rupt. Căzând, şi-a spintecat podul palmei într'un cui mare şi ruginit. Brusc, a scos un ţipăt, dar nu au fost nici gemete, nici lacrimi. Când mama, vărsând şiroaie de lacrimi, l-a uns cu iod şi i-a bandajat rana adâncă şi sângerândă, fraţii priveau cu groază la această procedură. Kólea nu a scos nici un sunet. Doar buza muşcată puternic şi paloarea feţei arătau durerea sa! Această răbdare uimitoare şi stăpânire de sine s'au păstrat în caracterul său întreaga viaţă.

În anul 1902, pe data de 14 Ianuarie, când Kólea avea paisprezece ani, a murit bunicul său, Lavréntie Ivánovici. Era întâia moarte, întâia durere, după viaţa fericită şi fără de griji a copilăriei. După o jumătate de

an de la moartea bunicului, pe 30 Iulie 1902, a murit şi bunica, María Stepánovna. În acelaşi timp s'a îmbolnăvit grav tatăl său, Mitrofán Nikoláievici, care, chinuindu-se vreun an şi jumătate, a murit de cancer la esofag în noaptea de 2 spre 3 Ianuarie 1903, având şaizeci de ani. A murit în pace, aşa cum se roagă Creştinii. Era pe deplin conştient că moare. De aceea, cu două zile înainte de moarte, în noaptea de Anul Nou, toţi copiii au fost aduşi să se ierte cu dânsul. Toţi stăteau lângă aşternutul său, cu pahare de şampanie în mâini. După ce s'a băut şampania, tatăl i-a binecuvântat pe fiecare, fiu şi fiică, cu ultima binecuvântare.

Aceste trei decese ale celor apropiaţi, care s'au perindat unul după altul, în curs de un an, au rănit adânc sufletul impresionabil al lui Kólea. Se poate presupune că în aceşti ani dureroşi pentru întreaga familie, în sufletul lui Kólea a început să aibă loc o schimbare. Viaţa i-a pus în faţă, pentru întâia oară, o enigmă de nedezlegat pentru slaba minte omenească: taina vieţii şi a morţii. El a trăit cu o deosebită acuitate moartea bunicului. Următoarele două evenimente, moartea bunicii şi a tatălui, le-a suportat relativ uşor.

Începând de acum, s'a făcut observată în sufletul său o mare sobrietate în manifestarea simţămintelor sale, trăsătura distinctivă a unui suflet curajos şi răbdător. Astfel, în timpul ultimei panihide de dinaintea scoaterii din biserică, când întreaga numeroasă familie a Beliaevilor înconjura sicriul cu trupul neînsufleţit al lui Mitrofán Nikoláievici, Kólea nu a scos nici un sunet. Stătea lângă sicriul tatălui său ca o statuie. Doar lumânarea îi tremura în mână, şi lacrimi mari şi luminoase se prelingeau din ochii săi.

Un lucru ciudat pentru familia Beliaev, predispusă spre cele ale lui Dumnezeu, era că pe copii, când erau mici, îi duceau destul de rar la biserică, mai ales în zilele reci ale anului, poate de frică să nu răcească. Pe copii îi iubeau, îi mângâiau, dar nu le îngăduiau prea multe; aceştia nu îndrăzneau să plece de acasă fără să ceară voie.

Încă din fragedă copilărie, ei au învăţat să se roage la Dumnezeu dimineaţa şi seara. Aveau întocmită şi o mică pravilă, alcătuită din următoarele rugăciuni: „Împărate ceresc," „Tatăl nostru," „Născătoare-de-Dumnezeu Fecioară, bucură-te" şi altele. Apoi urma o scurtă rugăciune, adresată ocrotitorului fiecăruia, şi alta către Ierarhul Nicoláe, făcătorul de minuni. Pravila se încheia cu o rugăciune pentru sănătatea tuturor, începând cu bunicul şi încheind cu fratele mai mic. După moartea bunicului, bunicii şi a tatălui s'a mai adăugat şi o rugăciune pentru cei adormiţi. Rugăciunile se spuneau pe de rost, cu glas tare şi pe rând. La rugăciune lua parte întotdeauna şi mama. În afara cărţilor laice, care erau date cu mare grijă copiilor, li se citea adesea Evanghelia şi Vieţile Sfinţilor, cu glas tare, sau uneori de către ei înşişi.

Sufletul curat şi primitor al lui Kólea se zbuciuma înaintea adevărurilor pe care le descoperea citind vieţile sfinţilor şi alte cărţi cu conţinut duhovnicesc şi, de asemenea, în procesul de studiere a religiei în şcoală.

Cugeta adesea la problema diferenţei sociale dintre oameni, ce sânt cu desăvârşire aceiaşi după fire. Inima i se frângea de milă pentru acei copii care (o ştia prea-bine din povestirile celor vârstnici şi ale tovarăşilor săi), pe jumătate goi şi flămânzi, trăiesc în subsoluri umede sau pribegesc pe străzile Móscovei, cerând milă de la trecători.

Vărsând lacrimi amare, adormea în pătuţul său cugetând la Dumnezeu, la atotputernicia şi atotprezenţa Sa. Îndeosebi îl neliniştea gândul la moarte, la iad şi la chinurile veşnice care îi aşteaptă pe cei păcătoşi. Din pricina afluenţei de gânduri, vreme îndelungată nu putea să adoarmă, pe când fraţii lui dormeau de mult. Mintea sa de copil era neputincioasă în a înţelege imensitatea acestor idei. Era uimit mai ales de faptul că muncile iadului vor fi veşnice, adică fără sfârşit. Nemărginirea îl înfricoşa cel mai mult, lucru de neînţeles pentru fiinţa omenească care trăieşte în timp şi în spaţiu.

Uneori, mai cu seamă de marile praznice, când nu se putea ocupa cu nimic, se plictisea. Aşa cum se spune, nu-şi găsea locul. În astfel de clipe, nu-l mai atrăgeau nici măcar jocurile preferate şi distracţiile. Sufletul său flămânzea, lipsit de hrana duhovnicească, se chinuia, năzuind în chip inconştient spre ceva încă necunoscut, dar nespus de frumos, nemărginit, mai înalt decât toată viaţa înconjurătoare.

Înzestrată din punct de vedere muzical, Véra Lavréntievna şi-a transmis capacităţile şi unora dintre copii ei. Volódea, Líuba şi Nádia cântau foarte bine la pian. Kólea avea un glas plăcut, curat, şi ureche muzicală. De aceea, în casă se organizau aproape zilnic concerte. Kólea cânta – îi plăcea să cânte –, iar sora sa Líuba îl acompania la pian. Repertoriul nu era unul foarte bogat. El consta, cu preponderenţă, în câteva cântecele răspândite în acele vremuri. Unul dintre cele mai îndrăgite era următorul cântec-legendă:

Pruncul Hristos avea o grădină
Şi mulţi trandafiri creşteau aici;
De trei ori pe zi îi uda,
Ca să-şi împletească cununa din ei.

Când însă trandafirii au înflorit
I-a chemat pe copiii Evreilor.
Ei au rupt câte o floare,
Şi toată grădina au pustiit-o.

„Cum îţi vei mai împleti acum cunună?
În grădina ta nu mai sânt trandafiri!”
„Voi aţi uitat că spinii
Mi-au rămas,” a spus Hristos.

Şi din spini au împletit
Cununa înspinată pentru El.
Şi picăturile de sânge, în locul trandafirilor,
I-au împodobit capul.[2]

Cântarea sa nu se remarca prin virtuozitate, dar plăcea întotdeauna celor de faţă. Cuvintele cântecului respirau la tânărul cântăreţ simţul autenticităţii. El captiva inimile ascultătorilor prin intimitatea şi sinceritatea sa.

În acea perioadă, paroh al bisericii „Bucuria tuturor celor scârbiţi" era Părintele Simeón Liapidévski. Odată, la spovedanie, el i-a spus lui Kólea, care deja era la gimnaziu, că trebuie în mod obligatoriu să vină la biserică de sfintele sărbători: „Este datoria noastră faţă de Dumnezeu." De atunci, Kólea a început să meargă mai des la biserică, uneori chiar şi în zilele de lucru.

Părintele Simeón era adesea oaspetele familiei Beliaev (Véra Lavréntievna era naşa de botez a fiului mai mic al părintelui). Auzind cântarea lui Kólea, el a convins-o pe Véra Lavréntievna să-i îngăduie lui Kólea să ajute la citit şi cântat la strană. Véra Lavréntievna a fost de acord, iar Kólea a răspuns bucuros la invitaţie. Până acum, dintre toţi copiii Beliaevilor, ce crescuseră şi învăţau la gimnaziu, mergeau permanent la biserică doar doi: Líuba şi Ivánuşka. De acum li s'a adăugat şi Kólea.

Ivánuşka (aşa cum era numit de obicei Iván, fratele lui Kólea) a năzuit mai devreme decât Kólea spre Dumnezeu şi biserică. Era mai tânăr cu doi ani decât Kólea. Caracterele lor erau deosebite cu desăvârşire şi, de aceea, existau foarte puţine puncte comune în relaţiile dintre ei. Kólea era un băiat vesel, energic, activ, şi avea o înfăţişare foarte atrăgătoare: o faţă ovală, albă, cu roşeaţă delicată, ochi de un albastru senin şi păr des, de culoare castaniu-deschis. Era plăcut tuturor şi pe toţi îi atrăgea la

2 A. N. Pleşcev – „Legenda Pruncului Hristos," muzică de P. I. Ceaikovski. /n.ed.rus./

sine. Ivánuşka era plin de contrarii, atât după înfăţişarea exterioară, cât şi după caracter. Era oacheş, cu faţa rotundă şi părul negru. Avea o natură pătimaşă, uşor de ademenit, cu o inimă înflăcărată şi o minte curioasă. Kólea, însă, dimpotrivă, cu toate că avea o veselie înnăscută, s'a remarcat încă din copilărie printr'un caracter liniştit, echilibrat şi reţinut.

Ivánuşka, avea încă din copilărie o stare de spirit pesimistă, dacă se poate spune aşa. Pricina acestei trăsături de caracter a fost miopia, pe care nimeni nu a bănuit-o până la vârsta de doisprezece ani, când a început să poarte ochelari. Vederea nu i-a îngăduit să participe activ la jocurile copilăreşti. De aici şi conştiinţa deficienţei sale, şi tendinţa sa spre însingurare.

Astfel, tustrei copiii au început să meargă la biserică aproape zilnic. Principalul îndrumător în cântarea şi citirea bisericească a fost cântăreţul bisericesc Iván Ivánovici Svetinski. În afară de citirea şi cântarea la strană, băieţii mai ajutau şi în altar: citeau pomelnice, aprindeau şi înmânau preotului cădelniţa, îndeplineau şi alte însărcinări mai mărunte. În biserica „Bucuria tuturor celor scârbiţi" se slujea fără grabă, dar nici nu se lungea slujba. După Liturghie, se săvârşea un moleben în cinstea Maicii Domnului, se citea uneori un acatist, dar totdeauna se cânta canonul „De multe necazuri este cuprins smeritul meu suflet."

Duminica, după Vecernie, se organizau discuţii pe teme religios-morale. Ivánuşka, Líuba şi Kólea luau întotdeauna parte la aceste discuţii, şi le plăcea să asculte. În chip cu totul tainic, picătură cu picătură, cuvintele pline de har au străpuns încremenirea inimilor lor şi au dat la o parte perdeaua de pe ochii lor sufleteşti. Ochii inimii lor au fost închişi până la o vreme la cunoaşterea profunzimilor credinţei Creştine, dar „picătura sparge piatra."

Revoluţia din anul 1905 i-a prins pe Kólea şi pe Ivánuşka în ultimele clase de gimnaziu. Mulţi dintre elevi au avut o reacţie puternică la evenimentele ce aveau loc şi care clătinau viaţa obişnuită, măsurat de

liniştită. În clasele terminale ale gimnaziului unde învăţau fraţii Beliaev, ca şi, de altfel, în multe alte instituţii de învăţământ din Móscova, au avut loc numeroase adunări, luări de cuvânt şi demonstraţii. A fost ales chiar şi un comitet revoluţionar al şcolii. Amândoi fraţii au participat la toate luările de cuvânt ale tovarăşilor de revoluţie. Pentru demonstraţia lor activă, exprimată în mod tăios, întreaga clasă în care învăţa Kólea şi fratele său Serghéi a fost exmatriculată din gimnaziu. Li s'a acordat dreptul să îşi dea examenele de absolvire doar în mod extern. De aceea Kólea şi Serioja, împreună cu câţiva din tovarăşii lor, s'au pregătit acasă pentru examen.
Revoluţia încheiată în chip nefericit şi represiunile care au urmat nu i-au ocolit pe Kólea şi pe câţiva dintre tovarăşii lui, lăsând o urmă adâncă în conştiinţa lui şi silindu-l să reflecteze la multe.
Se poate presupune că, din acest moment, în sufletul lui Kólea a avut loc o cotitură definitivă, hotărâtoare pentru tot restul vieţii sale. Ideile sociale, de care fusese prins o oarecare perioadă, au trecut pe planul al doilea şi şi-au pierdut toată valoarea. Nu le-a putut îmbina cu credinţa în Dumnezeu – iar el credea în Dumnezeu cu toată sinceritatea.
Această incompatibilitate îi dedubla noţiunea despre Dumnezeu şi aducea nelinişte şi nedumerire în sufletul său necorupt de viaţă. El nu şi-a pierdut niciodată credinţa, cu toate că, atunci când era captivat de ideile revoluţiei, a fost indiferent faţă de ideile religioase. În sufletul şi în conştiinţa sa a avut loc o cotitură, însă nu imediat, şi nici dintr'odată; harul lui Dumnezeu a curăţit treptat toate cotloanele sufletului său. Cauza principală a acestei cotituri a fost mersul des la biserică, de care nu s'a depărtat nicicum de la vârsta de doisprezece ani, precum şi legătura strânsă cu Ivánuşka. Ei se apropiaseră atât de mult, încât toate gândurile, dorinţele şi simţămintele lor erau aceleaşi. Aveau interese comune, care se deosebeau întru totul de interesele fraţilor lor şi ale tovarăşilor de gimnaziu. Adesea legau unul cu celălalt discuţii înde-

lungate pe teme theologice, morale şi sociale. În urma acestor discuţii, au început să-şi dea seama că nu doar viaţa lor, ci şi a tuturor oamenilor nu se desfăşoară aşa cum trebuie.

În cele din urmă, au ajuns la convingerea că pentru o viaţă cu adevărat Creştină nu ajunge mergerea la biserică, ba chiar şi cititul şi cântatul la strană. Conştiinţa propriei nedesăvârşiri prin compararea vieţii lor cu legea Evangheliei a rodit o năzuinţă fierbinte de a-şi îndrepta lipsurile şi de a căuta drumul spre plinirea acestora, precum şi dorinţa de rugăciune pentru ajutor de Sus. Mersul la strană ajunsese împovărător, aşa că au început să meargă la alte biserici, unde nimic nu-i împiedica de la rugăciune, în care puteau să stea în linişte şi să-şi adune mai uşor atenţia. Oricât ar părea de ciudat, nedespărţiţii Kólea şi Ivánuşka mergeau să se roage în biserici diferite. Chiar şi când se duceau la rugăciune în aceeaşi biserică, stăteau despărţiţi. Atunci acest lucru era de neînţeles, de neexplicat, însă multe din viaţa omului încep să aibă un înţeles abia după multă, multă vreme…

„Întreaga viaţă este o minunată taină, cunoscută doar lui Dumnezeu. Nu există în viaţă înlănţuiri de situaţii întâmplătoare, totul vine de la Pronia Dumnezeiască. Noi nu înţelegem întotdeauna semnificaţia unor situaţii. În faţa noastră se găsesc o mulţime de cutii, dar nu avem chei pentru ele… Fiţi cu luare-aminte la evenimentele vieţii dumneavoastră. În toate se află un înţeles profund. Acum vă sânt neînţelese, dar mai apoi multe se descoperă…,” îi spunea Stareţul Varsanúfie fratelui Nikolái Beliaev, pe data de 13 Noiembrie 1908. Fraţii mergeau cel mai des la biserica Sfântului Vasílie Blajennâi, la Catedrala Kazán, uneori la Catedrala Bunavestire, la biserica Sfintei Mari Muceniţe Varvára şi, în sfârşit, la Mănăstirea Ciudov, care a devenit locul preferat de rugăciune.

În acest timp, Kólea, dându-şi cu succes examenele de absolvire la gimnaziu, a intrat la universitate. Înainte de intrare, vreme îndelungată nu şi-a putut alege specialitatea, nu s’a putut hotărî la ce facultate să intre.

Nici una din ramurile ştiinţei nu îi atrăgeau inima şi mintea, asemenea colegilor sau fratelui său, Serghéi, care, atras fiind de chimie din anii de liceu, a intrat fără nici un fel de şovăială la facultatea unde se preda cu preponderenţă chimia preferată de dânsul[3]. Kólea a intrat la facultatea de fizică-matematică fără să-şi gândească alegerea, probabil la sfatul lui Serghéi. Inima lui era ocupată cu altceva: cu „singurul lucru care trebuie," /cf. Lc. 10:42/ şi mintea a urmat cu supunere porunca inimii.

Pe la jumătatea anului 1906, Kólea şi Ivánuşka parcă s'au rupt, parcă au ieşit din toate cele care îi înconjurau. Cursurile la universitate şi la gimnaziu (Ivánuşka era încă elev la gimnaziu) au încetat să-i mai intereseze, şi aproape că nu le mai frecventau. Dimineaţa plecau la biserică să se roage, fără să spună despre aceasta celor de acasă. Multă vreme nici măcar mama lor nu a bănuit unde îşi petreceau ei dimineţile. Mersul la biserică şi prezenţa la slujbele bisericeşti au devenit pentru ei o nevoie fiinţială. În această perioadă, citeau doar Evanghelia şi Epistolele Apostolilor şi cartea Episcopului Theofán Zăvorâtul „Calea spre mântuire." Adevărurile ce li se descopereau loveau minţile lor precum nişte tunete, şi multă vreme răsunau în inimile lor cuvintele: „Că mai aproape este nouă mântuirea acum decât când am crezut. Astăzi de veţi auzi glasul lui, nu învârtoşaţi inimile voastre. Deci să ieşim la dânsul afară de tabără, ocara lui purtând. Lasă morţii să îngroape pre morţii lor. Tot cel ce voieşte să vie dupre mine, să ia crucea sa şi să urmeze mie."
/Rom. 13:11, Evr. 4:7, Evr. 13:13, Lc. 9:60, Mat. 16:24/ Aceste cuvinte s'au înscris în inimile lor cu slove de fier. Amândoi simţeau nevoia nebiruită să lepede deşertăciunea, viaţa păcătoasă a lumii şi să se îndrepteze, să devină Creştini adevăraţi. De aici, potrivit legii duhovniceşti, a apărut dorinţa de a face pocăinţă în faţa lui Dumnezeu şi de a începe o nouă

3 Terminând universitatea, Serghei Mitrofanovici Beliaev a comandat în Primul Război Mondial o companie pe frontul Ruso-German şi, având grad de sublocotenent, a murit eroic în anul 1915. /n.a./

viaţă. Pentru a împlini această hotărâre, au ales Mănăstirea Ciudov. Înainte de a se împărtăşi, s'au spovedit la Ieromonahul Serafím, care s'a purtat cu ei cu multă atenţie, cu căldură şi cordialitate. Aceasta a fost cea dintâi spovedanie conştientă şi lucrătoare din viaţa lor tânără, cu dorinţa conştientă de a se curăţa de necurăţia păcatului şi de a se uni cu Hristos. S'au împărtăşit cu Sfintele Taine ale lui Hristos de praznicul Întâmpinării Domnului, şi această zi le-a rămas în minte ca una dintre cele mai scumpe şi luminoase amintiri, „deoarece la Mănăstirea Ciudov s'a săvârşit o minune a milosârdiei lui Dumnezeu asupra noastră" (din însemnările fratelui Nikolái Beliaev).

După spovedanie şi împărtăşirea cu Sfintele Taine ale Hristos, ei au întrerupt, de fapt, pentru totdeauna legătura cu lumea. Ivánuşka ardea de o singură dorinţă, de o singură năzuinţă – să-şi închine toată viaţa lui Dumnezeu. În mintea lui, mai înainte decât a lui Kólea, s'a născut ideea de a părăsi lumea, cu deşertăciunea ei păcătoasă, şi de a merge la mănăstire. El a încetat definitiv să mai meargă la gimnaziu şi le-a scris colegilor săi o scrisoare tăioasă, dezvoltând ideea nimicniciei cunoştinţelor lumeşti şi a singurului lucru care trebuie. Kólea era mai reţinut şi mai liniştit. Parcă aştepta ceva… Cu toate că Ivánuşka era mai tânăr decât dânsul, el, cu înflăcărarea sa, aprindea şi menţinea în sufletul fratelui său focul năzuinţei spre viaţa duhovnicească. Dacă se poate spune aşa, tot timpul el l-a „hărţuit" pe Kólea.

Fraţii aveau o înţelegere nedesluşită a monahismului şi a mănăstirilor – ba, în anumite privinţe, chiar greşită. Şi, cu toate acestea, Domnul i-a condus neclintit cu mâna Sa nevăzută pe calea arătată mai înainte. Amândoi fraţii se găseau sub lucrarea deosebită a harului lui Dumnezeu, care le lumina sufletul şi mintea, atrăgându-i la slujirea Veşnicului Adevăr.

Profesor de religie în gimnaziul lor era Preotul Píotr Saharov, parohul bisericii Sfântului Ioán Botezătorul de pe Strada Piatniţkaia. Năvalnic în dorinţa de a cunoaşte, Ivánuşka a pus în clasa acestuia problema

provenienţei răului. Fiind binevoitor faţă de Ivánuşka, părintele i-a propus acestuia ca pentru lămurirea acestei probleme să vină la dânsul acasă. Cei doi fraţi s'au dus împreună. Aici, Ivánuşka i-a pus părintelui Píotr întrebarea care îi interesa de mai mult timp. Dacă el îi sfătuieşte să meargă la mănăstire, atunci la ce mănăstire să meargă? Părintele Píotr, judecând după modul său de viaţă, neavând nici un fel de înclinaţii spre viaţa monahală şi având o noţiune confuză despre mănăstiri, a refuzat să le dea vreun sfat şi i-a îndrumat la fostul coleg de la Academia Duhovnicească, Episcopul Trífon.

Nu cu multă vreme înainte de a-l vizita pe Părintele Píotr, Ivánuşka a găsit printre vechile cărţi ale bunicului şi un ghid cu titlul „Întreaga Rusie." Între feluritele informaţii tipărite acolo, se găsea şi o listă a tuturor mănăstirilor Ruseşti. Ivánuşka a tăiat în fâşii foile cu aceste mănăstiri şi, amestecându-le, i-a propus lui Kólea să tragă o fâşie, spunând: „Ce mănăstire va fi scrisă, acolo vom merge şi noi."

Rugându-se lui Dumnezeu, au tras la sorţi. Pe fâşia de hârtie sta scris: „Sihăstria Optina de la Kozélsk, a Intrării în Biserică a Născătoarei-de-Dumnezeu." Până în acest moment, ei nu avuseseră nici cea mai mică idee despre existenţa mănăstirii „Sihăstria Optina."

Părintele Píotr a fost întrebat, între altele, dacă nu ştie ceva despre această mănăstire. Se prea poate ca această denumire să-i fi amintit Părintelui Píotr de numele Episcopului Trífon, ce fusese tuns la Sihăstria Optina. Această întâmplare este cu adevărat semnificativă! Aici se vede limpede mâna Proniei Dumnezeieşti.

Mirarea Vérei Lavréntievna nu a cunoscut margini când, într'o zi cu adevărat minunată, pe data de 11 Februarie 1907, au venit la dânsa Ivánuşka şi Kólea, explicându-i despre hotărârea lor de a intra la mănăstire şi rugându-o să-i binecuvânteze pe acest drum. De la Ivánuşka se mai putea aştepta aşa ceva, dar Kólea – veselul şi sociabilul Kólea – a uimit-o. Toate rudele şi cunoscuţii nici măcar nu puteau să

creadă în seriozitatea acestei hotărâri, deoarece nu se lega cu imaginea ce o aveau despre el: „Kólea Beliaev – călugăr?!" Acest lucru suna de necrezut în minţile lor. Mai apoi, el însuşi spunea că a fost „o minune şi milostivire dumnezeiască."

Véra Lavréntievna nu putea să împiedice bunele intenţii ale copiilor ei, datorită convingerilor ei religioase, cu toate că inima ei de mamă o durea să-i binecuvânteze spre lipsuri şi greutăţi. Inima i se frângea de durere la gândul că ei, crescuţi aproape în lux, vor fi lipsiţi de cel mai simplu confort. Dar, drept dovadă a credinţei sale Creştine, ea a pus datoria faţă de Dumnezeu mai presus de orice. Cu lacrimi în ochi, i-a binecuvântat pentru viaţa monahală pe fiii ei aşezaţi în genunchi, cu faţa la pământ.

Nu cu mult timp înainte, chiar în acest scop, ei comandaseră două cruci mari de aramă, în patru colţuri, cu dimensiunea de 6-8 centimetri. Cu aceste cruci i-a binecuvântat mama. Kólea preţuia în chip anume această cruce cu care l-a binecuvântat mama, şi până la sfârşitul vieţii nu şi-a mai scos-o de la piept…

Ca o fiică credincioasă a Bisericii Ortodoxe, Véra Lavréntievna nu a vrut să hotărască în această problemă de una singură, fără binecuvântarea şi încuviinţarea unor feţe bisericeşti. De aceea, a doua zi, împreună cu fiii ei, a mers la Părintele Valentín Amfiteatrov, fostul paroh al bisericii Sfinţilor Împăraţi Constantín şi Eléna, ce avusese legături deosebit de bune cu tatăl ei şi care venea adesea la dânşii, cunoscându-o din copilărie. Din pricina bătrâneţii şi a pierderii vederii, Părintele Valentín nu mai slujea nicăieri, dar continua să fie renumit. Era respectat şi iubit de toată Móscova ortodoxă, şi mulţi i se adresau pentru un sfat în momentele grele ale vieţii. Părintele Valentín, ascultând-o pe Véra Lavréntievna, i-a spus că nu poate să-i dea vreun sfat în cazul acesta.

– Eu nu am fost niciodată călugăr, deci nu te voi putea sfătui!

Când însă Kólea, luându-şi rămas bun, i-a spus:

– Părinte, blagosloviţi!, iar în gând a adăugat: „pentru călugărie," Părintele Valentín l-a însemnat cu semnul crucii încet şi cu mişcări largi, rostind cuvintele:
– În Numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh – şi l-a sărutat cu dragoste pe frunte.
S'a simţit că această binecuvântare a fost una pentru viaţa călugărească.
Peste câteva zile, Părintele Píotr i-a dus pe Kólea şi pe Ivánuşka la Episcopul Trífon. Având o atitudine binevoitoare faţă de hotărârea lor, Vlădica le-a spus în acelaşi timp cu grijă:
– Eu vă trimit la Optina, dar dacă apar neînţelegeri în familie?
Fraţii i-au răspuns într'un glas că au binecuvântarea mamei, dar Părintele Píotr s'a temut de ceea ce avea în vedere Episcopul Trífon, şi i-a împărtăşit acest lucru şi Părintelui Simeón. Ei s'au liniştit doar după o discuţie personală cu Véra Lavréntievna.
Episcopul Trífon, aflând că nu sânt piedici din partea mamei pentru intrarea copiilor ei, Nikolái şi Iván, în monahism, a dorit să o cunoască şi să vorbească personal cu dânsa, aşa că i-a propus să vină la Mănăstirea Bunavestire, unde el era egumen, pentru a se întâlni. După Vecernia de Duminică, s'a citit Acatistul Sfântului Mucenic Trífon, şi episcopul a rostit un cuvânt foarte folositor despre Fiul Risipitor (începea Săptămâna Fiului Risipitor, înaintea Postului Mare). Apoi Véra Lavréntievna, Părintele Píotr, Kólea şi Ivánuşka au fost primiţi de Vlădica în apartamentul său. La mâhnirea arătată de Véra Lavréntievna, mâhnire pe deplin firească, episcopul a spus:
– Nu vă neliniştiţi, la Optina ei vor vedea doar lucruri bune, acolo îşi vor face impresii bune, pe care le vor păstra întreaga viaţă. Printre altele, atunci când au intrat în sală la Vlădica, a intrat în acelaşi timp cu dânşii, pe o altă uşă, Părintele Gavriíl, un monah de la Sihăstria Optina, călugărit de Vlădica. Arătându-l, Vlădica a spus zâmbind:
– Arhanghelul Gavriíl a fost întotdeauna un înainte-vestitor. Iar

Părintele Gavriíl a fost trimis la voi. Cu el veţi pleca la Sihăstria Optina.
Când fratele Nikolái i-a povestit mai apoi despre acest lucru Stareţului Varsanúfie, acesta i-a zis:
– În acea clipă dumneata deja ai devenit monah… Vlădica, având o fire veselă, a spus poate glumind acestea, dar cuvintele unui arhiereu au o mare putere… Binecuvântarea arhipăstorului e mare lucru! Episcopul poate avea şi păcate, ca toţii oamenii, dar binecuvântarea şi rugăciunile lui au o mare putere.
Astfel, plecarea la Optina a fost rezolvată definitiv.
Părintele Gavriíl, cu binecuvântarea Episcopului Trífon, şi-a luat obligaţia să-i însoţească pe fraţi. A venit acasă la dânşii, pentru a hotărî ziua plecării şi, fiind la ceai, a spus, adresându-se lui Nikolái şi lui Iván:
– La Optina, prima dată vi se va da să-l citiţi pe Avva Dorothéi.
„«Pe Avva Dorothéi?», m'am gândit eu, auzind pentru prima oară acest nume, şi mi s'a părut că această carte este un astfel de fleac, încât nu o poţi arunca decât în sobă," scria Nikolái în însemnările sale, amintindu-şi de această zi, şi apoi adăuga: „Toate cunoştinţele mele, toată formarea mea, convingerile şi înţelesurile mele s'au făcut aici, la Schit."
Cartea cu titlul „Învăţăturile Avvei Dorothéi" a preţuit-o când era deja monah, şi de fiecare dată, la o nouă citire, descoperea în ea noi şi noi mărgăritare ale înţelepciunii duhovniceşti.
Chiar înaintea plecării, Părintele Simeón Liapidévski le-a spus fraţilor care veniseră să-şi ia rămas bun:
– Dacă veţi rezista la Optina tot Postul Mare, va fi un semn că trebuie să fiţi la Optina, că aici este voia lui Dumnezeu pentru voi.
Iar Episcopul Trífon, binecuvântându-i şi dăruindu-le iconiţe cu Maica Domnului din Kazán, i-a avertizat:
– Îndrumătorul vostru să fie Părintele Varsanúfie. Dar să ştiţi că la Optina este şi o grupare a celor nemulţumiţi de dânsul, care merg împotriva lui… Dacă unii ca aceştia vă vor spune ceva care să-l con-

damne pe Stareţ, să nu îi ascultaţi şi, pe cât posibil, să vă feriţi de ei… Pe data de 23 Februarie 1907, fraţii, însoţiţi de Părintele Gavriíl, au plecat de la Móscova spre Sihăstria Optina, fără să aibă vreo idee despre aceasta. Sihăstria Optina au văzut-o pentru întâia dată în ziua de 24 Februarie, pe la orele patru după-amiază.

Au ajuns la Optina, ca la un liman ferit de furtunile şi relele lumeşti, în ziua aflării capului Sfântului Ioán Botezătorul. „Nu îndrăznesc să gândesc că lucrul acesta s'ar fi făcut fără Pronia Dumnezeiască. După o rătăcire fără rost prin pustia vieţii, am găsit aici cu adevărat o bogată comoară, tăinuită pentru cei preaînţelepţi şi învăţaţi, şi uşoară pentru prunci, pentru cei simpli şi nevicleni cu inima. Şi pentru mine a fost ascunsă, şi abia am izbutit să o găsesc eu însumi. Am fost adus aici, neştiind pentru ce şi de ce…" (din însemnările fratelui Nikolái Beliaev). Părintele Gavriíl i-a cazat la duhovnic, lângă sfintele porţi. După ce s'au odihnit puţin, el i-a condus prin sfintele porţi, pe sub clopotniţă, la mormintele Stareţilor – aşa cum era obiceiul nu numai la monahii Sihăstriei Optina, ci şi la toţi credincioşii care veneau la mănăstire. După ce s'au rugat la mormintele lor şi au cerut binecuvântare, s'au dus la iconomul mănăstirii cel plin de multă iubire, de multă simplitate şi, în acelaşi timp, înţeleptul Părinte Inochéntie, unde făcea ucenicie părintele Gavriíl. Întărindu-se cu ceai şi odihnindu-se pentru o vreme în camera de la arhondaric, fraţii au participat pentru întâia dată la slujba privegherii în catedrala Kazán, cea călduroasă. Era Sâmbăta de dinaintea Săptămânii Albe, a brânzei. Uimitoare prin armonia lor, cântările corului bărbătesc, neobişnuit de vechi, aproape peste tot scoase din repertorii, i-au înmărmurit. Aici au ascultat pentru întâia dată inimitabilele, incomparabilele prin obârşia şi frumuseţea lor, cântări ale stihirilor de la Laude. În ziua următoare, după Liturghia târzie, Părintele Gavriíl i-a prezentat arhimandritului Sihăstriei Optina, Părintelui Xenofónt. El i-a întâmpinat cu bunăvoinţă, îndeosebi pe Iván, dar nu şi-a dat acordul

final de a-i primi în rândul fraţilor, ci le-a propus să stea un timp oarecare la Optina, să se roage, să lucreze şi să le vadă pe toate, fără grabă. Lui Iván aproape că i-a dat binecuvântare să intre în mănăstire, fără discuţii prea îndelungate. Cu Nikolái însă, dimpotrivă, a discutat îndelung, dar a refuzat să-l primească. Nikolái a ieşit de la dânsul foarte amărât şi înciudat. Apoi, însă, lucrurile s'au lămurit. După Revoluţia din 1905, tuturor mănăstirilor li s'a făcut recomandarea ca tinerii care au participat mai mult sau mai puţin activ la mişcarea revoluţionară să fie primiţi cu mare grijă în rândul fraţilor. Având în vedere acest lucru, părintele arhimandrit nu a putut proceda altfel.

De la părintele arhimandrit, Părintele Gavriíl i-a dus la Schit. Singurătatea Schitului înconjurat de pădurea bătrână de veacuri, simplitatea, liniştea şi tăcerea de acolo au uimit sufletele lor, obişnuite cu forfota şi luxul vieţii de capitală, şi le-au captivat pentru totdeauna. Mănăstirea nu prea le-a atras atenţia. După aspectul exterior, ea se deosebea puţin de mănăstirile moscovite. În mod deosebit, îi tulburau mulţimile de femei şi bărbaţi. Schitul, însă, era parcă rupt de lume prin acest perete al pădurii bătrâne de veacuri, şi intrarea femeilor era interzisă. Tinerii noştri nevoitori au găsit aici tot ceea ce visau şi-şi doreau.

Egumenul Schitului, Părintele Varsanúfie, cu totul alb, luminos, cu un zâmbet strălucitor, i-a salutat călduros ca un tată:

– De ce aţi venit aici? l-a întrebat între altele, pe Nikolái.

– Ca să caut adevărul întru Dumnezeu, i-a răspuns acela.

Când au ieşit de la Schit, i-a oprit portarul, Părintele Aléxie. Aceşti tineri îmbrăcaţi „în ţinută aleasă” au trezit interesul acestui bătrân simplu. În timpul discuţiei cu dânsul, Iván l-a întrebat:

– Pe aici sânt privighetori?

Bătrânul, fiind un om vesel şi bun la inimă, nu s'a mirat şi i-a înveselit puţin cu răspunsul său:

– Privighetori nu am auzit… Dar lupi sânt mulţi pe aici. Cântă ca pe note!
Văzându-l ţinând în mână un băţ strâmb, unul dintre ei i-a spus că ar trebui să-şi facă o cârjă bună. A urmat un răspuns la fel de neobişnuit ca şi primul:
– Dacă ar fi după şchiopătat, ar dispărea beţele din pădure!
Peste câteva zile, potrivit rânduielii Sihăstriei Optina, fraţii s'au mutat la arhondaric, casa de primire a pelerinilor şi închinătorilor, deoarece printre aceştia erau unii care veneau pentru un timp mai îndelungat la mănăstire şi care lucrau aici după puterile lor. Pentru început şi lui Nikolái şi lui Iván li s'a dat o ascultare de încercare, să ajute la grajdurile de cai. Deoarece nu se pricepeau să facă nimic, au fost puşi să taie cetină pentru aşternut la vite.
Era deja Postul Mare. Nefiind obişnuiţi, slujbele lungi îi oboseau oarecum. Hrana sărăcăcioasă, mai ales în cea dintâi săptămână a Postului, le dădea de furcă. Dar năzuinţa spre viaţa monahală nu s'a stins şi nici nu s'a clătinat în ei. Erau ferm hotărâţi să petreacă tot Postul Mare la Optina. Înflăcăratul Ivánuşka ardea de dorinţa de a se nevoi. El şi-a impus un post îndoit, împotriva rânduielilor mănăstirii şi, nesfătuindu-se cu nimeni, s'a hrănit pentru o vreme numai cu pâine, aproape fără să folosească lichide. Ca urmare a acestei fapte nechibzuite, i s'a inflamat stomacul şi era aproape să moară. Aşa a ajuns la bolniţa mănăstirii, unde a petrecut tot restul Postului.
Nikolái a continuat să trudească la grajdul de cai, fără să lipsească la îndelungatele slujbe ale Postului Mare; după posibilităţi, vizita adesea Schitul şi pe Părintele Varsanúfie. Stareţul, cu plete albe, încercat în viaţă, şi tânărul de nouăsprezece ani încă neformat în cele duhovniceşti, au simţit de la primele discuţii o oarecare inexplicabilă legătură între ei, numită „înrudire duhovnicească.” Ei, atât de diferiţi după vârstă şi dezvoltare, se înţelegeau repede unul cu altul, uneori şi cu o jumătate

de cuvânt. Iţe nevăzute îi trăgeau unul spre altul. Aceste iţe, după fiecare întâlnire şi discuţie, se întăreau tot mai mult, alcătuiau o ţesătură atât de tare şi puternică, încât putea fi ruptă doar de despărţire. Stareţul Varsanúfie a văzut cu limpezime aceasta chiar din primele zile, când s'au cunoscut. Nu degeaba i-a spus mai apoi: „Inimile noastre sânt acordate pe aceeaşi tonalitate…" sau „Sufletele noastre sună pe acelaşi glas."

Pe când locuia la arhondaric, Nikolái a avut parte de o întâmplare neobişnuită: a ieşit odată să-i deschidă uşa unui locatar întârziat, căci era târziu, şi uşa din afară fusese încuiată. Era o noapte întunecoasă a începutului de primăvară. Când a deschis uşa, a văzut deodată că din întuneric iese o umbră, se repede spre el şi intră pe scară în chipul unui câine negru. Înspăimântat, Nikolái a trântit uşa şi totul a dispărut. Când i-a povestit despre aceasta Stareţului, acela a spus:

– Doamne miluieşte… Întotdeauna să închizi uşa când va veni la voi acest câine. Iar el va mai veni. Nu vă va lăsa. Va mai veni încă de multe ori…

❁

În Săptămâna Luminată, petrecând tot Postul Mare la Optina, ei s'au întors acasă. Când şi-au luat rămas bun, Stareţul Varsanúfie le-a dat sfaturi generale de rugăciune şi viaţă, iar lui Nikolái, binecuvântându-l, i-a zis:

– Vă binecuvântez, Nikolái Mitrofánovici, întru bucuria rudelor şi a cunoscuţilor şi spre folosul sufletului dumneavoastră! şi i-a dat o iconiţă cu Maica Domnului „Ajutătoarea celor păcătoşi."

La Móscova, rudele şi cunoscuţii i-au întâmpinat cu bucurie. S'au întors din acest voiaj la Optina fiind cu totul altfel decât atunci când au plecat. Urmarea binecuvântată a postului, rugăciunile şi legăturile cu oamenii purtători de duh şi-au pus pecetea simţită nu numai pe chipul lor cel dinafară, dar şi pe toată comportarea lor în cuvinte şi în fapte.

Toţi vedeau că cei doi deja nu mai vieţuiesc printre dânşii. Dar nimeni nu-şi permitea să-i ia în batjocură sau să facă glume pe seama lor. Chiar dacă se mai făceau oarecari glume la adresa lor, atunci ele erau cu totul inofensive, deoarece nu porneau dintr'o inimă răutăcioasă.

O tânără cunoscută a lui Nikolái, care locuia în vecinătate, întâlnindu-se cu el în curte, l-a întrebat:

– Am auzit că vei merge la mănăstire. Cât eşti de fericit!…

Această femeie trăia bine, nu avea nici un fel de nevoi şi avea un bărbat bun. Atunci de ce l-a numit pe Nikolái „fericit"? Se poate spune cu certitudine că ea nu era mulţumită de viaţa ei. La mulţi dintre cei din lume se poate vedea această nemulţumire. Ei caută fericirea, năzuiesc spre ea, dar nu o găsesc nicăieri şi în nimic, pentru că nu o caută acolo unde trebuie…

După întoarcerea la Móscova, în familia natală, fraţii au trăit în înţelegere într'o singură cameră. Ca şi mai înainte, se duceau zilnic la toate slujbele bisericeşti. Adesea mergeau la Mănăstirea Ciudov şi la biserica Sfintei Marii Muceniţe Varvára. Nikolái cinstea în chip anume această Sfântă. Mergeau destul de des şi la Mănăstirea Arătării Domnului. Episcopul Trífon, la care nu au încetat să meargă, deosebit de binevoitor faţă de dânşii şi primindu-i întotdeauna cu plăcere, i-a binecuvântat să se adreseze ca unui părinte duhovnicesc îndrumător şi sfătuitor Egumenului Ionà, înlocuitorul său la conducerea mănăstirii.

La sfatul şi cu binecuvântarea Stareţului Varsanúfie, fraţii au mers la Róstov Velíki, în gubernia Iàroslav, s'au rugat la moaştele Sfinţilor şi s'au desfătat cu minunatul dangăt al clopotelor de la Róstov, unic prin frumuseţe în Rusia acelor vremuri. În această perioadă de şedere la Móscova, au continuat să viziteze Optina în nenumărate rânduri. Ea le atrăgea inimile şi minţile în chip irezistibil.

Odată, Stareţul Varsanúfie i-a spus lui Nikolái:

– Dumneavoastră, Nikolái Mitrofánovici, aveţi o voinţă puternică şi simt

că ne vom mai întâlni pe această cale a călugăriei. Iar noi putem merge completându-ne unui pe altul… Altă dată, în Postul Sfinţilor Apostoli, Părintele Varsanúfie, stând în livadă şi discutând cu dânşii despre monahism, le-a spus:

– Monahul se aseamănă unor oase bătute. Pe monah toţi îl bat – şi dracii, şi oamenii din lume. El rabdă de la toţi înjosiri şi batjocuri. Este lovit, şi dintr'însul rămân doar oscioare bătute… Iar Domnul îl ia şi-l lipeşte… Doar că acest lucru se petrece nu aici, ci acolo… – şi a arătat cu mâna către cer. Iată ce este monahul!

Dorinţa lui Iván de a pleca din lume se întărea în fiecare zi. Ardea de dorinţa de a merge la mănăstire, cât se poate de repede, şi numai la Sihăstria Optina, atât de dragă lui. Viaţa în lume îl împovăra din ce în ce mai mult, devenise pentru el tot mai insuportabilă. În cele din urmă, ajunsese chiar la deznădejde, văzând neputinţa de a-şi îndeplini cât mai repede dorinţa. Egumenul Ionà, „un stareţ cu suflet minunat, deosebit de delicat şi inimos," ca nimeni altul, a înţeles starea lui şi a rămas de neînlocuit în această perioadă. El s'a priceput să-l mângâie şi să-l întărească pe Iván în nerăbdarea lui. Văzând că starea grea sufletească a lui Iván devine tot mai puternică, Părintele Ionà l-a sfătuit în cele din urmă să o rupă cu lumea care-l împovăra atât de mult şi-l lipsea de starea liniştită şi veselă pe care o încercase la Sihăstria Optina, în Postul Mare. Episcopul Trífon i-a binecuvântat să meargă încă o dată la Optina şi să-l roage din nou pe arhimandrit să-i primească în rândul fraţilor.

Aşa că în primele zile ale lui Decembrie 1907, după ce trăiseră în lume aproape opt luni, fraţii s'au dus din nou la Sihăstria Optina.

Ei au mers cu aceleaşi intenţii, dar cu stări sufleteşti diferite. Nikolái, spre deosebire de Iván, mergea liniştit. El nu se simţea atât de apăsat de deşertăciunea lumească, ca fratele său. În ciuda faptului că dumnezeiasca chemare a fost la fel de limpede pentru amândoi, Nikolái nu era

sigur dacă trebuie să meargă acum la mănăstire sau să mai aştepte. Se prea poate ca refuzul Arhimandritului Xenofónt de a-l primi şi sfatul Stareţului Varsanúfie de a mai aştepta până când „va veni vremea" să fi fost pricina nehotărârii sale. Cu prudenţa şi liniştea-i caracteristică, el aştepta „când va veni vremea." Aşa cum înainte de a intra la universitate nu se putea hotărî ce specialitate să aleagă şi nu îl interesa nimic, mintea şi inima nu îl trăgeau înspre ceva anume, aşa şi acum, înainte de a intra la mănăstire, s'a îndoit şi nu a ştiut până în ultima clipă pe ce cale va merge viaţa lui viitoare. Stătea parcă într'un punct al nepăsării inconştiente, fără să-şi dea limpede seama pentru ce înclină înspre viaţa monahală. Ca urmare, amintindu-şi de această perioadă al vieţii, el nota în caietul său de însemnări: „Cred că aici m'au tras rugăciunile Părintelui Varsanúfie şi ale Episcopului Trífon. În afară de aceştia, pentru noi s'au rugat şi cei rămaşi în lume, precum şi aici, 1a Schit şi în mănăstire. Eu singur nu puteam veni la Schit…"

Până la venirea la Sihăstria Optina, având o înţelegere tulbure despre viaţa monahală, Nikolái nu credea în idealul monahismului, iar pe călugări chiar îi osândea. De aceea, intrarea lui în mănăstire este cu adevărat „o minune a milosârdiei lui Dumnezeu," semnul unei chemări vădite şi al ocârmuirii Dumnezeieşti, semnul lucrării deosebite a harului lui Dumnezeu. Uimitor este faptul că el, nevrând până atunci în nici un chip să-şi supună voinţa şi raţiunea, s'a purtat în privinţa intrării în mănăstire ca şi cum nu ar fi avut nici un pic de voinţă. Totul s'a făcut cu binecuvântarea unor feţe bisericeşti, pe care, fără să ştie de ce, le-a urmat fără crâcnire.

Vineri, 7 Decembrie 1907, atunci când Sfânta Biserică prăznuieşte pomenirea Sfântului Ierarh Amvrósie, Episcopul Mediolanului, fraţii deja erau în biserica Schitului, la Sfânta Liturghie, care se săvârşea cu prilejul pomenirii marelui Stareţ Amvrósie de la Optina. Apostolul, Evanghelia şi chinonicul – toate vorbeau despre lepădarea de lume.

Egumenul Schitului, Părintele Varsanúfie, i-a întrebat în acea zi dacă nu şi-au uitat intenţia de a rămâne la Schit. Iván, cu impulsivitatea lui, a spus răspicat că hotărârea lui rămâne neschimbată. Nikolái a răspuns cu reţinere la această întrebare:

– Eu văd, părinte, că nu am nici un fel de virtuţi şi nici o hotărâre puternică. Nu ştiu cum să procedez. De aceea, cred că trebuie să le fac pe toate pentru ascultare, după cum binecuvântaţi. Nu pot merge împotriva voinţei şi binecuvântării dumneavoastră.

Stareţul, ascultându-l, i-a spus:

– Cred că judeci drept.

Pe data de 9 Decembrie, Duminică, fraţii erau din nou la Sfânta Liturghie în biserica Schitului:

– V'a plăcut Apostolul şi Evanghelia ce s'au citit acum? – i-a întrebat Stareţul, când au venit la dânsul /Evanghelia era de la Lúca 12:16-22, iar Apostolul din Epistola către Efeseni 5:9-19/. Auzind un răspuns convingător, el le-a spus pe neaşteptate:

– Încă de Vineri, la Liturghie, de ziua Stareţului Amvrósie, ascultând Apostolul şi Evanghelia, m'am gândit: „Cuvintele acestea se citesc pentru voi…" Şi atunci m'am hotărât să vă primesc la Schit, încredinţat fiind că însuşi Stareţul Amvrósie vă binecuvântează pe această cale…

Auzind aceste cuvinte, Iván s'a luminat de bucurie, văzând o împlinire atât de neaşteptată a dorinţei sale.

– Dar dumneata, Nikolái Mitrofánovici? – i s'a adresat Stareţul.

– Eu nu ştiu, părinte… Cum spuneţi dumneavoastră, dacă este vreo raţiune să intru în Schit acum sau să mai aştept o vreme – aşa cum aţi spus mai înainte, că va veni vremea; vremea va arăta când eu voi putea să intru.

– Desigur. Puteţi intra!

– Bine.

În timpul venirii anterioare a fraţilor la Optina, este posibil ca Stareţul,

încercându-l pe Nikolái, să-i fi arătat greutăţile, necazurile şi ispitele care-l aşteaptă pe cel ce vine pe calea monahismului. Nikolái, în mod sincer, fără să-şi ascundă îndoielile, l-a întrebat dacă va putea răbda toate acestea şi dacă îi vor ajunge puterile. Stareţul i-a răspuns că necazurile şi încercările sânt îngăduite de Domnul pe măsura puterilor omului şi, cu aceste cuvinte, l-a liniştit pe deplin. Din discuţiile ulterioare s'a lămurit faptul că Stareţul a căzut de acord încă din data de 8 Decembrie cu părintele arhimandrit să-i primească la Schit.

Mai departe, discuţia a avut un caracter practic, privind cotizaţia bănească pentru amândoi fraţii.

– Noi am fi bucuroşi să ne putem lăsa stomacul dincolo de zid, dar nu putem, a spus Stareţul.

Problema primirii lor la Schit a fost hotărâtă. Pentru Iván, această hotărâre a fost o împlinire fericită a nădejdilor şi dorinţelor sale, iar pentru Nikolái primirea la Schit a fost aproape neaşteptată. El însuşi se mira, mai apoi, cum a putut atât de uşor să se hotărască la un aşa mare lucru, cu atât mai mult cu cât rămăsese nehotărât până în ultima clipă.

Pe data de 9 Decembrie, Sfânta Biserică săvârşeşte prăznuirea icoanei Maicii Domnului „Neaşteptata bucurie." Şi, într'adevăr, neaşteptată bucurie s'a făcut în această însemnată zi, la amândoi fraţii. După aceea, Stareţul Varsanúfie a întrebat-o pe mama lor, Véra Lavréntievna, care venea adesea la Optina:

– Nu aveţi pe nimeni în familia dumneavoastră deosebit de evlavios, sau pe cineva care să aibă anumite virtuţi?

Când Véra Lavréntievna i-a răspuns că tatăl ei, Lavréntie Ivánovici, era foarte evlavios şi i-a povestit despre el şi despre lucrările lui întru slava lui Dumnezeu, în biserica unde se cinsteşte în chip deosebit icoana Maicii Domnului „Neaşteptata bucurie," stareţul a spus:

– Înseamnă că bunicul se străduieşte pentru ei acolo!

Iar lui Nikolái, când era frate şi locuia în Schit, în timpul unei discuţii, i-a spus:
– Voi aţi intrat în Schit de ziua prăznuirii icoanei Maicii Domnului „Neaşteptata bucurie.” Cât de tainice şi profunde sânt evenimentele vieţii noastre! Şi ce mare adâncă ni s'a descoperit!…
Apoi, încetişor, a adăugat proroceşte:
– Şi veţi avea această bucurie, până la sfârşit o veţi avea… Acea bucurie va fi începutul bucuriei veşnice… Esenţa stă în a păstra cursul legământului.
Rostind aceste cuvinte, Stareţul l-a lovit uşor pe Nikolái în piept, pe partea inimii.
– Dacă încetaţi legământul, poate fi şi mai rău… Aşa este în viaţa călugărească. Dacă răbdaţi până la sfârşit, atunci puteţi avea o nădejde…
Altă dată, Stareţul i-a spus:
– Aţi intrat la Schit prin mijlocirea Episcopului Trífon. Este un mare lucru! Se prea poate ca printr'însul să fi lucrat, cu rugăciunile sale, Mucenicul Trífon – nouă nu ni s'a dat să ştim. Este posibil ca dumneavoastră să-i fiţi un urmaş îndepărtat, iar sfinţii îi urmăresc cu grijă pe urmaşii lor… Rugaţi-vă mucenicului întotdeauna.
Nikolái a îndeplinit această poruncă a Stareţului cu sfinţenie până la sfârşitul vieţii, precum şi alte învăţături şi făgăduinţe. Niciodată nu a uitat să-i pomenească la rugăciuni pe binefăcătorii săi, pe cei ce, într'un fel sau altul, l-au ajutat să ajungă la acest liman binecuvântat, în Schitul liniştit, pe cei ce l-au îndreptat în braţele îmbelşugate de iubire ale Stareţului Varsanúfie, sub călăuzirea sa.
Pe 10 Decembrie, înaripaţi de un simţământ minunat, fraţii au plecat în fugă mare la Móscova. Pe data de 11 ei erau deja în capitală şi, direct de la gara Briansk, fără să dea pe acasă, s'au grăbit să ajungă la Episcopul Trífon, binefăcătorul şi rugătorul lor către Dumnezeu, cu vestea bucuriei. Perioada de pregătire a mutării lor şi a problemelor legate de

perfectarea documentelor necesare a zburat cu repeziciune. Când toate pregătirile s'au încheiat, ei şi-au luat rămas bun de la toţi, părăsind casa părintească, mamă, frate, surori şi toate rudele şi cunoscuţii, lăsând lumea cu deşertăciunea şi zbuciumul ei, cu singura dorinţă de a-şi închina toată viaţa Domnului, Cel ce i-a chemat într'un chip atât de minunat pentru a-i sluji în cinul monahal.

Episcopul Trífon le-a dat la plecare cruciuliţe:

– Vă veţi urca pe cruce, de aceea vă şi dau la plecare, drept binecuvântare, aceste cruci! Să vă ajute Dumnezeu!

Iar parohul bisericii Sfinţilor Constantín şi Eléna, unde a trudit atât de mult bunicul lor, la care au mers de asemenea să-şi ia rămas bun, le-a dat ca binecuvântare iconiţe cu Maica Domnului „Neaşteptata bucurie."

Mama i-a binecuvântat de plecare cu icoane ale Acoperământului Maicii Domnului, încredinţându-i pe fiii ei dragi Preacuratei Maici a lui Dumnezeu, acoperământului şi pazei ei nevăzute. Între altele, Părintele Simeón Liapidévski, parohul lor, i-a spus lui Nikolái:

– Acolo vei vedea şi vei încerca în faptă, prin propria experienţă, existenţa şi uneltirile vrăjmaşului diavol, ceea ce până acum ai citit doar în cărţi!

CAPITOLUL III

Iată, m'am îndepărtat fugind,
şi m'am sălăşluit în pustie.
/Ps. 54:8/

Cu rugăciuni de călătorie, cu binecuvântări şi bune-doriri, pe data de 22 Decembrie 1907, în ziua prăznuirii Sfintei Mare Muceniţe Anastasía, ca şi cum s'ar fi dezlegat de legăturile lumii, fraţii au părăsit, pentru totdeauna, Móscova şi s'au îndreptat spre Sihăstria Optina. Pe data de 23 Decembrie, în ajunul Naşterii lui Hristos, s'au mutat de la arhondaric la Schit, pentru ca să se nască din nou şi să înceapă o nouă viaţă.

„Întreaga viaţă este o minunată taină, cunoscută doar lui Dumnezeu," a spus mai apoi Stareţul Varsanúfie, amintindu-şi de acest eveniment hotărâtor din viaţa lor.

Chiliile tinerilor noştri nevoitori se găseau în corpul de chilii numit „Zolotúhin," din colţul de sud-est al Schitului – o căsuţă tencuită şi văruită în alb, ca toate casele schitului, cu patru chilii despărţite de un coridor. În două dintre ele s'au aşezat Nikolái şi Iván Beliaev. Interiorul unei chilii era foarte simplu: o masă, două taburete, un pat de lemn acoperit cu o pâslă pusă în două şi un dulap de perete în colţul din faţă. Nikolái a atârnat deasupra lui icoane aduse de la Móscova: icoana Mântuitorului, a Maicii Domnului din Kazán, a Sfântului Ierarh Nicoláe şi altele. Când toate au fost aşezate în ordine, au săvârşit un moleben şi au stropit chiliile cu apă sfinţită.

Fraţii Nikolái şi Iván au început o nouă viaţă. Nikolái avea atunci nouăsprezece ani, iar Iván şaptesprezece.

Se cuvine aici să amintim încă o dată despre coincidenţele de nume şi evenimente, tainice şi minunate pentru mintea omenească, care ne silesc să rostim, cu cuvintele cântării bisericeşti: „Auzit-am, Doamne, taina

rânduielii tale, înţeles-am lucrurile tale, şi am proslăvit Dumnezeirea ta." Nikolái Beliaev, condus în chip nevăzut de Pronia Dumnezeiască spre ţelul prescris, a intrat în Schitul al cărui ocrotitor era Prorocul Înainte-mergător şi Botezător al Domnului, Ioán. Întâiul imbold pe acest drum i l-a dat fratele său, numit Iván în cinstea Botezătorului Domnului, Ioán. La Episcopul Trífon, cel ce l-a îndreptat spre Schit, a fost dus de Părintele Píotr, parohul bisericii Sfântului Ioán Botezătorul. A văzut pentru întâia dată Sihăstria Optina şi Schitul în ziua aflării capului Sfântului Ioán Botezătorul. Mâna „celui mai mare între cei născuţi din femei" se vede în toate acestea. Nouă nu ne rămâne decât să ne plecăm cu smerenie în faţa căilor nemărturisite ale lui Dumnezeu, care ne îndreptează viaţa potrivit unei rânduieli prescrise, cu mare înţelepciune şi în chip de neînţeles nouă.[4]

În partea dinlăuntru a Sfintelor porţi ale Schitului este zugrăvit chipul Maicii Domnului numit „Minunea," iar dedesubt se găseşte scris în semicerc: „Cât de iubite sânt lăcaşurile Tale, Doamne al puterilor!" /Ps. 83:1/

„Cum trebuie să mulţumiţi lui Dumnezeu că El v'a adus aici, la Schit. Să nu credeţi nici o clipă că voi înşivă aţi venit aici. «Nimenea poate să vină la mine, de nu va trage pre el Tatăl, cel ce m'au trimis». /Io. 6:44/ Dumnezeu v'a dat libertatea, iar din partea voastră nu a fost decât voia liberă. Voi doar că nu v'aţi împotrivit când El v'a luat de mână şi v'a adus aici. Domnul ne mântuieşte, nu noi ne mântuim. El este milostiv, şi ne mântuieşte la dorinţa noastră. Mulţumiţi lui Dumnezeu că v'a adus aici, la mănăstire, în schitul nostru liniştit şi minunat… Da… Doar cu ajutorul lui Dumnezeu se poate străbate acest drum strâmt şi

4 A nu se înţelege de aici vreo credinţă în predestinare; pasajul se referă la atotştiinţa lui Dumnezeu. Vezi Sfântul Ioan Damaschin: Dogmatica, Cartea a 2-a, Cap. 30 /n.red./

dureros…Veţi trăi aici doi-trei ani, dacă Domnul vă va învrednici de o astfel de milă, şi veţi vedea ce mare fericire este viaţa călugărească." Aşa i-a spus într'una din convorbiri Stareţul Varsanúfie nou-venitului la Schit, fratele Nikolái. Aceste cuvinte s'au întipărit în inima lui pentru totdeauna. El nu a uitat niciodată această mare milostivire a lui Dumnezeu, şi niciodată nu lipseau de pe buzele şi din inima lui mulţumirea şi slavoslovia: „Slavă Ţie, Doamne! Mulţumesc Ţie, Doamne, că mă aflu aici, în acest rai pământesc, şi nu în lume! Învredniceşte-mă, Doamne, ca toate zilele vieţii mele să le petrec în acest sfânt lăcaş şi să fiu un adevărat monah!"

❁

Schitul Sfântului Ioán Botezătorul de pe lângă Mănăstirea Optina este aşezat în pădure, la est de mănăstire, aproximativ la o jumătate de kilometru. Vechea pădure a mănăstirii ce înconjura Schitul uimea pe oricine, prin puterea măreaţă şi prin frumuseţea ei, cu atât mai mult cu cât astfel de păduri străvechi, neatinse de mâna omului, erau o raritate mai ales în regiunile centrale ale Rusiei. Pădurea era de esenţe amestecate. Copacii bătrâni de veacuri – pini, brazi, stejari şi tei – alcătuiau un zid compact. Trunchiurile unora dintre pini nu puteau fi cuprinse de doi oameni. Aceştia îşi înălţau sus, către cer, puternicele lor coroane. În pădure stăpânea liniştea şi semiîntunericul chiar şi vara. Păsările nu iubesc astfel de codri deşi. Razele piezişe ale soarelui abia pătrundeau prin desişul frunzelor, şi pete luminoase alunecau peste nisipul presărat pe cărarea largă ce duce de la mănăstire la Schit. La cotiturile cărării, străluceşte în depărtare, ca o pată trandafirie, clopotniţa Schitului. După pădurea întunecată, interiorul Schitului, îngrădit de lume cu un perete de bârne, prezintă un contrast şi mai izbitor. Chiar şi zidul clopotniţei, orientat către pădure, era construit fără goluri în zidărie. Înlăuntrul Schitului totul era lumină, curăţenie şi simplitate.

În această simplitate, în această linişte mormântală, în acest loc atât de potrivit pentru rugăciune se găseşte ceva care te face să înţelegi pe deplin strigătul Prorocului: „Doamne, iubit-am bunăcuviinţa slavei tale şi locul sălăşluirii slavei tale.” /Ps. 25:8/

Schitul a fost întemeiat în anul 1821 cu binecuvântarea şi la dorinţa anume a Mitropolitului Filarét al Kievului, pe atunci episcop al Kalúgăi. Cercetând mănăstirile eparhiei sale, Preasfinţitul Filarét a fost atât de cucerit de frumuseţea pădurii de la Optina, încât s'a hotărât să ridice aici un schit pentru iubitorii de liniştire. Pentru aceasta, i-a chemat pe sihaştrii din pădurile Roslavului, gubernia Smolénsk. Cu propriile mâini, ei au defrişat o bucăţică de teren din pădure, iar din pinii tăiaţi au înălţat o biserică în numele Sfântului Ioán Botezătorul şi Înainte-mergătorul Domnului, precum şi câteva chilii. La început, numărul vieţuitorilor Schitului a fost unul neînsemnat: 6-8 oameni. Însă după ce s'a mutat acolo Ieromonahul Leoníd împreună cu ucenicii săi din Sihăstria Ploşceansk, numărul fraţilor s'a mărit. O dată cu înmulţirea numărului fraţilor, s'a mărit şi teritoriul Schitului.

În perioada pe care o descriem, la Schit erau două biserici. Una veche, de lemn, în cinstea Sfântului Ioán Botezătorul, cu un altar în cinstea Cuviosului Macárie Egipteanul, şi alta nouă, din piatră, cu două etaje, construită cu banii unor binefăcători, cu hramul în cinstea Sfântului Ioán al Cataniei, a Sfântului León al Cataniei şi a Sfântului Ioán de la Rila.

La sud-est de biserica Sfântului Ioán Botezătorul se găsea cimitirul cu câteva rânduri de morminte, care aveau deasupra plăci de fontă cu chipul Mântuitorului Hristos. Fiecare avea o candelă ce nu se stingea niciodată. Dincolo de cimitir se găsea un crâng de cedri, sădit încă pe vremea Stareţului Leoníd, la umbra cărora, în zilele frumoase de vară, la praznice li se oferea fraţilor Schitului un ceai dulce. În partea de nord-est a bisericii Sfântului Ioán Botezătorul se găseau două heleştee, nu prea mari, cu scurgere, iar dincolo de ele o alee singuratică, apărată

de copaci şi tufe de privirile curioase, locul îndrăgit de plimbare şi contemplare pentru cei iubitori de linişte şi de singurătate. Partea de nord a Schitului se învecina cu prisaca mănăstirii, despărţită de un gard de lemn, nu prea înalt, şi o portiţă. Toată partea de vest era ocupată de construcţii. În centru se găseau sfintele porţi de sub clopotniţă. În partea dreaptă se găsea chilia egumenului Schitului şi trapeza, cu clădirile aferente. La stânga – chilia stareţului.[5]

Peste tot în Schit erau sădiţi pomi fructiferi, tufe de zmeură şi flori. La umbra merilor se găseau chiliile fraţilor, care se evidenţiau prin albul lor în mijlocul verdeţii compacte. Schitul era deosebit de frumos, mai ales primăvara, în perioada florilor, când toţi merii şi perii erau acoperiţi de culoare alb-roză, ca o spumă dantelată. Nu mai puţin frumos era şi iarna, în nopţile cu lună şi în zilele senine şi geroase, când totul era alb, liniştit, de un curat străveziu. Era cu adevărat un rai pământesc, şi nu se putea găsi un loc mai bun pentru sufletele ce caută însingurarea. În ceea ce priveşte partea lăuntrică, duhovnicească, Schitul avea o particularitate preţioasă şi foarte rară, care îl deosebea de alte asemenea lăcaşuri. Această deosebire stătea în faptul că aici se păstrase şi înflorise stăreţismul. Din acest punct de vedere, Schitul era aproape unic în toată Rusia. În esenţă, stăreţismul stă în faptul că ucenicii Stareţului îşi taie în întregime voia lor şi fac totul cu binecuvântarea acestuia. Stareţul este pentru ei nu nu mai părinte duhovnicesc, ci şi sfătuitor şi călăuzitor pe drumul spre mântuire. Înaintea Stareţului îşi descoperă în fiecare zi păcatele, nu numai cele făcute cu lucrul sau cu cuvântul, dar şi cele gândite. Se face aşa numita „descoperire a cuge-

5 Stareţul, în tradiţia slavonă, sau Gheronda, în tradiţia elină (cuvinte care înseamnă acelaşi lucru, Bătrân) este un monah sau pustnic cu viaţă sfântă (nu neapărat preot), ce a primit harisma călăuzirii duhovniceşti a sufletelor. În română, termenii de stareţ (călăuzitor duhovnicesc) şi egumen (mai-mare al unei mănăstiri) s'au suprapus, amestecându-şi înţelesurile. În contextul acestei cărţi, „Stareţ" este folosit cu sensul său originar, de „Bătrân." /n.red./

telor," care îl învaţă pe ucenic să aibă o viaţă atentă şi să se abţină de la cele rele, ce pot duce la păcat şi cu cuvântul şi cu lucrul. Iar atenţia faţă de sine, faţă de minte şi inimă, duce la trebuinţa unei rugăciuni neîncetate, a „rugăciunii lui Iisus."

Influenţa binefăcătoare a stăreţismului au cunoscut-o mulţi dintre cei însetaţi după fericirea veşnică. Pentru o suire izbutită pe scara desăvârşirii duhovniceşti, n'a fost şi nu este un mijloc mai bun decât educaţia stăreţească. Ucenicul Stareţului, dacă s'a lepădat în întregime şi cu sinceritate de înţelepciunea şi voia sa, ajunge el însuşi, într'un timp foarte scurt, preaplin de înţelepciune duhovnicească.

Întâiul Stareţ la Schitul Mănăstirii Optina a fost Ieromonahul Leoníd (în schima mare, Lév). Apoi, l-a urmat ucenicul său, Ieroschimonahul Macárie, care a fost înlocuit de ucenicul şi secretarul său personal, Ieroschimonahul Amvrósie.

Slava sfinţeniei marelui Stareţ Amvrósie s'a răspândit nu numai în Rusia, ci şi dincolo de hotarele ei. Timpul vieţuirii sale a fost perioada înfloririi stăreţismului în Mănăstirea Optina.

În vremea descrisă de noi, la Schit era stareţ Ieroschimonahul Iósif, care a fost treizeci de ani ucenicul Stareţului Amvrósie şi, pe măsura puterilor sale, a primit de la dânsul cunoştinţe suficiente pentru ca, la rândul său, să ajungă Stareţ. Trăsăturile lui distinctive de caracter, pe lângă alte virtuţi călugăreşti, erau smerenia şi blândeţea. Întotdeauna se străduia să rămână neobservat, să fie în umbră.

Numărul fraţilor din mănăstire şi din Schit a crescut treptat. În ultimul timp, în mănăstire se găseau aproape două sute cincizeci de monahi şi fraţi, iar în Schit – cincizeci. Un singur Stareţ, cu plete albe, nu era în stare să împlinească nevoile duhovniceşti ale unui număr atât de mare de fraţi. În afară de aceasta, Stareţul avea în grijă şi maicile Sihăstriei Kazán de la Şamordíno, ridicată de Ieroschimonahul Amvrósie, călugări de la alte mănăstiri şi o mulţime de mireni, bărbaţi şi femei,

care veneau pentru sfat şi învăţătură. Din această pricină, spre sfârşitul vieţii Stareţului Amvrósie, stăreţea o dată cu el şi egumenul Schitului, Ieroschimonahul Anatólie (Zerţalov), ucenicul acestuia. El a stăreţit şi în timpul Ieroschimonahului Iósif. După moartea Ieroschimonahului Anatólie, egumen al Schitului şi, în acelaşi timp, stareţ a fost ales Ieromonahul Varsanúfie, sub a cărui conducere nemijlocită au fost trimişi fraţii Beliaev de către Episcopul Trífon.

Existenţa în acelaşi timp a doi Stareţi, iar în ultimii ani a trei Stareţi (cel de-al treilea era Ieromonahul Anatólie, numit „cel mic," care a trecut în mănăstire ca duhovnic al fraţilor) a produs o dezbinare în rândul monahilor de ambele părţi. Vrăjmaşul neamului omenesc, diavolul, s'a folosit de acest lucru şi a început să semene printre ei seminţele vrăjmăşiei, care au dat mai târziu roade amare şi otrăvite.

Acesta a fost începutul decăderii stăreţismului la Sihăstria Optina.

„Se stinge stăreţismul. În nici o mănăstire nu mai este stăreţism. La noi, la Optina, se stinge ca mucul de lumânare… Vrăjmaşul nu urăşte altceva mai mult decât această hrănire stărețească, care îi dărâmă toate urzelile. Pretutindenea s'a străduit să o stingă, şi a stins-o!… Sânt călugări care trăiesc conştiincios, dar nu ştiu nimic despre descoperirea gândurilor, despre stăreţism. De aceea, fără stăreţism, în multe mănăstiri a rămas doar o formă a vieţii monahale, cea de dinafară…," îi spunea despre stăreţism Părintele Varsanúfie ucenicului său, Nikolái.

Este adevărat că, cu un număr atât de mare de fraţi, hrănirea stărețească nu putea sta la înălţimea dorită. În vremurile străvechi, un Stareţ avea unul, doi sau ceva mai mulţi ucenici, care vieţuiau întotdeauna cu el şi aveau mereu posibilitatea de a-şi descoperi gândurile. La Sihăstria Optina, în ultima vreme, marea parte a călugărilor nu aveau această posibilitate. De aceea gândurile, îndeosebi cele care neliniştеau conştiinţa, erau spovedite o dată pe săptămână. Călugării din Schit le spovedeau o dată pe zi, seara, la binecuvântarea de obşte. Având posibilitatea

să-şi descopere gândurile indiferent de perioadă, ei erau cu adevărat fericiţi, deoarece dobândeau un mare folos şi, într'un timp relativ scurt, urcând din putere în putere, dobândeau desăvârşirea duhovnicească. Slujbele bisericeşti şi toată rânduiala vieţii celor ce trăiau în Schit se desfăşura după tipicul mănăstirii Konev (Valaám), care a fost luată ca model la înfiinţarea Schitului.

La ora două noaptea începea Utrenia. Un frate, care era cel mai adesea şi paracliser, suna pentru ceilalţi deşteptarea cu jumătate de oră înaintea Utreniei.

Această rugăciune de noapte, a orelor dinaintea dimineţii, când somnul este deosebit de dulce şi de puternic, era una dintre cele mai grele rânduieli ale vieţii de la Schit. După cuvintele vechilor părinţi, Utrenia poate fi socotită pentru monah mai importantă decât Liturghia, în sensul că la Utrenie se aduce însuşi jertfă lui Dumnezeu, constrângându-se pe sine.

„Această constrângere, această jertfă are o mare putere… Să te scoli la Utrenie aduce harul lui Dumnezeu…" – erau cuvintele Stareţului Varsanúfie.

După Utrenie, fraţii mergeau la chilii, unde puteau dormi un timp nu foarte îndelungat, deoarece la ora şase începeau Ceasurile. Se citeau Ceasurile Întâi, al Treilea şi al Şaselea. După masa de dimineaţă, la ora 10, toţi, în afară de cei bătrâni şi bolnavi, mergeau la ascultare. La ora 6 seara, toţi fraţii Schitului se adunau într'o chilie anume, la pravilă, unde se citea rânduiala călugărească de rugăciune. Se începea cu Ceasul al Nouălea. Apoi se citea Pavecerniţa Mare sau cea Mică cu canoanele, un acatist şi Vecernia. Pravila se încheia cu „Rânduiala celor Doisprezece Psalmi." După pravila de seară, toţi mergeau pentru binecuvântarea de obşte, la Stareţ. Mergeau apoi la masa de seară, iar după acesta mergeau la chilii. În afară de rugăciunea de obşte, fiecare călugăr din Schit săvârşea pravila de rugăciune a chiliei, care consta din citirea a două

cathisme, a troparelor zilei şi a pomelnicului fiecăruia, apoi două capitole din Epistolele Apostolilor şi un capitol din Evanghelie. Seara, la ora 10, fiecare călugăr şi frate mai făcea o pravilă de chilie numită „A celor cinci sute.” Ea consta în cinci sute de scurte rugăciuni cu închinăciuni şi se săvârşeau cu metaniile. Trei sute din ele erau ale Domnului Iisus Hristos, o sută ale Născătoarei-de-Dumnezeu, cincizeci ale Îngerului Păzitor, şi cincizeci ale tuturor sfinţilor.[6] Desigur, mulţi dintre fraţi, legaţi fiind de ascultarea lor, nu puteau să ia parte întotdeauna la rugăciunile de obşte şi să împlinească pe deplin pravila de chilie. De la aceştia nici nu se cerea un astfel de lucru, deoarece ascultarea, după cuvintele Sfinţilor Părinţi, „este mai mare decât postul şi rugăciunea.” Li se cerea însă tuturor să săvârşească zilnic şi cu stăruinţă „cele cinci sute de rugăciuni.”

– Ţineţi-vă de cele cinci sute ca de un stâlp. În ele se găseşte o mare putere, în ele este legea vieţii monahale. De ce? Este o taină… spunea Stareţul Varsanúfie.

În mod practic, dacă se poate spune aşa, cele cinci sute îl învăţau pe monah să rostească necontenit numele lui Iisus, îl învăţau, după porunca Apostolului, rugăciunea neîncetată. Săvârşirea atentă şi fără grabă a celor cinci sute dura puţin peste trei ore. Pe la ora 11, înainte de culcare, se citeau rugăciunile de seară şi Miezonoptica. Cu aceasta, se încheia cercul lucrării zilnice a rugăciunii.

Liturghia se săvârşea la Schit doar de două ori pe săptămână: Sâmbăta şi Duminica. În afara acestor zile, se mai săvârşea în praznice şi în alte

6 Această rânduială se păstrează şi astăzi în mănăstirile ortodoxe, îndeosebi în Sfântul Munte, şi face parte din tradiţia isihastă a Rugăciunii inimii. Ea constă în rostirea repetată a Rugăciunii lui Iisus („Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul”), şi a unor forme adaptate Maicii Domnului („Preasfântă Născătoare-de-Dumnezeu, mântuieşte-mă pe mine, păcătosul”) şi sfinţilor („Toţi Sfinţii, rugaţi-vă lui Hristos Dumnezeu pentru mine, păcătosul”). Rugăciunile se numără cu şiragul de metanii, care ajută la păstrarea unei ritmicităţi ce alungă răspândirea minţii. /n.red./

dăţi. De praznicele împărăteşti, de hramurile mănăstirii, în prima zi de Paşti şi în prima zi de Crăciun, la Schit nu se săvârşeau slujbe. Toţi fraţii Schitului mergeau în mănăstire la priveghere şi la Liturghie. În locul slujbelor zilnice, în biserica Sfântului Ioán Botezătorul se citea neîntrerupt, cu glas tare, zi şi noapte, Psaltirea, cu pomenirea celor vii şi adormiţi, fraţi şi binefăcători. La citirea Psaltirii erau rânduiţi fraţi mai tineri. Ei se schimbau la fiecare două ore.

În afara orelor de rugăciune, toţi cei în putere îşi petreceau timpul la muncă, la ascultare care i se dădea fiecărui frate totdeauna, după puterile şi posibilităţile sale. Ascultarea consta în îndeplinirea unor treburi necesare vieţii de zi cu zi: la bucătărie, la trapeză, la biserică, în grădină ş.a. Toţi fraţii nou-veniţi, independent de educaţia şi de poziţia avută în lume, erau numiţi prima oară la aceste ascultări „de jos," cu scopul de a şterge gândurile despre o oarecare diferenţă între fraţi. Monahii care nu puteau participa la treburile de obşte din pricina bolii sau a bătrâneţii se ocupau la chilie cu rucodelia, lucrul de mână. Cea mai iubită rucodelie era strungăria în lemn. Cu mare măiestrie, se făceau la strung linguri, cupe, solniţe, străchini, cutii şi alte lucruri. Deosebit de bune erau lingurile de tei: uşoare, subţiri, cu forme elegante, împodobite cu un desen original şi, uneori, cu un înscris luat din înţelepciunea Sfinţilor Părinţi. Toate aceste obiecte se împărţeau, ca binecuvântare, numeroşilor vizitatori ai Schitului sau se mergeau către magazinul de icoane şi cărţi al mănăstirii, pentru a fi vândute în folosul aşezământului.

Pentru cei ce iubeau cititul, la Schit se găsea o bibliotecă destul de vastă, care avea mai ales cărţi de orientare ascetică. Ordinea citirii cărţilor depindea în întregime de Stareţ. Citirea cărţilor cu de la sine putere, fără încuviinţare, nu era îngăduită.

În afara pravilelor de rugăciune şi a slujbelor religioase, care se săvârşeau întotdeauna în întregime, strict după tipic, fără prescurtări,

omisiuni şi schimbări, o altă rânduială dificilă a vieţii din Schit era postul. Deosebit de greu era Postul Mare, cu slujbele lui îndelungate şi cu o masă sărăcăcioasă. Toată săptămâna întâi a Postului Mare, în afară de Sâmbătă, se dădea hrană fără ulei, doar o dată în zi. Luni, Marţi şi Joi nu se dădea hrană fiartă. Fraţii primeau varză murată cu ceapă, castraveţi muraţi, bureţi, mere murate, pâine şi apă, în locul vestitului *kvas* mănăstiresc. Seara se dădea apă fiartă, cu pâine şi miere. Această înfrânare de la untdelemn se reflecta foarte mult în starea de sănătate a monahilor. Mulţi slăbeau spre sfârşitul Postului, şi doar harul Domnului le întărea puterile. În celelalte zile din Postul Mare, până în Săptămâna Patimilor, se gătea cu ulei în zilele când se săvârşea Sfânta Liturghie, iar în restul zilelor fără ulei. Laptele şi ouăle erau îngăduite în zilele de Sâmbătă şi Duminică (bineînţeles, în afara posturilor), în zilele de praznic şi în Săptămâna Albă, de dinaintea Postului Mare. În cursul unui an, erau astfel şase săptămâni de ouă şi lapte. Băutul vinului era interzis, chiar şi în marile praznice. Pe scurt vorbind, întreaga viaţă a monahului de la Schit era rugăciunea şi postul.

Pentru iubitorii de linişte, Schitul avea un mare avantaj faţă de mănăstire, atât în partea sa din afară, cât şi în cea lăuntrică. Mănăstirea avea o gospodărie frumoasă şi închegată. Livezile imense şi grădini de zarzavaturi, care aprovizionau obştea mănăstirii şi a schitului, grajdul de vite care număra aproape cincizeci de vaci din rasa Zimmental, grajdul de cai, fierăria, atelierul de căruţe, morile, cele câteva case de oaspeţi, fabricile de cărămidă şi ţiglă, brutăria, croitoria, cizmăria, atelierul de tâmplărie, atelierul de lăcătuşerie şi alte câteva ateliere aveau nevoie de braţe de muncă. De aceea, fraţii din mănăstire erau dărâmaţi din pricina ascultărilor. În afară de aceasta, mulţimea de oameni care veneau acolo tulbura liniştea, îndeosebi vara, când afluenţa de credincioşi creştea. Acest lucru înlesnea foarte puţin concentrarea forţelor sufleteşti necesare desăvârşirii duhovniceşti.

Dar lucrurile nu stăteau de fapt chiar aşa. Între altele, trebuie spus că la Schit nu putea trăi oricine. Rugăciunile îndelungate, asprimea rânduielilor, însingurarea şi lepădarea de orice lucru din afară nu puteau fi duse de oricine. La Schit veneau oameni care aveau o anumită înclinare ascetică, iar astfel de oameni nu erau mulţi. Pentru cei aleşi, viaţa retrasă şi atmosfera din Schit erau cum nu se poate mai binefăcătoare. Aici, toate fuseseră prevăzute cu înţelepciune, până la cele mai mici detalii, şi făcute după un plan şi cu un anume scop de importanţă unică pentru omul pământean. Fraţii din mănăstire şi din Schit făceau parte din diferite pături sociale. Marea parte a călugărilor proveneau din pătura de jos, în mare măsură oameni cu puţină carte, care nu trecuseră decât prin şcoala primară. Erau puţini monahi învăţaţi la Optina, ca, de altfel, şi în alte mănăstiri. De aceea, aceştia erau preţuiţi şi li se încredinţa repede o muncă corespunzătoare, fără să fie ţinuţi multă vreme la ascultările de obşte. Ascultările de jos erau pentru aceştia o încercare a tăriei voinţei lor de a petrece în viaţa monahală, a capacităţii lor de a răbda întru smerenie şi ascultare.

Pentru ca nou-începătorii să aibă posibilitatea de a cerceta şi a se obişnui cu noile condiţii de viaţă, la început nu li se dădeau ascultări.

Fraţii Beliaev, părăsind lumea, şi-au adus vieţile lor tinere ca jertfă lui Dumnezeu. Pentru avântul lor sincer şi înflăcărat, ei s’au învrednicit de o mare milă de la Dumnezeu; au aflat Schitul Sihăstriei Optina ca un liman lin, ca o comoară nepreţuită şi veşnică, ca un rai pământesc.

Stareţul Varsanúfie discuta adesea cu dânşii; le-a făcut cunoscută viaţa exterioară a Schitului, cu rânduielile lui, şi le-a dat cele dintâi îndrumări de purtare.

Numindu-l pe Nikolái la ascultările de obşte (tăiatul lemnelor, munca în grădină) împreună cu ceilalţi fraţi, el era în acelaşi timp prins

şi cu munca de secretar. Nikolái copia ştirile, scria scrisorile, ajutându-l pe secretarul-şef al Schitului, fratele Chiríl Zlenko. Convingând cu capacităţile lui, i s'a încredinţat curând o muncă mai complicată: prezentarea pe scurt a cuprinsului scrisorilor Stareţului Amvrósie, în vederea reeditării primului volum.

Trebuie spus că Sihăstria Optina edita destul de multe cărţi şi de broşuri cu conţinut moral-duhovnicesc. Începutul acestei lucrări l-a pus pururi-pomenitul Stareţ Macárie. În timpul său, au fost editate cele mai importante scrieri ale Sfinţilor Părinţi, traduse de Stareţul Moldovean Paísie Velicikovski din limba Greacă în limba Slavonă, ce fuseseră alese cu precădere din Filocalie. Lucrarea începută de Stareţul Macárie a continuat cu succes şi în perioada ulterioară. Înflorirea cea mai mare a avut loc în vremea Stareţului Amvrósie. Cu traducerea şi cu editarea cărţilor s'a ostenit secretarul său, Ieromonahul Clíment Zederholm, un monah învăţat şi luminat, care a trecut la Domnul încă de tânăr.

În perioada Stareţilor Macárie şi Amvrósie au fost editate următoarele cărţi: Scara Cuviosului Ioán Scărarul, învăţăturile Avvei Dorothéi, ale Cuviosului Theódor Studitul, ale Cuviosului Pétru Damaschin, ale Sfântului Athanásie Sinaitul, ale Cuvioşilor Varsanúfie şi Ioán, cuvinte ale Cuviosului Simeón Noul Theolog, ale Cuviosului Máxim Mărturisitorul, ale Cuviosului Márcu Ascetul, ale Cuviosului Thalássie ş.a. În afara lucrărilor Sfinţilor Părinţi, a fost alcătuită şi publicată viaţa Stareţului Moldovean Paísie Velicikovski, care a pus începutul stăreţismului în Rusia, prin urmaşii săi: ucenicul, Schimonahul Theódor, Arhimandritul Moisì de la Optina, fratele acestuia, Egumenul Antónie, Stareţii Leoníd şi Macárie – precum şi scrisorile acestora către monahi şi mireni. În ultimii ani, au fost publicate vieţile şi corespondenţa Stareţilor Amvrósie, Anatólie (Zerţalov) şi a Arhimandritului Isaác. În afară de cărţi şi broşuri, mănăstirea a scos şi câteva „foi," scurte articole cu conţinut duhovnicesc, îndeosebi extrase din cuvintele Sfinţilor.

Unele cărţi, de pildă „Scara," „Avva Dorothéi" şi o serie de alte scrieri au fost retipărite de câteva ori.

La sfârşitul lui Februarie 1908, Nikolái a fost numit ajutor de bibliotecar, în contextul mutării bibliotecii într'o nouă încăpere, la etajul bisericii Sfântului León al Cataniei. În acelaşi timp a fost pus să citească şi să cânte la strană. Avea un glas frumos, catifelat şi dulce de bas.

Cu toate că avea un gât slab şi nu putea cânta îndelung, niciodată nu a refuzat să cânte la strană, dar nici nu cerea acest lucru.

Mai apoi, Ieromonah fiind, îi îndemna şi pe fiii săi duhovniceşti să îndeplinească această pravilă înmânată de Stareţul Varsanúfie: să nu se lege cu de la sine putere la vreo oarecare lucrare, spre evitarea încrederii în sine şi a cugetelor slavei deşarte, şi să nu refuze, dacă este numit sau rugat, sub pretextul unei părute boli, deoarece s'a observat de către Sfinţii Părinţi că monahul care refuză o lucrare nedorită sub pretextul bolii, se îmbolnăveşte mai apoi cu adevărat de această neputinţă.

Foarte curând, a început să fie preţuit pentru felul minunat în care citea, al cărui început l-a pus fiind încă copil, la biserica „Bucuria tuturor celor scârbiţi" din Móscova.

Cititul său liniştit, fără grabă, fără intonaţii şi retoricisme care să impună simţămintele şi trăirile sale personale, le plăcea tuturor. Dimpreună cu glasul plăcut, producea o impresie corespunzătoare şi se primea uşor, lucru foarte preţuit în cântarea şi cititul bisericesc.

Rânduiala citirii la pravilă şi în biserică era următoarea: cei Şase Psalmi de la Utrenie şi canoanele se citeau de către cei vârstnici, de monahii în mantie. Acatistele şi canonul acatistului se citeau de către ieromonahi. Rasoforii citeau Apostolul la Liturghie, prologul la Utrenie, paremiile la Vecernie, Ceasurile, Pavecerniţa şi cathismele în zilele de sărbătoare. Fraţii citeau Ceasurile, Pavecerniţa şi cathismele în zilele obişnuite.

Preţuindu-i-se pe deplin şi după vrednicie cititul, Nikolái, în ciuda pravilelor, era pus să citească ceea ce nu se cuvenea unui începător.

Astfel, fiind încă frate, în Martie 1908 citea în biserică Pavecerniţa cu canonul Îngerului Păzitor, iar în Noiembrie acelaşi an citea Apostolul la Liturghie. În primele luni ale anului 1909, citea deja cathismele, canonul Maicii Domnului la Pavecerniţă şi paremiile. În acelaşi timp, citea şi la trapeză.

Întâia dată a citit viaţa sfântului Grigórie Omiritul. Cu acest prilej, a scris în jurnalul său: „Ce minunată viaţă! Câtă înţelepciune!." În Noiembrie acelaşi an, a citit pentru întâia dată la trapeză o învăţătură în ziua prăznuirii Sfântului Ierarh Ioán Gură-de-Aur, cu toate că în timpul mesei, de obicei, rasoforii erau cei ce citeau din vieţile sfinţilor, iar învăţătura o citeau cei în mantie.

În anul 1910, nu cu mult înainte de tunderea în monahism, a fost pus să citească cei Şase Psalmi. Când s'a apropiat de Stareţul său, pentru blagoslovenie, aceasta i-a spus:

– Dumneavoastră aţi citit cei Şase Psalmi la Bunavestire… Vă felicit!

Când a terminat de alcătuit sumarul scrisorilor Stareţului Amvrósie, i s'a dat o altă ascultare: ca împreună cu Ieromonahul Cucşa sau, mai bine spus, sub conducerea sa, să alcătuiască rânduiala slujbelor bisericeşti care se deosebesc de cele obişnuite, cum ar fi: „Scoaterea Sfintei Cruci," „Slujbele din Săptămâna Patimilor" şi altele, cu scopul de a le edita în cărţi separate.

În bibliotecă era mult de lucru. Nikolái muncea cu râvnă, ajutând bibliotecarului, Părintele Ioán Polevoi (mai apoi Ieromonahul Iósif). Când biblioteca a fost mutată şi amenajată într'o nouă încăpere, acesta i-a dăruit lui Nikolái, pentru hărnicia şi conştiinciozitatea lui, cartea „Calea împărătească a Crucii Domnului."

Nikolái, cu bucuria lui nativă de viaţă, îndeplinea toate ascultările ce i se încredinţau. Cu aceeaşi bucurie muncea şi la trapeză, curăţa zăpada, căra lemne, aprindea focul, mătura şi spăla vasele; mergea cu alţii în pădure după lemne. Un oarecare timp a făcut ascultare în biserică;

era ajutor de paracliser. La venirea primăverii, a avut ascultare la livadă: căra gunoiul de grajd, săpa, sădea, uda. Vara, la cositul fânului, împreună cu toţi fraţii, cosea iarba şi aduna fânul pe luncile de lângă Kozélsk. Aici, la Schit, a făcut cunoştinţă cu munca, nu ca în lume, unde avea parte de desfătare. Trebuia să fii în picioare şi să munceşti de dimineaţa până seara târziu, plus şederea la rugăciune. Dar el, deşi răsfăţat şi neobişnuit cu munca fizică, nu se simţea împovărat cu nimic. Sufletul său luminos nu cunoştea nici tristeţea, nici nemulţumirea, nici cârtirea. Le ducea pe toate cu uşurinţă şi bucurie. „Cei începători se bucură întotdeauna, dacă vin la mănăstire din toată inima şi cu sinceritate," spunea Stareţul Varsanúfie, când Nikolái i-a împărtăşit starea sa duhovnicească.

În Octombrie 1908, când fratele Chiríl s'a dus la armată, Nikolái a fost numit în locul acestuia secretar al egumenului Schitului, Stareţul Varsanúfie. A fost, astfel, slobozit din toate ascultările, mai puţin cântatul şi cititul la strană. Această ascultare de secretar a fost ascultarea sa principală câtă vreme a vieţuit în Schit.

Tot cam în aceeaşi perioadă, cu binecuvântarea şi din dorinţa anume a Stareţului, i s'a încredinţat lui Nikolái ca, împreună cu Părintele Ioán Polevoi şi alţi fraţi, să alcătuiască istoricul Schitului, atât viaţa din afară cât şi cea lăuntrică de aici, şi, de asemenea, să facă descrierea cimitirului Schitului, cu o scurtă biografie a tuturor celor înmormântaţi aici. Stareţul dorea ca cei nou-intraţi în Schit să aibă posibilitatea prin citirea acestei lucrări de a lua cunoştinţă de viaţa şi rânduielile Schitului. Această lucrare complicată şi necunoscută l-a spăimântat la început pe Nikolái. Nu se simţea încrezător în puterile sale. Dar Stareţul l-a liniştit, spunându-i că Domnul îl va înţelepţi, şi l-a blagoslovit să înceapă lucrul. Materialul de bază pentru această lucrare a fost cronica Schitului păstrată în manuscris, care s'a ţinut de la întemeierea Schitului şi s'a păstrat la bibliotecă. Până la urmă, această ascultare a

fost îndeplinită cu succes, cu toate că nu în întregime. (S'a păstrat în manuscris descrierea cimitirului Schitului şi a tuturor celor îngropaţi aici din ziua întemeierii Schitului.) Nikolái vieţuia, ca mai înainte, în acelaşi corp de clădiri cu fratele său Iván, dar aproape tot timpul liber de rugăciune îl petrecea la Stareţ, în afară de perioada în care se ocupa cu corespondenţa oficială şi cea care cuprindea treburile Schitului. Stareţul purta o corespondenţă uriaşă cu fiii duhovniceşti şi admiratorii săi. Nikolái era ocupat de dimineaţă până seara târziu. Intra în chilia sa doar pentru o perioadă scurtă. Îşi bea şi ceaiul împreună cu Stareţul, şi adesea lua masa cu dânsul.

Stareţul Varsanúfie avea ca nimeni altul capacitatea de a înţelege omul, de a-i vedea sufletul şi cele ascunse ale sale. Având o deosebită bunăvoinţă faţă de dânsul încă din primele zile, el a văzut de îndată şi s'a convins de faptul că va găsi în acest tânăr nu numai un ucenic şi un călugăr exemplar, ci şi un vrednic următor al făgăduinţelor şi învăţăturilor sale.

Pe vremea când încă nu era secretarul Stareţului, acesta îl oprea tot mai des pe Nikolái după binecuvântarea de obşte şi discutau îndelung.

S'a hotărât să îi transmită lui Nikolái toată experienţa şi cunoştinţele sale, adunate de-a lungul anilor la Schit, ca unuia ce era vrednic să primească şi să păstreze acest dar. Stareţul îi împărtăşea amintirile, durerile şi bucuriile sale, îl învăţa, îl sfătuia, îl ferea de primejdii.

„Încă din primele zile am simţit o simpatie faţă de dumneata, şi cred că această simpatie se va păstra tot timpul cât mi-a mai rămas de trăit… Sufletul simte un alt suflet asemenea… Nimic nu poate fi mai trainic decât această dragoste în Hristos… De aceea vă şi iubesc, pentru că mă înţelegeţi," îi spunea Stareţul.

Această simpatie s'a întărit pe zi ce trece şi, spre sfârşitul vieţuirii lor în Schit, s'a preschimbat într'o puternică şi curată afecţiune, dragoste duhovnicească.

Nikolái avea aceleaşi simţăminte faţă de Stareţ, nu numai de dragoste, ci şi un nemărginit respect şi devotament, închinându-se în faţa lui. El s'a lăsat cu totul în voia Stareţului. În jurnalul său, pe care începuse să-l ţină încă de la Móscova şi l-a continuat şi la Schit, scria în primele luni: „Văd pentru prima oară un astfel de om… Niciodată nu am mai auzit astfel de cuvinte… Părintele mă mângâie foarte mult prin discuţii, prin cuvântul său… Ce zâmbet scump, bun şi copilăresc are!… Părintele este un mare Stareţ! Mă conving tot mai mult de aceasta… Fără el ar fi foarte greu de trăit… «Nu te feri de mâinile celui ce te-a adus la Domnul, căci toată viaţa ta nu ar trebui să ai faţă de nimeni altul o bunăvoinţă mai plină de preţuire».” (Scara, Cuv. 4, cap 72)

Nikolái citea mult, însă numai cu binecuvântarea Stareţului. Cea dintâi carte citită la Schit, „Viaţa Stareţului Macárie,” i-a produs o impresie aşa de puternică, încât a însemnat în jurnal: „El, iată, a fost cu adevărat un om! Măcar de aş putea şi eu, păcătosul, să merg puţin pe urmele lui!” Au urmat apoi viaţa Stareţului Lév, a Arhimandritului Moisì, a Egumenului Antónie şi altele de acest fel.

Pe data de 29 Ianuarie 1908, ziua pomenirii Sfântului Sfinţit-mucenic Ignátie de-Dumnezeu-purtătorul, a fost una din cele mai importante zile din viaţa lui Nikolái. Amândoi fraţii, Nikolái şi Iván, au fost îmbrăcaţi în veşminte de fraţi. Stareţul, primind de la ei 600 de ruble, ca danie pentru mănăstire şi Schit, le-a spus că banii aceştia nu i-au dat lui, ci Sfântului Ioán Botezătorul, şi fiecare copeică li se va socoti atunci când toate cele materiale îşi vor pierde valoarea. Atunci când, îmbrăcaţi în dulame, cu chip de călugări, au venit la Stareţ şi, făcând o închinăciune în faţa icoanelor, au căzut apoi la picioarele lui, acesta a început să se roage:

– Îţi mulţumesc, Doamne, căci ai ascuns acestea de cei înţelepţi şi pricepuţi şi le-ai descoperit pruncilor. /Mat. 11:25; Lc. 10:21/ Îţi mulţumesc, Doamne, că i-ai adus aici pe Nikolái şi pe Iván…

S’a rugat apoi ca Domnul să-i învrednicească să străbată calea vieţii călugăreşti şi să atingă ţelul dorit. Apoi Stareţul le-a dat metaniile şi le-a spus:
– Iată arma voastră. Să bateţi cu ele, fără milă, pe nevăzuţii vrăjmaşi… (Stareţul avea în vedere rugăciunea lui Iisus, săvârşită pe metanii). Să aveţi întotdeauna frica lui Dumnezeu. Fără frica lui Dumnezeu nu puteţi dobândi nimic… Acum, pentru voi, începe o nouă viaţă…
I-a felicitat şi le-a dăruit câte un *balahon* (îmbrăcămintea de chilie a monahilor, îndeobşte de culoare albă), câte un borcan de dulceaţă şi trei cărţulii. Una dintre ele se numea „Despre bunacuviinţă şi despre purtarea fraţilor începători,” de Ignátie Briancianinov, şi purta dedicaţia „Una pentru voi amândoi, deoarece voi trebuie să fiţi una.” După aceea, i-a spus lui Nikolái:
– O iubesc pe mama voastră din toată inima. Ea a adus jertfă lui Dumnezeu două suflete, dându-vă binecuvântarea ei… Mulţumiţi-i şi pentru jertfa bănească la Schit şi mănăstire. Scrieţi-i că am cele mai bune simţăminte faţă de dânsa. Aş dori să o văd. Poate va veni aici la noi, la vară, dacă voi mai trăi. Mântuieşte-o, Doamne!
Înainte şi după trapeză, toţi fraţii Schitului i-au felicitat, iar Părintele Nectárie, un ieromonah din Schit, felicitându-i, i-a spus lui Nikolái:
– Vă doresc să parcurgeţi acest drum cu smerenie, cu răbdare şi cu mulţumire… Veţi trăi numai la mănăstire. …Cum va începe să se smerească! Nu va fi lipsă de cei smeriţi! – şi o luă la fugă.
„Mie îmi place Părintele Nectárie. Doar că este dureros de ciudat,” scria Nikolái în jurnal, amintindu-şi de această zi.
El dădea multă însemnătate faptului că a fost îmbrăcat în veşminte de ziua Sfântului Mucenic Ignátie numit Theoforul, adică „purtătorul-de-Dumnezeu,” deoarece până la sfârşitul său mucenicesc l-a purtat pe Dumnezeu în inima sa, adică a avut marele dar al rugăciunii minţii şi inimii. Credea că era de datoria să-l imite pe acest sfânt.

După ce Nikolái a fost îmbrăcat în veşminte monahale, i s'a dat binecuvântare să-l citească pe Avva Dorothéi, cartea despre care gândea atât de dezaprobator în lume.

După ce l-a citit pe Avva Dorothéi, a început să citească scrierile Cuviosului Pétru Damaschin. Această carte serioasă şi profundă prin conţinut i-a plăcut foarte mult. Şi Stareţul i-a spus că această carte este mai adâncă decât Avva Dorothéi.

– „Avva Dorothéi" este abecedarul vieţii călugăreşti. Trebuie să o reciteşti la fiecare trei ani. Iată pilda Stareţului Macárie, care, recitind Avva Dorothéi şi „Scara" a găsit în aceste cărţi, de fiecare dată, ceva nou şi a sporit duhovniceşte. Dacă citeşti cu atenţie, atunci se descoperă lucruri tot mai noi la recitire… Pentru fiecare om, aceste cărţi sânt potrivite cu starea sa duhovnicească.

Referitor la cartea Episcopului Theofán, „Calea spre mântuire," Stareţul i-a spus lui Nikolái că aceasta trebuie să fie cartea lui de căpătâi, deoarece a fost cea dintâi carte cu conţinut duhovnicesc pe care a citit-o în lume, înainte de a intra la mănăstire.

Citind „Scara" Cuviosului Ioán Scărarul, Nikolái nota în jurnal: „Este o carte minunată, adâncă!"

A citit apoi pe rând scrierile Cuviosului Theódor Studitul, ale Cuviosului Márcu Ascetul şi altele. O dată cu citirea acestor cărţi, Stareţul l-a binecuvântat să citească permanent Vieţile Sfinţilor. Terminând cele douăsprezece cărţi, a început să le citească din nou.

O impresie deosebit de puternică i-au produs lui Nikolái scrierile Episcopului Ignátie Briancianinov. A început cu citirea volumului trei. Stareţul, înmânându-i volumul doi, i-a spus:

– Aţi făcut puţin cunoştinţă cu viaţa monahală şi cu rânduiala cea dinafară, dar aici veţi vedea sensul lăuntric al vieţii monahale.

Vorbind aşa, Stareţul avea în vedere învăţătura despre lucrarea lăuntrică a monahului, despre rugăciunea minţii şi a inimii, expusă de

episcopul Ignátie într'o formă deosebit de accesibilă. Pentru Nikolái, această învăţătură era o revelaţie, şi a fost uimit de profunzimea tainică a acestei învăţături ce i se descoperă.

„Tare mă mângâi cu scrierile Episcopului Ignátie. Nu ştiu cum să mulţumesc Domnului şi Părintelui că am o asemenea comoară… Mă minunez de mintea îngerească a Episcopului Ignátie, de înţelegerea minunată şi adâncă a Sfintei Scripturi… Simt o deosebită simpatie faţă de scrierile sale. Ele îmi luminează inima şi mintea cu lumina cea adevărată a Evangheliei."

Aceeaşi impresie i-au produs şi articolul aceluiaşi autor, „Cuvânt despre moarte." „Multe mi s'au desluşit din cele pe care înainte nu le înţelegeam. Această lucrare este de neînlocuit, în felul ei," scria Nikolái. A preţuit scrierile Episcopului Ignátie până la sfârşitul vieţii.

– Folosiţi timpul cât se mai poate încă citi. Nu daţi ascultare vrăjmaşului, care caută să vă convingă că aveţi înainte tot timpul, că va veni o vreme când, cu adevărat, vă veţi ocupa numai cu cititul… Citiţi, îmbogăţindu-vă mintea cu cunoştinţe şi coborâţi-vă în adâncurile smereniei, socotindu-vă mai răi decât toţi…Va veni vremea când nu veţi mai avea această posibilitate… Va veni vremea când nu veţi mai avea voie să citiţi cărţi. Amintiţi-vă cuvintele mele…, i-a spus odată Stareţul lui Nikolái.

– De ce spuneţi, părinte, că nu vom mai avea voie să citim?

– Da, da… Peste vreo cinci sau şase ani… Atunci va trebui să citiţi cartea vieţii…

Aceste cuvinte erau tainice şi de neînţeles pentru Nikolái, dar nu a îndrăznit să ceară lămuriri… Des, foarte des, îşi amintea mai apoi aceste cuvinte proroceşti ale Stareţului său.

CAPITOLUL IV

A cunoscut întunecimea neorânduielii lumeşti; a priceput împrăştierea gândurilor puse în minte de grijile lumeşti; a văzut deşertăciunea celor din jur, în care omul este aruncat în chip de neîmpiedicat de către viaţa mult-zbuciumată; s'a rănit cu săgeata iubirii de linişte; a ascultat lumea cugetelor, înţelegând cuvintele prorocului: „Lucrează pacea şi culege-i roadele"; şi-a dorit liniştea sufletească ce se naşte aici, după cuvintele aceluiaşi proroc: „Îndreptează-te, suflete al meu, în lăcaşul tău."

(Sfântul Ierarh Theolípt, Mitropolitul Filadélfiei, Filocalia, vol. 5)

Nikolái s'a obişnuit de îndată cu viaţa din Schit şi a îndrăgit-o, crescând cu fiecare zi tot mai tainic şi mai puternic în noul pământ, intrând pe acelaşi făgaş cu toţi fraţii. Şi, lucru minunat! Cel veselul şi bucuros de viaţă, care iubea societatea, distracţiile şi joaca, lucruri fireşti tuturor tinerilor din lume, parcă s'a născut aici din nou. A îndrăgit într'atât viaţa retrasă încât până şi ieşirile scurte, dincolo de curtea Schitului, îi erau o povară; după posibilităţi, le evita. Ieşea zilnic după apă la fântâna lui Amvrósie, care se găsea la câţiva paşi de Schit. El, ca şi toţi fraţii Schitului, se străduiau să meargă după apă la acele ore când nu erau închinători. (În Schit nu era apă bună de băut).

Nu îi plăcea să meargă în Mănăstirea Optinei. Îl tulbura şi îl împrăştia aglomeraţia, închinătorii, zgomotul şi deşertăciunea legate de aceasta. Se ducea la mănăstire doar în caz de mare nevoie, când trebuia să-şi ia rufele de la spălătorie, să ajungă la magazinul de cărţi şi icoane sau avea vreo ascultare.

În fiecare an, în primele zile ale lunii August, se aducea la Optina şi la Kozélsk icoana făcătoare-de-minuni a Maicii Domnului de la Kalúga. Participând la procesiunea din jurul mănăstirii, Nikolái se străduia să fie cât mai aproape de ai săi, de fraţii din Schit, şi se bucura când se întorcea din nou la Schitul său drag, la chilia sa liniştită.

Odată, Stareţul, parcă încercându-l, i-a spus:

– După Paşti, vă voi da un căluţ ca să mergeţi la Kozélsk şi să vă cumpăraţi ce aveţi trebuinţă.

– Ce spuneţi, părinte?! Dar eu cu greu ies din schit, până la mănăstire!

– Înseamnă că din tine va ieşi un bun monah, a încheiat Stareţul şi şi-a pus mâna pe fruntea lui Nikolái. De marile praznice, toţi vieţuitorii Schitului mergeau la privegherea şi la Liturghia de la mănăstire. Împreună cu ei mergea şi Nikolái. Lui însă nu-i plăcea să meargă acolo, nu îl trăgea sufletul. Nu numai că îl împovăra aglomeraţia şi prezenţa mirenilor, ci nici slujba din mănăstire nu îl mulţumea. Mai ales, nu îi plăcea cântarea de acolo. Lui Nikolái nu îi plăcea cântarea pe note în biserici, şi niciodată nu a încuviinţat-o. După cuvintele Stareţului Varsanúfie, cântarea pe note atrage gândurile şi atenţia celui ce se roagă la cuvintele cântării şi, de aceea, nu înlesneşte rugăciunea. Din această pricină, cântarea pe note nu este folositoare nici pentru cei ce cântă. Pe lângă acestea, dacă reuşeşti să cânţi bine, apare slava deşartă, iar dacă apare un eşec, atunci întotdeauna urmează necazul şi mâhnirea.

Notele îl leagă pe cântăreţ de mâini şi de picioare. Nu există o libertate creatoare, nici sentimente. Sufletul tace. Sânt doar nişte sunete frumoase, fără conţinut, iar cuvintele scapă atenţiei şi nu mai este rugăciune.

Nici trapeza mănăstirii nu i-a plăcut lui Nikolái. În perioada cosirii fânului, când fraţii buni de muncă din mănăstire şi din Schit mergeau pe luncile dintre Optina şi Kozélsk, cei din Schit luau masa în mănăstire. Acolo mâncarea era mai simplă, deoarece se pregătea în cantităţi mai mari la Schit.

Munca în aer liber, încărcată de miresmele ierburilor şi florilor nu îl apăsa. A învăţat repede să cosească, şi o făcea cu plăcere. Însă, cu toate acestea, era bucuros să se termine cositul, ca să poată din nou să nu mai iasă din Schit, desfătându-se cu liniştea lui dătătoare de viaţă.

În Mai 1908, la Sihăstria Optina a venit în vizită mama lui Nikolái şi a lui Iván, împreună cu o soră şi cu un nepot. Nikolái îşi iubea şi respecta mama, era bucuros să o vadă, dar mersul în fiecare zi la arhondaricul din mănăstire îl împovăra. Era deja obişnuit cu rânduiala vieţii de la Schit, iar abaterea de la aceste rânduieli îl scotea din făgaşul său.

Îl supăra şi faptul că nu putea să se oprească de la vorbele fără folos şi de la râs, după obiceiul cel mai dinainte, din lume. Dar Stareţul i-a dat blagoslovenie să meargă obligatoriu, pentru a-şi împlini datoria de fiu, şi să se înfrâneze de la vorbe şi râs.

Véra Lavréntievna a stat vreo săptămână. I-a plăcut foarte mult Sihăstria Optina, slujbele din mănăstire şi Stareţul Varsanúfie, la care s'a spovedit înainte de a se împărtăşi cu Sfintele Taine. Era neliniştită pentru fiii ei, cu toate că se bucura să îi vadă sănătoşi şi trăind fără griji lumeşti. Într'una din discuţiile cu Stareţul Varsanúfie, ea l-a întrebat:

– Vor mai putea rezista mult timp în mănăstire, le vor ajunge puterile?

Ea se temea că viaţa în mănăstire le va fi peste puteri sau că vor deznădăjdui.

La aceasta, Stareţul a răspuns:

– Vor mai petrece aici… dacă nu îl vor uita pe Dumnezeu.

Verei Lavréntievna i-a plăcut mult Sihăstria Optina, aşa că în August a venit a doua oară, aducând o danie îndestulătoare în bani pentru fii şi pentru pomenirea părinţilor ei. A venit şi în următorii ani la Optina, pentru a posti şi a se vedea cu fiii ei.

❁

Iată cum îşi descria Nikolái starea sufletească la începutul noii sale vieţi: „…Îmi place aici din ce în ce mai mult. Tare mult mi-a plăcut ieri privegherea, mai ales prima parte, Vecernia. Ce frumoase erau stihurile de la „Doamne, strigat-am!" Ce plăcut a fost să ascult cei Şase Psalmi în acest semiîntuneric plin de pace! După rugăciune, ai în suflet pace şi linişte, ca în toate cele de aici. Şi această noapte minunată, luna, cerul curat şi stelele curate! Linişte. În jur sânt pinii bătrâni de veacuri. Zăpada străluceşte. Este bine!… Slavă lui Dumnezeu, că El, ca un milosârd, m'a aşezat aici pe mine, păcătosul, aici, sub Acoperământul Maicii Domnului şi a proorocului Său, Ioán Botezătorul. Aici îmi este

oriunde bine; în chilia mea, însă, când sânt singur, este cel mai bine. Din chilie nu ies niciodată fără treabă. Ies doar la biserică, la ascultare, la trapeză, nicăieri mai mult. Mă mângâie Domnul, şi viaţa mea de frate al Schitului nu mă apasă. Nu-mi doresc nimic mai bun…

Întâia zi a Sfântului şi Marelui Post. Aici se întâmpină şi se petrece după cuviinţă această sfântă perioadă. Slujba Postului este o mare mângâiere! Nu se cântă artistic, dar se cântă bine…

Acum încep să pricep înţelesul postului; şi sufletului, şi trupului îi este uşor şi bine… Cum mă întăreşte Domnul pe mine, nevrednicul! Postul nu mă împovărează deloc, şi nici nu vreau o hrană mai bună. Mai am gânduri care îmi amintesc de trecut, dar sânt trecătoare, nu mă neliniştesc. Un alt lucru sânt amintirile şi imaginile din lume, acestea aduc tulburare, mai ales la slujbă… Mai înainte îi osândeam pe călugări, dar acum însumi văd cât de greu este să fii călugăr adevărat. Iată, deşi trăiesc în Schit, nu am devenit dintr'odată înger, aşa cum ceream mai înainte de la fiecare călugăr…

Paştile!… Ce bine este aici!

Nu mai am acel puternic avânt al simţurilor, aşa cum se întâmplă în lume, ci sufletul îmi este liniştit şi echilibrat. Parcă am uitat acum că există o lume, cu părelnicele ei bucurii şi desfătări! Am uitat chiar şi de rude, cu toate că mă rog pentru ele în fiecare zi. Sânt pe deplin mulţumit de viaţa de aici, cu rânduielile ei.

Vine primăvara. Ziua este cald. Totul prinde viaţă. Am observat că de anul trecut am început să iubesc mai mult natura şi să-i simt frumuseţea. Stau tot timpul în chilie şi nimic, nimic nu îmi trebuie! Scriu şi citesc, şi îmi este foarte bine.

…Este foarte bine la Schit. Toţi copacii înfloresc, ce miresme! Iarba înverzeşte… Ceea ce văd acum la natură, îmi era necunoscut mai înainte. Cu aceste lucruri se poate desfăta doar omul care trăieşte în natură. La noi, la Schit, este un rai pământesc care îmi este şi mai

scump, pentru că aici nădăjduiesc să dobândesc Raiul cel Ceresc. Domnul ne mângâie pe cei ce trăim în natură, pe cei ce fugim de confortul părelnic al vieţii de la oraş… La noi, pe porţile Schitului stă scris: „Cât sânt de iubite lăcaşurile tale, Doamne al puterilor.” /Ps. 83:1/ Şi aşa este, cu adevărat…
…În jur este linişte şi pace… Candelele licăresc în faţa icoanelor. Privegherea încă nu a început. Fraţii intră în linişte şi cu bună-rânduială în biserică, se închină şi, tăcând, se aşază la locurile lor, în aşteptarea slujbei. Ce tablou paşnic! Cât de bine este aici! Iar acolo, după zid – deşertăciune, goliciune. Toţi se grăbesc undeva, toţi se îngrijesc de ceva. Câtă uitare de Dumnezeu, de existenţa sufletului şi de viaţa de apoi! Mai înainte şi eu mă găseam în acest vârtej, şi am trăit acolo. Am putut trăi o astfel de viaţă.
Dar acum sânt aici, în Schitul liniştit. Este cu adevărat o minune că Domnul m'a despărţit de această straşnică fiară, care este lumea!…
…Nu numai viaţa duhovnicească îmi place. Oriunde mi-aş îndrepta privirea, totul îmi este drag. Odată, când îl ajutam pe Părintele Iván, paracliserul, Părintele Cucşa mi-a spus: „Când îţi aminteşti de cele vechi, chiar îţi vine să plângi!…” Aceasta îmi spune despre cât de bine era aici mai înainte. Pentru mine trecutul este lumea, iar prezentul este Schitul. Şi îi mulţumesc lui Dumnezeu…
…Aici îmi este bine cu adevărat; este linişte, nu am nici un fel de necazuri. Dacă am uneori unele ispite din partea fraţilor, ele trec repede şi nu mă nelinişteşc în chip anume… Uneori mă gândesc dacă nu cumva sânt prea nepăsător faţă de toate?…
Cred că Domnul mă mângâie, dorind să-mi arate dulceaţa vieţii călugăreşti… Pe mine nu mă tulbură nimic, şi nu îmi doresc nimic mai bun…
…Ziua Pogorârii Duhului Sfânt. În timpul Liturghiei se auzea cum cânta o privighetoare într'un măr. Câtă simplitate şi frumuseţe, cea mai curată poezie!…

…Este bine la noi la Schit! Încep să înţeleg cuvintele Părintelui: „Cum să-ţi mulţumim, Doamne, că ne-ai despărţit de lume şi ne-ai adus aici?" Acum cer un singur lucru de la Domnul: să trăiesc în toate zilele vieţii mele în casa Ta!"

Aşa s'a născut în Nikolái dragostea pentru linişţire. Viaţa singuratică, în reculegere, nu a ţinut prea mult, aproape un an. Când a fost numit secretarul egumenului Schitului, Stareţul Varsanúfie, rânduiala vieţii i s'a schimbat, în chip firesc. Lucra mult la transcrieri. În afară de aceasta, trebuia adesea să îl înlocuiască pe ucenicul de chilie al Stareţului. De aceea, aşa cum s'a amintit mai sus, era ocupat stând întreaga zi la Stareţ. La chilie venea ziua doar pentru scurtă vreme, iar noaptea doar pentru a dormi. Din pricină că nu avea timp, nu izbutea să-şi facă întotdeauna pravila de chilie. Însă legăturile cu Stareţul, care îl ţineau aproape de acesta, le răscumpărau pe toate. Nikolái a găsit în Stareţ un bogată comoară duhovnicească şi, pe măsura puterilor şi a înţelepciunii sale, sorbea cunoştinţe preţioase.

Viaţa era paşnică şi netulburată sub îndrumarea Stareţului. Îl nelinişţea doar gândul la serviciul militar viitor. Dacă până şi absenţele scurte din Schit îl apăsau, îndelungatul serviciu militar i se părea ceva îngrozitor. Când l-a întrebat pe Stareţ dacă se poate ruga lui Dumnezeu ca să-l izbăvească de militărie, Stareţul i-a răspuns că serviciul este o datorie în faţa statului, că este legal. Să te rogi pentru aşa ceva este ca şi cum te-ai ruga Domnului să te izbăvească de o ascultare nedorită. Trebuie să te laşi deplin în voia lui Dumnezeu.

– Eu mi-am făcut multe planuri în legătură cu dumneavoastră, dar va fi cum îi este bineplăcut Domnului! Când vă veţi întoarce din armată, eu poate voi zace deja în pământul umed, i-a mai zis Stareţul Varsanúfie.

Înainte de a fi chemat în armată, cu binecuvântarea Stareţului, Nikolái, împreună cu fratele său Iván, au mers la Móscova pentru a-şi vedea rudele. Sufletul lui Nikolái era întristat când şi-a luat rămas bun de

la Stareţ şi de la Schit. În aşteptarea acestei lungi absenţe, tristeţea se înteţea. Chiar înaintea plecării s'a plimbat prin Schit şi a stat pe o băncuţă. „În Schit este linişte! Şi din această linişte mă pregătesc eu să merg în deşertăciunea şi larma vieţii de oraş, la Móscova! Este linişte şi în pădure… Se aud chiar cum cad frunzele din copaci. Toată natura se stinge în aşteptarea iernii. Frunzele au îngălbenit. Mulţi copaci sânt aproape goi. O tristeţe liniştită, vărsată în natură, se potriveşte sentimentului despărţirii de ceea ce am iubit atât de mult," scria el.

Au petrecut la Móscova aproape trei săptămâni. Nikolái şi-a adus aminte de cuvintele Episcopului Trífon, când îi mărturisise despre starea lui de neîntreruptă fericire:

– Starea de fericire va trece repede. Ea va fi înlocuită de o luptă grea…

Pe data de 17 Octombrie, s'au întors la Schit. Nikolái a văzut din nou ceea ce era mai drag inimii sale: pădurea, schitul, vechea biserică, fraţii şi Stareţul – toate cele pe care le îndrăgise şi cu care se înrudise pe veci.

Patru zile la rând a stat la Kozélsk, la biroul militar, împreună cu fratele Theódor, ucenicul părintelui arhimandrit.

Data de 3 Noiembrie 1909 a fost hotărâtoare pentru soarta sa viitoare. A făcut vizita medicală şi, spre marea sa bucurie, a fost scutit de serviciul militar, fiind înscris în armata de gradul trei. Doctorii i-au găsit o puternică dilatare a venelor de la piciorul stâng.

Când, întraripat de bucurie, a ajuns la Schit, l-a întâlnit acolo pe Stareţul său care tocmai se întorcea de la spitalul mănăstirii, unde fusese să vadă o nouă construcţie. Acesta s'a bucurat atât de mult când Nikolái i-a comunicat vestea cea bună, încât l-a binecuvântat, l-a îmbrăţişat şi l-a sărutat. Întorcându-se spre răsărit, a început să se roage, apoi a spus:

– Mare este mila Ta, Doamne! Trebuie că Episcopul Trífon s'a rugat pentru dumneavoastră…

Stareţul nu voia deloc ca Nikolái să fie luat în armată. Iar Nikolái nu ştia cum să-i mulţumească lui Dumnezeu pentru marea Sa milosti-

vire că, pe neaşteptate, l-a izbăvit de o grea încercare, de doi ani în armată! Chiar şi în aceste patru zile petrecute în afara Schitului, printre flăcăii chemaţi la armată, a avut de răbdat multe ocări, batjocuri şi alte neplăceri. Doar unul dintre ei i-a spus un cuvânt bun, când a ieşit din camera unde se făcea vizita medicală:

– Să-ţi dea Dumnezeu mântuire! M'am rugat pentru tine să nu fii luat… Pe mine însă m'au luat…

Călătoria la Móscova, mersul la Kozélsk pentru patru zile, toate gândurile, aşteptările şi grijile pentru viitor – toate au rămas în urmă.

Dar toate cele trăite s'au răsfrânt negativ asupra stării sale duhovniceşti, i-au tulburat echilibrul sufletesc şi i-au adus împrăştiere.

CAPITOLUL V

Tu însă rămâi în cele ce te-ai învăţat și te-ai încredinţat, știind dela cine te-ai învăţat. /II Tim. 3:14/

Seară de iarnă. Un amurg moale şi albăstriu se aşternuse peste pământ. În jur totul era alb. Pinii seculari stau pe gânduri, parcă ocrotind Schitul. În chilia confortabilă a Stareţului Varsanúfie este semiîntuneric. Ard doar candelele înaintea icoanei Maicii Domnului, luminându-i chipul. Este linişte. Ticăieşte doar ceasul de pe perete, măsurând curgerea clipelor. Cu părul coliliu, într'o rasă albă, cu metaniile în mâini, Părintele Varsanúfie şade sub portretele Stareţilor de la Optina. La doi paşi de el stă în picioare tânărul frate Nikolái şi ascultă ce îi vesteşte Domnul prin gura Stareţului.

Stareţul Varsanúfie avea darul înainte-vederii şi al chibzuinţei. El, ca nimeni altul, înţelegea sensul tainic, ce se ascundea la o citire superficială a Sfintei Scripturi şi a scrierilor Sfinţilor Părinţi. Nikolái, ascultând aceste cuvinte ale înţelepciunii duhovniceşti, le rânduia în mintea şi inima sa. Discuţiile pe teme duhovniceşti şi morale alternau cu amintirile despre trecut, iar alteori cu o convorbire simplă, prietenească. Multe lucruri i-a destăinuit Stareţul din viaţa sa plină de greutăţi, dar cu multă încercare.

– Priviţi ce minunăţie! spuse Stareţul, arătând către un geam fără perdea. Luna plină se ivise pe după copaci. Lumina tainică a razelor ei aluneca cu delicateţe pe crengile acoperite cu promoroacă, strălucind pe zăpada albă şi luminând slab biserica Sfântului Ioán şi sfintele porţi.

– Ce frumuseţe ascetică şi care te pune pe gânduri are Schitul nostru! Aceasta ni s'a lăsat drept mângâiere. Nu degeaba a spus Prorocul Davíd: „Că m'ai veselit, Doamne, întru facerile tale!” /Ps. 91:4/ – cu

toate că frumuseţea aceasta este doar o preînchipuire a acelei minunate şi de neînchipuit frumuseţi făcută de Dumnezeu întru început… Cuvintele care îi atrăgeau în chip anume atenţia lui Nikolái în vremea discuţiilor purtate cu Stareţul şi care erau pe înţelesul minţii sale, încă necoaptă, erau notate de către dânsul în jurnalul său, cu blagoslovenia Stareţului.

ÎNVĂŢĂTURILE STAREŢULUI VARSANUFIE

1. Despre comportarea exterioară

Faceţi înşivă ceea ce puteţi face. Siliţi-vă să nu vă folosiţi de serviciile altora. Nu ţineţi în chilia voastră nimic de mâncare. Mergeţi întotdeauna îngrijiţi la trapeză. La chilia ta să nu bei mai mult de trei ceşti cu ceai. Aşa se cuvine Stareţilor. Să nu mergi pe la alte chilii să beai ceai, chiar în cazul când vei fi invitat. La trapeză să mănânci pe săturate, dar nu până la ghiftuire. Postul şi cumpătarea vor fi de trebuinţă mai apoi, dar pentru dumneavoastră nu sânt obligatorii. Să dormiţi şase ore, iar trei din ele să fie somn neîntrerupt. Aşa trebuie să facă un monah. Somnul şi pântecele sânt legate între ele. Cu un stomac prea plin, monahul va dormi mai mult decât se cade. Să mergeţi cu stăruinţă la biserică şi la pravilă; străduiţi-vă să ajungeţi până să înceapă slujba. Siliţi-vă să fiţi cei dintâi acolo. La noi, în Schit, Utrenia are o mare însemnătate. Prin ea se menţine toată viaţa la Schit, însă cere şi o mare trudă. Pentru noi, cei obişnuiţi din lume să ne trezim târziu din somn, Utrenia este una dintre cele mai grele rânduieli ale vieţii din Schit. De aceea, nu trebuie să te complaci, încă din primele zile. Dormitul în timpul Utreniei şi alte neputinţe vin dintr'o lipsă de hotărâre. Trebuie să fii hotărât să faci un lucru, orice s'ar întâmpla. Atunci, pentru o astfel de hotărâre, Domnul te va ajuta. Iată, de pildă, dumneata te-ai hotărât să pleci din lume, şi Domnul te-a ajutat şi ai părăsit-o. Aşa se întâmplă cu orice alt lucru.

Dacă te cheamă cineva la vreo ascultare urgentă, iar dumneata în acest timp îţi faci pravila de rugăciune, să mergi unde eşti chemat, fără nici o tulburare. Este bine să faci aşa, deoarece, zic Sfinţii Părinţi, ascultarea este mai mare decât postul şi rugăciunea.

Să taci cât mai mult. Dar dacă vei fi întrebat ceva, chiar şi în biserică, să răspunzi fără nici un fel de supărare şi fără să te posomorăşti.
Niciodată să nu primeşti pe cineva în chilie fără rugăciunea: „Pentru rugăciunile Sfinţilor Părinţilor noştri, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, miluieşte-ne pe noi." Pe oricine vei întâlni dintre fraţi, totdeauna să i te închini cel dintâi, fără să te uiţi la vârstă, iar de la un ieromonah să iei blagoslovenie.
Să citeşti acum cărţi. Mai apoi nu va mai fi vreme de citit. Îţi vei dori să citeşti, dar nu vei mai avea acea vreme. Vei regreta că ai citit puţin atunci când ai fi putut. Cititul cărţilor întăreşte voinţa.

2. Despre rugăciune

Ţineţi-vă de cele cinci sute de rugăciuni, împlinindu-le cu grijă şi corectitudine. Ţineţi-vă de cele cinci sute aşa cum v'aţi ţine de o frânghie mântuitoare, şi nu veţi rătăci. Ele au o mare şi tainică putere.
Rugăciunea lui Iisus trebuie spusă în întregime, fără prescurtări. Aşa ne-au poruncit Stareţii noştri. Accentul trebuie pus pe ultimul cuvânt, „păcătosul." Rostul rugăciunii lui Iisus este să avem pururea pomenirea lui Dumnezeu.
Cea dintâi lucrare a voastră, de cum vă treziţi, să fie însemnarea cu semnul Sfintei Cruci, iar cele dintâi cuvinte ale voastre să fie cuvintele Rugăciunii lui Iisus. Când puteţi, faceţi Rugăciunea lui Iisus pe şirul de metanii, iar când veţi fi ocupaţi, faceţi-o fără metanie.
Când cădeţi în vreo visare, să nu vă împotriviţi singur, ci să aruncaţi cu pietre împotriva ei. Piatra este numele lui Iisus, Rugăciunea lui Iisus. Să nu încercaţi să alungaţi gândurile cu puterea voastră, ci să nu le primiţi. Numele lui Iisus le va alunga. Dacă, uneori, nu faci rugăciunea cu atenţie şi ea va fi împrăştiată, nu trebuie să te mâhneşti. În timpul rugăciunii, chiar şi gura noastră se sfinţeşte cu numele Domnului Iisus Hristos.
Totdeauna să aveţi în voi Rugăciunea lui Iisus: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul." Şi spovediţi-vă gândurile.

Toţi Sfinţii Părinţi spun că nu poţi făptui Rugăciunea lui Iisus fără îndrumare şi cercetare. Numele lui Iisus nimiceşte toate loviturile diavoleşti. Dracii nu se pot împotrivi puterii numelui lui Hristos. Toate uneltirile diavoleşti se risipesc precum colbul. De ce şi cum se întâmplă acestea, nu putem şti. Ştim doar că toate sânt adevărate. În lucrarea Rugăciunii lui Iisus, cercetarea se face mai ales prin descoperirea gândurilor. Mai mult decât toate şi înainte de toate, smeriţi-vă, smeriţi-vă…

Rugăciunea poate fi a buzelor sau a gurii, exterioară. Există şi o rugăciune lăuntrică, rugăciunea minţii şi a inimii. Dar mai este încă un fel de rugăciune, mai înalt, rugăciunea duhovnicească. Cei ce au această rugăciune încep să cunoască tainele firii, înţelesul şi cuprinsul ei lăuntric. Aceştia privesc la toate cele văzute dintr'un unghi lăuntric, duhovnicesc. Sânt cuprinşi de o înaltă răpire duhovnicească, şi ochii lor adesea varsă lacrimi. Extazul marilor artişti, accesibil nouă în domeniul poeziei, muzicii, picturii, este nimic în comparaţie cu extazul acestor oameni, deoarece cei dintâi nu au parte de un extaz duhovnicesc. Cuviosul Isaác Sirul vorbeşte despre încă un fel de rugăciune, cel de-al patrulea fel de rugăciune, care trece dincolo de hotarele conştiinţei noastre. Ce este această rugăciune, eu unul nu ştiu. Poate că acest fel de rugăciune l-a avut doar Cuviosul Isaác…

Cuviosul Serafím din Saróv spune că cel ce, la mănăstire fiind, nu lucrează rugăciunea lui Iisus, acela nu este monah… Înfricoşat lucru este să te gândeşti şi la ceea ce mai adaugă el: „Acela este un tăciune ars." Da… Este obligatoriu să ai o oarecare rugăciune, cât de mică.

În nevoinţa rugăciunii, principalul lucru este răbdarea. Vrăjmaşul se străduieşte prin toate mijloacele să-l smulgă pe nevoitor de la rugăciunea lui Iisus. Izbânda se dobândeşte prin petrecerea cu răbdare în nevoinţa rugăciunii. Scrierile Episcopului Ignátie Briancianinov sânt de neînlocuit. Acestea, dacă se poate spune aşa, sânt alfabetul, silabele. Lucrările Episcopului Theofán Zăvorâtul sânt deja gramatica. Ele sânt mai profunde. Chiar şi cei mai experimentaţi le citesc cu o oarecare greutate… Este cu neputinţă să cunoşti

rugăciunea lui Iisus doar din lecturi. Ea se poate cunoaşte doar din experienţa proprie. Rugăciunea lui Iisus este o mare neţărmurită. Este cu neputinţă să o epuizezi şi cu neputinţă să o descrii în cărţi. Mulţi încep să o lucreze, dar puţini o duc la capăt. De aceea, puţini sânt cei ce au rugăciunea lăuntrică. Această mare lucrare este acum aproape uitată. Nimeni nici măcar nu mai vorbeşte despre ea.

Celui ce are rugăciunea lăuntrică, rugăciunea îi este firească precum respiraţia. Orice ar face, rugăciunea merge de la sine, în lăuntru. Cel ce are o astfel de rugăciune, stând în biserică, ascultă şi ceea ce se cântă şi se citeşte şi, în acelaşi timp, se roagă şi lăuntric, aşa cum este scris: „Rugăciunea se lipeşte de răsuflarea ta." (Scara, Cuv. 27, cap. 61) Chiar şi în timpul somnului, lucrarea rugăciunii nu se întrerupe în inima lui: „Eu dorm şi inima mea priveghează." /Cânt. Cântărilor 5:2/ Noi, însă, nu avem acest dar. Noi ne trezim şi nu avem pe buzele noastre nici măcar numele lui Iisus Hristos.

Una se cuvine a face cel începător, alta celui ce a sporit în lucrarea rugăciunii. Este mai uşor să asculţi cu atenţie cuvintele ce se citesc şi se cântă, decât să te păzeşti de împrăştierea gândurilor din vremea Rugăciunii lui Iisus. De aceea, să urmaţi această pravilă. Uneori se întâmplă ca omului să-i fie mai de folos să facă Rugăciunea lui Iisus, decât să asculte ce se citeşte şi se cântă… Aici trebuie să ai bună-chibzuială.

Cuvintele Psalmistului, repetate întreit, „înconjurând m'au înconjurat, şi întru Numele Domnului am înfrânt pre ei," /Ps. 117:11/ sânt înţelese pe deplin de lucrătorii rugăciunii lui Iisus, fără vreo tâlcuire. Acesta este unul dintre cele mai limpezi locuri despre Rugăciunea lui Iisus, şi mai sânt foarte multe în Psaltire.

Poate oare să piardă rugăciunea lui Iisus cel ce a dobândit rugăciunea lăuntrică? Da, eu cred că poate. Din pricina nepăsării, din pricina agitaţiei care este în jur. Se întâmplă ca Domnul, din pricinile sale necunoscute, să te lipsească de rugăciune, aşa cum s'a întâmplat, de pildă, cu Schimonahul Cleópa. Doi ani a simţit el pierderea rugăciunii inimii, după care aceasta s'a întors din nou la dânsul. Se poate ca Domnul să fi îngăduit acest lucru pentru

încercarea credinţei lui. În astfel de cazuri nu trebuie să-ţi pierzi nădejdea. Stare chinuitoare şi tristă care premerge adesea primirea rugăciunii lăuntrice a lui Iisus nu este obligatorie pentru fiecare, deoarece Împăratul îl poate repede îmbogăţi pe cel sărac. Dar legea generală de atingere a Rugăciunii lui Iisus este că aceasta se dobândeşte cu multă trudă şi durere, petrecându-se şi o chinuitoare stare a duhului.

Domnul, „Cel ce dă rugăciunea celui ce se roagă," /I Împ. 2:9/ este acela care dă rugăciunea lăuntrică, uneori chiar înaintea morţii sau după moarte.

Primul dar al lui Dumnezeu în rugăciune este atenţia, atunci când mintea se ţine în cuvintele rugăciunii, neabătându-se. Dar chiar şi în această rugăciune atentă şi neabătută, inima continuă să tacă. Problema stă în faptul că avem simţurile separate de gânduri, că între ele nu există o înţelegere.

Al doilea dar al rugăciunii îl avem atunci când mintea se uneşte cu inima şi, în bună înţelegere, ele se îndreaptă spre Dumnezeu.

Al treilea dar este rugăciunea duhovnicească. Despre această rugăciune, eu nu pot spune nimic. Omul care are rugăciunea duhovnicească, cu toate că trăieşte pe pământ, este în Dumnezeu cu mintea, cu inima şi cu tot sufletul său. Cei ce au dobândit o astfel de rugăciune privesc la toţi cu ochii duhului, au străvedere şi vedenii…

Te poţi ruga pentru dăruirea unei rugăciuni atente, însă este greşit să ceri de la Dumnezeu înalte daruri de rugăciune. Acest lucru trebuie să-l lăsăm în întregime la alegerea lui Dumnezeu.

Părintele Ioán din Kronştadt a fost un mare luminător al pământului Rusesc. Era o făclie ce ardea şi lumina. Avea darul unei rugăciuni înalte şi lăuntrice. Lucrarea lui pastorală a fost atât de mare, încât nu putem decât să ne mirăm de cum a izbutit trupul său slab să poarte atâtea eforturi. Şi îmi amintesc cuvintele Apostolului: „Puterea mea întru slăbiciune se săvârşeşte." /II Cor. 12:9/ Se ştie că oamenii cu o înaltă viaţă duhovnicească pleacă în cealaltă lume de ziua prăznuirii unui sfânt care s'a nevoit în chip asemănător lor sau care a avut un dar asemănător. Părintele Ioán a trecut la Domnul în ziua pomenirii Sfântului

Mucenic Ignátie Theoforul, întemeietorul rugăciunii lăuntrice a lui Iisus. Da, am lucrat Rugăciunea lui Iisus. Lucrul mergea, rugăciunea începuse să se încingă. Însă egumenia mi-a răpit rugăciunea… Acum, rugăciunea abia mai respiră… Adesea îmi pun întrebarea: „Voi dobândi ceva folos în acest post al meu, sau voi pierde?"

Unii socoteau că eram înşelat atunci când trăiam cu atenţie, când mă îndeletniceam cu Rugăciunea lui Iisus… Acum ei spun aşa: „De te rogi, de nu te rogi, e totuna – nu mai poţi dobândi Rugăciunea, au trecut acele vremuri." Acesta este, desigur, un gând insuflat de diavol. Rugăciunea lui Iisus este necesară pentru a intra în Împărăţia Cerului.

O lungă perioadă nu am putut înţelege ce înseamnă unirea minţii cu inima. În esenţă, este o unire a tuturor puterilor sufletului, când toate năzuiesc către Dumnezeu – ceea ce, atunci când sânt despărţite, este cu neputinţă. Ce frumuseţe poate avea nota sau sunetul muzical luat separat sau în dezacord? Se poate spune că nu are nici o frumuseţe. Dar aceleaşi sunete, în operele compozitorilor de geniu, au o mare putere şi frumuseţe. Rugăciunea lui Iisus nu are margini. Ea are un astfel de nod pe care, oricât l-ai deznoda, rămâne tot nod. Când mintea se antrenează în citirea Sfintei Scripturi şi în rugăciune, începe să se lumineze. Atunci când însă este afundată doar în cele pământeşti, ea se îngroaşă şi nu poate înţelege lucrurile duhovniceşti… Trebuie să te antrenezi în citirea duhovnicească şi să te străduieşti să biruieşti patimile. Ele sânt uşor de biruit atunci când se află doar în cugete, însă când trec în cuvinte şi lucruri, şi se înrădăcinează acolo, sânt foarte greu de biruit, aproape cu neputinţă… Toată viaţa monahului este o luptă cu gândurile. De aceea avem trebuinţă de rugăciunea lui Iisus.

„Dacă cineva nu se va uni cu Domnul Iisus aici pe pământ, niciodată nu se va uni cu dânsul," spune Sfântul Simeón Noul Theolog. Acestea cuvinte sânt înfricoşătoare. Când le-am citit, fiind încă frate, am început să caut o încuviinţare a acestor zise ale Cuviosului Simeón. Şi mi-am amintit textul Evanghelic: „Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pre Dumnezeu." /Mat. 5:8/ Dacă ar fi să schimbăm ordinea cuvintelor, atunci am spune aşa:

„Pe Dumnezeu îl vor vedea cei curaţi cu inima." Iar rugăciunea lăuntrică a lui Iisus, unirea minţii cu inima într'o năzuinţă unică către Dumnezeu – aceasta este inima curată.
Rugăciunea cu cuvintele proprii este îngăduită doar în afara bisericii. În timpul slujbelor bisericeşti şi al săvârşirii pravilei de obşte, eu nu sfătuiesc pe nimeni să se roage cu propriile cuvinte. Trebuie să fii atent la cele ce se citesc. Poţi săvârşi rugăciunea lui Iisus în timpul slujbelor doar atunci când nu se înţelege ce se citeşte şi se cântă… Ţineţi Duhul aproape, „că slova omoară, iar duhul face viu."/II Cor. 3:6/

❁

– Ce sfântă pomenire facem astăzi? A Cuviosului Máxim Mărturisitorul?
– Da.
– Aţi fost cu băgare de seamă la Condacul acestui Sfânt?
– Nu.
– Daţi-mi cartea. Citiţi.
– „Lumina întreit strălucitoare ce s'a sălăşluit în sufletul tău, vas ales arătându-te pre tine, atotfericite"…
– Aici se vorbeşte despre rugăciunea lui Iisus. Acum, mai departe.
– „Înţelesurile cele dumnezeieşti şi trainice le-ai dezlegat, fericite, şi tuturor ai propovăduit după înţeles Treimea cea mai presus de fiinţă şi fără de început." …Înţeleg acum de ce Stareţul Amvrósie avea totdeauna sub braţ scrierile Cuviosului Máxim Mărturisitorul. Sânt foarte adânci şi tainice.
Este mare lucru să-i pomeneşti în rugăciune pe nevoitorii ce nu s'au proslăvit, dar care sânt cunoscuţi prin viaţa lor sfântă. Nu atât ei au nevoie de rugăciunile noastre, ci noi avem nevoie de rugăciunile lor. Dacă îi pomenim în rugăciunile noastre, ei iau aminte la glasul nostru şi se roagă pentru noi.
Aţi observat, pesemne, că pomenesc mulţi sfinţi la sfârşitul rugăciunilor de seară. Să nu credeţi că fac acest lucru fără nici un motiv. De numele fiecărui

sfânt pomenit de mine se leagă un eveniment din viaţa mea, care a avut loc de ziua lui. Păstrez numele lor în memorie, deoarece am observat că în ziua pomenirii lor am fost izbăvit de un necaz sau de vreo primejdie.

Psalmul „Cel ce locuieşte întru ajutorul celui Preaînalt" /Ps. 90/ trebuie să îl ştii pe de rost şi să-l spui zilnic. Are o mare putere, şi izbăveşte din primejdii.

Diavolul nu vă va îngădui să faceţi nici un pas în dobândirea sporirii duhovniceşti. Trebuie să lupţi pentru fiecare pas. În această luptă avem o singură armă: Rugăciunea lui Iisus. Se spune: „Bate cu această sabie vrăjmaşii nevăzuţi, deoarece nu avem armă mai puternică nici în cer, nici pe pământ." (Scara, Cuv. 21, cap. 7) Dacă vei cugeta la aceste cuvinte, te vei înfricoşa la gândul că nu este armă mai puternică nici chiar în cer! „Ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cereşti şi al celor pământeşti şi al celor dedesubt, şi toată limba să mărturisească că Domn este Iisus Hristos." /Fil. 2:10-11/

Ce vremuri înspăimântătoare vor veni!…

3. Despre monahism

Viaţa călugărească trebuie parcursă treptat. Aceasta este ştiinţa ştiinţelor. După cum fiecare ştiinţă trebuie studiată sub îndrumarea unui om cu experienţă, tot aşa şi aici trebuie să te ţii de Stareţul tău. „Doar pe unul trebuie a-l întreba," deoarece poate avea loc o dezbinare duhovnicească.

Sânt două feluri de monahism: de dinafară şi lăuntric. Cel de dinafară, numit şi „monahism de potcap," se dobândeşte uşor, după cum scrie şi Cuviosul Ioán Scărarul: „Lesne este a face monahism pe dinafară, dar anevoie a face un monah pe dinlăuntru." Acest monahism lăuntric poate fi şi în lume. Despre acest monahism lăuntric se vorbeşte acum foarte rar. Aproape că nimeni nu mai ştie nimic despre el. Monahismul de dinafară este un exerciţiu în nevoinţele exterioare: postul şi privegherea. Însă şi în aceste privinţe el se raportează la cele exterioare: participarea la slujbele bisericeşti, trezvia. Monahismul lăuntric înseamnă curăţirea inimii de patimi şi lupta cu gândurile.

Monahismul exterior nu se poate ocoli, dar nu trebuie să te mulţumeşti numai cu

atât. Doar monahismul exterior, fără cel lăuntric, aduce daune. Monahismul exterior se aseamănă cu săparea pământului. Oricât ai săpa, nu creşte nimic dacă nu semeni. Monahismul lăuntric este semănatul, iar sământa este Rugăciunea lui Iisus. Ea luminează întreaga viaţă lăuntrică a monahului şi îi dă putere în luptă; este de trebuinţă mai ales la purtarea durerilor şi ispitelor…

Trebuie să câştigi la început monahismul exterior, adică purtarea călugărească, dar nu trebuie să te opreşti aici, ci să mergi mai departe. Monahismul nu stă numai în dulamă, borşuri de post şi kaşă[7]. Este adevărat că îmbrăcămintea de monah trebuie purtată, că trebuie să şi posteşti, dar nu aceasta este totul. Doar cele dinafară nu aduc nici un folos, este nevoie de un focuşor lăuntric. Monahismul este „omul cel ascuns al inimii" /I Pet. 3:4/, după cum spunea Stareţul Anatólie. Dacă vezi în monahism doar o uniformă, atunci este greu de trăit în mănăstire. Călugări obişnuiţi sânt mulţi. Dar sânt şi dintre cei ce ard cu o deosebită dragoste faţă de Dumnezeu, căruia i se închină în duh şi în adevăr. Aceştia sânt cei mai curaţi idealişti. Aceştia sânt cei pe care îi caută Dumnezeu şi îi cheamă la Dânsul.

În mănăstire îi este bine să trăiască doar celui ce mulţumeşte lui Dumnezeu pentru milosârdia Lui, pentru că l-a smuls din lume şi l-a sălăşluit aici, iar celui care cârteşte pentru viaţa lui îi este greu să trăiască în mănăstire.

Toată viaţa monahului se află în lăuntrul său, deoarece lucrarea monahului este o lucrare lăuntrică. Cele dinafară, nevoinţa şi înfrânarea, sânt doar un sprijin. Dacă fiecare om şi-ar urmări viaţa, dar îndeosebi un monah, ar vedea că toată viaţa lui este o minune neîntreruptă.

Menirea dumitale merge mai sus.

Este bine să trăieşti în mănăstire atunci când o faci cu atenţie, când pătrunzi înţelesul lăuntric al vieţii monahale… Pătrunzând în înţelesul lăuntric, vei putea vedea în toate o minunată înţelepciune şi profunzime. Totdeauna nou-începătorii se bucură din toată inima dacă merg la mănăstire. „Slujiţi Domnului cu frică şi vă bucuraţi lui cu cutremur." /Ps. 2:11/ Iată, unii ca

7 Mâncare rusească preparată din crupe şi apă, cu grăsime /n.red./

aceştia se trudesc pentru Domnul cu frică, temându-se să nu-l supere cu ceva, şi se bucură. Cum? Cu cutremur!

Cuviosul Ioán Scărarul spune: „Îngerii sânt lumina călugărilor, iar călugării sânt lumina mirenilor." Nu uitaţi că noi trebuie să fim lumină pentru lume… Menirea noastră în viaţa viitoare este să fim împăraţi şi preoţi. Mantia şi schima au o mare însemnătate pentru că i se dă celui ce le primeşte harul de a trăi călugăreşte, de a-şi împlini făgăduinţele călugăreşti.

Jumătatea drumului călugăriei este foarte anevoioasă. Este partea cea mai grea a drumului călugăriei. La începutul drumului, harul lui Dumnezeu ne ajută şi ne mângâie, dar la jumătatea drumului este însăşi arşiţa.

Voi aţi venit aici ca să-l căutaţi pe Dumnezeu. Toţi îl caută pe Dumnezeu, dar a-l găsi pe Dumnezeu este ţelul vieţii călugăreşti. Poţi să trăieşti în mănăstire şi să nu dobândeşti nimic, să nu fii călugăr… Toţi îl caută pe Dumnezeu – şi artiştii, poeţii, pictorii, mai ales muzicienii îl caută pe Dumnezeu. Dar nu-l caută cum trebuie… Cum trebuie căutat Dumnezeu? Prin păzirea poruncilor Lui… În poezia lui Puşkin „Prorocul" stă scris: „a Heruvimilor este năzuinţa către ceruri, şi mersul balaurilor mării este pe sub ape." Aceste două orientări merg prin noi una lângă cealaltă. Nu trebuie să ne străduim să filosofăm doar la cele înalte. Acest lucru nu se dobândeşte de îndată, ci treptat. „Mersul balaurilor mării" va fi tot mai liniştit, şi în cele din urmă se va întâmpla să rămână doar năzuinţa către cele înalte. Că monahii au neputinţe nu este un lucru de mirare. Monahii sânt şi ei oameni. Când omul vine la mănăstire nu devine dintr'o dată nepătimaş. Toate patimile şi neputinţele rămân cu dânsul. În lume nu se luptă cu dânsele, dar aici, deşi mai este biruit, rămâne tot timpul în luptă.

Să rămâneţi aici călugăr până la sfârşitul vieţii.

Toată bucuria monahului trebuie să stea în smerenie, smerenie şi… simplitate.

Stareţul Amvrósie a fost întrebat odată ce este monahismul. Fericire, a răspuns Stareţul, şi a urmat: Într'adevăr, este o fericire cu neputinţă de închipuit pe

pământ. Călugăria nu este atât de uşoară precum îşi închipuie unii, dar nici atât de grea şi dezolantă precum cred alţii.

Fiind încă în lume, am scris o poezie închinată Stareţului Amvrósie: „Fericit cel ce străbate calea strâmtă…" şi, tipărind-o la Kazán, i-am trimis-o Stareţului. Apoi, când am venit la Optina, m'am dus la Stareţ şi i-am amintit de această poezie, iar el m'a întrebat: „Dar o aveţi la dumneavoastră? – şi a arătat cu degetul la piept. În mod mecanic, mi-am pipăit buzunarul uniformei de la piept şi i-am spus: „Nu… nu. Cum aşa?" În acea clipă nu am înţeles nimic! Dar când mi s'a spus că Părintele Amvrósie nu spune nimic în zadar, nici chiar în glumă, i-am întrebat despre aceasta pe ucenicii Stareţului, pe Părintele Ilarión şi pe Părintele Ionà, pe fiecare în parte. Amândoi mi-au dat aceeaşi explicaţie: „Să o aveţi la dumneavoastră înseamnă să o purtaţi în inimă, să împliniţi adică ceea ce aţi scris în poezie. Corespunde starea dumneavoastră duhovnicească cu cele scrise?" Abia atunci am înţeles despre ce este vorba. Am înţeles că, într'adevăr, nu aveam cu mine poezia. Dar Stareţul Amvrósie o avea cu siguranţă.

Dacă cei ce doresc să intre în mănăstire ar şti ce dureri îi aşteaptă, atunci nimeni n'ar mai veni aici. Domnul ascunde aceste dureri. Însă şi dacă ar şti oamenii ce fericire îi aşteaptă pe călugări, atunci toţi ar fugi la mănăstire.

Esenţa vieţii călugăreşti este lupta cu patimile.

Drumul vieţii călugăreşti nu poate fi parcurs în mod arbitrar.

Monahul trebuie să se asemene unui înger. Cine este monah? Este cel ce împlineşte toate Poruncile lui Dumnezeu.

Monahul care rabdă toate cu seninătate dobândeşte cununa muceniciei. Smerenia şi dragostea sânt cele mai înalte virtuţi şi trebuie să fie linia sa definitorie.

Să nu crezi că vei zbura repede la ceruri… Nu… La început trebuie să te exersezi în monahismul de dinafară, exterior, iar apoi, trecând de acesta, să mergi mai departe. Trebuie să rabzi tot felul de dureri, înjosiri şi răutăţi – şi în lăuntrul tău, de la diavol, şi în afară, de la fraţii nechibzuiţi. Trebuie să treci de la început prin toate încercările. Trebuie să înduri lupta cu patimile şi să dobândeşti o părere smerită despre sine… Uneori

vei simţi chiar repulsie faţă de viaţa monahală. Trebuie să rabzi toate. Monahii contemporani tind să împlinească în toate voia lor. Avva Dorothéi spune, însă: „Eu nu cunosc pentru călugăr o altă cădere decât urmarea propriei voinţe.”

Monahismul de astăzi s'a abătut de la calea sa. Cu toate acestea, diavolului nu îi place nici monahismul zilelor noastre, de vreme ce se ridică atât de tare împotriva lui. Monahismul ţine întreaga lume. Când nu va mai fi monahism, atunci va fi Înfricoşata Judecată.

Orice Creştin, cu atât mai mult cel îmbrăcat în haina călugărească, trebuie să aibă pace cu Dumnezeu şi cu oamenii.

Dacă lui Dumnezeu îi va place, vei avea o oarecare poziţie de autoritate în mănăstire. Să ştii dinainte că aceasta este o cruce grea. Stareţul Amvrósie spunea: „Un simplu călugăr are nevoie de un car de răbdare, dar egumenului îi trebuie un întreg convoi…” Să nu primeşti a fi egumen, doar dacă ţi se va da ca ascultare. De va fi însă doar o propunere, mai bine să refuzi.

Îndreptăţirea de sine nu este un lucru călugăresc. Să nu te îndreptăţeşti niciodată. Fie că ai dreptate, fie că nu ai dreptate, să taci când vei fi mustrat, iar apoi să spui: „Iertaţi, sânt vinovat.” Şi dacă spui aşa, Domnul îţi va descoperi mai pe urmă că, într'adevăr, ai greşit. Nu trebuie să stăruieşti întru cele ale tale. Făţărnicia, duplicitatea, viclenia sânt moarte curată pe calea monahicească. Trebuie să mergi drept şi cu tărie, fără să te întorci, şi să slujeşti tuturor.

4. Despre ascultare

Credeţi-mă, vorbele mele vă vor fi de folos în ceea ce trebuie să împliniţi pentru ascultare. După credinţa pe care o aveţi, vă spun cele de trebuinţă.

Nu contează ce fel de ascultare împlineşti, ci felul cum o împlineşti. Orice ascultare trebuie împlinită cu smerenie, răbdare şi rugăciune. Ascultarea este mai mare decât postul şi rugăciunea. Nu vă tulburaţi dacă veţi întârzia sau dacă nu veţi lua parte la vreo slujbă bisericească. Calea ascultării este cea mai de în-

credere şi cea mai iute. Pentru împlinirea ascultării care întrece puterile fireşti ale omului, Domnul dă putere – dacă cel ce face ascultarea se apucă de treabă primind totul ca din mâna Domnului, ca o descoperire a voii lui Dumnezeu. Să te arăţi smerit dacă ascultarea este greu de îndeplinit. Nu trebuie să stăruieşti în părerile tale. Trebuie să-ţi asumi ascultarea ce ţi s'a încredinţat cu nădejde în ajutorul lui Dumnezeu.

5. Despre smerenie

Piatra de căpătâi a vieţii călugăreşti este smerenia. Smerenia şi ascultarea te ajută la dobândirea altor virtuţi. Dar dacă există mândrie, totul se pierde. Omul înzestrat cu mari virtuţi, dar mândru, se aseamănă unei corăbii încărcate cu lucruri preţioase, care nu mai ajunge la liman, ci se scufundă în mare. „Şi spre cine voiu căuta, fără numai spre cel smerit şi lin, şi care tremură de cuvintele mele" /Isa. 66:2/ spune Domnul. Iar călugăria este o mare uriaşă şi nesfârşită. Este cu neputinţă să o goleşti sau să o treci înot. Acest lucru este de neînţeles pentru omul care nu a păşit pe acest drum… E o cale îngustă, şi această cale dureroasă poate fi parcursă numai cu ajutorul lui Dumnezeu… „Jugul meu e bun şi povara mea este uşoară." /Mat. 11:30/ La prima privire, se pare că în aceste două cuvinte există o oarecare contrazicere. Pe de o parte, această cale este uşoară şi bună, iar pe de alta este îngustă şi dureroasă. Este îngustă şi dureroasă doar pentru cei ce păşesc pe ea constrânşi fiind, fără vreo înclinaţie lăuntrică, sau pentru oarecari ţeluri diferite de mântuirea sufletului. Pentru unii ca aceştia, calea este anevoioasă. Dar pentru cei ce ajung în rândul monahilor din dorinţă curată şi cu hotărârea de a sluji Domnului Dumnezeu în duh şi în adevăr, calea este uşoară.

Şi Părintele Macárie, şi Părintele Amvrósie, şi toţi Stareţii noştri spuneau totdeauna: „Să ne smerim, trebuie să ne smerim!," asemenea Sfântului Ioán Theologul care, spre sfârşitul vieţii sale, spunea: „Fiilor! Iubiţi-vă unul pe celălalt!" Aşa şi Stareţii noştri întăreau: „Smeriţi-vă!" Aceste două virtuţi, iubirea şi smerenia, se condiţionează parcă una pe alta, întocmai ca lumina şi căldura.

Să nu vă mândriţi şi să nu fiţi înfumuraţi nici faţă de sine, nici în faţa altora. Socotiţi-vă mai răi decât toţi. Obişnuiţi-vă cu gândul că sânteţi osândiţi la chinurile iadului şi că vă puteţi izbăvi de ele doar cu mila lui Dumnezeu. Acesta nu este un lucru uşor. Doar sfinţii au ajuns să se socotească vrednici de chinurile iadului, să se socotească mai răi decât toţi.

Cu cât trăieşti mai mult în mănăstire, cu atât mai mult te convingi de faptul că Domnul ia aminte doar la cel smerit şi blând. Mândria este o însuşire diavolească. Totul este binevenit, chiar şi pocăinţa pentru cele mai mici păcate, pe care mulţi nici nu le socotesc păcate, însă trebuie să vă îngrijiţi mai ales de ce este mai important. Cel mai mult trebuie să vă străduiţi să dobândiţi smerenia. Să vă smeriţi, să vă smeriţi, şi iar să vă smeriţi. Dacă este smerenie, atunci este totul. Dacă nu este smerenie, nu este nimic, chiar dacă omul ar săvârşi minuni. Smeriţi-vă!…

Fericiţi cei curaţi cu inima! Cel smerit nu poate să nu fie curat cu inima. Da, acesta va vedea pe Dumnezeu!

Avva Dorothéi ne învaţă să luăm aminte la noi înşine, să ne urmărim viaţa noastră, pentru a vedea dacă am sporit. Este necesară această atenţie faţă de sine. Sporirea, în esenţă, se găseşte în smerenie. Monahul nu poate rămâne într'o singură stare, el ori merge înainte, ori înapoi. Nu stă nici o clipă în acelaşi loc, ci se găseşte tot timpul în mişcare.

Prorocul Davíd a spus că „a lipsit cel cuvios." Pentru ce a lipsit? Pentru că „s'au împuţinat adevărurile" şi „deşarte a grăit fieştecare către vecinul său" /Ps. 11:1-2/ – pentru că nu se vorbesc cele folositoare de suflet, ci se spun vorbe goale, fleacuri. Prorocul Davíd a mai spus: „Smeritu-m'am şi m'am mântuit." /Ps. 114:5/ Pentru mântuire este de ajuns doar smerenia. Şi, iarăşi, se spune în alt psalm: „Vezi smerenia mea şi osteneala mea, şi lasă toate păcatele mele." /Ps. 24:18/ Prorocul Davíd a spus aşa pentru că adevărata smerenie nu există fără trudă. Sfinţii Părinţi numesc smerenia veştmântul Dumnezeirii. Smerenia este cea dintâi condiţie a mântuirii. Numai cu smerenia ne putem mântui. Această cale a smereniei şi răbdării umilinţelor este una grea. Mulţi au ales această

cale, s'au hotărât să meargă pe dânsa, dar nu au rezistat… Şi Episcopul Ignátie Briancianinov a vrut să se meargă pe această cale, dar nu a rezistat. El a vieţuit şi la Sihăstria Optina. La noi s'a păstrat o predanie care zice că Stareţul Lév ar fi spus despre el: „De n'ar fi pornit pe un alt drum, ar fi fost un al doilea Arsenie cel Mare." Episcopul Ignátie este socotit îndrumătorul monahismului contemporan, şi celui ce doreşte să înţeleagă în zilele noastre esenţa monahismului i-ar fi cu neputinţă să o facă fără scrierile sale. Totuşi, Episcopul Ignátie nu este asemenea lui Arsenie cel Mare. E adevărat că este Sfânt, dar nu este Arsenie…

Smeriţi-vă… Smeriţi-vă… Toată ştiinţa, toată înţelepciunea vieţii călugăreşti se găseşte în aceste cuvinte: „Smeritu-m'am şi m'am mântuit." Smeriţi-vă şi răbdaţi-le pe toate. Învăţaţi smerenia şi răbdarea, iar pacea să se sălăşluiască în sufletele voastre. Credeţi-mă, celui ce are pace în suflet chiar şi ocna i se pare a fi rai. Sfântul Macárie cel Mare spune că fiecare om, chiar şi cel sfânt, are ceva mândrie într'însul. Iată cât de adâncă este în noi această infecţie! Doar îngerii nu sânt mândri, ei sânt curaţi, asemenea şi oamenii care trec de aici la cer.

Mustrarea de sine este o înălţare nevăzută, spune Sfântul Ioán Scărarul. La fel cum omul nu observă când creşte şi ajunge dintr'un copilaş un adult, aşa şi creşterea sa duhovnicească este imperceptibilă pentru dânsul. Această creştere duhovnicească nevăzută a omului se realizează prin mustrarea de sine.

Trebuie să te mustri pe sine pentru neputinţele tale şi să te smereşti, ca să nu cazi în deznădejde şi slăbiciune. Orice s'ar întâmpla, nu trebuie să deznădăjduieşti niciodată. În lupta cu patimile, chiar dacă acestea ne biruiesc, să ne mustrăm pe sine, să ne căim, să ne smerim şi să continuăm lupta, mergând înainte fără încetare… Ne rămâne doar smerenia. După cum se vede, a trecut fără putinţă de întoarcere vremea nevoinţelor aspre.

Să ne mustrăm pe sine… Cum să ne mustrăm? Foarte simplu. Conştiinţa începe să vorbească şi te va mustra dacă vei lua seama la tine însuţi. Vă rămâne doar să fiţi de acord cu glasul conştiinţei voastre, dacă aţi făcut ceva rău sau aţi gândit ceva rău, adresându-vă smeriţi lui Dumnezeu cu rugămintea de a fi iertaţi. Au fost Sfinţi Părinţi a căror viaţă a fost o neîncetată mustrare de

sine. O linie dreaptă, fără nici un fel de întreruperi. Dar noi sântem departe de aceasta… Când ne mustrăm pe sine, ne umplem de putere duhovnicească. De ce se întâmplă aşa, nu ştim. Este o lege a vieţii duhovniceşti. Ce este mustrarea de sine? Smerenia. Să te socoteşti pe tine însuţi vinovat, păcătos, aceasta este smerenia. Dar ce este smerenia? Este veşmântul Dumnezeirii, după cuvântul Sfântului Ioán Scărarul. Noi mergem şi ne atingem de acest veşmânt atunci când ne mustrăm pe sine. Vă amintiţi de femeia cu scurgere de sânge din Evanghelie? Ea a trecut cu smerenie prin mulţimea de oameni pentru a se atinge de marginea hainei lui Hristos şi, atingându-se, s'a vindecat… Aşa s'au petrecut toate, ca în Evanghelie. Dar există şi un alt înţeles, un înţeles duhovnicesc al acestui eveniment… Din câte îmi amintesc, nu am întâlnit la nici un Sfânt Părinte o analiză a mustrării de sine.După mândrie, vine de îndată, cu tărie, desfrânarea. Bine este când ne mustrăm pe sine şi ne smerim. Mulţi se cocoţă în cer, se umplu de nevoinţe, dar nu vor să se smerească. Nu vor! Aceasta este o molimă, o plagă a monahismului contemporan. Smeriţi-vă! Să nu primeşti cugetele de slavă deşartă, înseamnă să nu le dai atenţie. Monahul duce întotdeauna luptă cu cugetele. Slava deşartă, întărindu-se, se preschimbă în mândrie. Slava deşartă îl poate face pe om să se asemene unui afon care începe să cânte, unui leneş care devine sârguincios, unui somnoros care se trezeşte… Cuviosul Casian Romanul, observând aceasta, se miră de viclenia şi răutatea acestui drac. Toţi sfinţii au fugit de slava deşartă şi au avut o atitudine foarte prudentă faţă de aceasta. Stareţul Amvrósie avea totdeauna cu dânsul un toieguţ şi, când cineva începea să vorbească ceva ce ar fi putut trezi slava deşartă, Stareţul lua toieguţul şi începea să-l vânture prin aer. Cineva l-a întrebat odată: „De ce învârtiţi acest toieguţ, părinte?" „Fiindcă cred că în curând se va plimba pe spatele tău!" „Ah, da? Atunci mai bine să lăsăm această discuţie." Încă din timpul vieţii, deşi nu ieşea din chilie, Stareţul Amvrósie se arăta altora în chip văzut, nu în somn, dându-le sfaturi şi izbăvindu-i din primejdii. Când a fost întrebat despre cum făcea aceasta, el a răspuns: „Nu sânt eu, ci îngerul meu…"Slava deşartă nu este de folos nici

sfinţilor care nu s'au proslăvit, ca de pildă Stareţului Amvrósie, deoarece omul se pleacă lesne spre rău, iar inima omului, chiar dacă are o viaţă sfântă, poate avea o uşoară aplecare spre slava deşartă. Stareţul Anatólie s'a îmbolnăvit când a auzit despre vedenia avută de Părintele Ioán din Kronştadt, că în timpul Sfintei Liturghii, împreună cu Părintele Anatólie, slujeau doi îngeri. El a postit şi s'a rugat ca Domnul să-i şteargă din minte acest gând. De ce? Se temea de înfumurare. Se temea de gândul care-i zicea: „Iată cine sânt eu!" Dacă ar fi primit acest gând, desigur, totul s'ar fi năruit.Gândurile de slavă deşartă şi visele că veţi fi stareţ şi egumen trebuiesc alungate. Nu se cade să doreşti acest lucru… Dar, bineînţeles, acest lucru s'ar putea împlini. Domnul vă poate pune în acest loc… sau poate vă va zăvorî acolo, în chilie…

Iertaţi-mă, pentru Domnul, dar eu socotesc că ultima situaţie este mai înaltă. Cu cât veţi lăsa mai des apa Volgăi să curgă, ea va spăla şi va curăţi totul. Iar Volga este smerenia. Ea curăţă orice murdărie a păcatului, orice întinăciune… Prima şi principala condiţie a îndreptării este conştiinţa propriilor neajunsuri şi neputinţe.

6. Despre osândire şi îndoială

Dacă trăieşti necuviincios, nimeni nu se atinge de tine, dar când începi să trăieşti cu bună-cuviinţă, atunci repede vin necazuri şi ispite. Să nu uităm că monahii şi, în general, toţi fraţii sânt şi ei oameni. Iar dacă sânt oameni, atunci fiecare dintre ei suferă de o oarecare patimă. Toţi au venit aici, la mănăstire, ca la un spital, căutând vindecare – şi se vindecă, cu ajutorul lui Dumnezeu. Vă spun acestea pentru ca, văzând neajunsurile unor fraţi, să vă străduiţi a nu-i judeca. Aceasta este deviza noastră. Toţi oamenii sânt neputincioşi, toţi au patimi. Trebuie să iertăm… Mânia şi osândirea sânt patimi cu care trebuie să ne luptăm toată viaţa…Când am venit aici, în timpul Părintelui Anatólie, i-am spus că aş vrea să trăiesc mai retras. „În zăvorâre?" „Da," spun eu. „Şi nici la baie nu veţi mai merge?"„Desigur." „Da, eu despre asta vorbesc, nici la baie nu veţi mai merge?" „Dumneavoastră, părinte, ce înţelegeţi prin

baie?" „Pustia, zăvorârea nu vă vor curăţi. Eu pot trăi pe mai departe cu patimile mele în pustie, fără să-mi dau seama de ele. Acolo nu-ţi poţi cunoaşte neputinţele şi cusururile… Dar aici, ele ne „curăţesc." Cum vor începe să ne „împăneze," atunci ţine-te! Aici, şi fără rugămintea noastră, vor începe să ne „curăţească"… Aşa ne vom cunoaşte neputinţele: mânia, supărarea, osândirea, răutatea, dorinţa de răzbunare, şi ne vom smeri!"

Niciodată nu trebuie să osândeşti pe cineva, îndeosebi după chipul din afară sau după purtare. Este o patimă incredibilă, şi este greu să te lupţi cu dânsa.

Temeţi-vă de îndoială. Diavolul care-l stăpâneşte pe omul ce s'a încrezut în părerile lui poate să-i arate ceea ce nu există, spre a-l arunca în îndoială. Când diavolul vă va arăta neajunsurile şi neputinţele altora şi vă va îmboldi spre osândire, atunci să vă spuneţi în sine: „Sânt mai rău decât toţi. Sânt vrednic de chinurile veşnice. Doamne, miluieşte-mă!" Chiar dacă veţi spune aceste cuvinte fără simţire, cu toate acestea trebuie să le spuneţi.

Nikolái i-a zis odată Stareţului că îi vin gânduri de osândă împotriva Stareţului pentru cuvintele şi povestirile sale care, probabil, nu au nici o legătură cu monahismul.Stareţul i-a răspuns: *Când vă vin gânduri de osândă împotriva Stareţului sau de murmur împotriva lui, să le răspundeţi: „Nu este treaba mea aceasta, pentru aceasta va răspunde Stareţul, nu eu." La o astfel de întrebare, Stareţul Lév a răspuns: „Copii, noi adesea nu putem înţelegem nici ce zic oamenii simpli, cu ce scop şi cu ce intenţie. Cu atât mai mult nu putem înţelege ce zic Stareţii. În afară de aceasta, din vieţile sfinţilor vedem că glumele erau îngăduite de aceştia – de pildă Cuvioşii Pahomie, Antónie cel Mare şi alţii. Desigur, nu luau conţinutul acestor glume din Sfânta Scriptură sau din scrierile Sfinţilor Părinţi, ci pur şi simplu povesteau ceva. Aşa fac şi eu. Vă povestesc ceva în vreme ce poate că diavolul vrea să vă aducă tristeţe – iar povestirea mea a alungat-o! Să vă descoperiţi toate gândurile, mai ales cele care vă neliniştesc vreme îndelungată.*

Îndoiala, ca şi gândurile de desfrânare şi de hulă trebuiesc dispreţuite şi nebăgate în seamă. Dispreţuiţi-le, şi vrăjmaşul diavol nu va răbda şi vă va părăsi. El nu rabdă dispreţul, deoarece este mândru. Dacă veţi intra în discuţie cu aceste gânduri, deoarece ele nu sânt toate ale voastre, ci insuflate de la vrăjmaşul, atunci acesta vă va face de ocară, vă va dărâma şi vă va ucide.

Omul credincios, care Îl iubeşte pe Dumnezeu, nu poate huli, dar observă în sine, în acelaşi timp, două firi: şi iubeşte, şi huleşte. Din aceasta se vădeşte că există o putere a răului care insuflă îndoiala, gândurile desfrânate şi de hulă. De aceea, să dispreţuiţi aceste gânduri; ele nu vă vor vătăma, mai ales atunci când le veţi descoperi Stareţului. Nu trebuie să intraţi în amănunte la mărturisirea gândurilor, deoarece poţi să-şi faci rău şi ţie şi Stareţului. Mai ales gândurile desfrânate nu trebuie să le descoperi în amănunt. Mai curând trebuie să le acoperi, trebuie să astupi acea groapă urât mirositoare, nu să sapi în ea. Cugetele desfrânate nu vi se socotesc drept păcat, dacă nu v'aţi îndulcit de ele. Doar sfinţii pot izgoni aceste cugete, doar ei se pot împotrivi lor; noi putem scăpa de ele doar prin fugă. Dacă nu aveţi putere să vă luptaţi cu ele, atunci chemaţi numele Domnului Iisus, şi numele Lui le va alunga… Păcatul nespovedit lucrează în chip nimicitor împotriva omului şi duce sufletul la moarte.

Sântem pe o cale greşită dacă ne străduim să pătrundem totul doar cu mintea, încercând să lămurim dintr'odată felurite îndoieli şi probleme încurcate. Vrăjmaşul atunci ne va încâlci cu totul şi ne va distruge… Cu cât monahul trăieşte mai mult în mănăstire, cu atât află mai multe, cu atât învaţă mai mult. Acest lucru se petrece treptat. Doar Domnul poate lumina mintea omului întru cunoaşterea adevărului… Mintea este un lucru, înţelegerea este altceva. Înţelegerea duhovnicească este un dar dumnezeiesc. Şi mintea omului este dar dumnezeiesc, dar înţelegerea este cel mai înalt dar şi nu se dă deodată. Un om poate fi foarte inteligent, dar, în acelaşi timp, să nu aibă darul înţelegerii… Unii oameni sânt trupeşti; ei trăiesc doar pentru pântec, pentru desfrânare.

Alţi oameni sânt sufleteşti; ei sânt mai sus decât cei trupeşti. Mai sânt şi oameni duhovniceşti. Deosebirea dintre oamenii sufleteşti şi cei duhovniceşti este uriaşă. „Însă omul cel sufletesc nu priimeşte cele ale Duhului lui Dumnezeu; că nebunie sânt lui şi nu le poate cunoaşte, căci duhovniceşte se judecă." /I Cor. 2:14/ El poate cunoaşte toată înţelepciunea omenească, dar să nu aibă înţelegere duhovnicească, „pentru că cuvântul Crucii, celora ce pier, nebunie este, dar nouă, celora ce ne mântuim, puterea lui Dumnezeu este." /I Cor. 1:18/ Pentru ei este nebunie, iar pentru noi, cei ce ne mântuim, puterea lui Dumnezeu… Da. Băgaţi de seamă că s'a spus „celora ce ne mântuim," nu celor ce ne-am mântuit, şi „celora ce pier," nu celor ce au pierit. Unii nici nu observă această diferenţă. Noi toţi ne lucrăm mântuirea, dar nu ştim dacă ne vom mântui. Zice „celora ce pier," nu celor ce au pierit, deoarece ei încă se mai pot întoarce, cu toate că stau pe un plan înclinat, alunecând în jos.

Când citiţi cărţi, să nu intraţi în amănunte şi să nu vă grăbiţi la analiză, ci rugaţi-vă lui Dumnezeu să vă lumineze mintea. Aşa mi-a spus Stareţul Anatólie, iar la întrebarea mea „De ce aşa?," mi-a răspuns: „Ca să nu vă încurcaţi…"

În cărţile Sfintei Scripturi şi ale Sfinţilor Părinţi sânt locuri care stârnesc îndoială şi nedumerire, ca de pildă: „vămi," „prestol ceresc," „cete îngereşti" şi altele. Toate acestea trebuie înţelese în chip duhovnicesc. Ele sânt doar o aluzie la realitatea necunoscută şi inaccesibilă limbii omeneşti. Unii însă se lasă păcăliţi, nepricepând că toate aceste cuvinte trebuie înţelese nu în sens literal, ci într'un înţeles mai înalt, duhovnicesc.

Cercetaţi-vă pe sine în fiecare seară şi pocăiţi-vă de păcatele săvârşite. Cercetarea vieţii duce la cunoaşterea neputinţelor şi la pocăinţă, iar pocăinţa duce la neîncetata cugetare la moarte şi Dumnezeu.

Văd la dumneavoastră germenii unei vieţi atente… Cel ce vorbeşte în deşert nu poate vieţui cu grijă şi atenţie, împrăştiindu-se tot timpul. Din tăcere se naşte liniştea, iar din linişte, rugăciunea. Cum s'ar putea ruga cel împrăştiat? Ia aminte la tine însuţi. Vieţuirea cu grijă şi atentă înlesneşte rugăciunea şi apropie de Dumnezeu. S'a spus: „Luaţi aminte de sine înşivă." /Lc. 21:34/

Tăcerea este o nevoinţă. Cine se hotărăşte pentru o astfel de nevoinţă, acela trebuie să se pregătească de necazuri. Tăcerea însăşi nu se dăruieşte repede şi cu uşurinţă. De aceea este ea atât de necesară la mântuirea sufletului, „căci tăcerea este taina veacului ce va să vină." Cel ce tace se găteşte pentru viaţa viitoare, spunea adesea Stareţul Macárie.

Teama de lume, de viaţă mirenească, este o frică mântuitoare. Voi aţi ieşit din această fiară înspăimântătoare, lumea, şi Dumnezeu vă va da s'o părăsiţi pentru totdeauna… Să vă temeţi doar de păcat. În Sfânta Scriptură se spune că Dumnezeu nu-i iubeşte pe cei fricoşi. /Deut. 20:8, Pil. 29:5/ Monahul nu trebuie să fie fricos şi laş. El trebuie să-şi pună nădejdea în Dumnezeu. De ce Dumnezeu nu îi iubeşte pe cei fricoşi? Pentru că ei sânt aproape de deznădejde, de tristeţe. Iar deznădejdea este un păcat de moarte. Adevăratul monah trebuie să fie străin de o astfel de stare. Nu trebuie să ne supărăm pe oamenii care ne aduc necazuri, deoarece ei sânt cei mai buni binefăcători ai noştri, care ne arată neputinţele pe care nici măcar nu bănuiam că le avem. Cu astfel de oameni trebuie să ne purtăm cu blândeţe şi să ne rugăm pentru dânşii. Purtarea blândă săvârşeşte minuni. Păstraţi conştiinţa propriei păcătoşenii. Ea este foarte preţioasă înaintea lui Dumnezeu. Ce l-a mântuit pe vameş? Numai conştiinţa propriei păcătoşenii… „Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosului." /Lc. 18:13/ Această rugăciune a traversat deja două mii de ani. Însă, uitaţi, vameşul se recunoaşte pe sine păcătos dar, în acelaşi timp, nădăjduieşte în mila lui Dumnezeu. Nu te poţi mântui fără nădejde.[8]

Domnul a spus: „Nu am venit să chem pre cei drepţi, ci pre cei păcătoşi la pocăinţă." /Mat. 9:13, Mar. 2:17, Lc. 5:32/

Cine sânt aici „cei păcătoşi"? Se referă, desigur, şi la păcătoşii care nu îşi recunosc starea de păcătoşenie; lucrul acesta s'a spus şi despre draci. Mândria cu care ei stau înaintea lui Dumnezeu este de neînchipuit pentru noi. Nu putem înţelege ce ură au ei faţă de Dumnezeu…

---

8 Este acelaşi cuvânt cu cel primit de la Domnul de către Stareţul Siluan Athonitul, un alt sfânt Rus al vremurilor noastre: „Ţine-ţi mintea în iad, şi nu deznădăjdui!" /n.red./

„Dumnezeu celor mândri le stă împrotivă, iar celor smeriţi dă har." /Iac. 4:6; I Pet. 5:5/ De ce nu se spune că Dumnezeu le stă împotrivă celor desfrânaţi sau altor păcătoşi, ci tocmai împotriva celor mândri? Pentru că mândria este o însuşire diavolească. Cel mândru se face asemenea diavolului… Cineva spunea: „Am citit Psaltirea, dar nu am înţeles nimic. Cred că ar fi cu mult mai bine pentru mine să aşez această carte în raft." Dar Stareţul i-a spus: „Nu, nu trebuie." „De ce? Nu înţeleg nimic din ea!" „Tu nu înţelegi, dar dracii înţeleg, nu pot răbda şi fug."

Vei trăi cum se cuvine în mănăstire doar atunci când vei trăi cu luare-aminte. Iată, eu vă spun: începeţi cu smerenia. Sânt păcate de moarte şi alte păcate, care nu sânt de moarte. Păcatul de moarte este acel păcat pentru care omul nu se pocăieşte. Se numeşte de moarte pentru că din pricina lui sufletul moare şi merge în iad, după moartea trupească. Poţi învia sufletul doar prin pocăinţă. Păcatul de moarte ucide sufletul, îl face incapabil de fericirea duhovnicească. Dacă ai pune un orb într'un loc cu o privelişte minunată şi l-ai întreba dacă este adevărată acea frumuseţe, orbul ar răspunde nu, pentru că nu vede nimic, pentru că este orb. Acelaşi lucru se poate spune despre neputinţa sufletului ucis de păcat de a privi fericirea veşnică.

Există o muzică: artă. Dar există şi o muzică a sufletului. Aceasta este tihna sufletului, acea tihnă despre care se vorbeşte în Evanghelie: „Luaţi jugul meu asupra voastră şi vă învăţaţi dela mine, că sânt blând şi smerit cu inima, şi veţi afla odihnă sufletelor voastre. Că jugul meu e bun şi povara mea este uşoară." /Mat. 11:29-30/ Iată acea tihnă… Aţi studiat matematică? Ştiţi ce este semnul egal? Iată: tihna sufletului = fericirea = muzica, armonia tuturor puterilor sufleteşti.

Toate cele din Evanghelie, în afara primului înţeles, unul desluşit, mai au încă un înţeles ascuns, tainic. Se poate ca să ajungeţi mai apoi duhovnic. Vă spun: fiţi cu grijă faţă de femei! Cu ele trebuie să fii extraordinar de precaut. Nu ştiţi cât de complicat este sufletul femeiesc! E bine că nu v'aţi căsătorit… Aşadar, vă previn să fiţi mai precaut cu ele… Ce mai urzesc… şi mai urzesc… fără nici

sens. Cu ele, adică cu surorile şi cu monahiile trebuie să fii prudent. Ele mi se plâng de Părintele Iósif, şi Părintelui Iósif i se plâng de mine. Odată, ucenicul Părintelui Iósif mi-a spus: „Părinte, să nu le credeţi. Toate mint. La ele în mănăstire hoinăresc prin chilii şi se îndeletnicesc cu bârfa. Şi aceasta, tot timpul." Dar trebuie să menţionez că o astfel de hoinăreală continuă atâta vreme cât acea monahie nu urmează calea călugărească. Totul ia sfârşit când capătă starea călugărească. Unii capătă această stare după un an-doi, alţii după cinci sau zece ani. Cine are aptitudine pentru starea călugărească păşeşte repede pe acest drum. Alţii, însă, nu intră nicidecum pe acest făgaş; aleargă spre el, privesc şi se îndepărtează. Dar sânt şi călugăriţe cu o înaltă stare duhovnicească.

Femeia nu poate trăi fără credinţă. După o vreme de necredinţă, se întoarce din nou la Dumnezeu. În caz contrar, ea începe repede să decadă. Cu bărbatul e altceva. El poate trăi fără credinţă. Se împietreşte cu desăvârşire, devine un stâlp de sare, şi trăieşte aşa, împietrit.

Evanghelia şi, în general, toată Sfânta Scriptură este înfăşurată în taine. Este de o mare adâncime. Acolo înţelesurile sânt inepuizabile. Nu poţi pricepe totul. Aşa cum se întâmplă cu o ceapă, la început iei o coajă, apoi alta, apoi o a treia – aşa şi cu citirea Sfintei Scripturi. A prins omul un înţeles, urmează altul, mai profund… Acest înţeles ascuns, tainic, se descoperă unuia după un drum de o sută de centimetri, iar altuia la o mie de verste. Unuia i se dă mai mult, altuia mai puţin. Dar pentru viaţă este de ajuns şi o mică părticică. Aşa luminează Domnul mintea nevoitorilor Săi.

Ştiinţa nu numai că nu împiedică, dar chiar înlesneşte creşterea duhovnicească. Prorocul Davíd spune: „Tăria mea şi lauda mea este Domnul. Cânta-voiu Domnului în viaţa mea, cânta-voiu Dumnezeului meu, până ce voiu fi." /Ps. 117:14, Ps. 103:34, Ps. 145:2/ Această cântare este nespusă. Pentru a o primi, oamenii merg la mănăstire – şi, în cele din urmă, o primesc. Dar unul o primeşte peste cinci ani, iar altul peste patruzeci. Dumnezeu îţi va da şi vei primi acest dar. Cel puţin dumneata eşti pe calea către acest dar.

În Sfânta Scriptură întâlnim cuvântul „ostroave." „Ostroavele (...) întru braţul meu vor nădăjdui." /Isa. 51:5/ Cum pot să nădăjduiască ostroavele? Prin cuvântul „ostroave" se înţeleg mănăstirile. Textul arată că la venirea lui Antihrist doar în mănăstiri se va mai păstra credinţa. Omul are trei părţi: trup, suflet şi duh. Acest lucru se vede şi din cuvintele Născătoarei-de-Dumnezeu, spuse de dânsa la întâmpinarea Elisávetei: „Măreşte sufletul meu pre Domnul, şi s'a bucurat duhul meu de Dumnezeu, Mântuitorul meu."

Stareţul Macárie i-a spus odată Părintelui Anatólie că trebuie să vină la biserică până la începerea slujbei. „De ce?" „Vă voi spune imediat." Şi, peste câţiva ani, i-a zis: „Pentru că atunci intră Maica Domnului în biserică."

Întotdeauna şi în toate este o înlănţuire de situaţii, dar scopul acestei înlănţuiri rămâne necunoscut... Observă evenimentele vieţii dumitale. În toate există un înţeles profund. Acum sânt neînţelese, dar mai târziu multe ţi se vor descoperi. Întreaga noastră viaţă se rânduieşte după un oarecare tainic plan, pe care nu îl observăm şi nici nu îl înţelegem. Cred că trăim atât de nepăsător şi păcătuim deoarece nu înţelegem sensul lăuntric al evenimentelor din viaţa noastră. Să nu credeţi că dumneata ai ajuns aici întâmplător. Nu... Venirea dumitale la Schit este profund proniatoare... Nimic nu este întâmplător în viaţa noastră. Chiar şi cele ce ni se par a fi nişte fleacuri au înţelesul lor... Nu putem pătrunde cu puterile noastre înţelesul lăuntric al acestor evenimente. Acesta este un dar de Sus. Dacă vei merge pe acest drum, dacă izbuteşti să pătrunzi în înţelesul evenimentelor prin lucrarea rugăciunii lui Iisus, atunci şi „mai mari decât acestea vei vedea," aşa cum i-a spus Domnul lui Nathanaíl. /Io. 1:50/ Când omul începe să vadă ceea ce mai înainte nu observa, ceea ce nici alţii nu observă – acesta este începutul curăţirii minţii.

Chinuri negrăite îi aşteaptă pe păcătoşi în iad. Dar o fericire de negrăit îi aşteaptă pe cei drepţi. Cuvintele Apostolului, „cele ce ochiul n'a văzut şi urechea n'a auzit" /I Cor. 2:9/ se pot raporta şi la fericire, şi la chinuri.

Noi gândim foarte abstract despre muncile iadului, de aceea şi uităm de ele. În lume ele nu sânt recunoscute. Diavolul caută să-i convingă pe toţi că nu

există nici el, nici chinurile iadului. Dar Sfinţii Părinţi învaţă că logodna cu gheena, ca de altfel şi cu fericirea, începe încă de pe pământ. Păcătoşii încep să simtă, să experimenteze chinurile iadului încă de aici, de pe pământ, iar cei drepţi – fericirea, doar că în viaţa viitoare şi chinurile şi fericirea vor fi mult mai puternice… Fără îndoială, chinurile iadului există, şi aceste chinuri vor fi materiale. Sufletele drepţilor şi ale păcătoşilor vor avea chiar şi îmbrăcăminte. Dar că nu va fi acest trup grosolan, ci unul mai fin, schimbat… Dar totul va fi aşa până la Înfricoşata Judecată. Iar ce va fi după aceea, nimeni nu ştie, nici chiar îngerii – este o taină…

Tot ce învaţă Sfânta Biserică este adevărat, şi chinurile de dincolo de mormânt există… După învăţătura Sfinţilor Părinţi, Înfricoşata Judecată va fi la miezul nopţii, şi „ca un laţ va veni preste toţi cei ce şed pre faţa a tot pământul." /Lc. 21:35/ Intrarea în rai, în fericirea veşnică o putem primi nu numai prin nevoinţele şi faptele noastre bune, ci şi prin jertfa ispăşitoare a Mântuitorului Hristos, Dumnezeul nostru. Faptele noastre bune, adică săvârşirea poruncilor evanghelice, sânt necesare doar ca mărturie a dragostei noastre faţă de Domnul. Fără dragoste de Domnul, fericirea este cu neputinţă şi raiul este de neatins.

Multă vreme nu am înţeles cuvintele Psalmistului: „Glasul Domnului cel ce taie para focului…" /Ps. 28:7/ Mă gândesc astfel: pe pământ, para focului are şi căldură, şi lumină. Între rai şi iad, însă, focul se desparte astfel: lumina este în rai şi îi bucură pe cei drepţi, iar dogoarea fără lumină îi arde pe păcătoşi în iad, deoarece este scris că flacăra iadului stă în întuneric şi păcătoşii nu se văd unul pe altul… Doamne, mântuieşte şi miluieşte! Doamne, arată-ne orice vrei aici, dar miluieşte-ne dincolo!…

Desigur, nu vorbesc cu nimeni despre aceasta şi nu arăt că port frica de chinurile iadului întotdeauna în mintea mea. Eu mă folosesc de această frică pentru smerenia mea… şi cum mai smereşte acest simţământ al fricii! Savanţii contemporani tăgăduiesc existenţa chinurilor iadului… Să ne sculăm şi să ne rugăm ca Domnul să ne izbăvească de chinurile iadului. Să-i mulţumim totdeauna Domnului că ne aflăm aici. Întreaga noastră viaţă să fie o mulţumire

că Domnul ne-a adus aici. Este adevărat, nu locul mântuieşte, dar ne putem gândi în cel mai rău caz că sântem în barcă.
Cele mai noi invenţii ce se arată cu scopul de a aduce un folos, în cele din urmă se dovedesc a fi mai mult dăunătoare decât folositoare… Vom ajunge să trăim vremuri înfricoşătoare, dar harul lui Dumnezeu ne va ocroti.
Acum, Creştinismul este urât pretutindenea. El este o povară pentru aceşti oameni, care se simt împiedicaţi să-şi trăiască viaţa în libertinaj, să săvârşească păcatele fără oprelişte. Generaţia tânără se descompune, putrezeşte, se degenerează. Ei vor să trăiască fără Dumnezeu. Dar de ce? Roadele unei astfel de vieţi sânt vădite…
Întreaga lume se află sub înrâurirea unei puteri care stăpâneşte mintea, voia şi toate puterile sufleteşti ale omului. Este o putere străină, o putere malefică. Izvorul ei este diavolul, iar oamenii răi sânt doar nişte unelte prin care el lucrează. Acesta este Antihristul care vine în lume. Aceştia îi sânt înaintemergătorii. Despre acest lucru vorbeşte Apostolul: „Şi pentru aceea va trimite lor Dumnezeu lucrarea înşelăciunii, pentru ca să creadă ei minciunii, ca să se judece toţi cari n'au crezut adevărului, ci au binevoit întru nedreptate." /II Thes. 2:10-11/ Ceva întunecat, ceva îngrozitor vine în lume… Omul rămâne parcă fără apărare… Într'atât este stăpânit de această forţă malefică, încât nu mai este conştient de ceea ce face. Nu avem acum în Biserică izvoare vii de prorocie, dar avem semne. Ele sânt văzute cu limpezime de oamenii cu înţelegere duhovnicească… Antihristul vine pe faţă în lume. De aici, din mănăstire, se văd mai bine urzelile diavolului. Aici ochii se deschid, dar acolo, în lume, oamenii nu înţeleg nimic… Să mulţumim Ziditorului că am plecat din lume. Este curios faptul că oamenii necredincioşi, materialiştii, nu pot merge mai departe de materia văzută, tăgăduind existenţa îngerilor, a dracilor şi chiar a lui Dumnezeu, însă când vorbesc despre chinurile veşnice, nicidecum nu pot admite ceva material, ceva simţit. Această contradicţie au observat-o mulţi oameni de mare renume. Să ştiţi că pe locurile unde stau acum biserici, mănăstiri şi alte locuri sfinte se găseau mai înainte temple păgâneşti, idoli. Adesea am citit

în vieţile sfinţilor: „Unde erau capişti, s'au zidit biserici…" Aşa i-a bineplăcut lui Dumnezeu, ca să ruşineze mândria diavolului… dar în vremurile din urmă bisericile vor fi dărâmate, iar în locul lor vor fi construite temple idoleşti şi altele. Mănăstirile vor fi într'o mare prigoană şi împilare. Adevăraţii Creştini se vor aciua prin mici bisericuţe… Să nu dai, Doamne, să trăiesc acele vremuri! Dar voi le veţi trăi… Veţi fi în mănăstire, mănăstirile vor fi prigonite şi se vor afla în mari lipsuri… Eu voi zace în pământul umed… Şi vei veni, fiul meu, la mormântul meu şi-mi vei spune: „Scumpule părinte, Părinte Varsanúfie! Ajută-mă, roagă-te pentru mine! Îmi este tare greu…" Aşa, fiul meu, aşa…

În Apocalipsă se spune: „Fericit cela ce citeşte cuvintele prorociei acesteia." /Apoc. 1:3/

Dacă aşa este scris, înseamnă că într'adevăr aşa va fi, deoarece cuvintele Sfintei Scripturi sânt cuvintele Sfântului Duh. Dar în ce stă această fericire? Mai ales că noi nu înţelegem nimic din cele scrise, ar putea zice unii. Poate fi mângâierea lăuntrică pe care o avem din citirea cuvintelor dumnezeieşti. Putem crede şi aşa: ceea ce acum este de neînţeles, se va înţelege atunci când vor veni vremurile înfăţişate acolo. Dar să ne gândim: unde se mai citeşte acum Apocalipsa? Aproape în exclusivitate în mănăstiri, iar în academiile theologice şi seminarii de nevoie. Dar în lume rar este citită! Este limpede, aşadar, că cel ce va citi Apocalipsa înainte de a sfârşitul lumii va fi cu adevărat fericit, deoarece va înţelege ce se întâmplă. Şi înţelegând, se va pregăti pe sine. Citind, va vedea în evenimentele descrise în Apocalipsă evenimente contemporane lui. **Stareţul a luat Biblia, a deschis Cartea a Treia a lui Ezdra şi, arătând un pasaj însemnat cu creion albastru, a spus: *Citiţi!***

Apoi, după ce Nikolái a terminat, a adăugat: *Veacul şi-a pierdut tinereţea sa şi vremurile se apropie de bătrâneţe. Veacul este împărţit în douăsprezece părţi, iar nouă părţi ale lui şi jumătate din cea de-a zecea parte deja au trecut, aşa că rămâne doar ce mai este după jumătatea părţii a zecea. În general, această carte este tainică. De-a lungul vremii, mulţi au făcut calcule, şi la toţi sfârşitul cade în timpurile noastre, adică în secolul al douăzecilea. Şi,*

într'adevăr, sânt multe semne. Noi vom pleca, dar dumneavoastră veţi fi participant şi contemporan cu toate aceste grozăvii. Veţi trăi vremuri îngrozitoare.

Orice hotărâre a Bisericii ai aborda, găseşti pretutindenea profunzime. Iată, de pildă, de ce în săptămâna de după praznicul Sfintei Treimi se cântă pe glasul al 7-lea. Pentru că cifra 7 este o cifră sfântă şi are o mare însemnătate. În a şaptea zi s'a odihnit Domnul de toate lucrurile Sale, sânt şapte Taine, şapte daruri ale Duhului Sfânt, şi multe altele. După săptămâna Treimii, urmează săptămâna tuturor Sfinţilor, când se cântă pe glasul al 8-lea, cifră care înseamnă nesfârşirea, cu alte cuvinte, veacul viitor. Iar toţi sfinţii, plecând din această lume, aşteaptă veacul viitor, veşnicia. Dobândind sfinţenia pe pământ, ei nu se mai pot clătina în dragostea lor faţă de Dânsul, ci veşnic se desăvârşesc în iubire.

În viaţa fiecărui om, doi ani au o însemnătate covârşitoare; al douăzecilea an v'a găsit în mănăstire. Unde vă va prinde cel de-al patruzecilea an? Ar fi bine să vă găsească în Împărăţia Cerului![9] Episcopul Ignátie Briancianinov explică însemnătatea covârşitoare a acestor ani prin aceea că cifra 40 reprezintă anii de peregrinare a Iudeilor prin pustie, iar 20 este jumătatea acestei peregrinări. Cifra 6 redată în slavonă prin litera S, şarpele, are întotdeauna o semnificaţie tainică şi fatală. Vă amintiţi ce s'a întâmplat cu dumneavoastră când mergeaţi pe al şaselea an?..

Mulţi dintre Sfinţii Părinţi tâlcuiesc că „urâciunea pustiirii, carea s'a zis prin Daniil prorocul, stând în locul cel sfânt" /Mat. 24:15/ va fi templul evreiesc ce se va zidi peste mormântul Mântuitorului. În acest templu, care se va construi la venirea lui Antihrist, va şedea pe tron însuşi Antihristul. Atunci se va împlini prorocia…Eu nu cred că voi ajunge să trăiesc acele cumplite zile, dar dumneavoastră veţi trăi până atunci… Amintiţi-vă cuvântul meu, veţi

9 Şi, într'adevăr, Stareţul Nícon a trecut la Domnul pe 25 Iunie 1931, la vârsta de 43 de ani. /n.red./

vedea acea aprigă zi. Dar iarăşi vă spun, nu aveţi de ce să vă temeţi, vă va apăra harul lui Dumnezeu. De aceea, îndeletniciţi-vă cu împlinirea poruncilor lui Dumnezeu. Este posibil să se repete prigoanele şi chinurile celor dintâi Creştini. Iadul s'a surpat, dar nu este nimicit şi va veni o vreme când ne va da să aflăm despre dânsul. Toate mănăstirile vor fi dărâmate şi Creştinii cu putere vor fi daţi la o parte… Aceste vremuri nu sânt departe.[10]

Amintiţi-vă acest cuvânt al meu. Veţi trăi aceste vremuri. Atunci veţi spune: „Da, îmi amintesc, Părintele Varsanúfie mi-a spus despre toate acestea… Câţi ani au trecut…"

Va veni o vreme când şi pentru Optina va fi greu – poate spre binele ei…

A 43-a învăţătură a Cuviosului Theódor Studítul din Săptămâna Ortodoxiei, cu toate că a fost scrisă cu 1500 de ani în urmă, poate fi raportată pe deplin la vremurile noastre. Şi, dacă va fi bineplăcut Domnului, vor mai trece încă o mie de ani şi nu-şi va pierde puterea!

Poate veţi trăi acele vremuri când din nou îi vor chinui pe Creştini. Ei şi acum sânt chinuiţi, dar nu atât de grosolan. Nu, eu nu vorbesc despre astfel de chinuri. Eu vorbesc de chinuri asemănătoare celor din vechime.

❁

Feţele oamenilor cu viaţă sfântă şi evlavioasă poartă pecetea acestei sfinţenii. Aceste feţe au particularitatea că atunci când le priveşti parcă te uimesc, îţi produc o puternică impresie şi nu pot fi uitate nici după trecerea unui timp îndelungat. Am văzut astfel de oameni. Odată, privind la un episcop, m'am gândit: „Oare n'am o vedenie?," deoarece era ceva nepământesc. Credinţa se transmite ereditar. Din Cain s'au tras urmaşi necredincioşi, iar

---

10 Prorocia Stareţului Varsanúfie s'a îndeplinit după revoluţia bolşevică din 1917, în urma căreia întreaga Biserică Ortodoxă a suferit o cumplită prigoană, majoritatea mănăstirilor şi bisericilor fiind închise sau dărâmate, monahii, preoţii şi simplii credincioşi au fost deportaţi, închişi sau omorâţi, iar Ţarul ortodox Nicolae al II-lea, împreună cu toată familia sa, a fost asasinat. /n.red./

din Avel urmaşi cu credinţă în Dumnezeu. Aşa cum se transmite ereditatea trupească, la fel se transmite şi ereditatea sufletească şi duhovnicească.

Era odată un om bogat, care, deodată, a devenit sărac. Era sănătos, şi a devenit bolnav. Şi o situaţie, şi cealaltă sânt grele, dar sânt remediabile, deoarece Hristos este cu cel sărac şi cu cel bolnav. Dar să-ţi pierzi credinţa este cea mai mare nenorocire! E cu atât este mai îngrozitoare, cu cât omul nu are atunci nici un sprijin.

Vin să spovedească la mine nişte suflete fericite. Le numesc „fericite" pentru că au o mare conştiinţă a neputinţei lor, a păcătoşeniei lor. Şi, împreună cu această conştiinţă, au o credinţă puternică în Dumnezeu.

„Patericul" Episcopului Ignátie Briancianinov a fost scris astfel: el a extras din scrierile şi din vieţile Sfinţilor ceea ce răspunde mai bine la problemele ce frământau viaţa călugărească. Din acest punct de vedere, cartea este remarcabilă. Multe nelămuriri ce-l frământă îndelung pe cineva se rezolvă imediat.

Nu de mult mi s'au povestit lucruri cutremurătoare despre un monah. Ce va fi atunci când Pustia Optina se va umple cu astfel de oameni? Eu nu voi trăi până atunci, dar voi sânteţi datori să luptaţi… Va trebui să vărsaţi mult sânge şi lacrimi… Da… Da, va trebui să vărsaţi multă sudoare, sânge şi lacrimi… Desigur, Domnul nu va îngădui, Optina va dăinui…

A venit odată la mine un credincios din lume şi m'a întrebat: „Cum să merg pe calea lui Dumnezeu? Învăţaţi-mă." M'am gândit, atunci, ce să-i zic, şi i-am răspuns: „Aţi citit Psaltirea?" „Am citit-o" „Acolo se spune: «Domnul (…) învăţa-va pre cei blânzi căile sale». /Ps. 24:10/ Trebuie să ştim, aşadar, mai înainte de toate, că Domnul Însuşi ne învaţă căile Sale, dar nu-i învaţă pe toţi, ci doar pe cei blânzi, pe cei ce se smeresc. Deci şi dumneavoastră smeriţi-vă, fiţi blânzi, şi Domnul nu vă va lăsa şi Însuşi vă va învăţa cum să parcurgeţi acest drum.

Reţineţi că în anul 1921 se vor împlini 100 de ani de la întemeierea Schitului…

Volumul al cincilea din scrierile Episcopului Ignátie cuprinde învăţătura Sfinţilor Părinţi ce se aplică la monahismul contemporan; tot el ne învaţă acolo cum trebuie citite scrierile Sfinţilor Părinţi.

În această privinţă, Episcopul Ignátie are o introspecţie mai profundă decât Episcopul Theofán Zăvorâtul. Cuvântul lui lucrează cu putere în suflet, deoarece izvorăşte din experienţă… A fost o minte măreaţă! Ştiţi ce s'a întâmplat când l-au înmormântat pe Episcopul Ignátie? Îngerii i-au însoţit trupul cu cântări: „Arhiereule al lui Dumnezeu, Părinte Ierarhe Ignátie!" A avut parte de cântare îngerească!

7. Despre Stareţi

În viaţa duhovnicească sânt mai multe căi spre mântuire, dar cea mai simplă şi cea mai scurtă cale este calea îndrumării stăreţeşti. Această cale nu duce numai la mântuire, ci şi la desăvârşire. De aceea urăşte diavolul atât de mult stăreţismul.

Stareţul Amvrósie nu a avut ucenici deosebit de apropiaţi, în afara Părintelui Anatólie care, dacă se poate spune aşa, era adevăratul lui împărtăşitor-de-taine. Stareţul Amvrósie nu avea duşmani. Îi iubea pe toţi, chiar pe cei care nu-l iubeau. Pe unii ca aceştia îi iubea chiar mai mult decât pe ceilalţi, şi erau unii dintr'aceştia! Şi acum mai sânt în mănăstire monahi care nu vor să audă de Stareţul Amvrósie. Cu adevărat, „nu este proroc necinstit, fără numai în patria sa şi în casa sa." /Mat. 13:57; Mar. 6:4/ Pe Cuviosul Serafím din Saróv îl cinstea toată Rusia, iar în mănăstirea sa îl urau… Da, „nu este proroc necinstit, fără numai în patria sa."

Din pricina răuvoitorilor, Stareţul Lév a fost supus persecuţiilor. Chiar şi Episcopul Nicoláe al Kalúgăi, văzându-l înconjurat de mulţime de norod, i-a spus dojenitor: „Ce faci aici?" „Cânt Dumnezeului meu până ce voi fi." Preasfinţitul a înţeles toată profunzimea răspunsului… da, Stareţul Lév cânta lui Dumnezeu cu toată fiinţa sa.

Stareţul Amvrósie spunea că Antihristul nu este departe… El mai spunea că tulburarea nu e numărată nicăieri în rândul virtuţilor, iar pricina din care se naşte tulburarea este minciuna.

În relaţiile ucenicului cu Stareţul, credinţa ucenicului este de temelie. Dacă îşi

întreabă Stareţul cu credinţă, atunci Domnul, după credinţa ucenicului, îi va descoperi acestuia voia Sa.

Vrăjmaşul urăşte atunci când cineva are faţă de altcineva sentimente sincere şi dragoste întru Hristos. El se străduieşte să semene vrajbă şi dezbinare, ca un urâtor de bine. Vă spun, vrăjmaşul nu va lăsa în pace aceste legături ale noastre, sincere şi simple, ca ale tatălui faţă de fiu. Adesea el i-a despărţit şi pe sfinţi. Dar, vă spun, dacă între noi se va păstra sinceritatea unuia faţă de celălalt, toată răutatea lui va fi zdrobită.

Da… Acum înţeleg eu cum vieţuiau mai înainte Stareţul cu ucenicul său. În unanimitate. Aşa cum vorbea Stareţul cu ucenicul său, aşa şi eu vorbesc, doar cu dumneavoastră.

8. Despre necazuri şi ispite

Tot omul trebuie să îndure o perioadă de ispite şi de luptă. Este o stare grea, de suferinţă… Despre aceste chinuri se vorbeşte în Psalmi: „Cutremur a cuprins pre ei: acolo sânt dureri ca ale celeia ce naşte." /Ps. 47:6/ Orice om ce se naşte duhovniceşte spre o viaţă nouă încearcă durere, până ce iese la lărgime. Cine nu a încercat în lume aceste dureri „ca ale celeia ce naşte," atunci trebuie să le încerce în mănăstire. Şi vouă vă stau înainte… Aceste dureri constau în lupta cu patimile. Patimile se vor ridica împotriva noastră. Vrăjmaşul nu ne dă odihnă. Trebuie răbdare. Trebuie să ne răbdăm pe noi înşine şi să nu abandonăm armele, ştiind că acest lucru este cu neputinţă.

Necazurile neîncetate pe care Dumnezeu le trimite omului sânt semnul unei griji dumnezeieşti deosebite faţă de dânsul. Rostul necazurilor poate diferi. Ele se trimit ori pentru tăierea răului, ori pentru înţelepţire, ori pentru mai multă slavă în viaţa viitoare, ori ca pedeapsă pentru păcatele săvârşite mai înainte.

Toţi îşi poartă crucea lor. Şi dumneata îţi porţi cruciuliţa… Purtarea crucii este necesară pentru mântuirea fiecărui Creştin, nu numai a monahului. Da… Toţi de până acum şi-au purtat crucea, şi o vor purta de acum înainte. Chiar şi Dumnezeu cel întrupat şi-a purtat crucea, iar crucea Lui a fost cea mai grea,

pentru că într'însa se găseau toate crucile. Iar omul (Símon Kirineanul) ajută prin faptul că ia de la Hristos crucea şi o duce el însuşi. Şi noi, purtându-ne crucile, Îl ajutăm pe Domnul la purtarea crucii, ne pregătim să-i fim slujitori în ceruri. Ce numire înaltă!

Necazurile puternice sânt întotdeauna semnul harului lui Dumnezeu. Trebuie doar să răbdăm!

„Nu vă nădăjduiţi spre boieri, spre fiii oamenilor, întru cari nu este mântuire." /Ps. 145:3/ Mi-a plăcut să citesc Sfânta Scriptură şi lucrările Sfinţilor Părinţi. Mi-a plăcut îndeosebi Psaltirea. Şi ce profunzimi mi s'au descoperit uneori!… Să nădăjduiţi totdeauna doar în Dumnezeu, şi niciodată în oameni. Atunci tot răul va cădea de la voi precum o creangă tăiată.

Cu cât trăieşti mai aspru şi mai atent cu sine însuţi, cu atât vrăjmaşul se ridică mai puternic împotriva ta. Mai ales în ajunul praznicelor se străduieşte să-ţi pregătească ceva. Trebuie să te aştepţi la orice, trebuie să fii gata de orice… Dar Domnul este milostiv. Cu prilejul sărbătorilor se fac daruri. Şi dumneavoastră veţi primi ceva. Doar că veţi băga de seamă acest lucru peste vreo patruzeci de ani, poate. Atunci veţi afla ce dar v'a trimis Domnul la acea sărbătoare. Când vă aflaţi într'o stare bună sufletească, să aşteptaţi furtuna. Aşa se întâmplă aproape totdeauna… Orice lucru bun este anticipat sau urmat de o ispită.

Când se înmulţesc necazurile, trebuie să-ţi spui: „Vrednic sânt cu adevărat de toate aceste necazuri! Înseamnă că ele sânt de trebuinţă pentru a mă curăţa de patimi şi mai ales de mândrie…" Mai mult decât atât, pentru a suporta o ocară trebuie să ai grijă să nu te superi pe cel ce te-a ocărât.

Necazuri vor fi întotdeauna. Dar starea lăuntrică a omului va fi alta… Cu toate că vor fi mereu necazuri, cel ce a dobândit rugăciunea lăuntrică le va îndura cu uşurinţă, deoarece cu dânsul este Hristos. El va umple de o nespusă bucurie inima nevoitorului, şi nici un necaz nu va putea birui această bucurie întru Domnul. Când te vor nelinişti gândurile de frică pentru necazurile viitoare, nu trebuie să intri în vorbă cu ele, ci să spui: „Fie voia Domnului!" Aceste cuvinte te vor linişti.

Eu ţin cuvânt la Utrenie, rostesc acel cuvânt jalnic ca să nu fiu pedepsit la Înfricoşata Judecată pentru tăcere.

Mai înainte nu înţelegeam ce se întâmplă în lume, dar acum, când mă lovesc (la spovedanie) de aceste probleme, lumea mă uimeşte prin complicăţenia şi deprimarea ei. E adevărat, sânt şi bucurii, dar sânt trecătoare… Şi ce fel de bucurii mai sânt şi acestea? De cea mai proastă calitate! Dar noi avem fericirea! Chiar puţin asemănătoare cu Raiul. Există, desigur, şi necazuri, dar sânt vremelnice. Bine este celui ce se îngrijeşte de viaţa lăuntrică, contemplativă, deoarece ea îi va da totul!

Frate Nikolái, v'am spus-o nu o dată, şi încă v'o mai spun: îmi vine gândul să las totul şi să plec la o chilie singuratică. Devine înfricoşător de trăit, frate Nikolái, înfricoşător. Însă mă tem să plec cu de la sine putere, fără să mă sfătuiesc cu nimeni. Încep să înţeleg cuvintele Prorocului Davíd: „Mântuieşte-mă, Doamne" Dacă ar fi să luăm doar această parte a frazei, ar fi ceva de la sine înţeles că nimeni nu-şi doreşte nefericirea – toţi vor spune, întotdeauna: „Mântuieşte-mă, Doamne" Dar psalmistul mai adaugă: „că a lipsit cel cuvios." /Ps. 11:1/ Nu ai cui să ceri ajutor. Abia acum înţeleg de ce Sfinţii Părinţi fugeau în pustie. Aveau o pricină anume pentru care fugeau… Aş fi vrut şi eu să fug în pustie. De unul singur nu poţi fugi, dar cu Dumnezeu se poate. Iată, Episcopul Theofán al Vâşei, Zăvorâtul, a încercat de multe ori să lase totul şi să se retragă în zăvorâre, dar nu a fost aceasta voia lui Dumnezeu. Ca răspuns la intenţia sa, el a fost transferat la catedra episcopală de la Vladímir. Şi doar după câţiva ani s'a retras la iubita lui mănăstire de la Vâşa. Da… însă, frate Nikolái, când vom fi şi noi împreună la „Vâşe"?[11] Mai devreme sau mai târziu, dar trebuie! Da, prietene… Şi, totuşi, nu mă părăseşte gândul însingurării. În clipa de faţă, însă, pentru mine este deosebit de greu… Mă tem că Domnul îmi va spune: „De ce ai plecat de la program?" Trebuie să faci răbdare… Poate că

11 Joc de cuvinte, vâşe însemnând „cele mai înalte." /n.tr./

acele suflete pe care Domnul le-a rânduit să se mântuiască prin mine nu se vor mântui dacă eu voi pleca din post… Domnul poate face o armă a sa chiar şi pentru mântuirea unui om păcătos. Întru toate este voia Sa cea sfântă!… Poate că Domnul va rândui să mă retrag din activitate. Atunci vei veni la mine, frate Nikolái, şi vei spune: „Ce fericire este viaţa călugărească! Doar că sânt multe necazuri…" Dar cum altfel? Fără necazuri nu te poţi mântui.

Nu mi-am dorit şi nici nu am căutat această situaţie de egumen. Stau în acest post din ascultare. Mă gândesc că ar fi fost mai bine pentru mine dacă aş fi vieţuit într'o chiliuţă a mea şi aş fi săvârşit rugăciunea lui Iisus. Dar dacă n'aş fi fost egumenul Schitului, nu ar fi fost cine să vă primească aici.

Am observat în cursul vieţii că problemele nedesluşite şi situaţiile neînţelese s'au lămurit de la sine, uneori mai repede, uneori mai încet, iar uneori peste câţiva ani. Nu am încercat în chip anume să lămuresc aceste împrejurări, având credinţă că ulterior toate se vor lămuri.

Acum încep să cunosc ce sânt ocările şi defăimările drăceşti, despre care se vorbeşte uneori în vieţile sfinţilor. Ce vis înfricoşător am avut în acea noapte, când am dormit la vilă! Acum ştiu cât de mult urăşte diavolul Schitul nostru.

Nu vă pricepeţi să cântaţi la nici un instrument muzical? Înseamnă că trebuie să cântaţi în suflet, după cuvintele Proorocului Davíd: „Cânta-voiu Dumnezeului meu, până ce voiu fi!" /Ps. 103:33/ Privesc la dumneavoastră şi mă gândesc: în faţa mea se află un tânăr călugăr, blând, care a trăit în lume. Acum trăieşte în Schitul Sihăstriei Optina… sub acoperământul harului dumnezeiesc… Aveţi din fire dragoste de pace. Dezvoltaţi-o într'o direcţie duhovnicească. Aşa puteţi ajunge un bun călugăr. Fiţi „prunc" întotdeauna. Dar numai în nerăutate, nu şi cu mintea. Cu mintea să fiţi bărbat desăvârşit. Să staţi cu tărie. Să nu vă abateţi de pe drumul cel drept.

Prin lăsarea lumii cu deşertăciunea ei, talantul nu stă îngropat în pământ. Vă spun acestea ca să vă întăresc. Cei ce îngroapă talantul se aseamănă celor ce refuză să fie puşi acolo unde este voia lui Dumnezeu. Cuviosul Serafím din Saróv a refuzat să fie egumen. Şi câte a suferit pentru aceasta! Ce mari

necazuri şi ispite! Puţin a lipsit să nu cadă în deznădejde… Aşa că a fost nevoit să ia asupră-şi o mare nevoinţă, şederea în genunchi pe o piatră vreme de trei ani de zile, pentru a birui aceste ispite. Iată ce înseamnă să refuzi voia lui Dumnezeu! Părintele Arhimandrit mi-a spus: „Dar veţi putea îndura cele ce vi se vor întâmpla dacă refuzaţi?" De aceea, rămân aici.
Uneori îmi vin gânduri care îmi spun că viaţa călugărească este fără bucurii. „Zilele trec una după alta, în acelaşi chip. Nu ai ce aştepta de la viitor…" – acestea sânt unele dintre cele mai otrăvite gânduri. Călugărul trebuie să fie tot timpul ca în chinurile facerii, până ce ajunge la măsura desăvârşirii. /cf. Efes. 4:13/ Iar cât timp este viu în noi omul cel vechi, el se arată prin tot felul de patimi, tristeţe, deznădejde… Şi ce este acum împovărător pentru un astfel de om, va fi mai târziu o mare mângâiere. Atunci totul în el va fi lumină şi bucurie întru Domnul. Atunci vor putea fi de folos cuvintele Psalmistului: „Veselitu-m'am de cei ce au zis mie: În casa Domnului vom merge." /Ps. 121:1/ Când vă va necăji acest gând, să spuneţi întru sine: „«Încă nu s'a arătat ce vom fi». /I Io. 3:2/ Domnul îmi va ajuta să merg pe acest drum. Nu cred că voi dobândi treptele înalte ale desăvârşirii, dar aici nădăjduiesc să mă mântuiesc."
O, dacă mi-ar mai da Domnul zile măcar până când veţi primi mantia, pentru a vă întări cu duhul… Există o mantie materială şi una duhovnicească. Trebuie să ne întărim cu duhul. Întărirea cu duhul înseamnă jertfelnicie. Să ne întărim în jertfa faţă de Domnul Iisus Hristos, în jertfa faţă de toate, orice ar fi, întru socotirea a toate ca „pagube," de dragul lui Hristos. Acesta e un meşteşug foarte greu al vieţii duhovniceşti…
Pentru a spori în viaţa duhovnicească, îndeosebi în Rugăciunea lui Iisus, este de neapărată trebuinţă să rabzi felurite necazuri, ocări, înjosiri şi, mai ales, învinuiri mincinoase… Eu am vrut să vă călesc în vederea necazurilor şi ispitelor ce vă aşteaptă de la draci, de la oameni şi de la tentaţiile lumii, pe care va trebui să le înduraţi până ce veţi ajunge la mărimea dragostei Creştine şi la eliberarea de patimi. Trebuie să imiţi lucrările Sfântului al cărui nume îl porţi… Sfântul Ierarh Nicoláe s'a remarcat printr'o mare râvnă în

credinţa ortodoxă şi în iubirea faţă de Domnul Dumnezeu şi faţă de oameni. Spovedania este una, iar descoperirea gândurilor este altceva. Sfinţii Părinţi spun: când nu ai cui să te adresezi, alege-ţi un frate potrivit cu tine şi descoperă-ţi cugetele către el. Gândurile le poţi descoperi chiar şi unui om fără preoţie. Mintea este o putere de sine mişcătoare, dar depinde de noi ce orientare îi dăm. Asemenea pietrei de moară, ea se învârte, dar depinde de om ce toarnă în coş: secară, grâu sau oarecari seminţe otrăvite. Aşa şi mintea: ea prelucrează totul, dar trebuie să-i dai doar ce este bun.

Înainte de intrarea sa în Schit, Stareţul Varsanúfie a scris câteva poezii pe teme moral-duhovniceşti. Odată, pe când frunzărea versurile proaspăt venite de la tipar, Nikolái a cerut pentru el câteva poezii. Ele fuseseră editate de Sihăstria Optina şi tipărite pe foi volante. Stareţul, zicând: „Iată, pentru dumneavoastră," i-a dat patru foi cu diferite poezii şi douăzeci şi opt de foi cu poezia despre Rugăciunea lui Iisus.

– Părinte, dar de ce atât de multe? a spus Nikolái.

Stareţul, tăcând un timp, i-a răspuns:

– Vreau ca dumneavoastră să mergeţi pe acest drum…

Nikolái mai citise această poezie şi înainte, nu o dată, şi i-a plăcut mai mult decât altele. Atenţia i-a fost atrasă de conţinutul profund şi sinceritatea ei. Era evident că Stareţul nu a scris-o pentru frumuseţea cuvântului şi a rimei, ci exprimând nişte situaţii trăite, înalte şi sfinte. Iată această poezie:

Rugăciunea lui Iisus

Începutul ei e cale îngustă
Şi sufletul neliniştit nu are vreme de-odihnă.
Dureri şi străduinţe, uriaşe suferinţe
Întâmpină nevoitorul, şi vede

Cum scârbele îl înghesuie mereu.
Iar el stă plin de îndoieli,
De gânduri grele…
Necunoscută-i este liniştea şi bucuria,
Şi ajutor de nicăieri n'aşteaptă,
Doar de la Hristos, Mântuitorul lui,
Iar aprigi-i vrăjmaşi îi strigă neîncetat:
„Ehei! Să se pogoare de pe cruce!"
Prietene, o, Doamne, îndrăzneşte!
Să nu cumva să curmi măreaţa, greaua-ţi luptă,
Şi câmpul crud de luptă nicicum să-l părăseşti,
Nici sfânta şi dumnezeiasca rugăciune!
Să-ţi porţi până la capăt, până la moarte nevoinţa.
Te aşteaptă biruinţa, ostaş duhovnicesc!

Legat de această poezie, Stareţul i-a spus lui Nikolái: „În poezia mea «Rugăciunea lui Iisus» nu este nimic plăsmuit. Toate cele aşternute pe hârtie s'au scris de la mine din inimă… Starea sufletească, trecerea de la rugăciunea vorbită la cea lăuntrică, a inimii, nu o poţi reda în cuvinte, aşa cum se întâmplă în realitate. Ea poate fi înţeleasă doar de cel ce însuşi a încercat-o. Calea rugăciunii lui Iisus este calea cea mai scurtă spre desăvârşirea duhovnicească. Cel ce merge pe această cale întâlneşte necazuri… În poeziile mele sânt aceste cuvinte: «Întreaga fiinţă-a omului ce-a dobândit această rugăciune se schimbă parcă. Se umple de uimire văzând o altă ţară strălucind în depărtări»…"
Când Stareţul a început să vorbească despre Rugăciunea lui Iisus, Nikolái îl asculta cu o deosebită atenţie şi însufleţire. El nu înţelegea atât cu mintea, ci mai mult simţea cu inima însemnătatea rugăciunii lui Iisus în desăvârşirea duhovnicească. Cuvântul Stareţului „Vreau ca dumneavoastră să mergeţi pe acest drum" l-a primit ca pe o poruncă. La

început, Stareţul i-a poruncit să săvârşească rugăciunea lui Iisus doar atunci când are vreme, iar la sfintele slujbe să fie atent la citire şi cântare; rugăciunea să o săvârşească doar atunci când nu aude ce se citeşte sau în pauze. Mai apoi, văzând sârguinţa şi osârdia lui Nikolái, i-a dat binecuvântare, la rugămintea acestuia, să săvârşească Rugăciunea şi în timpul sfintelor slujbe. Nikolái a însemnat în jurnalul său de nenumărate ori despre lucrarea binefăcătoare a Rugăciunii lui Iisus în timpul în timpul năvălirii unor cugete necuviincioase şi a clevetirilor vrăjmaşului. De când a început să săvârşească această Rugăciune, slujbele bisericeşti nu îl mai împovărau şi nu mai avea acea împrăştiere cumplită a gândurilor şi acea neatenţie care îl supărau atât de mult. Stareţul îi dădea să citească acele cărţi unde era desluşită învăţătura despre Rugăciunea lui Iisus. Uneori Nikolái citea cu glas tare, iar Stareţul îi tâlcuia locurile mai puţin lămurite. Astfel, sub îndrumarea Stareţului, Nikolái a citit o carte rară, scrisă de un autor necunoscut: „Povestirile descoperite de un pelerin părintelui său duhovnicesc"[12] şi o altă carte nu mai puţin rară, „În Munţii Caucazului," interzisă mai apoi de Sfântul Sinod.
Stareţul Varsanúfie era simplu în relaţiile cu oamenii. Avea o purtare simplă, copilărească nu numai faţă de Nikolái, pe care îl iubea, dar şi faţă de ucenicii de chilie şi de toţi fraţii. Această simplitate era rodul credinţei sale neclintite în Dumnezeu, în poruncile Evangheliei, ale smereniei şi dragostei. Unii răuvoitori i-au reproşat această simplitate în purtare, spunând că astfel îşi subminează autoritatea sa de egumen. Dar Stareţul făcea aşa cum au făcut şi au învăţat Stareţii săi de la Optina. Legat de aceasta, i-a spus odată lui Nikolái: „În vechime, trăsătura caracteristică în relaţiile avvei (părintelui) cu ucenicii era simplitatea. Avva era cu adevărat un tată, nu un domn sau un conducător de care nu te poţi apropia. Această simplitate era şi în Schitul nostru, la Stareţii noştri, însă după moartea Stareţilor Amvrósie şi Anatólie a început

12 Cunoscută în Română sub numele „Pelerinul rus." /n.red./

să dispară. Acum chiar mi se spune că mă port prea simplu cu fraţii. Dar nu pot altfel! Dacă unii abuzează de simplitatea mea, nu pot ca, din pricina câtorva, să adopt nişte relaţii reci şi oficiale cu toţi ceilalţi! Iată, astăzi am fost mustrat că mă comport prea simplu. O astfel de mustrare a primit şi un Sfânt Părinte, care a răspuns: «Vrei să lepăd această simplitate? Am dobândit-o vreme de treizeci de ani; ai vrea să o părăsesc într'o singură zi?». Aş dori ca şi în relaţiile fraţilor cu mine să fie aceeaşi simplitate! Dumnezeu vede că îi iubesc pe toţi, aş vrea să-i adun pe toţi în inima mea – şi nu este strâmt acolo… dar ce să-i faci? Nu vor. Ei singuri nu vin…"

Stareţul avea o dragoste deosebită faţă de un anumit ieromonah al Schitului, Părintele Cucşa. Era cu neputinţă să nu-l iubeşti pe acesta. Toţi îl iubeau, iar el avea pace cu toţi. Era iubit pentru blândeţea, simplitatea copilărească, asprimea faţă de sine şi dragostea sa faţă de toţi. Chiar şi chipul său era cuceritor.

Stareţul îi iubea mult şi pe ucenicii săi de chilie: pe cel mai în vârstă, Părintele Nichíta, ajutorul său neînlocuit în problemele gospodăreşti, pe fratele Chiríl şi pe fratele Nikolái. Însă cel mai mult îl iubea şi îl preţuia pe Nikolái, doar lui îi încredinţa toate cele ascunse ale sufletului său. Adesea, îl numea în discuţiile lor „împreună-tăinuitorul său," „viitorul urmaş" al său, „pruncuşor" şi alte denumiri gingaşe şi iubitoare.

Stareţul era însingurat din punct de vedere duhovnicesc. Văzând că seara vieţii lui se apropie de asfinţit, nu a vrut să ducă cu sine în mormânt acea bogăţie duhovnicească cu care l-a înzestrat Dumnezeu. De aceea, l-a ales pe Nikolái ca urmaş al său, a hotărât să-i încredinţeze doar lui această bogăţie.

– V'a trimis aici Însuşi Dumnezeu… Ca şi cum aţi fi fost făcut pentru Optina, iar Optina făcută pentru dumneavoastră, spunea el odată.

Stareţul Varsanúfie iubea şi înţelegea natura, văzând într'însa o reflectare a Frumuseţii celei mai presus de toate. Se plimba deseori prin Schit şi prin pădurea care îl înconjura. Când era în putere, cel mai

îndrăgit loc de plimbare era Jelezinka, unul dintre cele mai pitoreşti din pădurea Optinei. Într'o vâlcea, printre bălţi de o culoare verde-smarald, împestriţate cu flori, curgea liniştit peste nisipul galben pârâiaşul Jelezinka, iar în jur se afla pădurea gânditoare şi măreaţă. De acum însă nu mai putea merge cu Nikolái la Jelezinka, îi era greu să se urce muntele pe drumul de întoarcere. Dar în plimbările prin Schit, Nikolái îi era neîncetat însoţitor. Uneori mergeau şi prin pădure, mai ales la nord-vest de Schit, pe drumul ce duce în satul Prâski. Se plimbau precum tatăl şi fiul. De obicei, Nikolái îl ducea pe Stareţ de braţ. Cu toată simplitatea arătată, Stareţul nu îşi pierdea niciodată statutul de stareţ, egumen, îndrumător şi părinte. Lui Nikolái i s'au deschis ochii în multe probleme după discuţiile avute cu Stareţul, plin de înţelepciune duhovnicească. Nikolái a primit, pe cât a putut, fărâmituri din această înţelepciune şi le-a păstrat cu sfinţenie în mintea şi în inima sa.

Odată, pe când Stareţul se pregătea să iasă din chilie, şi-a dat jos fesul de catifea şi punându-l deodată pe capul lui Nikolái, a exclamat, zâmbind:

– Măiculiţă! Dar ce frumuşel eşti!…

Altă dată, când Nikolái i-a spus că vede în sine împrăştiere şi lipsă de grijă, Stareţul, strângându-i capul la piept şi punând mâna pe cap, l-a acoperit cu mantia şi, însemnându-l cu semnul crucii, a citit psalmul „Cel ce lăcueşte întru ajutorul celui Preaînalt." /Ps. 90:1/ I-a poruncit apoi să-l citească la prilejurile grele din viaţă.

Văzând o aşa iubire a Stareţului, Nikolái s'a umplut tot mai mult de un simţământ de cinstire evlavioasă, de dragoste fiiască faţă de îndrumătorul său. Niciodată nu abuza şi încrederea şi iubirea lui, cu toate că era conştient de vieţuirea sa slabă, că se leneveşte uneori la împlinirea îndrumărilor Stareţului şi că nu se aseamănă deloc unui monah prin felul în care trăieşte.

O astfel de părere smerită despre sine trebuie să o punem pe seama cinstei lui Nikolái, deoarece ascultarea lui era atât de grea, încât îi

ocupa întreaga zi şi, din această pricină, nu putea să-şi mai facă şi pravila de chilie.

În acelaşi timp, nu avea cum să nu observe neajunsurile unor fraţi din Schit, mai ales în ce priveşte viaţa duhovnicească. Îl supăra faptul că aici, în Schitul binecuvântat, rareori puteai auzi între monahi o discuţie despre Dumnezeu, despre veşnicie şi despre cele legate de desăvârşirea duhovnicească. Aceste lucruri îl supărau şi, fără să vrea, îl duceau la gânduri de osândire şi dojană.

După o discuţie cu Stareţul pe această temă, Părintele Varsanúfie s'a ridicat, i-a prins capul în mâini şi i-a spus:

– Mai important decât toate, şi înainte de toate: smeriţi-vă, smeriţi-vă!

Când însă l-a întrebat pe Stareţ de ce monahismul contemporan se deosebeşte atât de vădit de viaţa aspră a monahilor din timpurile străvechi, Stareţul i-a răspuns: „o lume slabă dă monahi slabi." Şi, pentru a întări aceste cuvinte, i-a relatat cele spuse de Cuviosul Serafím din Saróv când i-a fost adresată o astfel de întrebare. Cuviosul Serafím din Saróv a zic că în vremurile de pe urmă, de dinaintea venirii Antihristului, monahii vor trăi precum mirenii de acum, iar mirenii vor trăi precum dobitoacele…Pentru Nikolái, întreaga rânduială a vieţii pe care o ducea, ce se lega de prezenţa sa permanentă la Stareţ, era binefăcătoare. Relaţiile dintre el şi Stareţ erau o adevărată pildă a străvechii legături dintre stareţ şi ucenic, deoarece avea posibilitatea deplină să-şi descopere cugetele şi să împlinească întru toate voia Stareţului, nu voia sa. Astfel, în vechime, apăreau noi uriaşi duhovniceşti, se iveau noi stareţi din adevăraţii ucenici, într'o perioadă relativ scurtă, lucru cu neputinţă fără un stareţ nevoitor. Cu adevărat, fericit este cel ce îşi dobândeşte un stareţ. El va merge „din putere în putere" /Ps. 83:8/, lucru ce s'a împlinit şi cu fratele Nikolái. Nimeni din Schit, cu atât mai puţin din mănăstire, nu avea o situaţie atât de prielnică precum Nikolái. El însuşi recunoştea starea sa privilegiată şi, mustrându-se pentru greşeli, spunea:

– Mi s’a dat mult, dar şi mult mi se cere…

Chiar Stareţul i-a spus odată:

– Aveţi o situaţie deosebit de fericită. Neîncetat vă aflaţi lângă Stareţ, având mereu posibilitatea de a-i spune cele de trebuinţă, ceea ce greu s’a mai putut face, mai ales după moartea Stareţului Anatólie. Se prea poate ca, la rândul dumneavoastră, să încercaţi acelaşi lucruri…

Din învăţăturile Stareţului şi din cărţile Sfinţilor Părinţi, Nikolái a înţeles curând că monahismul este o luptă neîntreruptă cu lumea, cu trupul şi cu diavolul. A înţeles şi şi-a însuşit cu tărie ideea că trebuie să se pregătească pentru lupta şi necazurile ce îl aşteaptă, că starea lui fericită, potrivit legii vieţii duhovniceşti, trebuie să se schimbe la urma urmelor într’o grea luptă şi că e nevoie să se înarmeze de dinainte cu răbdare, pentru a nu cădea mai apoi în slăbiciune şi deznădejde, când va fi sub jugul ispitelor.

CAPITOLUL VI

Hristos dară pătimind pentru noi în trup, şi voi cu acelaşi cuget vă înarmaţi: cel ce a pătimit în trup a isprăvit cu păcatul.

/I Pet. 4:1/

Când Nikolái a intrat în Schit, Stareţul Varsanúfie avea cam 64 de ani. Stareţul era adesea bolnav. Puterile îi scădeau în chip vizibil. Nu rareori i se plângea lui Nikolái că slăbeşte tot mai mult. Uneori, din pricina slăbiciunii, nu mai ieşea din chilie zile de-a rândul. Toate aceste plângeri ale sale erau pline de grijă şi dragoste faţă de iubitul său fiu duhovnicesc, ucenic şi viitor urmaş.

„Am început să slăbesc… să slăbesc… Simt că nu mi-a rămas mult de trăit. Mă rog la Unul Dumnezeu pentru dumneavoastră, ca să vă ridicaţi pe picioare, să vă întăriţi. Cred că veţi fi chemat la armată. Nu-i nimic! Veţi merge, veţi face armata, şi veţi afla despre mai multe blana acestui balaur care este lumea. Uneori este frumoasă şi străluceşte, revărsându-se în multe culori. Oamenii aleargă către ea, văzând o frumuseţe părelnică, iar lumea-fiară îşi deschide gura şi-i înghite. Să nu vă lăsaţi înşelat de aceste frumoase străluciri. Să ştiţi că este doar o piele. Şi, din nou, să vă întoarceţi aici. Aş fi vrut să mi se mai prelungească viaţa, pentru ca să aveţi vreme să vă întăriţi nu numai în cele duhovniceşti, dar şi în cele dinafară, adică să ajungeţi rasofor. Mi-aş fi dorit să vă văd rasofor şi cu mantie, dar nu ştiu dacă voi mai trăi până atunci. Când veţi primi mantia, vi se va pune o pecete împărătească. Atunci va depinde de dumneavoastră să vă păstraţi sau să vă rupeţi… Străduiţi-vă încă din timpul vieţii mele să vă întăriţi aici, fiindcă nu se ştie ce va fi după mine…”

Încă din anul 1909 Stareţul a început să vorbească despre moartea ce se apropie. Au început să i se umfle picioarele. Era un semn al sfârşitului

său mai mult sau mai puţin apropiat. „Iarăşi am început să slăbesc. Abia mai stau. Şi cu ce mă duc dincolo?… Aş fi vrut să mai trăiesc. Este înfricoşător să mori. Mă tem că va trebui să dau răspuns pentru fiii mei duhovniceşti. Cred că fac foarte puţin pentru ei, şi prea puţin mă îngrijesc de dânşii. Cât sânt în viaţă, cât timp mă aflu în locul acesta, veţi trăi cumpătat. Peste zece ani veţi fi pe picioarele dumneavoastră, desigur, dar eu nu nădăjduiesc că voi trăi până atunci. Va trebui să vă încredinţaţi vouă înşivă. După mine, va trebui să răbdaţi. Vă veţi găsi în situaţia în care am fost eu, când după moartea Stareţului Anatólie, toate mi-au fost puse mie în spate. De aceea, încă de pe acum, să vă înarmaţi cu răbdare. Dar nu vă veţi clătina! Da… Cred că voi muri curând. Şi când mă voi odihni în pământul jilav, veţi veni la mormântul meu, vă veţi ruga pentru sufletul meu şi veţi spune: «Părintele m'a iubit cu adevărat»…"

Rostind aceste cuvinte, Stareţul l-a mângâiat pe cap, l-a strâns la piept şi l-a sărutat. Prin Aprilie, anul 1909, când Stareţul şi Nikolái rezolvau nişte probleme, a venit la ei portarul, Părintele Alexéi, şi i-a înmânat Stareţului un pacheţel pe care îl primise de la o călugăriţă. În pacheţel era îmbrăcăminte de schimnic. După ce Părintele Alexéi a plecat, Stareţul a spus:

– Îmi doream să primesc schima mare înainte de moarte. În afara părintelui arhimandrit, n'am spus nimănui acest lucru – şi, iată, primesc îmbrăcămintea de schimnic! Văd în aceasta o prevestire a morţii mele grabnice. Acum dorinţa nu mi se poate îndeplini, din pricina situaţiei mele, dar nădăjduiesc că Domnul mi-o va împlini. Sau poate voi muri peste puţină vreme…

În Iulie 1909, Stareţul Varsanúfie a plecat împreună cu părintele arhimandrit către Lavra Sfântului Sérghie, la o sinaxă monahală convocată de Arhiepiscopul Nícon.

Despărţindu-se de Stareţ, Nikolái a simţit cu acuitate, pentru întâia

dată, toată greutatea despărţirii de iubitorul său părinte şi îndrumător; a înţeles, pentru întâia dată, rămânând de unul singur, de ce se lipseşte fără persoana Stareţului. Chiar a plâns după ce, conducându-l pe Stareţ, s'a întors la chilia sa. La plecare, Stareţul i-a poruncit să aibă grijă de sine în lipsă-i, adică să-şi împlinească pravila de rugăciune. Stareţul a rămas la sinaxă aproape trei săptămâni. Când Nikolái a intrat din nou în chilia cea binecunoscută şi dragă, după binecuvântarea de obşte a fraţilor, Stareţul, obosit, aşezându-se pe divan, l-a chemat lângă dânsul, l-a strâns la piept şi a început să-i vorbească… Toate cele spuse lui Nikolái erau pline de cea mai duioasă iubire şi au rămas o taină pentru toţi, deoarece Nikolái n'a încredinţat aceste cuvinte nici măcar jurnalului său.

La sfârşitul lui 1909, Stareţul ieşea tot mai rar din chilie pentru priveghere şi pentru Utrenie, chiar şi la marile praznice – ca de pildă hramul mare al mănăstirii, Intrarea Maicii Domnului în Biserică, Naşterea Domnului, Botezul Domnului şi altele. În astfel de cazuri, slujba se făcea în chilia Stareţului în prezenţa Părintelui Cucşa, a ucenicilor de chilie şi a lui Nikolái. Stareţul rostea vozglasurile, iar ceilalţi citeau şi cântau. Stareţul era tot mai slăbit…

Nikolái se tulbura în suflet când Stareţul îi vestea moartea sa apropiată, despărţirea dintre cei vii şi cei morţi. Nu-şi putea închipui cum se va desfăşura viaţa lui fără Stareţ. Simţea doar că moartea Stareţului va fi o pierdere grea şi irecuperabilă. Nu o dată a vrut să vorbească cu Stareţul pe această temă, să rezolve câteva probleme ce îl neliniştea. Se temea că durerea pricinuită de moartea Stareţului va fi atât de mare încât nu va putea suporta greutatea ei. Cu toate acestea, s'a hotărât odată să-l întrebe:

– În cazul morţii, sub a cui îndrumare să trec şi ce rânduială să ţin în alegerea cărţilor de citit?

Stareţul, după ce a tăcut o vreme, i-a răspuns:

– Deocamdată eu încă trăiesc şi vom fi împreună, iar când voi muri, vă voi da în grija Domnului. El nu vă va lăsa… Vă dau în seama lui

Dumnezeu, aşa cum spuneau vechii Stareţi ucenicilor lor. Legat de cititul cărţilor, nu este nimic hotărât în această privinţă. Regula generală este aceasta: la început se citesc cărţi care ne învaţă despre viaţa făptuitoare, iar mai apoi cărţi despre cea contemplativă. Domnul Însuşi vă va învăţa…
În Aprilie 1910, Nikolái a fost tuns rasofor. De obicei, fraţii sânt făcuţi mai întâi rasofori. Potrivit hotărârii Consistoriului, erau trecuţi oficial în înscrisurile mănăstirii doar după trei ani de încercare. Nikolái a intrat în mănăstire în Decembrie 1907 şi putea fi tuns rasofor abia la sfârşitul anului 1910. În săptămâna a şasea a Postului Mare, a venit la atelierele de reparaţii după cizme, iar Părintele Macárie i-a spus:
– Părintele arhimandrit doreşte să îţi facă o mângâiere de sărbători. Încercaţi acestea! – şi i-a înmânat o dulamă şi o camilafcă.
Pentru Nikolái această veste a fost o bucurie neaşteptată şi nebănuită. Când i-a povestit Stareţului, acesta i-a răspuns:
– Da. Eu am hotărârea de pe 3 Aprilie. De acum sânteţi rasofor.
Tunderea în rasofor a lui Nikolái, împreună cu alţi fraţi ai mănăstirii şi Schitului, a avut loc pe data de 16 Aprilie, în Vinerea Mare din Săptămâna Patimilor, în biserica Cuvioasei María Egipteanca, unde se săvârşeau de obicei tunderile. După tundere, părintele arhimandrit a rostit pentru călugării ce au primit tunderea un scurt cuvânt despre smerenie şi ascultare. Apoi, toţi cei ce au primit tunderea, cerând binecuvântare şi sfinte rugăciuni la mormintele Stareţilor adormiţi, au mers la Schit pentru a lua blagoslovenie de la egumenul Schitului, Stareţul Varsanúfie, iar apoi de la Stareţul Iósif. Stareţul Varsanúfie, vorbindu-le, a spus printre altele:
– Acum asupra dumneavoastră lucrează un har deosebit. Acum pentru dumneavoastră începe o nouă viaţă. Şi calea pe care va merge monahul în această perioadă de după rasoforie va fi calea pe care va rămâne până la mormânt. Aţi fost tunşi rasofori. Aceasta nu este o înălţare în rang, precum în lume. Nu. Pe praporul monahului este scris: „Care din-

tre voi va vrea să fie mai mare, să fie vouă slujitor." /Mat. 20:26/ Smeriţi-vă, smeriţi-vă! De acum harul lui Dumnezeu vă va mângâia mai mult, dar şi vrăjmaşul se va înrăi mai mult, de aceea vă previn: fiţi gata de necazuri şi ispite…

Nu la multă vreme după tundere, Stareţul Varsanúfie i-a spus lui Nikolái:

– Poate aţi observat că am devenit mai aspru faţă de dumneavoastră. Perioada aceasta, de după rasoforie, are o mare însemnătate pentru monah. Veţi rămâne până la sfârşitul vieţii cu ce direcţie vă veţi alege şi cu ce dispoziţie veţi avea de îndată după tundere. V'am spus nu doar o dată, şi v'o repet şi acum: dezvăţaţi-vă de a glumi, de a lua în râs, că de nu, să nu dea Dumnezeu!, poate deveni obişnuinţă. Desigur, dumneavoastră aveţi din fire acest caracter vesel, dar trebuie să vă abţineţi şi să vă lăsaţi de luat în râs. Aduceţi-vă aminte de moarte, de chinurile iadului şi de cuvintele Evangheliei: „Vai vouă, celor ce râdeţi acum," /Lc. 6:25/ şi râsul vă va îngheţa pe buze. Aţi primit tunderea în rasofor pe 16 Aprilie, de ziua Sfintelor Muceniţe Irína, Hionía şi Agápia. Ce înseamnă aceste nume? Agápia înseamnă iubire, Irína – pace, Hionía – cea de zăpadă. Înseamnă că dumneavoastră, după cuvântul Apostolului, trebuie ca „pacea să urmaţi cu toţii, şi sfinţenia." /Evr. 12:14/ În afară de aceste virtuţi, de pace şi dragoste, trebuie să vă curăţiţi de patimi, adică să vă albiţi. Hionía este cea de zăpadă. Trebuie să vă curăţaţi sufletul, pentru a fi alb ca zăpada, aşa cum spune psalmul: „mai vârtos decât zăpada mă voiu albi." /Ps. 50:7/ Mai departe se spune: „Auzului meu vei da bucurie şi veselie." /Ps. 50:8/ Bucuria şi veselia sânt o pregustare a fericirii, pe măsura curăţirii. Şi apoi: „Bucura-se-vor oasele cele smerite." /Ps. 50:8/ Aici, în acest psalm, există o continuitate logică foarte subtilă… În Iulie 1910, pe neaşteptate, Stareţul s'a simţit foarte rău în timpul privegherii, încât a ieşit din biserică şi, venind la chilie, s'a întins în pat. În dimineaţa următoare, se simţea atât de slăbit, încât n'a putut să se ridice din pat fără ajutorul ucenicilor de chilie şi a lui Nikolái,

care nu l-a părăsit toată noaptea. Aflând de boala Stareţului, au venit părintele arhimandrit, duhovnicul mănăstirii, Părintele Theodósie şi felcerul, Părintele Panteleimon. Starea sănătăţii Stareţului era foarte gravă. În seara aceleiaşi zile, Părintele Theodósie l-a tuns pe Stareţ în schima mare, iar naşul său de Evanghelie a fost Părintele Nectárie, ieromonah al schitului. Pe când se pregătea de tundere, Stareţul l-a chemat pe Nikolái şi i-a spus:

– S'ar putea să ne despărţim. Ceea ce n'am dus eu la bun sfârşit, să desăvârşească harul lui Dumnezeu…

Nikolái a izbucnit în plâns. Nu credea că Stareţul poate muri.

A început tunderea. Când Stareţul a fost îmbrăcat în schimă, Nikolái a privit la dânsul şi, din nou, cu greu şi-a stăpânit lacrimile. După tundere, când toţi au plecat, Stareţul i-a spus:

– Acum trebuie să înceapă o nouă viaţă pentru mine…

În dimineaţa următoare, Stareţul s'a simţit ceva mai bine, iar peste încă o zi se simţea în stare să-l primească pe Părintele Iósif, care venise să viziteze bolnavul. Stareţul s'a îndreptat. Peste câteva zile, i-a spus lui Nikolái:

– Schima este un hotar. Sau moartea, sau însănătoşirea. Văd că schima m'a ridicat! Trebuia să mor, dar acum mi s'a dat o amânare… Simt că în mine a început o nouă viaţă, dar în ce va consta, nici eu nu ştiu. Simt o înteţire a furtunii. Nu m'am gândit că va fi linişte, dar nici nu m'am aşteptat ca furtuna să se înteţească. A început teama de viitor.

❁

Încă înainte de a primi ordinul de încorporare din anul 1909, în timpul cât a stat la Móscova, Nikolái a răcit. A început să-l doară gâtul, care îl supăra încă din copilărie. Din această pricină nu putea cânta prea mult timp, gâtul obosea repede.

De această dată, boala a durat aproape două luni de zile. Concomitent cu durerile de gât, a început să-l doară şi piciorul stâng, o dată cu di-

latarea venelor. Durerile şi slăbiciunea în picioare se măreau în timpul şederii îndelungate la rugăciune. A trebuit să apeleze după ajutor la spitalul mănăstirii. Felcerul, Părintele Panteleimon, l-a sfătuit să-şi bandajeze piciorul bolnav, dar acest remediu nu i-a putut uşura în esenţă durerile. La sfârşitul anului 1909, durerile şi slăbiciunea picioarelor erau atât de puternice, încât cu greu putea sta la slujbele bisericeşti, fiind nevoit să se aşeze chiar şi atunci când nu se cuvenea. Începând cu anul 1910, la durerea de picioare s'a mai adăugat şi o slăbiciune generală în tot trupul, şi o oboseală rapidă. A început să fie biruit de somn. Au apărut dureri de piept, mai ales atunci când râdea. Se poate presupune că motivul bolii, în parte, era felul de viaţă din Schit, neobişnuit pentru dânsul: post, priveghere, stat îndelung în picioare. Toată ziua trebuia să stea în picioare, aproape fără să se aşeze, vreme de multe ceasuri. Pe lângă acestea, ascultarea avută era foarte grea. Venea seara la chilia sa extrem de obosit. Când îi împărtăşea Stareţului neputinţele sale trupeşti, îndeosebi durerea de picioare, din pricina căreia rezista cu greu la slujbe, acesta îi spunea că boala de picioare i-a trimis-o Domnul, din dragoste de dânsul… Domnul ştie ce face, şi fiecărui om care păşeşte pe calea plăcută Lui îi trimite ce-i este de folos pentru păşirea cu succes pe această cale mântuitoare.

La sfârşitul anului 1910, Nikolái se simţea foarte rău din punct de vedere fizic. Nu avea cum să îşi vadă faţa, deoarece, chiar dacă ar fi avut oglindă, nu ar fi avut nici vremea, nici dorinţa să se privească. Însă Stareţul a văzut o schimbare bruscă pe faţa lui Nikolái. Odată, în vara anului 1910, dintr'odată, fără nici o legătură cu discuţia avută, privind la Nikolái, el i-a spus:

– Doar n'ai să mori…

Peste câteva zile, privindu-l cu stăruinţă, Stareţul i-a spus din nou:

– Să nu-ţi treacă prin cap să mori. După ce voi muri eu, atunci şi dumneata… Măcar în ziua următoare…

– Părinte, observaţi oare ceva la mine? – l-a întrebat Nikolái.
– Observ… Observ… Îţi voi spune mai apoi…
După un oarecare timp, Stareţul i-a zis iarăşi:
– Trebuie să supravieţuiţi. Ce mă voi face?
– Părinte, îmi spuneţi acest lucru a treia oară. Din ce pricină?
La acestea, Stareţul nu a răspuns nimic…
Pomenirea morţii de către Stareţ îl uimea şi îl speria pe Nikolái. Îl uimea pentru că nici măcar nu bănuia schimbarea bruscă petrecută în înfăţişarea sa exterioară. A cugetat îndelung la cuvintele tainice ale Stareţului, dar nu le putea pricepe. Un singur lucru înţelegea, că Stareţul avea în vedere moartea sa fizică. Lucrul acesta îl făcea atent şi îl silea să se gândească mai des la trecerea în viaţa veşnică. Nu se simţea pregătit pentru această trecere, văzându-şi cu limpezime neajunsurile în cele duhovniceşti, şi acest lucru stârnea o mai mare năzuinţă de îndreptare.
Putem presupune că încă din anii tinereţii, de pe la vârsta de 20-24 de ani, Nikolái suferea de un proces ascuns de tuberculoză. Dar el nu ştia despre aceasta. Se poate să nu fi ştiut nimeni în afară de Stareţ, care îl urmărea cu agerime pe viitorul său urmaş.
E neîndoielnic că Domnul, pentru sfintele rugăciuni ale Stareţului, ce vedea în persoana lui Nikolái singura mângâiere şi bucurie la apusul zilelor sale, l-a ajutat să învingă boala. El nu a murit, ci a rămas în viaţă, întru slava numelui lui Dumnezeu pe pământ, printre oameni.
Nikolái şi-a îndurat plin de bărbăţie, răbdare şi dârzenie starea bolnăvicioasă, cu ajutorul lui Dumnezeu şi cu rugăciunile Stareţului. Nu s’a descurajat şi nici nu a slăbit duhovniceşte. Era, ca şi mai înainte, fericit cu duhul. Această stare de bucurie a duhului a fost înlesnită de înnăscuta-i bucurie de viaţă şi de credinţa în cuvintele Stareţului că Domnul i-a trimis boala, din dragoste faţă de dânsul. Această credinţă

i-a dăruit nădejde în mila şi ajutorul lui Dumnezeu, şi i-a întărit puterile duhovniceşti şi trupeşti. În parte, se poate să fi avut această stare de bucurie şi pentru că nu cunoştea seriozitatea bolii sale.

CAPITOLUL VII

Că mulţi sânt chemaţi,
dar puţini aleşi.
/Mat. 22:14/

O durere nespus de mare i-a pricinuit fratele său, Ivánuşka. După cum s'a amintit la începutul acestei povestiri, ei au intrat împreună la Schitul Sihăstriei Optina. Împreună şi-au dat vieţile în îndrumarea Stareţului Varsanúfie, cu un singur ţel sfânt, de a duce o viaţă călugărească plăcută lui Dumnezeu. De aceea, au locuit la început împreună, chiliile lor fiind una lângă alta. Dar drumurile lor s'au despărţit curând. La început, această despărţire nu a fost vizibilă în afară. Ea se ascundea în aşezarea lor lăuntrică. Dar starea aceasta era diferită la ei, după cum şi firile lor erau diferite. Nikolái, un tânăr liniştit, cumpătat, iubitor de pace, şi-a încredinţat pe deplin, sincer şi fără rezerve, voia şi mintea sa, precum şi întreaga sa viaţă în mâinile Stareţului, încă din primele zile de vieţuire în Schit. Înflăcărat şi nerăbdător în dorinţele sale, Iván, cu o minte curioasă şi o părere extrem de bună despre superioritatea sa intelectuală, nu a putut să-şi încredinţeze, pe deplin şi cu inimă curată, voia şi mintea sa către voia Stareţului. Acest lucru l-a pierdut…

Stareţul Varsanúfie a văzut încă din primele zile sufletul lui, precum şi sufletul lui Nikolái. Odată, încă prin 1908, Stareţul i-a vorbit lui Nikolái despre fratele său, care tocmai ieşise de la dânsul:

– Iată, mi se plânge că are multe îndoieli şi nelămuriri, că nu înţelege multe lucruri. M'a copleşit cu întrebările: „Dar de ce?" „Dar pentru ce?" „Dar aceasta?" „Dar cealaltă?" Eu îi spun: „Iertaţi, nu pot răspunde. Şi eu, şi ucenicii de chilie ne-am sculat la ora patru, toată ziua sântem în picioare." El îmi spune: „Unii îl laudă pe Avva Dorothéi, dar eu nu înţeleg nimic." De aceea se mâhneşte. I-am răspuns: „Chiar nu

înţelegeţi nimic? Poate totuşi înţelegeţi ceva. Harul lui Dumnezeu i-a lăsat unuia zece puduri, iar altuia, dumneavoastră, măcar un bănuţ. Să mulţumiţi pentru aceasta, şi va fi bine. Când Stareţul Macárie era frate, i se părea că înţelege cartea Avvei Dorothéi. Mai apoi, ieromonah fiind, spunea că nu înţelege multe lucruri din această carte. Dacă Stareţul Macárie, cu mintea sa îngerească, nu înţelegea pe deplin această carte, nu este uimitor că nici dumneavoastră nu o înţelegeţi! Această carte este temelia vieţii călugăreşti. Ea are o mare adâncime, deoarece este scrisă din insuflarea Duhului Sfânt. Nu degeaba au trecut cincisprezece veacuri şi este încă citită – şi nu numai la noi, ci şi în Apus, în mănăstirile de acolo." Atunci m'a întrebat: „De ce astăzi nu mă simt mângâiat de dumneavoastră?" „Nu ştiu. Sânteţi mâhnit, iar la mâhnire trebuie să-i mulţumeşti lui Dumnezeu, deoarece Pronia Dumnezeiască ştie mai bine ce ne este de folos." Iván caută cu sinceritate mântuirea, dar vrea să priceapă totul cu mintea. El vrea să dobândească cunoştinţe lipsite de temei doar cu mintea, fără făptuire. O astfel de părere şi-a făcut Stareţul despre Iván, după primele discuţii cu dânsul. Cele ce au urmat au dovedit că Stareţul, încercat în viaţa duhovnicească, nu s'a înşelat. Iván era un tânăr talentat. El învăţa foarte bine în gimnaziu, mai bine decât Nikolái. Se remarcase mai ales prin compunerile sale, care deveniseră model chiar şi pentru clasele mai mari ale gimnaziului. Dacă ar fi mers pe alt drum, ar fi ieşit din el un bun preot predicator sau un misionar. Dar căile Domnului sânt necunoscute pentru slaba noastră înţelegere! În primii doi ani petrecuţi la Schit, după cuvintele lui Iván, „am trăit ca în rai şi m'am socotit cel mai fericit dintre muritori." El avea ascultarea de paracliser. Stareţul Varsanúfie se comporta faţă de amândoi fraţii cu grijă şi atenţie. Dar când s'a apropiat de Nikolái şi l-a numit secretarul său, aceste lucruri l-au atins dureros pe Iván. Acesta nu se putea împăca cu gândul că i s'a dat întâietate fratelui său, pe care îl socotea inferior din punct de vedere al dezvoltării in-

telectuale, în ascunzişurile sufletului său. Şi-a ascuns cu grijă gelozia şi invidia faţă de fratele său![13]

În virtutea îndatoririlor sale, Nikolái îşi petrecea zilele împreună cu Stareţul, iar Iván îl vedea doar în fugă. Erau zile când nu se vedeau deloc. Această situaţie nu a fost nici pe departe spre folosul lui Iván. Nedespărţiţi în lume, acum, cu voia lui Dumnezeu, fraţii s'au despărţit. Nu mai era între ei acea unanimitate şi identitate de păreri. Iván se îndepărtase în chip vădit de fratele său, dar lui Nikolái nici prin minte nu îi trecea că vrăjmaşul vrea să semene neghină între dânşii, adică dezbinare, vrajbă, ură. „L-am sfătuit să menţină dragostea şi unirea. Dar cum aş fi putut face acest lucru, când noi aproape nu ne vedem unul pe altul şi când simţeam că Iván se depărtează de mine?"

Părerea prea bună despre posibilităţile proprii l-a făcut pe Iván să născocească pentru sine nişte nevoinţe împotriva rânduielilor Schitului, în mod arbitrar, fără blagoslovenia Stareţului. Se ruga îndelung în vremea nopţii, mult mai mult decât pravila de rugăciune cuvenită. La citirea Psaltirii în biserică, cerea de unul singur să o facă în perioada celor mai grele ore din noapte. Odată a mâncat chiar pâine neagră cu ulei de candelă, după pilda vechilor schimnici, şi, drept urmare, a nimerit la spital. Cu toate că făcea acestea cu bună intenţie, s'a înhămat la lucrarea mântuirii sufletului în mod arbitrar şi cu prea multă râvnă. Adevărul e că era încă un copil, un copil înflăcărat. Înflăcărarea lui, însă, s'a stins repede. Viaţa monotonă a vieţuitorilor Schitului l-a plictisit în scurtă vreme. Năzuinţa lui nerăbdătoare şi nechibzuită de a se înălţa

13 „Amarul meu a început din pricină că nu am spus nimănui (nici chiar Stareţului) despre unele ispite ale mele… Aş fi putut rămâne fără de păcat dacă nu i-aş fi osândit şi invidiat pe alţii – pe deasupra, pe nişte oameni mari! Şi după cum judeci, în mod inevitabil, aşa vei fi şi judecat! Acest lucru a început să mă dărâme! Fratele meu ştia superficial despre aceasta, şi inima lui parcă nu se mai deschidea pe atunci către mine…" (Din scrisoarea lui I. M. Beliaev către L. E. şi V. E. Mejkov, din 18 Iunie/1 Iulie 1959) /n.ed.rus./

la cer dintr'o dată şi fără mari nevoinţe s'a preschimbat în mâhnire şi deznădejde. La sfârşitul anului 1909 nu-şi mai putea ascunde dificila lui stare sufletească nici faţă de Stareţ, nici faţă de fratele său. Nikolái îl compătimea sincer, îi părea rău de dânsul, dar nu putea nici să-l ajute, nici să-i uşureze mâhnirea. Nikolái nu a fost niciodată în situaţia de a trăi astfel de sentimente şi, de aceea, nu îl înţelegea pe Iván.

– Rugaţi-vă pentru frate, rugaţi-vă! Satana s'a ridicat cu putere asupra lui, îi spunea Stareţul lui Nikolái.

La începutul anului 1910, Iván i-a anunţat pe Stareţ şi pe fratele său că are de gând să părăsească Schitul şi să plece în Athos. Oricât au încercat Stareţul său şi Nikolái să-l convingă să renunţe, el şi-a impus cu dârzenie voia sa.

– Ne vom ruga şi vom plânge pentru el, a spus Stareţul.

Pe 27 Ianuarie, aproape fără să-şi ia rămas bun de la Nikolái, Iván a plecat la Móscova. Înainte de plecare, i-a spus fratelui tot ce adunase în suflet. Nikolái a fost nevoit să asculte multe cuvinte neplăcute şi de ocară din gura fratelui său, ce i-au adus multă amărăciune.

Asigurându-se de binecuvântarea Episcopului Trífon, Iván a plecat de la Móscova către Athos. Înainte de plecare, i-a trimis Stareţului Varsanúfie şi fratelui său o scrisoare în care le cerea iertare şi sfinte rugăciuni, despărţindu-se de dânşii pentru totdeauna. În Athos nu a stat multă vreme, vreo lună-jumătate sau două. Nu i-a plăcut acolo nimic. Pe deasupra, s'a mai şi îmbolnăvit şi, simţind că nici aici nu-şi găseşte liniştea sufletească, s'a întors frământat la Móscova. Dar nici Móscova nu l-a mulţumit, cu toate că, după cuvintele sale, „nu m'am îndepărtat de Mănăstirea Arătării Domnului şi de Părintele Ionà," părintele său duhovnicesc care s'a purtat cu dânsul cu o deosebită atenţie şi căldură.

La sfârşitul lui Aprilie 1910, la rugămintea sa, a fost primit din nou la Schitul Sihăstriei Optina, după cum l-au sfătuit Episcopul Trífon şi Părintele Ionà.

De această dată, Nikolái a fost uimit de faptul că Iván începuse să scrie versuri, chipurile cu binecuvântarea Stareţului Varsanúfie. Versurile lui Iván nu erau rele, dar conţinutul lor era străin lui Nikolái şi, de aceea, le înţelegea prea puţin. În sufletul său, el nu le încuviinţa şi le numea „plângăreţe,” pentru că Iván descria în ele starea sa sufletească tristă, de neînţeles lui Nikolái.
Iván şi-a închinat una din poezii fratelui său. Iată această poezie:

Cum voi cânta cântarea Domnului în pământ străin?
(prelucrare a Psalmului 136)
Nu!… În cântecele mele nu veţi găsi bucurie! –
Imne de biruinţă vă trebuie vouă…
Dar cântul meu e de-ntristare,
Suspinurile mele vă sânt străine!
Dar eu, la râul Vavilonului şezând,
Acum când sânt în surghiun, îndrăzni-voi oare
Imnul libertăţii să-l cânt?!
În lanţuri ce zăngăne
Pot doar să plâng!
Spre cer vreau să-mi ridic ochii
Dar văd doar bolta închisorii!…
Şi-aş vrea să mă scol, dar nu am puteri,
Ferecat sânt pe de-a-ntregu-n cătuşe!
Abia-mi aduc aminte de sfânta mea ţară
Atunci când gemetele se rup de pe buzele-mi!
O!, de-aş putea măcar la sfârşitul vieţii
Să privesc la patria maică!
Şi când uita-voi eu Sionul
Atunci uitată să fie dreapta mea!
Mai bine-ar fi de-aş amuţi pe vecie,

Decât sufletu-mi să-ndrăgească străină cântare!
Aminteşte-Ţi, Dumnezeule, de vrăjmaşul
Şi de ziua năpastei,
Atunci când am fost în surghiun!
O, ce bucuros mai era el, cel vinovat de surghiun,
Cel ce caută să ne piardă pe toţi!…
…Fericit cel ce îi va răsplăti Cu aceeaşi răsplată
Şi cel ce nu va pregeta să zdrobească de piatră
Pe toţi copiii ce i-a zămislit.

Se dedică celui ce caută cântarea Domnului, iubitului meu frate întru Hristos, celui mai cinstit între monahi, Părintelui Nikolái, ca să se roage pentru mine netrebnicul să mă învrednicească Domnul şi pe mine să mă unesc cu ceata celor ce caută cântarea Domnului în Patria Sfântă. /Monahul Ioán/

Când Nikolái i-a arătat Stareţului poezia, acesta i-a interzis lui Iván să mai scrie versuri. Este posibil ca Nikolái să nu fi înţeles nimic, dar cu siguranţă Stareţul a înţeles aluziile exprimate de Iván în acele versuri, poate inconştient – şi anume aluziile la „bolta închisorii" şi la faptul că suferinţele şi gemetele sale sânt străine şi Stareţului Varsanúfie şi Părintelui Nikolái…

La scurtă vreme după acest episod, Iván i-a scris Stareţului o scrisoare pe care acesta a numit-o „îngrozitoare," după care i-a spus lui Iván că ar fi mai bine dacă ar vieţui într'o mănăstire oarecare din Móscova. Mutându-se în Móscova, la rude, Iván a alcătuit un acatist foarte bun în cinstea Sfântului Ierarh Parthénie al Lampsacăi, încuviinţat de Episcopul Trífon şi tipărit în anul 1912 cu binecuvântarea Sfântului Sinod. Mai apoi, au apărut zvonuri că pe când se afla încă în Athos fusese tuns în mantie, în taină, de către unul dintre chilioţi cu nu-

mele Parthénie. Cât sânt de adevărate aceste zvonuri, nu se ştie![14] Iván a locuit la Móscova până în toamna anului 1910, în Octombrie, când s'a întors la Sihăstria Optina şi a fost primit din nou la Schit, având, ca şi mai înainte, ascultarea de paraclisier. Când s'a întors pentru a treia oară la Sihăstria Optina şi a mers la părintele arhimandrit cu rugămintea de a fi primit la Schit, acesta, cu obişnuitul său zâmbet pe jumătate ironic, i-a spus:

– Ai văzut piatra ce se găseşte lângă balconul meu?

– Am văzut-o, părinte. (Acea piatră era atât de mare, încât cu greu o puteau ridica doi sau trei oameni).

– Mergi şi o mută din loc.

– Părinte, nu am putere să fac acest lucru!

– Dar ceri să fii primit la Schit!…, a zis părintele arhimandrit şi, luând o înfăţişare serioasă, l-a binecuvântat şi de această dată.

Astfel s'au terminat relativ bine peregrinările lui Iván între Optina, Móscova şi Athos.

Nikolái a retrăit puternic toate cele întâmplate cu fratele său şi, chiar dacă chinurile lui Iván rămâneau de neînţeles, îi părea rău de dânsul, îl compătimea şi se ruga pentru el, învinuindu-se amarnic că s'a comportat faţă de dânsul cu atenţie neîndestulătoare. Stareţul şi Nikolái au fost bucuroşi când Iván, părând că s'a înţelepţit, s'a întors cu smerenie la Schit.

---

14 Ivan Beliaev nu a primit tunderea în mantie. La Athos, el s'a întâlnit cu Ieroschimonahul Parthenie, care i-a dat de blagoslovenie „icoana ocrotitorului său." Tunderea în rasă a primit-o de praznicul Paştilor, în anul 1912. „La Optina nu au reuşit să mă îmbrace din pricină că am plecat la Golutvin. Pe mine m'a îmbrăcat personal în rasă Părintele Varsanúfie." (Din scrisorile lui I. M. Beliaev către L. E. şi V. E. Mejkov, din 3/16 Septembrie 1958) /n.ed.rus./

CAPITOLUL VIII

În lume necaz veţi avea…

/Io. 16:33/

Viaţa lui Nikolái se scurgea ca şi mai înainte, în linişte şi pace, şi buna lui stare sufletească nu se întrerupsese. În perioada aceasta, se apropiase într'o aşa măsură de Stareţ şi se iubeau unul pe altul cu sfânta dragoste cea întru Hristos încât aproape nu se mai despărţeau. Nikolái chiar mânca împreună cu Stareţul şi adesea rămânea noaptea şi dormea pe divanul ce se găsea sub tablourile Stareţilor.

Presimţind despărţirea apropiată de iubitul său fiu duhovnicesc, despre care amintise în nenumărate rânduri, Stareţul i-a spus lui Nikolái:

– Va fi ce este bineplăcut lui Dumnezeu! Să nădăjduiţi doar în Dumnezeu, şi nu în oameni. Dumnezeu îşi alege şi îşi numeşte slugile Sale. Mie nu mi s'a descoperit cum şi cine veţi fi. Nu degeaba v'a eliberat Domnul de serviciul militar. Să trăiţi călugăreşte şi Domnul nu vă va părăsi. Şi aici aţi primit, şi acolo veţi primi. Doar să nu povestiţi nimic nimănui din ceea ce v'am spus…

Ultimele cuvinte Stareţul i le spunea adesea lui Nikolái. Când Stareţul îi dăruia ceva – o carte, o iconiţă, metanii, ceva dulciuri – întotdeauna îl avertiza să nu spună nimănui, pentru a nu da naştere la invidie. Nikolái a împlinit cu sfinţenie ceea ce i-a poruncit Stareţul, iar mai apoi i-a sfătuit el însuşi pe fiii lui duhovniceşti să procedeze la fel.

Odată, Stareţul i-a spus lui Nikolái:

– Nu veţi trăi şi nu veţi avea tot timpul această pace şi linişte, aşa cum este acum. Va trebui să răbdaţi… să răbdaţi foarte mult… Eu nu vă spun acestea ca să deznădăjduiţi, nu!, ci ca să ştiţi că vor veni astfel de vremuri. Adunaţi puteri acum! Atunci veţi spune: „Toate acestea mi le-a

zis Părintele încă de acum douăzeci de ani…" Se apropie zile grele… Pentru toţi va fi greu de trăit, pretutindenea, dar îndeosebi monahilor. Va fi greu de trăit, dar Domnul nu vă va părăsi şi nu vă va lipsi de Împărăţia Cerului… Mă rog lui Dumnezeu să vă pună pe picioare, ca să vi se întărească picioarele – care sânt încă picioare de copil – deoarece, după mine, vrăjmaşii vor tăbărî asupra dumneavoastră. Să nu vă temeţi, însă, deoarece temelia dumneavoastră va sta pe piatra făgăduinţelor făcute. Vă aflaţi în aceeaşi situaţie în care eram şi eu, oarecând. Stareţul Anatólie era foarte binevoitor faţă de mine. Duhovniceşte, eu eram mai aproape de dânsul decât toţi. El mă numea nevoitor, ceea ce stârnea invidia câtorva dintre fraţi. Este adevărat că nu eram aşa de apropiat faţă de Stareţul Anatólie precum sânteţi dumneavoastră faţă de mine, dar m'am bucurat totdeauna de unele înlesniri. Şi, iată, după moartea lui au început să mă atace. Mi-a fost foarte greu… Vă vorbesc despre necazurile şi ispitele mele pentru ca să întăriţi în dumneavoastră credinţa întru Domnul, căci veţi îndura multe… Şi trebuie să vă dovediţi credinţa prin fapte. Singura mea nădejde este în Domnul, vă spun adevărul. „Nu vă nădăjduiţi în boieri, în fiii oamenilor…" Intraţi în monahism având cele mai bune condiţii. Iar necazurile şi ispitele pe care le aşteptaţi, le veţi îndura cu ajutorul Domnului, deoarece deja vă întăriţi. Ele vă vor sluji la proslăvirea numelui Domnului şi la primirea cununilor… Voi ajunge oare până când veţi fi în mantie?… Da… Atunci aş zice: „Acum slobozeşte pre robul tău, Stăpâne!" /Lc. 2:29/

Altă dată, Stareţul i-a spus:

– Să nu doriţi egumenia, frate Nikolái! Este tare grea. Doar din ascultare, de vi se va cere… Dacă va fi plăcut Domnului să luaţi jugul egumeniei – un jug, deşi greu, dar şi plin de roade – vă spun din timp să fiţi foarte atent şi grijuliu în ceea ce priveşte partea financiară. Atenţia, exactitatea şi acurateţea în treburi şi îndatoriri vor înlesni şi concentrarea lăuntrică, sufletească a dumneavoastră, când veţi dobândi atenţia

faţă de sine. Stareţul îşi punea mari nădejdi în Nikolái, în urcarea acestuia pe scara ierarhică, şi se străduia să-l pregătească din vreme pentru slujirea Bisericii ce-i stătea înainte. Când a băgat de seamă că Nikolái rosteşte neclar câteva cuvinte, mai ales la vorbirea în grabă, l-a sfătuit să se ocupe de îndreptarea acestui neajuns în vorbire şi l-a învăţat cum să procedeze. I-a amintit acest lucru în nenumărate rânduri:

– Este necesar pentru folosul dumneavoastră personal şi al mânăstirii. Cât sânteţi încă tânăr, puteţi îndrepta acest neajuns…

Curând după tundere, i-a dat lui Nikolái o carte, manualul lui Svirelin „Tipicul bisericesc," şi i-a dat blagoslovenie să înceapă studierea tipicului, mai puţin locurile care se referă la preot.

Odată, pe când se plimbau prin Schit, Stareţul i-a spus:

– De bună seamă că nici eu, nici dumneata nu avem de gând să ne despărţim unul de altul, dar e-adevărat: bine este să mori în Schit la aceşti ani ai dumneavoastră. Iar pe mine, „Cel neîndurător," m'ar fi dus şi m'ar fi aşezat sub tei… Şi Stareţul a arătat cu mâna către mormintele călugărilor adormiţi în Schit.

– E şi dorinţa mea să rămân pentru totdeauna în Schit, şi să stau aici în mormânt. Cuviosul Ioán Scărarul spune că „cel ce nu s'a curăţat, de îşi doreşte moartea, se poartă nebuneşte," a rostit Nikolái.

– De ce să vă doresc moartea? Daţi-mi mie dreptul de a o dori… Dar, cu toate acestea, se poate întâmpla oricând. Dumnezeu are socotelile Sale. Nu se ştie pe cine dintre noi îl va cere Domnul mai înainte…

– De ce sânteţi numit uneori „Cel neîndurător"?

– Nu ştiu. În vieţile sfinţilor se spune că diavolii îl numeau pe Sfântul Ioán Theologul „Cel neîndurător foarte." Desigur, noi nu putem fi aşa de „neîndurători foarte" precum Sfântul Apostol Ioán Theologul. E bine dacă vom fi măcar „puţintel mai neîndurători."

– Părinte, i-a spus odată Nikolái Stareţului, după o discuţie îndelungată, aş vrea să aud de la dumneavoastră, din gura dumneavoastră,

că nu trebuie să plec din aşezământul acesta, din Schit, şi să rabd totul.
– Domnul te va binecuvânta, copilul meu, să nu pleci din Schit. Rabdă totul… da, se poate, dacă nu ţi-a mai rămas mult de trăit… Te binecuvântez cu bucurie. Da… Voi muri, dar nu voi pleca… Este altceva dacă te vor muta în mănăstire. Deocamdată sânteţi încă frate, puteţi refuza, spunând că aţi intrat doar în Schit. Dar dacă veţi fi în mantie, nu veţi putea refuza. Poţi doar să ceri.

❁

Nimic nu tulbura viaţa liniştită a vieţuitorilor Schitului, depărtaţi de lume. Întâmplări mai neobişnuite au fost, de pildă, un incendiu la fabrica de cărămidă, apariţia unor epidemii de holeră în satele învecinate, moartea unuia dintre fraţi, nişte hoţi care au intrat la vremea privegherii în chilia Părintelui Ioán Polevoi şi altele.
Un eveniment de seamă care a tulburat viaţa tihnită a călugărilor de la Optina a fost venirea scriitorului Lév Tolstoi, la sfârşitul lui Octombrie 1910. Lév Tolstoi mai fusese şi înainte la Sihăstria Optina, nu o dată, la Stareţul Amvrósie, iar mai apoi la Stareţul Iósif. Dar dându-i-se de ştire că în urmărirea lui se află soţia, fiica şi Ciertkov, a fost silit să plece în grabă, fără să mai intre la Stareţi sau la părintele arhimandrit. Călătorind cu trenul, Lév Tolstoi s'a îmbolnăvit subit şi, în gara Astapovo, fiind într'o stare gravă, a fost adăpostit în locuinţa şefului de staţie, unde mai apoi a şi murit. Printr'un ordin al Sfântului Sinod, Stareţul Iósif fusese însărcinat să meargă la muribund, cu scopul de a face o ultimă încercare spre a-l convinge pe conte de adevărurile Bisericii Ortodoxe şi de a se uni cu aceasta. Stareţul Iósif nu a refuzat, dar în ziua plecării s'a simţit atât de slab, încât nu a putut merge. Atunci, printr'o altă telegramă primită de la Sinod, a fost însărcinat să meargă egumenul Schitului, Părintele Varsanúfie. Stareţul a vrut să-l

ia şi pe Nikolái. Dar apoi, vorbind cu părintele arhimandrit, a plecat însoţit de felcerul mănăstirii, Ierodiaconul Panteleimon.
Nikolái, conducându-l pe Stareţ şi luându-şi rămas bun, s'a întors la chilie. Pe masă se găseau nişte batiste, dăruite de Stareţ nu cu mult înainte de plecare. Luându-le în mâini şi privindu-le, a şoptit fără să se gândească la ce zice:
– Batiste, batiste! Va trebui, oare, să-mi şterg cu ele lacrimile la vreme de necazuri?…
Stareţul a lipsit câteva zile şi s'a întors cu bine la Schit, spre marea bucurie a lui Nikolái. Călătoria lui nu a fost încununată de succes. Nu li s'a îngăduit să intre la muribund nici lui, nici chiar soţiei sale, cu toate rugăminţile nenumărate. Aşa a rămas moartea scriitorului apostat o taină pentru toţi, spre întărirea cuvintelor proroceşti ale Protoiereului Ioán din Kronştadt.[15]
Şi din nou au început să curgă lin zilele, săptămânile, lunile. A venit şi anul 1911. În acest an, o întâmplare însemnată şi nefericită a fost moartea Stareţului Iósif. Slăbind încet, Stareţul s'a stins în linişte, la 74 de ani, aşa cum şi-a trăit şi lunga-i viaţă. A trecut la Domnul pe data de 9 Mai, fără suferinţe deosebite. Stareţul nu mai era! Cu onorurile cuvenite, însoţit de o mare mulţime de fii duhovniceşti şi admiratori, Stareţul Iósif a fost prohodit şi îngropat în acelaşi paraclis cu Stareţul Amvrósie.[16]
Soborul fraţilor mai vârstnici din mănăstire şi schit l-a ales Stareţ pe Ieromonahul Nectárie[17] din Schit, cel ce, cândva, i s'a părut lui Nikolái

---

15 Contele Lev Nikolaievici Tolstoi (1828-1910), cunoscut astăzi îndeosebi ca scriitor, a fost şi întemeietorul unei mişcări bazate pe învăţăturile sale despre o nouă religie şi etică, numită de unii istorici „anarhism creştin pacifist." Pentru aceasta, Sfântul Sinod al Bisericii Ruse l-a excomunicat în 1911. Principalul său discipol a fost Vladimir Ciertkov, cel care a organizat după moartea lui Tolstoi mişcarea „tolstoiţilor." /n.red./

16 Paraclisul comun a fost construit mai târziu. /n.ed.rus./

17 Părintele Nectárie a fost ales stareţ la data de 12 Martie 1912, după mutarea Stareţului Varsanúfie la Mănăstirea Staro-Golutvin. /n.ed.rus./

„cam ciudat." Este adevărat că Stareţul Nectárie, cu toată statura sa duhovnicească înaltă, avea puţină nebunie pentru Hristos. Unele dintre cuvintele şi lucrările sale erau întotdeauna neînţelese de cei din jur. Moartea Stareţului Iósif a prevestit dezlănţuirea unei furtuni înfricoşătoare asupra Schitului, ale cărei lovituri, cu voia lui Dumnezeu, au fost îndreptate împotriva Stareţului Varsanúfie şi a Părintelui Nikolái. Moartea Stareţului Iósif, dacă se poate spune aşa, pricina dintru început a tuturor nenorocirilor, s'a năpustit deodată asupra lor…

Fiii duhovniceşti ai Stareţului Iósif, rămaşi orfani, în voia lor, şi-au dat frâu liber patimilor şi, la îndemnul diavolului, vrăjmaşul păcii şi al dragostei, şi-au ascuţit ostilitatea faţă de Stareţul Varsanúfie până ce, foarte curând, au trecut la fapte. Legat de aceasta, nou-numitul Stareţ Nectárie era nedorit, deoarece se apropiase duhovniceşte de Stareţul Varsanúfie şi se bucura de simpatia lui. Toate acţiunile lor rău-intenţionate îndreptate împotriva Stareţului se desfăşurau în mare taină. Nici Stareţul, nici Părintele Nikolái nu au bănuit ce ispită grea le pregăteşte Domnul, până în ultima clipă.

Odată, în primele zile ale lunii Martie 1912, în Duminica a Cincea a Postului Mare, Stareţul, întorcându-se după Liturghie la chilia sa, l-a întrebat pe Nikolái dacă a fost atent la Evanghelia ce s'a citit la Liturghie. Şi, citând cuvintele: „Iată ne suim în Ierusalím şi Fiul Omului da-se-va arhiereilor şi cărturarilor… şi vor batjocuri pre el, şi-l vor bate, şi-l vor scuipi, şi vor omorî pre el…" /Mar. 10:33-34/ a spus:

– Iată treptele suirii în Ierusalímul cel de Sus. Trebuie să le trecem. Pe ce treaptă ne aflăm noi?…

Aceste cuvinte au fost rostite în chip tainic, gânditor. Luând seamă la ele, Nikolái a tăcut şi le-a pus la inimă.

După câteva zile de la această discuţie, Stareţul a fost chemat la părintele arhimandrit. Întorcându-se de la dânsul, Stareţul l-a uimit pe Nikolái prin paloarea neobişnuită a feţei sale. Trăsăturile feţei parcă

încremeniseră. Stareţul i-a comunicat şi lui vestea care l-a paralizat ca o lovitură de trăsnet, prin neaşteptata ei amărăciune. Inima lui Nikolái parcă s'a rupt şi s'a prăbuşit. Un vârtej de gânduri i-au trecut prin minte, totul s'a amestecat. Printr'un ordin al Sfântului Sinod, scumpul său Stareţ era mutat în eparhia Móscovei ca arhimandrit al mănăstirii Staro-Golutvin. Şi pentru Stareţ, şi pentru Nikolái, această veste a fost o lovitură peste măsură de grea. Stareţul îşi aştepta moartea şi singura lui dorinţă era ca, la sfârşitul zilelor sale, să fie eliberat din rangul de egumen şi să se retragă într'o chilie singuratică din schitul iubit inimii sale. Dar Domnul i-a pregătit altceva. Toate nădejdile şi dorinţele sale s'au năruit. Durerea Stareţului era nemăsurată… „Nu trebuie să socoteşti drept durere ceea ce omul trăieşte în afară, ci ceea pentru care îngăduie Dumnezeu să fie mâhnit, ceea ce îi aduce inimii necaz şi durere." Stareţul suferea cu adevărat.

Împărtăşindu-i lui Nikolái durerea sa, i-a spus o dată că din pricina luptei lăuntrice puternice şi a durerii, se teme să nu înnebunească. Şi Stareţului, şi tuturor celor apropiaţi, printre care şi lui Nikolái, le era limpede că un astfel de ordin al conducerii superioare era o pedeapsă pentru Stareţ şi că totul fusese aranjat prin uneltirile celor potrivnici, care au clevetit, au minţit şi multe altele… Nu o dată şi-a amintit mai apoi Părintele Nikolái cuvintele Evangheliei: „Iată ne suim în Ierusalím şi Fiul Omului da-se-va arhiereilor şi cărturarilor… şi vor batjocuri pre el, şi-l vor bate, şi-l vor scuipi, şi vor omorî pre el…" /Mar. 10:33-34/ Iată treptele suirii în Ierusalímul cel de Sus. Şi l-au batjocorit pe Stareţ, şi l-au scuipat, şi l-au rănit, şi… l-au omorât.

În anul 1912, Paştele a căzut devreme, pe 25 Martie. Mulţi ani după aceea, Părintele Nikolái îşi amintea ultimele zile petrecute împreună cu Stareţul şi cea din urmă discuţie avută cu dânsul în timpul ultimei plimbări prin pădurea troienită de la Optina. Pentru cea din urmă oară, Stareţul a admirat frumuseţea locurilor îndrăgite de dânsul şi

a cântat încetişor irmoasele Întâmpinării Domnului. Îi plăceau aceste irmoase. Simţindu-şi apropiatul sfârşit, i-a spus lui Nikolái că aceste irmoase le cântă pentru ultima dată, pentru că anul viitor nu le va mai putea cânta.

Părintele Nikolái, precum şi toţi cei ce îl iubeau şi îl respectau pe Stareţul Varsanúfie, nutrea în adâncul sufletului nădejdea că Stareţul va rămâne totuşi la Schit. Se poate presupune că aveau un temei pentru a nădăjdui acest lucru. Stareţul ar fi avut posibilitatea să refuze această numire nedorită, invocând bătrâneţea şi boala, şi să iasă la pensie. Acesta era şi adevărul. Era cu adevărat slab şi bolnav. Ulterior, după moarte, s'a aflat că nu cu mult înainte de mutare, Stareţul înaintase o cerere pentru a fi eliberat din funcţia de egumen al Schitului, cu scopul de a ieşi la pensie. Ca un răspuns la această cerere, a primit ordinul de numire la mănăstirea din eparhia Móscovei. Se poate presupune că lupta grea, lăuntrică, a Stareţului a stat în aceasta: fie să refuze numirea şi să-şi aştepte sfârşitul zilelor în liniştea Schitului, pregătindu-se pentru trecerea în veşnicie, fie să rămână până la sfârşit fiu ascultător al Bisericii şi să ia asupra lui jugul trimis de mâna lui Dumnezeu. După o mare luptă lăuntrică şi rugăciuni stăruitoare, Stareţul a hotărât, ca un adevărat fiu al Bisericii, să-şi plece capul cu umilinţă în faţa căilor necunoscute ale lui Dumnezeu şi să ridice pe umerii săi slabi crucea grea ce i se încredinţase.

În învăţăturile şi poveţele sale, Stareţul le amintea fraţilor din mănăstire şi tuturor fiilor duhovniceşti, mai înainte de toate, despre cele mai importante virtuţi ale monahului: smerenia şi ascultarea. Amintindu-şi cuvintele Apostolului: „pildă te fă credincioşilor," /I Tim. 4:12/ el s'a arătat pe sine şi de această dată o înaltă pildă de ascultare călugărească. Şi iată, pe data de 2 Aprilie, Luni, în Săptămâna Tómei, Stareţul Varsanúfie a părăsit pentru totdeauna scumpul său Schit, împreună cu toţi cei dragi şi apropiaţi lui duhovniceşte şi cu ceilalţi fraţi.

După Schitul liniştit şi înmiresmat, care se ascundea sfios de lume în pădurea seculară, el s'a îndreptat spre „o ţară îndepărtată," către Golutvinul străin şi necunoscut. Stareţul şi-a urmat crucea…

Pentru Părintele Nikolái a venit o perioadă de necazuri. Aşa cum i-au prezis Episcopul Trífon şi Stareţul Varsanúfie, starea sa sufletească liniştită, senină, şi bucuria binecuvântată au lăsat loc suferinţelor, mâhnirii şi durerii.

La început, necazurile nu au fost atât de grele încât să întunece sufletul său luminos. Domnul l-a purtat pe alesul său pe drumul crucii ce-i fusese menit nu dintr'odată, ci treptat. Boala Stareţului, neputinţele sale, emoţiile legate de fratele său Iván – toate acestea, la un loc, au fost doar vestitori ai unor suferinţe nespus mai mari.

Pregătindu-se să se despartă de scumpul şi iubitul său Stareţ, singurul învăţător şi părinte din lume, Părintele Nikolái suferea îndoit. Inima i se frângea doar la gândul că pierde ceva uriaş prin plecarea Stareţului. Îl nelinişte şi-l înfricoşa şi gândul la schimbările ce vor avea loc în viaţa lui după plecarea Stareţului. În acelaşi timp, nu putea rămâne nepăsător văzând marea durere şi mâhnire a Stareţului său. Toate acestea găseau un răsunet fierbinte în iubitoarea sa inimă. Dar Stareţul era slab şi bolnav.

Totuşi, tinereţea sa îl salva pe Nikolái de această profundă mâhnire. În afară de aceasta, era atât de preocupat cu încredinţarea tuturor treburilor şi problemelor Schitului noului Părinte, încât nu-i mai rămâneau nici timp şi nici puteri ca să conştientizeze întreaga greutate a catastrofei ce avea să-i nimicească viaţa paşnică.

Trăiau împreună zile pline de tristeţe. Doar rugăciunea şi lăsarea în voia lui Dumnezeu mai întăreau puterile Stareţului şi ale Părintelui Nikolái. Se prea poate ca Părintele Nikolái să fi nădăjduit că Stareţul îl va lua cu sine. Dar Stareţul era ca o stâncă nebiruită de loviturile zbuciumate ale mării; el punea aplecarea şi dragostea sa faţă de Nikolái ca

jertfă la picioarele lui Dumnezeu. Nikolái era de folos la Optina, aici era preţuit. Se puneau mari nădejdi într'însul. Viaţa acestuia la Schit fără de cusur, vreme de patru ani, şi referinţele cele mai bune ale Stareţului Varsanúfie erau binecunoscute părintelui arhimandrit.
Stareţul şi-a luat rămas bun pentru totdeauna de la Nikolái. Într'una din ultimele discuţii de rămas bun cu Părintele Nikolái, Stareţul a rostit în chip de rugăciune, pentru dânsul, aceste mişcătoare cuvinte:
– Mântuieşte, Doamne, pe robul Tău Nikolái! Fii ajutorul lui! Apără pe dânsul atunci când nu va avea nici casă, nici adăpost…
A venit şi ziua despărţirii. Când Stareţul şi-a pus pentru cea din urmă dată blagoslovitoarea sa mână peste capul lui Nikolái, acesta a văzut negru înaintea ochilor. Nu se poate descrie greutatea mâhnirii sale. O poate înţelege doar cel ce a avut parte să se despartă de un om iubit şi iubitor…
Stareţul a plecat însoţit de chileinicul său, fratele Grigórii Ermakov (mai apoi Ieromonahul Gheróntie), care îl înlocuise pe fratele Nikíta, plecat în armată. Împreună cu ei a plecat la Golutvin şi fratele Iván Beliaev.
Nikolái a rămas singur. S'a întors la chilie cu inima pustiită şi cu capul îngreuiat, după ce l-a petrecut pe Stareţ. Suspinele îi zguduiau pieptul. Atunci şi-a adus aminte de batistele dăruite lui de Stareţ cu doi ani în urmă şi de cuvintele sale: „Batiste, batiste! Va trebui, oare, să-mi şterg cu ele lacrimile la vreme de necazuri?…"
Atitudinea ostilă a unor fraţi faţă de Stareţul Varsanúfie, aşa cum deseori se întâmplă, s'a îndreptat acum spre Nikolái. Tot ceea ce Stareţul i-a prezis, în chip prorocesc, s'a împlinit. Toate s'au prăbuşit o dată cu plecarea Stareţului. Viaţa Părintelui Nikolái s'a schimbat în întregime. Câte ocări şi batjocuri tainice şi făţişe a trebuit să suporte de la unii fraţi nechibzuiţi? Acest lucru doar el îl ştie …
Pentru a umple până la capăt paharul suferinţelor hărăzite, Părintele Nikolái a mai primit o lovitură, la scurtă vreme după plecarea Stareţului. Nu numai că a fost despărţit de Stareţ, dar, asemenea Stareţului,

a fost şi izgonit din Schit. Nikolái a fost strămutat în mănăstire.[18] Dacă ar fi să ne amintim cât de mult se înfrăţise cu Schitul, cât de mult iubea liniştea acestuia şi cum se ruga Domnului ca toată viaţa să şi-o petreacă în schitul ascuns şi binecuvântat, ca aici să-şi odihnească oasele – dacă ar fi să ne amintim toate acestea, atunci vom înţelege limpede ce tristeţe cumplită i-a pricinuit lui Nikolái această strămutare. E adevărat, era de mare ajutor în mănăstire – Arhimandritul Xenofónt, de asemenea bătrân şi bolnav, a pierdut prin plecarea Stareţului Varsanúfie la Golutvin nu numai un om apropiat cu duhul, ci şi un sfătuitor şi ajutor înţelept în toate problemele administrative şi gospodăreşti. Arhimandritul Xenofónt avea nevoie de un ajutor tânăr şi energic. Părintele Nikolái, ajutându-l pe Stareţ la corespondenţă de patru ani şi mai bine, era la curent şi cu acele probleme ale Stareţului care vizau conducerea Schitului. Este posibil ca această strămutare nedorită pentru Părintele Nikolái să fi fost hotărâtă la mănăstire încă înainte de plecarea Stareţului, la rugămintea stăruitoare a Părintelui Arhimandrit. Se poate presupune însă că au intervenit şi aici uneltirile celor potrivnici Stareţului.

Nikolái şi-a luat rămas bun de la Stareţ şi şi-a luat rămas bun şi de la Schit. Adio, Schit iubit, adio, Schit înmiresmat… Adio, chilie lesnicioasă a Stareţului, adio, cuvântări şi sfaturi înţelepte şi de-Dumnezeu-insuflate, adio pentru totdeauna!…

În mănăstire, Părintele Nikolái a devenit secretar la cancelarie, împreună cu Părintele Pétru Krutikov (mai apoi Ieromonahul Parthénie).

Între timp, Stareţul Varsanúfie, ridicat la Móscova la rangul de arhimandrit, intra şi el într'o nouă şi cea din urmă fază a existenţei sale pământeşti. A mers la locul noii sale slujiri ca pătimind sub cruce. Iar

18 În „Cronica Schitului" se află o însemnare din data de 15 Mai 1913: „Monahul Nicolae Beliaev a fost mutat din Schit la mânăstire la patruzeci şi cinci de zile după trecerea la Domnul a Stareţului Varsanúfie." /n.ed.rus./

realitatea nu l-a înşelat. Mănăstirea Staro-Golutvin de la Kolomenskoie (gubernia Móscova) era părăsită atât din punct de vedere exterior, cât şi din punct de vedere duhovnicesc. Multe clădiri necesitau reparaţii urgente. Neorânduiala domnea pretutindeni. Puţinii fraţi ai mânăstirii i-au uimit privirea experimentată prin decăderea lor. Participarea cu nebăgare de seamă la slujbele bisericeşti, îmbrăcămintea neîngrijită, obrăznicia şi relaţiile dure dintre fraţi dar şi cu persoanele din conducere, plecările nemotivate din mănăstire, beţia – iată ce a găsit aici Arhimandritul Varsanúfie! Toată această neruşinare şi neorânduială l-au indignat sufleteşte.

Fără să ia în seamă bătrâneţile sale, suferinţele şi emoţiile ultimelor zile, el nu a căzut cu duhul. Cu energia care îl caracteriza, şi-a început ostenelile sale, îngrijindu-se de buna-rânduială lăuntrică şi exterioară a mănăstirii. Ostenelile sale au fost peste măsură de mari şi în ce-i priveşte pe acei fraţi decăzuţi. S'a trudit fără să-şi cruţe puterile. Rodul strădaniilor sale nu s'a lăsat mult aşteptat şi, în scurtă vreme, mănăstirea a început să se înnoiască şi să prospere. Nu erau mijloace materiale pentru reparaţii. Vestea venirii Stareţului de la Optina pe meleagurile din Kolomenskoie s'a răspândit cu repeziciune. A crescut afluenţa închinătorilor. Veniturile mănăstirii au început să crească. S'au găsit binefăcători care să doneze sume mari de bani şi materiale de construcţie. Într'un singur an, întreaga mănăstire a fost reparată. S'a îmbunătăţit trapeza monahilor. Faţă de fraţi, însă, Stareţul a fost nevoit să ia un şir de măsuri drastice, ajungând până la îndepărtarea din mănăstire a câtorva călugări nevrednici, care îi îmboldeau şi pe alţii, şi curând s'au curmat toate ticăloşiile. Călugări din alte mănăstiri, fii duhovniceşti ai Stareţului, s'au silit să vină aici, pentru a lucra Domnului sub înţeleapta cârmuire a Părintelui Varsanúfie.

Mănăstirea s'a umplut de oameni care căutau cu sinceritate mântuirea. Te poţi mira, cu adevărat, de faptul că Stareţul a avut pute-

rea să înfăptuiască într'un răstimp atât de scurt o uriaşă lucrare de înfrumuseţare şi gospodărire a mănăstirii. În toate acestea se vădea ajutorul lui Dumnezeu.

De mult timp, încă la Optina fiind, Stareţul a început să slăbească. Ostenelile fără măsură, grijile şi necazurile i-au zdruncinat firavul trup. De la începutul anului 1913, Stareţul a simţit o acutizare a bolii sale de stomac. A început să slăbească cu repeziciune. Boala se agrava pe zi ce trece. În Februarie, zdruncinat de boală, a căzut la pat. Stareţul a îndurat suferinţele cu răbdare uriaşă. Cu o lună înainte de moarte, a refuzat orice ajutor medical, spunându-le celor din jur: „Mă aflu pe cruce. Lăsaţi-mă în pace…"

Simţindu-şi apropierea sfârşitului, cu mână tremurândă şi slăbită a scris o lungă scrisoare Părintelui Theodósie, cel ce l-a înlocuit la cârma Schitului Optina. În această scrisoare, printre altele, se află şi următoarele rânduri:

„Când gânduri îndurerate mă învăluie din pricina poverilor prea grele, mă duc cu gândul la scumpa mea Optină, la dragul meu Schit… Poate Domnul mă va învrednici să mă zăvorăsc acolo şi să mă pregătesc de moartea care, după cum se pare, se apropie… Mă opresc, deocamdată, aşteptând un semn desluşit de la Dumnezeu…"

E vădit lucru că Stareţul nu a încetat să se gândească până la sfârşitul vieţii la scumpul său Schit, îndrăgit de inima sa, şi dorea doar un singur lucru pe pământ – să moară la Schit…

Concomitent cu această scrisoare, el a înaintat o cerere către Mitropolitul Macárie al Móscovei pentru a fi slobozit din ascultarea de Stareţ al Mănăstirii Golutvin, pe motiv de boală, şi pentru a i se îngădui întoarcerea la Schitul Optinei. Iscălind această cerere, i-a spus secretarului său, fratelui Iván Beliaev:

– De îndată ce voi primi aprobarea, vom merge toţi la Optina. Acolo îmi voi odihni oasele…

Dar era prea târziu… Boala Stareţului a progresat cu o rapiditate

înspăimântătoare (este posibil să fi avut cancer la tractul intestinal). Era jumătatea lunii Martie.

Pe data de 1 Aprilie, Luni, în săptămâna a şasea a Postului Mare, dis-de-dimineaţă, Stareţul şi-a încredinţat curatul său suflet Domnului pe Care l-a iubit atât de fierbinte şi pentru Care s'a răstignit pe sine până la ultima suflare. Presimţirea apropiatului său sfârşit, despre care îi spunea Părintelui Nikolái atunci când şi-au luat rămas bun la Optina, nu l-a înşelat. Venind întâia dată la Golutvin, le-a spus proroceşte însoţitorilor săi: „De aici mă voi înfăţişa Domnului."

Stareţul a trăit la Golutvin exact un an de zile, aşa cum, în chip ascuns, i-a prezis Fericita Parascheva de la Saróv, vorbindu-i despre cele 365 de zile tainice, după a căror scurgere a plecat la Domnul.

Moartea Stareţului Varsanúfie a fost cu adevărat moartea unui drept. Cu vreo două săptămâni înaintea sfârşitului, el nu mai mânca nimic şi se împărtăşea aproape în fiecare zi cu Sfintele Taine ale lui Hristos. Ucenicii de chilie dragi inimii sale, fratele Iván, fratele Grigórii şi fratele Chiríl Zlenko, au fost prezenţi la patul lui de moarte. Ei priveau cu mâhnire cum se stingea încetişor un mare luminător al vieţii lor şi a multor altora.

Stareţul a fost pe deplin conştient până la sfârşitul vieţii. Rugăciunile către Domnul şi către Preacurata sa Maică erau înlocuite de suspine adresate îndeosebi sfinţilor cinstiţi de el şi adormiţilor Stareţi de la Optina. Cele din urmă cuvinte ale sale, rostite abia mişcându-şi limba, au fost despre Rai… Apoi a urmat ultima răsuflare şi sufletul Stareţului Varsanúfie a părăsit trupul său stricăcios, învelişul lui de pământ.

Cu câteva zile înainte de sfârşit, i-a rugat pe cei ce-l înconjurau să citească Sfânta Evanghelie, lucru ce s'a săvârşit până în cea din urmă clipă.

Sfârşitul Stareţului a fost profund emoţionant şi ziditor. Rostind cele din urmă cuvinte despre Rai, a adormit în pace. Domnul i-a trimis robului Său, după o viaţă plină de trudă, un sfârşit fericit şi liniştit…

Trupul Stareţului, îmbrăcat, după cum glăsuia testamentul său, în haine schimniceşti, a stat în biserică până la data de 6 Aprilie.

Panihidele pentru nou-răposatul Schiarhimandrit Varsanúfie s'au săvârşit aproape fără întrerupere. Toţi fiii şi admiratorii săi duhovniceşti au venit de pretutindeni pentru a-i da adormitului ultimele onoruri.

Pe data de 6 Aprilie, în Sâmbăta lui Lazăr, Preasfinţitul Episcop Trífon, venit de la Móscova, a slujit în sobor o Sfântă Liturghie pentru cel adormit şi a rostit un cuvânt mişcător. Episcopul Trífon, care îl cunoscuse pe Stareţ încă de când era frate şi l-a preţuit profund, a spus printre altele şi aceste cuvinte:

– Tu ai ştiut doar să iubeşti, să săvârşeşti doar binele – şi ce mare de răutate şi de cleveteli s'au revărsat asupra ta! Toate le-ai primit cu smerenie, precum mult-pătimitorul Iov… Sânt martor că nu am auzit de la tine nici un cuvânt de osândire asupra cuiva… Eu, ca păstor, ştiu ce înseamnă să fii Stareţ. Învăţăturile sale au fost atât preţuite deoarece a îmbinat cultura cu înălţimea vieţii monahale…

Încheindu-se slujirea Prohodului după rânduiala călugărească, mulţimea de fii şi admiratori duhovniceşti, precum şi locuitorii oraşului Kolomna şi din împrejurimi, ce-l îndrăgiseră pe Stareţ în acest scurt răstimp, şi-au luat rămas bun de la dânsul. Sicriul cu trupul adormitului a fost aşezat într'un vagon şi, cu încuviinţarea Sfântului Sinod, un tren special a plecat spre Sihăstria Optina.

Moartea Stareţului a fost cu totul neaşteptată pentru fraţii de la Optina. Părintele Nikolái şi ceilalţi monahi care îl preţuiau pe Stareţ nutreau în adâncul sufletului nădejdea că acesta se va întoarce la Schit. Este adevărat că vestea primită la mijlocul Postului despre boala Stareţului le-a clătinat, oarecum, această nădejde. Însă, la scurtă vreme, ei au primit a doua ştire, cum că Stareţul s'a hotărât ferm să revină la ei. Din nou s'a aprins nădejdea în inimile celor ce-l iubeau. Şi, deodată, o veste înfricoşătoare şi zguduitoare: Stareţul nu mai este printre cei vii,

Stareţul a murit…
Pe data de 8 Aprilie, trenul funerar a sosit la staţia Kozélsk.
De aici, cu mulţime mare de popor, sicriul a fost dus la Sihăstria Optina purtat pe mâinile slujitorilor Bisericii. Pe data de 9 Aprilie, Marţi, în Săptămâna Patimilor, după Liturghie, un sobor alcătuit din douăzeci şi unu de ieromonahi şi patru diaconi, în frunte cu Părintele Theodósie, Egumenul Schitului, a săvârşit Sfânta Liturghie pentru cel adormit.
La stihira de umilinţă cântată de întreg grupul de monahi, „Veniţi să dăm cea mai de pe urmă sărutare…," toţi fraţii de la Optina şi mulţimea de fii duhovniceşti şi închinători au mers să-şi ia rămas bun de la Stareţ.
Stareţul Varsanúfie a fost îngropat alături de dascălul său, Stareţul Anatólie, lângă uşile de miazăzi ale catedralei cu hramul Intrarea în Biserică a Născătoarei-de-Dumnezeu. După un an de mari suferinţe, s'a întors în scumpa lui Optina, pentru a-şi odihni oasele – nu în străinul Golutvin, ci alături de iubitul său Stareţ… A fost o mare mângâiere pentru toţi cei ce l-au iubit pe cel adormit.
Arhimandritul Xenofónt nu a luat parte la înmormântare. Era bolnav. Adunându-şi ultimele puteri, s'a sculat din pat şi, de la fereastra chiliei sale, s'a uitat întristat la procesiunea tristă de înmormântare.
Nici Părintele Nikolái nu a fost la înmormântare. Era la spital. Ţintuit la pat de o grea neputinţă, asculta cu inima frântă de amărăciune dangătul tărăgănat de înmormântare al clopotelor şi vuietul răsunător al clopotului mare de nouă sute de puduri[19] din mănăstire. Suferea de reumocardită, adică de un reumatism acut cu inflamarea ţesuturilor şi a inimii. Părintele Nikolái a petrecut mult timp la spital. A ieşit de acolo abia după trei luni de la înmormântarea Stareţului. Primii lui paşi, slabi şi neîncrezători, au fost făcuţi către scumpul lui mormânt. Pe mormântul Stareţului Anatólie era o cruce albă de marmură. Alături, spre biserică, se găsea o movilă proaspătă de pământ, acoperită cu crengi

19 Pud = unitate de măsură: 16,381 kg /n.tr./

de brad şi cu o cruce înaltă de lemn, lângă care ardea mereu o candelă. Un măr rămuros îşi revărsa florile de culoare alb-roză în apropierea mormântului. Petalele lui se scuturau la adierea uşoară a unui vântişor de primăvară şi se aşezau precum zăpada pe iarba plăpândă şi pe capul descoperit al lui Nikolái, care stătea cu faţa plecată pe scumpul mormânt. Îşi amintea de cuvintele Stareţului, spuse lui cândva: „Cândva voi zăcea în pământul jilav, să veniţi la mormântul meu, să vă rugaţi pentru sufletul meu şi să spuneţi: Părinte scump! Iată, el m'a iubit cu adevărat!" Atunci vei fi orfan, copile scump, vei fi orfan…

Era luna Mai. Pe cerul azuriu strălucea vesel soarele. În jur era numai verdeaţă, tinereţe, frumuseţe, toate încântau privirea. Din pricina mâhnirii, însă, Părintele Nikolái nu vedea nimic. În privirea lui toate erau întunecoase şi palide. Conştientizând că Stareţul nu se mai găseşte printre cei vii şi, pe deasupra, că nu a avut posibilitatea să-şi ia iertare de la el şi să-i dea cea mai de urmă sărutare, durerea Părintelui Nikolái nu avea hotar…

Domnul, Care cu înţelepciune a rânduit viaţa noastră, viaţa oamenilor pe pământ, ne-a dat un mijloc minunat de vindecare pentru orice durere şi orice întristare – timpul. Timpul vindecă toate rănile, ostoieşte cea mai crudă boală, potoleşte cele mai grele suferinţe sufleteşti şi deschide ochii asupra multor lucruri de neînţeles atunci, cândva…

Timpul s'a scurs. Rana sângerândă a inimii Părintelui Nikolái, o dată cu trecerea timpului vindecător, s'a închis treptat; durerea sufletului după învăţătorul pierdut s'a domolit; toate emoţiile răvăşitoare ale acelor zile s'au şters. Pentru el, Stareţul era încă viu, era ca o stea călăuzitoare, care îi arăta calea adevărată în toate împrejurările vieţii.

Cu prilejul împlinirii a patruzeci de zile de la moartea Stareţului Varsanúfie, cu participarea nemijlocită a Părintelui Nikolái, Sihăstria Optina a editat o cărticică în patruzeci şi şase de pagini având titlul: „Amintirile Stareţului de la Optina Schiarhimandritul Varsanúfie –

cunună pe mormântul Părintelui, din partea fiilor şi admiratorilor săi duhovniceşti, cu prilejul împlinirii a patruzeci de zile de la fericitul său sfârşit.” În cărticică se descria pe scurt viaţa adormitului Stareţ, lucrarea lui, boala, moartea şi înmormântarea. La sfârşit, într'o ramă cu chenar negru, s'a tipărit un apel, alcătuit, probabil, de Părintele Nikolái şi având următorul conţinut: „Sihăstria Optina, se ocupă în clipa de faţă cu strângerea de materiale pentru redactarea vieţii adormitului Stareţ. De aceea, îi rugăm pe toţi cei ce deţin mărturii despre viaţa şi faptele lui, despre lucrarea harică a rugăciunilor sale, despre înainte-vederea sa, despre învăţăturile sale, în scris sau prin viu-grai, sau, de asemenea, mărturii despre viaţa sa înainte de intrarea în mănăstire, să le transmită pe adresa: Oraşul Kozélsk, Gubernia Kalúga, Sihăstria Optina, Ieromonahul Theodósie.”

La patruzeci de zile de la trecerea în veşnicie a Stareţului Varsanúfie, pe data de 10 Mai, s'au adunat aici, din felurite colţuri ale Rusiei, fiii săi duhovniceşti – preoţi, călugări şi mireni – pentru a cinsti, în rugăciune, pomenirea scumpului şi neuitatului lor părinte. În ajunul acestei zile s'a slujit o priveghere pentru cel adormit, în timpul căreia egumenul schitului, Ieromonahul Theodósie, a rostit un cuvânt. În cuvinte concise, el a schiţat personalitatea luminoasă a adormitului Stareţ, activitatea lui în folosul aşezământului, marea lui ascultare faţă de Biserica lui Hristos, nemaiîntâlnitul său dar de a pătrunde în sufletul celor ce se pocăiau şi lucrarea harică ce venea asupra lor. Acest cuvânt a fost alcătuit de Părintele Nikolái la porunca conducerii mănăstirii. Încă din Noiembrie, anul 1912, în ziua împlinirii a o sută de ani de la naşterea marelui Stareţ Amvrósie, el a alcătuit un cuvânt rostit tot de Părintele Theodósie. Conducerea mănăstirii preţuia de multă vreme cultura Părintelui Nikolái şi darul său de a-şi împărtăşi gândurile şi sentimentele concis, simplu şi convingător.

După un oarecare răstimp de la moartea Stareţului Varsanúfie, prin strădaniile administratorilor săi şi cu participarea activă a Părintelui

Nikolái, peste mormintele Stareţilor Varsanúfie şi Anatólie a fost înălţată un paraclis frumos şi zvelt, având un acoperiş poleit cu aur, ce strălucea vesel sub razele soarelui. Prin sticla multicoloră a ferestrelor, în interiorul paraclisului, se prelingea o lumină tainică. O candelă, ce ardea mereu înaintea unei cruci, lumina chipul Dumnezeiesc, chipul Maicii Domnului şi pe cel al Sfântului Ierarh Varsanúfie al Tverului. În partea dreaptă se afla o cruce albă din marmură şi piatra de mormânt a Stareţului Ieroschimonah Anatólie. În partea stângă se găsea o piatră asemănătoare, ce acoperea mormântul Stareţului Varsanúfie. Pe aceasta, cu litere de aur, se găsea gravată inscripţia: „Fie voia lui Dumnezeu cea bună şi desăvârşită." Pe partea din afară a peretelui paraclisului, dinspre catedrala Intrării în Biserică a Născătoarei-de-Dumnezeu, se găsea înscrisul: „Stareţul Schiarhimandrit Varsanúfie, în lume Colonelul Pável Ivánovici Plihankov, din neamul nobiliar al guberniei Orenburg, s'a născut pe data de 5 Iulie 1891. În anul 1907 a fost numit egumen, întâi-stătător al Schitului şi duhovnic al fraţilor. În anul 1912 a fost numit întâi-stătător al Mănăstirii Staro-Golutvin din Kolomenskoie şi înălţat la rangul de arhimandrit. A trecut la Domnul pe data de 1 Aprilie, anul 1913, la 68 de ani de la naştere." Pe ceilalţi pereţi ai paraclisului se găseau următoarele înscrisuri: „Odihneşte, Doamne, sufletele robilor tăi în corturile drepţilor." „Neîncetat vă rugaţi, întru toate mulţămiţi." /I Thes. 5:17/ şi „Cela ce va răbda până în sfârşit, acela se va mântui." /Mar.13:13/

CAPITOLUL IX

Tu însă ai urmat mie cu învăţătura,
cu petrecerea, cu voia, cu credinţa,
cu îndelunga-răbdare, cu dragostea,
cu îngăduinţa.

/II Tim. 3:10/

În mănăstire s'au păstrat foarte puţine mărturii despre viaţa Părintelui Nikolái. Jurnalul l-a întrerupt după năpasta care l-a despărţit de Stareţul Varsanúfie şi care i-a schimbat atât de mult viaţa[20]. În jurnal însemnase cu precădere sfaturile şi învăţăturile Stareţului. Când acesta a încetat să mai fie printre noi, a dispărut şi nevoia de a mai face însemnări. Nikolái nu a mai avut nici timpul necesar, nici dorinţa de a-şi descrie viaţa de zi cu zi, obişnuită şi monotonă. Nu-i plăcea să vorbească despre sine, despre simţămintele, gândurile şi emoţiile sale. Se ştie cu exactitate doar faptul că a fost totdeauna şi în toate un „slujitor al lui Dumnezeu." A fost o minunată pildă nu doar pentru tineri, ci şi pentru monahii vârstnici, ce petrecuseră în mănăstiri zeci de ani. A fost un înalt model de ascultare necondiţionată, de tărie şi bărbăţie, care nu se clătina nici în faţa linguşirilor, nici în faţa ameninţărilor. Era mai serios decât îi îngăduia vârsta, mai chibzuit şi, în acelaşi timp, vesel. Încă din primii ani a atras atenţia tuturor. Toţi vedeau şi înţelegeau că Părintele Nikolái nu este un monah de rând, ca mulţi alţii. Temelia aşezată în sufletul său de Stareţul Varsanúfie era trainică şi de nădejde. Pe tot parcursul vieţii din mănăstire, în liniştea chiliei sale, la biserică, la ascultare, pretutindeni şi totdeauna, a ridicat pe această temelie indestructibilă noi şi noi pietre, şi-a zidit casa duhovnicească întru slava lui Dumnezeu. A crescut duhovniceşte fără întrerupere.

---

20 Ultima parte a jurnalului Stareţului Nícon a dispărut la unul din călugării de la Optina, care a fost arestat. /n.a./

Lucrând ca secretar la cancelaria mănăstirii, Părintele Nikolái era ocupat de dimineaţă până seară, mai puţin, desigur, ceasurile de slujbă. Trebuia să meargă de câteva ori pe zi de la mănăstire la Schit şi înapoi, având de rezolvat diferite treburi, deoarece noul egumen al Schitului nu era încă îndeajuns de experimentat. Când părintele arhimandrit s'a îmbolnăvit, a fost înlocuit provizoriu de egumenul Schitului, Părintele Theodósie. Atunci, silit de împrejurări, Părintele Nikolái s'a evidenţiat nu numai ca un secretar punctual şi conştiincios, dar şi ca un ajutor activ în toate problemele practice ale mănăstirii.

Pentru Arhimandritul Xenofónt, pierderea unui sfătuitor şi ajutor de neînlocuit precum adormitul Stareţ Varsanúfie a fost regretabilă, în sensul cel mai deplin al cuvântului. Părintele Nikolái, datorită însuşirilor sale practice, a ajuns în scurtă vreme mâna dreaptă a arhimandritului suferind şi, la rândul său, a devenit de neînlocuit. Acea neîncredere arătată de arhimandrit faţă de Părintele Nikolái, atunci când a refuzat să-l primească la Schit, în anul 1907, dispăruse de mult. (Nikolái a fost primit doar la cererea anume a Stareţului Varsanúfie; despre aceasta, chiar Stareţul i-a spus odată fratelui Nikolái: „De n'aş fi fost eu egumen, nu v'ar fi primit la Schit"). Părintele arhimandrit îl preţuia în chip deosebit pe tânărul şi iscusitul său ajutor. La moartea Părintelui Xenofónt, relaţiile oficiale dintre ei se preschimbaseră într'o legătură caldă şi puternică.

Şi aşa a trecut vremea. A venit şi mult-copleşitorul an 1914. În luna Iulie, în întreaga ţară s'a răspândit până în cele mai îndepărtate şi retrase colţuri vestea înfricoşătoare: „Va fi război!" A ajuns până şi la Sihăstria Optina. Războiul cu Germania şi aliaţii acesteia a adus multe schimbări în viaţa liniştită şi ritmică a mănăstirii. Mulţi dintre tinerii fraţi au plecat pe front. O dată cu aceştia a plecat la război şi fratele Iván Beliaev. Când adormitul Stareţ Varsanúfie a fost mutat la Mănăstirea Golutvin, fratele Iván a plecat împreună cu el şi a stat împreună cu dânsul până la moartea acestuia, îndeplinind ascultarea de secretar per-

sonal. Când Stareţul a murit, Iván s'a întors, împreună cu fraţii Grigórii şi Chiríl, la Schitul Sihăstriei Optina, primind vechea sa ascultare de paracliser. Din pricina miopiei, era scutit de serviciul militar şi nu a fost înrolat. Arzând însă de dorinţa faptelor vitejeşti, a plecat voluntar pe front, ca sanitar. Arhimandritul suferind i-a dat voie sa plece.[21] În aceste împrejurări, în viaţa lui Iván a avut loc un eveniment care i-a hotărât soarta viitoare. În trenul sanitar care mergea pe front, a făcut cunoştinţa cu o soră de caritate care, cu voia lui Dumnezeu, l-a fermecat într'atât, încât a uitat de toate…Sfârşitul acestei poveşti este destul de trist si dureros. Iván s'a întors de pe front împreună cu fata iubită la Móscova, unde s'au căsătorit… Unde mai era flacăra sufletească pentru Dumnezeu? Unde mai era năzuinţa fragedă şi sinceră pentru viaţa călugărească, pentru viaţa în Dumnezeu?… „Că duh a trecut într'însul şi nu va fi, şi nu se va mai cunoaşte locul său." /Ps. 102:16/

Primind de la Móscova vestea căsătoriei fratelui său, Părintele Nikolái a rămas uimit de fapta lui atât de neaşteptată şi de amară. Venind la Schit, şi-a împărtăşit durerea cu Părintele Theodósie. Acesta, ascultându-l pe Părintele Nikolái, i-a spus că nu-l cunoaşte pe fratele Iván Beliaev. Desigur, îl ştia foarte bine şi nu avea cum să-l uite atât de repede. Părintele Nikolái a încercat să-i amintească de câteva ori că este vorba de fratele său bun, care fusese monah la Schit cu ascultarea de paracliser şi că, nu de mult timp, plecase pe front. Părintele Theodósie a ascultat, a ascultat şi apoi, plin de înţeles, a spus din nou: „Nu, nu-l cunosc…" Atunci a înţeles Părintele Nikolái. Pentru Părintele Theodósie, un monah îmbunătăţit duhovniceşte, „monahul Iván" nu mai exista.

---

21 *„Când a început războiul din 1914, s'a primit ordin de sus să se pună la dispoziţia Crucii Roşii pentru front câte un ieromonah şi un frate din fiecare mânăstire. Părintele Arhimandrit l-a desemnat pe Părintele Gavril şi pe mine. Pentru ce ne-a ales pe noi doi, nu ştiu. Atunci am mers împreună la Moscova, la Vlădica Trifon, şi am primit de la el binecuvântare pentru drum." (Din scrisoarea lui Ivan Beliaev adresată lui L. E. şi V. E. Mejkov pe 3/16 Octombrie 1958) /n.ed.rus./*

Pasul făcut de fratele său a fost pentru Părintele Nikolái atât de dureros, încât această amintire i-a umbrit sufletul curat şi luminos până la sfârşitul vieţii. Îl mustra conştiinţa că poate nu depusese îndeajunsă stăruinţă pentru a-şi întări fratele în mergerea pe drumul ales.

Pe data de 30 August al aceluiaşi an 1914, după o grea suferinţă (cancer la ficat), s'a stins din viaţă Arhimandritul Xenofónt, la vârsta de 67 de ani. A fost înmormântat în catedrala cu hramul icoanei Maicii Domnului de Kazán. După moartea lui, în gazeta „Cârmaciul" a apărut un articol-necrolog cu fotografie, scris de Iván Beliaev.

După moartea Arhimandritului Xenofónt, în calitatea de întâi-stătător al Sihăstriei Optina a fost ales şi încuviinţat Ieromonahul Isaác. Prin viaţa sa exemplară, de adevărat monah, a fost pe deplin vrednic de ocuparea unui post atât de înalt. Era un om mare la statură, cu o înfăţişare plăcută şi impunătoare, simplu ca un copil şi, în acelaşi timp, înzestrat cu înţelepciune duhovnicească. Simplitatea sa mergea uneori până la curiozitate. Părintele Nikolái, amintindu-şi totdeauna cu căldură de problemele rezolvate împreună cu Arhimandritul Isaác, le-a povestit odată, zâmbind, fiilor săi duhovniceşti că la o sinaxă când trebuia hotărât ce sumă de bani să se aloce celor ce au suferit din pricina războiului, părintele arhimandrit, adresându-se fraţilor mai în vârstă, dând din mâini, a spus nedumerit: „Puţin este prea puţin, iar mult este prea mult…" Părintele Nikolái îl respecta şi îl preţuia, iar în împrejurările anevoioase din viaţă i-a cerut mereu sfatul.

În anul 1915, pe data de 24 Mai, de pomenirea Cuviosului Simeón din Muntele Minunat, Părintele Nikolái a fost tuns în mantie şi a primit un nou nume – Nícon, în cinstea Sfântului Mucenic Nícon, prăznuit de Biserică pe data de 18 Septembrie. Părintele Nícon împlinise 27 de ani.

După mai puţin de un an, la 16 Aprilie 1916, Părintele Nícon a fost hirotonit în treapta de ierodiacon. Toţi fraţii şi închinătorii au observat că Părintele Nícon slujea foarte frumos încă din primele zile. El rostea

ecteniilor cu linişte, cumpătare şi în acelaşi timp cu însufleţire, stând cu evlavie şi cu frica lui Dumnezeu înaintea dumnezeiescului prestol, împreună cu ieromonahul slujitor.

Când, a fost întrebat mai apoi cum de slujea atât de frumos chiar de la început, presupunându-se că s'a pregătit de mai dinainte pentru hirotonie, Părintele Nícon a răspuns:

– Nu. Până la hirotonia întru ierodiacon nu am citit niciodată Liturghierul, deoarece nu ştiam dacă sânt vrednic sau nu să fiu slujitorul lui Dumnezeu. Am început să îl citesc abia când m'au hirotonit ierodiacon. Fraţii m'au învăţat să slujesc. Am ascultat tot ce mi s'a spus şi chiar am cerut să mi se arate lipsurile şi neajunsurile în slujire. Ascultând sfaturile, am cugetat la ele şi le-am primit pe cele care mi se potriveau. Odată la noi, la Optina, a slujit un protodiacon de la Kalúga. L-am rugat să-mi arate cum să slujesc. El m'a întrebat: „Aţi citit «Tipicul de învăţătură»?" I-am răspuns: „Da, l-am citit." „Atunci nu mai aveţi nimic de întrebat," mi-a răspuns el. Am rămas foarte mulţumit de răspunsul protodiaconului, şi apoi, citind această carte cu atenţie, am înţeles de ce mi-a răspuns aşa şi i-am rămas recunoscător. Din această carte am aflat că la săvârşirea slujbelor dumnezeieşti nu ajunge doar să rosteşti cuvintele frumos şi cu glas tare, ci trebuie să slujeşti cu evlavie…

Războiul se prelungea. La sfârşitul anului 1916, se simţea o lipsă acută în toate cele necesare vieţii. Preţurile se scumpiseră la toate produsele. Sihăstria Optina era supusă la tot felul de lipsuri şi greutăţi, împreună cu întreaga ţară. Se ducea lipsă de mână de lucru. A trebuit să fie folosiţi muncitori plătiţi. Bugetul mănăstirii s'a micşorat.

Cu toate acestea, Sihăstria Optina răspundea cu bucurie la toate apelurile şi cererile de ajutor din partea celor ce suferiseră din pricina războiului şi nu se zgârcea să facă danii către diferite societăţi de

binefacere, reducându-şi la minim trebuinţele. În faţa marelui val de refugiaţi din Polonia şi Bielorusia, s'a dispus ca mănăstirea să le ofere locuri de cazare. Această hotărâre a autorităţilor l-a neliniştit puternic pe părintele arhimandrit şi pe fraţii mai în vârstă. Unde să adăposteşti cincizeci de refugiaţi? S'a hotărât să li se dea un arhondaric. Printre refugiaţii stabiliţi aici s'au ivit cazuri de îmbolnăviri epidemice (febră tifoidă şi tifos exantematic). Mănăstirea a fost nevoită să mai elibereze pentru aceştia şi una din clădirile bolniţei. Spre sfârşitul războiului, încă un arhondaric a fost transformat în aşezământ pentru copii orfani. Lumea, cu deşertăciunile ei, a cotropit mănăstirea. Însă locuitorii ei erau parte a ţării, parte a poporului pătimitor, şi toţi împreună trăiau greutatea şi durerea urmărilor războiului, înţelegând că „de pătimeşte un mădular, pătimesc toate mădularile dimpreună." /I Cor. 12:26/ Viaţa călugărilor nu s'a schimbat în esenţa ei. Ca şi mai înainte, se săvârşeau dumnezeieştile slujbe în bisericile mănăstirii şi ale Schitului, iar fraţii trudeau cu toţii la ascultările lor, lucrându-şi mântuirea.

A venit şi anul îngrozitor şi fatal 1917. A izbucnit Revoluţia. Tot ce aparţinea trecutului s'a prăbuşit. În ţara vlăguită de război, puterea a fost luată de partidul bolşevicilor athei, care îmbrăţişaseră concepţia materialistă despre lume. În aşteptarea unor schimbări inevitabile şi iminente, monahii de la Optina au continuat să trăiască în linişte şi cucernicie. Ajungeau, deja, şi la ei, veşti despre închiderea unor biserici şi mănăstiri, împreună cu confiscarea bunurilor. Vechiul şi multisecularul edificiu al statului Rus se dărâmase. Construirea noului edificiu nu începuse încă. A început „nimicirea," cu urmarea inevitabilă a tuturor distrugerilor – haosul sfărâmăturilor. Ţara trecea prin greutăţi de neînchipuit. Războiul cu intervenţioniştii, ce cuprinsese ţara ca într'un cleşte, consuma toate mijloacele sărăcăcioase ale ţării, epuizate din anii anteriori. Foametea, lipsa acută a celor necesare vieţii, represiunile, epidemiile de tifos şi alte boli chinuiau ţara. Chiar din primii ani de după Revoluţie, marea parte a mănăstirilor au

fost închise – în primul rând mănăstirile care aveau salarizare de la stat. Din pricină că fraţii nu aveau mijloace de existenţă, ei se împrăştiau prin toată ţara, lăsându-şi mănăstirile în voia lui Dumnezeu.
Sihăstria Optina, ca şi alte mănăstiri cu viaţă de obşte, a răbdat cu stoicism toate greutăţile, toate îngrădirile şi asupririle. Mănăstirea nu a fost supusă dintr'o dată distrugerii. I s'au confiscat treptat bunurile: la început morile, iar apoi fabrica de cărămidă şi de cherestea, ce aduceau mănăstirii un venit însemnat. Mai apoi i s'au confiscat şi pădurea, ochiurile de apă, luncile, grădinile, livezile şi vitele. Aceeaşi soartă au avut-o stupina şi, o dată cu aceasta, Schitul – ale cărui chilii au fost transformate în „case de odihnă." Starea mănăstirii ajunsese critică, fiind lipsită de principalele mijloace de existenţă. Dar monahii de la Optina nu s'au dat bătuţi. Cei capabili de muncă au organizat un artel agricol,[22] bineînţeles, cu permisiunea autorităţilor civile. Artelurile desemnate – o parte din grădini, livezi, lunci şi vite – asigurau în parte nevoile materiale ale monahilor. Ca şi mai înainte, în bisericile mănăstirii se săvârşeau dumnezeieştile slujbe, iar fraţii se osteneau pe mai departe, cu nădejde în mila şi bunătatea lui Dumnezeu, încredinţând mănăstirea şi pe ei înşişi în mâna Lui.
Pe data de 3 Noiembrie 1917, de ziua Sfântului Marelui Mucenic Gheorghe, Părintele Nícon a fost hirotonit ieromonah.
O dată cu venirea maturităţii (avea 29 de ani), sănătatea Părintelui Nícon s'a îmbunătăţit. Din boala îndurată în ultimii ani de viaţă la Schit se pare că nu mai rămăsese nici o urmă. Îl neliniştea doar faptul că avea un picior bolnav. Ca şi mai înainte, cu greu stătea în picioare la îndelungatele slujbe din mănăstire. Deseori şedea jos. Această boală a răbdat-o în linişte şi seninătate, fără să se plângă vreodată cuiva. Ca şi mai înainte, lucra ca secretar la cancelarie, dar nu pentru mănăstire,

22 *Artel – formă a cooperaţiei socialiste de producţie în fosta U.R.S.S. (mai ales în agricultură), bazată pe socializarea principalelor mijloace de producţie. /n.red./*

ci pentru „Artelul agricol «Sihăstria Optina».” În aceste vremuri grele şi primejdioase, capacităţile administrativ-gospodăreşti ale Părintelui Nícon s'au manifestat în deplinătatea lor. Tânăr, plin de energie şi cu puteri nemăcinate, a muncit cu râvnă, având ca ţel suprem al ostenelilor sale proslăvirea numelui lui Dumnezeu pe pământ. Acest sfânt şi înalt ţel îi şoptea să păzească mănăstirea, până la ultima posibilitate. „Voi muri, dar nu voi pleca!” – nota el în jurnalul tinereţilor sale.

Părintele Nícon n'a dorit şi nici n'a căutat vreodată funcţii de conducere. Dorinţa lui tainică era o viaţă liniştită, o viaţă de ascet, departe de lume. Dar Domnul a voit să-l poarte pe nevoitorul Său pe altă cale. De drept, el făcea ascultare la cancelarie, însă de fapt, nu fără voia lui Dumnezeu, avea cuvântul hotărâtor în feluritele probleme ale mănăstirii, iar mai apoi în artelul agricol.

„Făclie picioarelor mele [este] legea Ta, şi lumină cărărilor mele.” /Ps. 118:105/ Acest stih al psaltirii l-a însoţit pe Părintele Nícon în toate lucrările sale. Legea sfântă a lui Dumnezeu era desluşit întipărită în inima lui. Şi-a construit raţionamentele urmând doar această lege şi s'a lăsat condus doar de acestea, fără să ia în calcul raţionamentele tulburi ale altora.

Tăria şi stăruinţa sa, arătate în multe rânduri, erau întemeiate pe dreptatea legilor dumnezeieşti, nu pe născocirile nestatornice ale oamenilor, şi de aceea au stârnit nemulţumire între fraţi. Gruparea celor nemulţumiţi de Părintele Nícon o alcătuiau îndeobşte acei monahi care în trecut se manifestau ostil faţă de adormitul Stareţ Varsanúfie. Atitudinea lor critică şi neîncrezătoare s'a răsfrânt, din inerţie, asupra ucenicului iubit al Stareţului, asupra Părintelui Nícon; fermitatea arătată de acesta faţă de ei şi atitudinea binevoitoare faţă de dânsul a părintelui arhimandrit au ascuţit şi mai mult relaţiile ce se încordaseră. Gruparea acestor monahi nu era prea mare, dar aproape toţi aveau însemnătate şi un cuvânt de spus în problemele de conducere ale mănăstirii. Unii dintre ei erau nedumeriţi de faptul că cele mai corecte

hotărâri într'o problemă sau alta nu le aparţineau lor, monahilor mai în vârstă şi mai experimentaţi, ci unui tânăr ce nici nu împlinise treizeci de ani, Părintele Nícon. Se potrivesc aici pe deplin cuvintele înţelepte ale unui sfânt părinte: „L-au urât pentru virtuţile pe care ei nu le aveau şi pe care nu le puteau urma…"

Părintele Nícon îşi amintea adesea cuvintele proroceşti ale iubitului său Stareţ: „Veţi vedea zile cumplite… Amintiţi-vă cuvântul meu… Va veni o vreme când veţi vărsa multe lacrimi, sânge şi sudoare… Şi fiul meu va veni la mormânt, şi-mi va spune: «Scumpul meu Părinte Varsanúfie! Ajută-mă, roagă-te pentru mine, îmi este foarte greu!»…"

„Dumnezeu vede în inimă." /I Împ. 16:7/ Inima lui era curată şi liberă de orice viclenie. Şi gândurile lui erau bune, iar Domnul preţuieşte şi gândurile. De aceea, nu o dată le-a spus fiilor săi duhovniceşti că „…trebuie să trăim astfel încât toată viaţa să fie înconjurată şi apărată de legile lui Dumnezeu ca o pavăză; nu numai orice lucru întreprins, ci şi fiecare cuvânt trebuie să-l încercăm pentru a fi în înţelegere cu legea lui Dumnezeu."

Iată ce-i scria unui fiu duhovnicesc, amintindu-şi cele trăite de dânsul: „Toate acestea aparţin trecutului. Dar nici trecutul, nici prezentul, nici viitorul nu mă vor sili să-mi schimb hotărârile, deoarece ele se întemeiază pe cuvântul lui Dumnezeu, pe legile Evangheliei şi pe principiile Bisericii. Eu sânt monah, iar monahul este cel ce împlineşte legile lui Dumnezeu. Nici constrângerile, nici ameninţările, nici chiar moartea nu trebuie să-l silească pe monah a dispreţui legea lui Dumnezeu. Cuvintele Psalmistului îmi zdrobesc cu smerenie inima cea păcătoasă: „Al tău sânt eu, mântuieşte-mă, că îndreptările tale am căutat." /Ps. 118:94/ Aceste cuvinte i le spun Domnului atunci când oamenii sau gândurile mă ameninţă în împlinirea îndatoririlor mele de slujitor al lui Dumnezeu. Facă-se voia Ta, Doamne!…"

CAPITOLUL X

Şi lumea a urît pre ei, căci nu sânt ei din lume.

/Io. 17:14/

Şi toţi cari voiesc cu bună-cinstire a vieţui întru Hristos Iisus prigoni-se-vor.

/II Tim. 3:12/

Încă de la începutul Revoluţiei, Biserica Ortodoxă a avut de pătimit mari prigoane şi silnicii. Bisericile şi mănăstirile erau închise unele după altele. În mănăstiri şi biserici se amenajau case de odihnă, sanatorii, cluburi, cinematografe, biblioteci sau, pur şi simplu, erau transformate în magazii. În anii nimicirii, bisericile rămase deschise duceau o lipsă acută de cele necesare săvârşirii slujbelor dumnezeieşti. Nu se găsea făină de grâu pentru prescuri, vin roşu pentru săvârşirea Liturghiei (au fost cazuri când vinul a fost înlocuit cu suc de vişine). Nu se găseau nici tămâie, lumânări şi untdelemn.

Mulţi, foarte mulţi oameni, chiar dintre cei în vârstă, nemaivorbind de tineret, au părăsit Biserica. O parte a tineretului cu aplecări revoluţionare organizau aşa-numitele organizaţii de „luptători pentru atheism." Aceştia aveau drept scop distrugerea în cel mai scurt timp a credinţei Creştine. Pentru aceasta, în timpul marilor praznice organizau pe străzi procesiuni profanatoare, îmbrăcaţi în veşminte furate din bisericile închise şi, în general, se dedau la tot felul de samavolnicii şi ocări la adresa preoţimii.

Mai mult, în urma ordinelor guvernului, au fost luate din biserici toate lucrurile de preţ. Comisii speciale confiscau vase de aur şi de argint, odoare bisericeşti, cruci ş.a.

Biserica batjocorită trăia vremuri cumplite. Avalanşa de năpaste abătute asupra ei a măturat din cale tot ce era sfânt. Episcopi, preoţi, monahi şi toţi cei apropiaţi cu duhul de Biserică au avut de îndurat o cruntă prigoană. Acuzaţi de „contrarevoluţie," ei erau arestaţi şi

supuşi la tot felul de insulte, erau maltrataţi, erau închişi, împuşcaţi, erau surghiuniţi în locuri îndepărtate, de regulă în Nordul Îndepărtat sau în Siberia, erau siliţi să îndeplinească munci mai presus de puterile lor, în condiţii animalice, cu raţii de hrană minime. Un mare număr de mărturisitori ai credinţei şi-au încheiat pătimitoarea viaţă în locuri neştiute de nimeni. Erau vremuri înfricoşătoare. Ne vin acum în minte cuvintele proroceşti ale Stareţului Varsanúfie, rostite cu mult timp înainte de Revoluţie ucenicului său, Părintele Nícon: „Mănăstirile vor fi prigonite şi împilate. Va veni o vreme când pentru Optina va fi foarte greu… Adevăraţii Creştini se vor adăposti pe lângă mici bisericuţe… Veţi fi martori ai acelor vremuri, când Creştinii vor fi iarăşi chinuiţi, şi chinurile lor se vor asemăna cu cele ale primilor Creştini… Noi, de bine, de rău, vom pleca… dar voi veţi fi părtaşi şi contemporani ai acestor grozăvii… Să vă amintiţi cuvântul meu când veţi vedea ziua cea rea…" Aceste cuvinte sunau înfricoşător şi tainic în gura Stareţului – şi, iată, s'au împlinit…
Pe data de 17 Septembrie 1919, de ziua onomastică a mamei sale, Véra Lavréntievna, Părintele Nícon, întorcându-se de la Sfânta Liturghie la chilia sa, a fost arestat pe neaşteptate şi, fără a i se comunica nimic, a fost trimis la închisoarea din Kozélsk. Pregătindu-se de posibila moarte, i-a scris mamei, din închisoare, o misivă emoţionantă, în care spunea, printre altele, că a fost arestat „doar pentru că este călugăr" şi că „s'a zbătut pentru mănăstire." După un oarecare răstimp, Părintele Nícon a fost eliberat şi a continuat să muncească în mănăstirea sa, întru slava lui Dumnezeu.
Pe data de 9 Martie 1920, a trecut la Domnul ultimul înainte-stătător al Schitului Sihăstriei Optina, Schiegumenul Theodósie. Rămăşiţele sale pământeşti au fost îngropate lângă peretele de miazăzi al altarului drept din catedrala „Intrarea în Biserică a Născătoarei-de-Dumnezeu." Deasupra mormântului a fost aşezată o cruce modestă de lemn, cu o

inscripţie sumară. Pe data de 30 Iulie 1922, după o boală de peste un an, a trecut la Domnul Stareţul Ieroschimonah Anatólie, numit „cel Mic." Poporul îl numea aşa pentru că era mic de statură, spre deosebire de înaintaşul său, adormitul Stareţ Anatólie Zerţalov. Dis de dimineaţă, ucenicul său de chilie, Părintele Eustignie, văzând ca stareţul a slăbit cu totul, a fugit în grabă la iconom, Părintele Panteleimon, fost felcer principal. Când s'au întors şi au intrat în chilie, Stareţul stătea în genunchi, cu capul sprijinit de pat, mort. Stareţul Anatólie a fost înmormântat în acelaşi paraclis cu Stareţii Amvrósie şi Iósif, făcându-se câteva mici schimbări. Şi pe mormântul lui s'a aşezat o piatră de epitaf, însă nu mai era din marmoră, ci din lemn, înscris cu vopsea albă. Inscripţia de pe mormânt glăsuia: „Întru aceasta vor cunoaşte toţi că ai mei ucenici sânteţi, de veţi avea dragoste întru voi." /Io. 13:35/ şi „Cela ce petrece întru dragoste, întru Dumnezeu petrece, şi Dumnezeu întru el." /I Io. 4:16/

Adormitul Stareţ era ieromonah al Schitului şi se bucura de o mare popularitate. Era chemat neîncetat de mulţimi de vizitatori şi vizitatoare, care doreau să vorbească cu el. Când, în anul 1908, a murit duhovnicul fraţilor din mănăstire, Ieroschimonahul Sávva, şi chilia lui de lângă biserica Icoanei Maicii Domnului din Vladímir a rămas liberă, Părintele Anatólie s'a mutat acolo. Nu cu mult timp înainte de moarte, datorită faptului că autorităţile bolşevice au deschis în Mănăstirea Optina un muzeu, el s'a mutat din nou în aşa-numita „clădire a lui Patapov," o căsuţă nu prea mare, în apropierea turnului din partea de sud-est. Era un Stareţ minunat, admirat şi iubit profund de către toţi. Era plin de o dragoste caldă şi neobişnuită faţă de toţi oamenii, fără nici o excepţie.

Fiii duhovniceşti ai Stareţului Anatólie, rămaşi orfani în urma trecerii sale la cele veşnice, au trecut sub oblăduirea ultimului Stareţ de la Optina, Părintele Nectárie. Toţi fraţii rămaşi în mănăstire, majoritatea

surorilor de la Mănăstirea Şamordíno[23], ce şi-a trăit ultimele zile ca „artel agricol," precum şi mulţi alţi credincioşi, localnici sau veniţi de pe alte meleaguri, l-au avut pe acesta ca părinte duhovnicesc şi stareţ. Neputincios şi istovit din pricina greutăţilor îndurate, Stareţul îi primea pe toţi cei ce veneau la dânsul. Cu toate că Schitul nu mai exista, Stareţul continua să primească poporul în „bordeiul" său, aflat în dreapta sfintelor porţi ale mănăstirii.

În Postul Mare din anul 1923, Stareţul Nectárie a fost arestat. Era slab şi bolnav. Cu toate acestea, a fost urcat într'o sanie ţărănească şi dus la Kozélsk. L-a însoţit unul dintre fraţi, iar fiii săi duhovniceşti care mai erau încă în mănăstire l-au condus până la hotarele mănăstirii, acolo unde se încheie aleea bătrânelor sălcii. Stareţul a fost transferat în scurtă vreme de la închisoare la spitalul din Kozélsk şi aşezat într'o încăpere aparte. La uşile noii sale locuinţe veghea o sentinelă cu arma în mână… Stareţul fusese arestat din pricina unor bănuieli şi mai ales pentru că la el veneau mulţimi de oameni.

Pe la jumătatea primăverii, Stareţul Nectárie a fost externat din spital şi i s'a îngăduit să locuiască la Kozélsk, după ce îi fuseseră luate iscălitura şi acordul de a nu părăsi raionul Kozélsk şi i se interzisese să mai primească credincioşi. Stareţul a fost adăpostit de o familie evlavioasă, dar nu a locuit prea mult aici. El a plecat de aici pe neaşteptate şi fără să-şi ia rămas bun de la nimeni, împreună cu ucenicul său de chilie, şi s'a adăpostit la un fiu duhovnicesc, într'un cătun. Nimeni nu şi-a putut explica motivul plecării sale precipitate. Se poate presupune că, ştiindu-se sub supraveghere şi nedându-i-se voie să primească pe nimeni, nici n'ar fi putut proceda altfel, deoarece mulţi oameni, fără să ţină cont de nimic, nici măcar de situaţia existentă, iar alţii din simplă neştiinţă continuau să-l viziteze pe Stareţ la Kozélsk. Amintindu-şi cuvintele

23 Mănăstire întemeiată de Stareţul Amvrosie. Se află la aproximativ zece kilometri distanţă de Optina. /n.tr./

Evangheliei: „Pre cela ce vine către mine nu-l voiu scoate afară," /Io. 6:37/ el nu-i putea refuza pe cei veniţi, dar, în acelaşi timp, era legat de acel ordin să nu primească pe nimeni. După cum s'a aflat mai târziu, un motiv mult mai veridic a fost ordinul autorităţilor de a părăsi hotarele guberniei Kalúga. Stareţul nu a petrecut prea mult în acel cătun, la fiul său duhovnicesc, ci s'a strămutat iarăşi în apropiere, în satul Holmişci din gubernia Riánsk. Aici Stareţul, slăbind treptat, a trăit aproape cinci ani. Pe data de 29 Aprilie 1928, a plecat lin din această viaţă tristă şi vremelnică către cea veşnică.

Într'un cimitir sătesc însingurat, sub umbra mestecenilor, a fost îngropat ultimul stareţ, Ieroschimonahul Nectárie. Cu toată distanţa mare şi lipsa căilor de acces, mormântul Stareţului nu a fost dat uitării.[24] În fiecare an, mai ales în lunile de vară, la scumpul lui mormânt vin foştii săi fii duhovniceşti. Pe mormânt se găsesc mereu nişte gropiţe, căci, luând binecuvântare şi cerând sfintele lui rugăciuni, credincioşii iau şi nisip de acolo, completat mereu la loc de o mână grijulie – aşa cum se întâmpla cândva la Optina, la mormintele stareţilor. Este un lucru mişcător şi, în acelaşi timp, instructiv. Fără să vrem, ne vin în minte cuvintele sfinte „Cel drept al meu din credinţă va fi viu." /Avac. 2:4/

❁

În toamna anului 1922, răspunzând mamei sale, neliniştită pentru dânsul în aceste vremuri cumplite, Părintele Nícon a scris o scrisoare, care, după cum el însuşi s'a exprimat în final, s'a revărsat din inimă. La începutul misivei, îşi descrie pe scurt viaţa, spune că se osteneşte întrucâtva ca secretar, dar este foarte ocupat cu felurite alte probleme legate de mănăstire sau, mai bine zis, de ceea ce a mai rămas din

24 Pe data de 3/6 Iulie 1989, moaştele Stareţului Nectárie au fost descoperite şi aduse la Optina. Înainte-stătător al mănăstirii, cel dintâi după redeschiderea acesteia, a fost Arhimandritul Evlóghie Smirov, acum Episcop al Suzdalului şi Vladimirului. /n.a./

mănăstire; slujeşte la prestolul Domnului; cântă la strană. Căutând să-şi liniştească mama, îi scrie că nu a încercat încă dureri care să-l privească personal şi care să-i pricinuiască supărări inimii. Dacă au fost dureri, ele i-au privit pe cei apropiaţi lui. „Caut să nu închid ochii la cele ce se petrec şi la cele viitoare," scrie el mai departe, „şi mă străduiesc să fiu pregătit pentru toate, pentru a putea rosti cuvintele psalmistului: «Gătitu-m'am, şi nu m'am turburat». /Ps. 118:60/ Căile Domnului sânt necunoscute pentru noi. Nu le putem înţelege. De aceea, cu toată smerenia, mă las în voia lui Dumnezeu. Cred, cu tărie, că toate se află în mâinile lui Dumnezeu… Aştept viaţa veacului ce va să fie…"

În vremea când scria aceste rânduri, la Optina rămăseseră puţini monahi. Până la închiderea definitivă, mulţi dintre ei au părăsit mănăstirea. Lipseau îndeosebi fraţii şi monahii tineri, pe care, probabil, îi nemulţumea munca în „artelul agricol," deoarece trebuia să muncească mult şi cerinţele erau foarte aspre. Cei care lucrau în artel nu aveau totdeauna posibilitatea să participe la dumnezeieştile slujbe; aveau foarte puţin timp şi pentru rugăciunea la chilie. Dintre cei tineri a rămas, până la urmă, doar fratele Ilíe Jirnov (mai apoi Ieromonahul Ioán; a murit în surghiun); el ţinea cârja Episcopului Mihéia la ultimele lui slujbe. Monahii rămaşi, în marea lor parte bătrâni, erau ferm hotărâţi să nu plece din mănăstire până ce nu vor fi izgoniţi. Toţi trăiau sub stăpânirea fricii. În fiecare zi şi în fiecare clipă se aşteptau la toate: surghiun, arest, închisoare, pribegie, moarte…

Frământările ivite la începutul anilor 1920 printre unii reprezentanţi ai Bisericii Ruse, ce au dus la schismă şi dezbinare, au agravat durerile călugărilor de la Optina, următori neabătuţi ai Ortodoxiei şi ai dreptarelor Sfinţilor Părinţi.

Înnoitorii, ce îşi ziceau „Biserica vie," conduşi mai ales de clerul de mir, au constat la început într'o minoritate de Creştini cu o credinţă nu prea trainică. Aceştia erau atraşi mai ales de noutate. Întemeietorii

schismei căutau să înnoiască şi să dea „un suflu nou” Bisericii, cu de la sine putere, încălcând făţiş canoanele Sinoadelor Ecumenice şi Locale, nesocotind hotărârile acestora şi vrând să introducă altele noi. Printre multele schimbări dorite de aceştia se numărau episcopii căsătoriţi, preoţii cu două cununii, slujirea în limba Rusă (chipurile, o limbă înţeleasă mai bine), scurtarea şi slăbirea posturilor. Ei susţineau că hotărârile bisericeşti s'au învechit şi nu mai corespund duhului vremurilor, de aceea nu mai atrag minţile şi inimile Creştinilor. Puterea laică bolşevică îi proteja făţiş pe „înnoitorii” care aduceau dezbinare, tulburare şi neorânduială în Biserica Ortodoxă. „Biserica vie” a avut o istorie de scurtă durată. Năruindu-se treptat, ea şi-a încheiat existenţa pe la începutul anilor 1930, dăinuind nu mai mult de un deceniu – ca o ramură putredă ruptă din copacul sănătos şi care aduce roadă, ea s'a veştejit, s'a uscat şi s'a prefăcut în colb.

În scrisoarea adresată mamei sale, Părintele Nícon aminteşte poveţele adormitului Stareţ Varsanúfie: „Apostolul ne spune: «Ispitiţi pre voi înşivă, de sânteţi întru credinţă». /II Cor. 13:5/ «Lupta cea bună m'am luptat, călătoria am săvârşit, credinţa am păzit; de acum s'a gătit mie cununa dreptăţii». /II Tim. 4:7-8/ Este un mare lucru să păzeşti, să păstrezi credinţa. Atunci puteţi avea nădejdea cea bună în destinul vostru…” Apoi, adaugă: „Şi mi-a poruncit minunatul meu stareţ să mă încerc pe sine, din când în când, dacă petrec în adevărurile credinţei ortodoxe, ca nu cumva să mă abat de la ele din nebăgare de seamă. M'a sfătuit, printre altele, să citesc Catehismul Ortodox al Mitropolitului Filarét şi Mărturisirea de credinţă ortodoxă a Patriarhilor Răsăritului[25].

---

25 Este vorba de „Catehismul ortodox” alcătuit de Mitropolitul Filaret al Kievului şi apărut întâia dată în 1823, cel mai răspândit în Rusia acelor vremuri, şi de „Epistola enciclică, către Ortodocşii cei de pretutindenea, a Bisericii celei Una, Sfântă, Sobornicească şi Apostolească,” a celor patru Patriarhi ai Răsăritului, din anul 1848 – răspuns la Epistola Papei Pius al IX-lea, „Către Răsăriteni.” /n.red./

Acum, când s'au clătinat stâlpii Bisericii Ortodoxe, văd cât de preţioase sânt îndrumările Stareţului! Acum a venit vremea cercetării, de sântem sau nu în credinţă! Credinţa o poate păstra cel ce crede sincer şi fierbinte, care se păzeşte pe sine de orice păcat, după cum spune Evanghelia: «Ci aceasta este judecata, că lumina au venit în lume, şi au iubit oamenii mai mult întunerecul decât lumina; că viclene erau lucrurile lor»." /Io. 3:19/

În anul 1923, „Artelul agricol «Sihăstria Optina»," sub forma căruia s'a menţinut oarecum mănăstirea, a fost închis. Fosta mănăstire a trecut sub conducerea departamentului „Ştiinţa," ca monument istoric, şi a fost denumită „Muzeul «Sihăstria Optina»."Mănăstirea nu avea nimic notabil din punct de vedere istoric şi arhitectural, dar numele ei era strâns legat de cel al unor remarcabili scriitori, care şi acum se bucură de reputaţie mondială. Floarea culturii Ruse, cei mai străluciţi reprezentanţi ai ei, în aceeaşi măsură cu poporul simplu, veneau aici, în această mănăstire liniştită, departe de deşertăciunea lumii, la Stareţii ei. Şi ce îi atrăgea aici, dacă nu căutarea adevărului? Mănăstirea, cu Stareţii ei, lucra binefăcător asupra sufletelor şi minţilor, în chip nevăzut, dar sensibil învăluit în har, luminând cu lumina adevărului dumnezeiesc.

Lév Tolstoi a fost de câteva ori la Optina, mai întâi la Stareţul Amvrósie şi apoi la Stareţul Iósif. Odată, el a venit pe jos de la Iasnaia Poliana şi s'a oprit nu la hotel, cum făcea totdeauna, ci la casa pelerinilor, împreună cu poporul de rând (între altele, Stareţul Amvrósie spunea cândva despre acesta: „Contele este mândru. Aici se află pieirea lui…").

N. V. Gogol a fost de nenumărate ori la Optina, la Stareţul Macárie, corespondа cu dânsul şi mai mult ca sigur că legăturile avute cu el i-au produs în suflet acea cotitură hotărâtoare. La muzeu s'au păstrat ca exponate scrisorile lui originale adresate Stareţului Macárie.

La Optina a fost şi poetul A. K. Tolstoi. Impresionat de vizita făcută, a scris poemul „Ioán Damaschin." Un fragment din acest poem, „Vă

binecuvântăm pe voi, păduri…" este binecunoscut în interpretare vocală. Renumitul scriitor şi publicist I. V. Kireievski a fost un mare binefăcător al mănăstirii, lucrând împreună cu monahii mai ales la editarea de cărţi. El a trăit aici vreme îndelungată, iar când el şi fratele lui au murit, în anul 1856, au fost înmormântaţi lângă altarul catedralei „Intrarea Născătoarei-de-Dumnezeu în Biserică," îndărătul mormintelor Stareţilor Lév şi Macárie.

Deseori venea şi rămânea aici multă vreme scriitorul slavianofil K. N. Leontiev. Mai apoi şi-a construit o casă pe un teren învecinat cu grajdurile de vite şi a trăit aici până la moartea Stareţului Amvrósie. Ulterior, în această casă, până la lichidarea mănăstirii, a trăit împreună cu familia pictorul şi graficianul L. A. Bruni, fiul duhovnicesc al Stareţului Nectárie. A fost la Sihăstria Optina şi scriitorul F. M. Dostoievski. Învăluit de duhul Optinei, marele scriitor şi psiholog a scris vestitul său roman „Fraţii Karamazov." Cel ce ştie Optina recunoaşte cu uşurinţă în această carte oraşul, mănăstirea şi schitul. Stareţul Amvrósie a fost pentru scriitor prototipul chipului Stareţului Zosima, însă trăsăturile caracteristice ale Stareţului Amvrósie i-au scăpat scriitorului, şi nu le-a putut reda. În muzeu s'a păstrat fotografia unui monah numit Filarét, fost felcer al mănăstirii, cu o faţă tânără, frumoasă şi insuflată. Dostoievski, văzându-l pe acest tânăr frate şi încântat fiind de înfăţişarea lui fermecătoare, a dat naştere chipului lui Aliósa Karamazov, unul dintre cei mai simpatici eroi ai romanului.

În jurisdicţia muzeului au intrat bisericile, cimitirul, trapeza şi toate celelalte clădiri ale mănăstirii, precum şi Schitul – în care nu au reuşit, totuşi, să amenajeze o „casă de odihnă." Cele şaptezeci de hectare ale frumoasei păduri seculare au trecut, de asemenea, sub jurisdicţia muzeului şi au fost declarate rezervaţie naturală de stat. Această pădure, după părerea specialiştilor, era unică în zona centrală a Rusiei, păstrând vestigii ale faunei din perioada glaciară.

Clădirile mănăstirii în care locuiau mai înainte fraţii au fost ocupate de o casă de copii, de birourile gospodăriei colective, ale fabricii de cherestea şi ale muzeului. În perioada de vară, muzeul închiria vilegiaturiştilor marea parte a camerelor. În fosta trapeză a fost amenajată o secţie de muzeu în care erau expuse ţesături (exponatele erau îndeobşte odăjdii luate din veşmântăria mănăstirii şi covoare de la Sihăstria Şamordíno) şi o secţie de floră şi faună, destul de săracă. La Schit, chilia Stareţului Amvrósie a fost renovată în forma iniţială atât în interior, cât şi în exterior, potrivit îndrumărilor fostului ucenic de chilie al Stareţului Nectárie, Părintele Sebastian.

La muzeu au rămas vreo zece sau cincisprezece monahi, în calitate de muncitori şi paznici. Toţi ceilalţi au primit ordin să părăsească mănăstirea şi să plece încotro vor dori.

Cu mare durere şi-au părăsit călugării de la Optina scumpa lor mănăstire, cu care s'au înrudit în anii îndelungaţi de vieţuire! Marea lor parte s'au mutat la Kozélsk. Unii s'au mutat în satele apropiate: Stenino, Nijnie Prâski. Puţini au plecat acasă… Episcopul Mihéia, Arhimandritul Isaác, Ieromonahul Dosithéi (duhovnicul fraţilor după plecarea Stareţului Nectárie) şi alţi fraţi mai în vârstă s'au stabilit cu locuinţa la Kozélsk. La rugămintea stăruitoare a ţăranilor din Stenino, satul cel mai apropiat de mănăstire, la Optina a rămas deschisă pentru săvârşirea slujbelor biserica Icoanei Maicii Domnului din Kazán. În această biserică li s'a îngăduit călugărilor să slujească. „Rugaţi-vă cât poftiţi, dar nu veţi avea nici un fel de locuinţă aici. Să veniţi de la oraş, de la sat, de unde doriţi." – li s'a comunicat din partea conducerii muzeului. Părintele Nícon, împreună cu alţi câţiva monahi, ca membru al fostului „artel agricol," nu a fost forţat să părăsească mănăstirea până la lichidarea definitivă a artelului şi predarea tuturor bunurilor către muzeu. Arhimandritul Isaác, slujind pentru cea din urmă oară Sfânta Liturghie în sobor, i-a spus Părintelui Nícon:

– Părinte Nícon! Noi plecăm, dar tu vei rămâne. Vor mai veni credincioşi. Îţi dau blagoslovenie să slujeşti în biserică şi să primeşti la spovedanie pe cei veniţi, iar ierodiacon va rămâne cu tine Părintele Serafím.

Părintele Nícon a fost invitat să fie preot de parohie şi la oraş şi la sat, deoarece mulţi îl ştiau drept un bun slujitor. Dar locuitorii satului Stenino, credincioşii permanenţi ai mănăstirii, l-au rugat să nu părăsească Optina. Ştiu că Părintele Nícon îşi dorea să nu părăsească mănăstirea atâta vreme cât mai putea sta acolo. Binecuvântarea părintelui arhimandrit de a sluji în biserica Icoanei Maicii Domnului din Kazán a fost percepută de dânsul ca o arătare a voii lui Dumnezeu, aşa că a refuzat invitaţiile de a sluji la parohie.

Aproape zilnic, împreună cu Ierodiaconul Serafím, Părintele Nícon săvârşea dumnezeieştile slujbe în biserica mănăstirii. În acea perioadă, a vieţuit într'unul din turnurile mănăstirii, la al doilea cat. Alături de el, într'o chilie aparte, vieţuia Părintele Serafím. Fraţii care se mutaseră la Kozélsk şi în satele apropiate veneau adesea la Optina, în biserică, unde slujeau, cântau şi citeau la strană.

După cum s'a amintit mai sus, Părintele Nícon nu a dorit niciodată să ocupe funcţii de conducere. Cu voia lui Dumnezeu, el a fost cel nevoit să părăsească ultimul scumpa şi draga lui mănăstire. Lui i s'au încredinţat biserica şi cheile acesteia. El a fost cel ce a slujit aici până în cea din urmă zi. La Optina, ca şi mai înainte, veneau mulţi credincioşi ce aşteptau mângâiere duhovnicească şi aveau trebuinţă de sfaturi. Părintele Nícon, ca şi cum ar fi primit binecuvântare de sus pentru nevoinţe grele şi mântuitoare, a primit asupră-şi nu numai îndatorirea de duhovnic, ci şi cea de Stareţ.

Era foarte aspru cu sineşi. Până când părintele arhimandrit nu i-a dat blagoslovenie să slujească la Optina şi nu i-a poruncit să primească credincioşi, nu a îndrăznit să dea sfaturi celor ce veneau la dânsul. Doar după ce a primit blagoslovenia părintelui arhimandrit a început

să primească poporul. Iar când dădea sfaturi, temându-se de slava deşartă, totdeauna cita cuvintele Stareţilor de la Optina. Doar mai apoi, înţelepţit de harul lui Dumnezeu, când dădea sfaturi îşi întemeia cuvintele pe cele ale Evangheliei, ale Psalmilor şi ale Sfinţilor Părinţi ai Bisericii.

Una dintre cele mai devotate şi mai sincere fiice duhovniceşti, Monahia Amvrósia de la Şamordíno, amintindu-şi de acele timpuri, povestea ce impresie luminoasă a produs asupra ei Părintele Nícon când l-a văzut pentru întâia oară. „Panihida pentru adormiţii Stareţi o slujea tânărul Părinte Nícon, totdeauna sobru, concentrat. Mă gândeam, privindu-l: «Iată un adevărat călugăr nevoitor!» După slujba Panihidei, credincioşii i se adresau cu diferite probleme. Uneori ajungeau şi până la mine câteva cuvinte. Cineva spunea: «Da, aşa este!» «Aşa niciodată nu poate să fie» – urma răspunsul Părintelui Nícon. «Ce bine este să întâmpini moartea cu rugăciune! Dar pentru aceasta trebuie să te obişnuieşti cât mai eşti sănătos». «Cum să înduri durerile?» «Să te laşi în voia lui Dumnezeu». Cuvintele Părintelui Nícon îmi produceau o impresie puternică. Şi mi-am amintit o povestire pe care o citisem cândva, despre un căpitan care, atunci când corabia lui s'a scufundat, a stat la cârmă şi s'a rugat până când toţi marinarii s'au salvat cu bărcile şi alte lucruri. Deodată, el a văzut cerurile deschizându-se şi pe Hristos Mântuitorul într'o lumină negrăită… Mi-a venit în minte această povestire pe când stăteam în spatele tuturor şi îl priveam pe Părintele Nícon…"

Cu puţin înainte de a se închide Optina, s'a închis şi „artelul agricol" de la mănăstirea de maici Şamordíno. O parte din călugăriţe s'au împrăştiat, iar altele s'au mutat la Kozélsk. Monahia Amvrósia, împreună cu trei surori, s'a stabilit cu locuinţa la Kozélsk. Era o călugăriţă cu o înaltă viaţă duhovnicească, vădit luminată de lumina adevărurilor lui Hristos şi primitoare profundă a sfintelor învăţături ale Evangheliei. După cum tot ceea ce reflectă lumea ne atrage privirile, tot aşa şi personalitatea

Monahiei Amvrósia atrăgea cu o putere nevăzută inimile celor ce căutau cu sinceritate mântuirea. Curând după stabilirea ei la Kozélsk, au mai venit încă vreo câteva călugăriţe pentru a locui împreună, care doreau să-şi petreacă viaţa călugărească sub îndrumarea ei. Astfel s'a alcătuit o mică obşte. Câtă vreme a mai vieţuit la Optina, Părintele Nícon venea adesea la Maica Amvrósia, la această obşte organizată de dânsa, şi îi spovedea pe cei ce se pregăteau pentru Sfânta Împărtăşanie, le dădea sfaturi, îi îndruma, îi mângâia…

În acest an, 1923, Părintele Nícon a fost foarte bolnav şi a stat în pat mai bine de o lună, având tot timpul o temperatură ridicată. Avea tromboflebită la un picior. Îl trata doctorul A. V. Kozanski, care fusese medic la fostul spital al mănăstirii. Maica Amvrósia avea şi ea specializarea de doctor. În timpul cât Părintele Nícon a fost bolnav, slujbele la biserică au fost săvârşite de un alt ieromonah, numit de părintele arhimandrit. Maica Amvrósia nu s'a depărtat de bolnav şi pe perioada suferinţei lui s'a mutat într'o chilie învecinată, din acelaşi turn. L-a îngrijit cu multă atenţie şi grijă, păstrându-i, în acelaşi timp, liniştea. Când i-a scăzut temperatura şi starea lui s'a îmbunătăţit întrucâtva, Părintele Nícon a început să primească din nou credincioşii care veneau la el, cu toate că zăcea la pat.

În luna August 1923 a început să se răspândească zvonul închiderii iminente a ultimei biserici de la Optina. Curând, zvonurile s'au adeverit şi, de praznicul Schimbării la Faţă a Domnului, biserica Icoanei Maicii Domnului din Kazán a fost închisă, iar uşile ei bătute în scânduri.

Părintele Nícon a continuat să vieţuiască la Optina şi să-i primească pe toţi cei ce doreau să vorbească cu el, dar stătea deja în altă chilie, aflată dincolo de magazinul bisericesc, pe scară.

În această perioadă, în afară de monahii care lucrau la muzeu, mai vieţuiau la Sihăstria Optina şi câteva călugăriţe care munceau la fostul ocol de vite al mănăstirii. Şi-au găsit aici adăpost şi câteva maici

de la Şamordíno, lucrând la gospodăria colectivă, la spital, la fabrica de cherestea şi la muzeu. Majoritatea acestor călugăriţe erau fiicele duhovniceşti ale Părintelui Nícon. După ce s'a închis biserica, ele au început să se adune de praznice într'o odaie, de obicei în bucătăria spitalului, în care lucrau şi locuiau două monahii surori, şi unde Părintele Nícon slujea privegherea. Cu aceste prilejuri veneau fiii lui duhovniceşti şi călugăriţele de la Kozélsk. Una din ultimele privegheri săvârşite de Părintele Nícon la Sihăstria Optina a fost cea din data de 15 Iunie 1924, în ajunul pomenirii Cuviosului Tíhon din Kalúga. După slujba privegherii, Părintele Nícon a rostit un cuvânt de învăţătură şi a amintit că vor trebui să părăsească Optina peste câteva zile. Mulţi au început să plângă, iar el le-a spus: „Minunaţii mei!" (Acest cuvânt îl întrebuinţa adesea.) „Doar sânt monah! Am jurat să rabd orice ocară. Iar dacă aceasta se va împlini, atunci se cuvine să mă bucur, nu să mă mâhnesc. S'a spus, doar: «Toată bucuria socotiţi, fraţii mei, când în multe feluri de ispite cădeţi». /Iac. 1:2/ Îmi amintesc că pe când eram încă fratele Nikolái, Părintele Varsanúfie mi-a spus aceste cuvinte, în chip de rugăciune: «Doamne, mântuieşte-l pe acest rob al Tău! Fii lui ajutor! Apară-l când nu va avea nici aşternut, nici adăpost»…"

Călugării de la Optina stabiliţi la Kozélsk au început o nouă viaţă, neobişnuită, dureroasă, plină de greutăţi. Unii dintre ei, care au avut putinţă, au cumpărat câteva căsuţe şi au vieţuit mai mulţi împreună.

Ultimul arhidiacon de la Optina, Părintele Lavréntie Lévcenko (mai apoi ieromonah, mort în exil), a fost unul dintre aceşti fericiţi. Toţi membrii familiei sale – tatăl, mama şi cele trei surori ale sale – au fost monahi. La ei au mai venit încă câţiva fraţi de la Optina, şi cu toţi au avut parte de mai multe înlesniri, în comparaţie cu alţii, în curgerea vieţii călugăreşti. Sursa existenţei lor materiale a fost lucrul meşteşugăresc – un atelier de producere a pâslarilor, amenajat în casa lor. Pâslarii produşi de ei erau vestiţi prin durabilitatea lor,

prin lucrătura lor de înaltă calitate şi se bucurau de o cerere mare. Nu departe de Părintele Lavréntie, pe aceeaşi stradă lăturalnică, pe nume Maloie Zarecie, a închiriat o casă separată părintele arhimandrit. El vieţuia împreună cu doi ucenici de chilie.

Unii dintre monahii în vârstă au vieţuit împreună cu rudele lor călugăriţe, şi ele izgonite din mănăstiri, care îi îngrijeau. Cum şi din ce trăiau ei, ştie doar Domnul.

Cu mare greutate şi-au părăsit fraţii scumpa lor mănăstire. Greu le-a fost să trăiască în oraş, cu toate că nu era unul mare, aici, în deşertăciunea lumească! Greu le-a fost să rămână fără acoperiş şi fără o bucată de pâine, neavând nici un fel de perspective în viitor! Mulţi dintre ei erau vlăguiţi de greutatea jugului noilor condiţii de viaţă şi din pricina necontenitei aşteptări, obositoare şi epuizante pentru suflet şi trup, a viitoarelor necazuri. Singura lor mângâiere era rugăciunea. Şi Domnul, văzând neputinţa robilor Săi, le-a trimis o mare mângâiere, sprijinindu-i şi întărindu-i. Chiar în vremea când la Optina s'a închis cea din urmă biserică, la biserica Sfântului Gheorghe din Kozélsk a rămas liber locul de preot. Şi toate s'au orânduit în chip minunat, încât toate posturile bisericii le-au ocupat călugării de la Optina. Părintele arhimandrit l-a numit întâi-stătător pe fostul magazioner de la veştmântar, Ieromonahul Macárie (care mai apoi, întorcându-se din surghiun, a vieţuit în oraşul Belev, regiunea Túla, unde a şi murit în anul 1939). Arhidiacon era Părintele Lavréntie. Îndatorirea de citeţ o îndeplinea Ieromonahul Savátie. Apoi, o dată cu venirea fostului iconom şi tipicar, Ieromonahul Theodót, s'a format un cor nu prea mare al monahilor trăitori la Kozélsk. Părintele Cleópa era paracliser. El mai era paznic şi clopotar al bisericii. Parohia ajunsese asemenea unei mici mănăstiri. Este adevărat că slujbele se făceau prescurtat, pentru a nu-i obosi pe enoriaşii neobişnuiţi cu slujbele îndelungate, dar se slujea şi se cânta, ca şi mai înainte, după modelul de la Optina. Aici a lucrat şi s'a văzut mila

lui Dumnezeu, Care i-a mângâiat şi i-a ţinut treji. La marile praznice, ieromonahii, iar din când în când şi părintele arhimandrit, săvârşeau slujbele în sobor. Veneau şi din satele apropiate monahii stabiliţi acolo; atunci se cânta la două strane. Locuitorii din Kozélsk erau atraşi de slujbele mănăstireşti, şi biserica era totdeauna plină de credincioşi. Era o biserică minunată, cu două caturi. La catul de jos erau trei altare. Altarul cel mare îl avea ca hram pe Sfântul Vasílie cel Mare, iar cele laterale pe Sfântul Mare Mucenic Gheorghe şi pe Sfânta Muceniţă Parascheva. Iconostasul, sculptat în lemn de culoare închisă, având un stil sobru şi o frumoasă pictură cu chipurile în mărime naturală, fără nici un fel de podoabe, lăsa o impresie plăcută. Biserica de la catul de sus, sfinţită întru cinstea şi slava Schimbării la Faţă a Domnului, era văruită în alb, luminoasă şi dătătoare de bucurie.

În această perioadă, se adunase la Kozélsk un mare număr de călugări şi călugăriţe. Unii veniseră de departe şi se stabiliseră aici atraşi de prezenţa celor de la Optina. Această afluenţă de monahi a atras atenţia conducerii locale. Curând, în ziarul din Kozélsk a apărut un foileton, în care se spunea, printre altele, că „la noi a fost o singură mănăstire, acum sânt două" şi că „seara, de pe fiecare ulicioară şi de la fiecare colţ se iţesc corbi negri…"

În anul 1927 s'a produs o mare tulburare în sânul clerului ortodox, în urma apelului adresat Bisericii Ruse de către locţiitorul scaunului patriarhal, Mitropolitul Sérghie. I-a tulburat pe toţi mai ales cererea de a-i pomeni în biserică, la dumnezeieştile slujbe, „pe toţi cei ce sânt la putere." Clerul de astăzi este obişnuit cu acest lucru, dar atunci s'a stârnit, dacă se poate spune aşa, o adevărată furtună, un vârtej de îndoieli, de sminteală şi tulburare. Dacă Sfânta Biserică ne opreşte să ne rugăm la Liturghie pentru eretici şi îi dă anathemei, deşi ei cred totuşi în Dumnezeu, atunci cum ne putem ruga pentru athei, care au drept ţel nimicirea credinţei în Dumnezeu şi prigonesc Sfânta

Biserică? Această idée a adus tulburare multora, chiar şi unor persoane duhovniceşti din Móscova şi din alte oraşe ale ţării. Au avut loc multe discuţii contradictorii pe această temă. Fraţii mai în vârstă de la Optina, în frunte cu Arhimandritul Isaác, deşi cu inima strânsă, au hotărât să se supună apelului Mitropolitului Sérghie, ca întâi-stătător al Bisericii din pământurile Ruseşti, pentru sfânta ascultare. Doar puţini dintre ei, foarte puţini, s'au desprins de majoritate şi au rămas cu părerea lor. Clerul din Kozélsk a urmat pilda celor de la Optina.

Admiratorii moscoviţi ai Stareţului Nectárie care nu erau de acord cu Mitropolitul Sérghie, fără să ştie ce a sfătuit acesta, au hotărât că stareţul s'a rupt de cei de la Optina în ce priveşte această problemă şi au răspândit pretutindenea părerea lor. S'a dovedit mai apoi că stareţul a avut aceleaşi păreri cu fraţii de la Optina, inclusiv în această problemă discutabilă, totdeauna, până la moarte. Când o fiică duhovnicească l-a întrebat despre acest lucru, el a spus: „Când Evreii erau în robia vaviloniană şi nu se rugau pentru Împăratul Vavilónului deoarece acesta era păgân, o duceau foarte prost, dar când au început să se roage, starea lor s'a îmbunătăţit simţitor…" Iar Părintele Nícon, la o întrebare asemănătoare, a răspuns: „Nu trebuie să-l învinuim pe mitropolit, deoarece el nu a greşit cu nimic în ce priveşte dogmele Bisericii. Se poate ca unora să nu le placă atitudinea lui politică, poziţia lui prudentă, dar aici el nu poartă nici o vină. Nu ştim în ce împrejurări se găsea atunci când a iscălit acest apel."

Toate aceste lucruri au fost regretabile în cel mai înalt grad. Neîncrederea, greaua descumpănire, tulburarea, deruta şi dezbinarea torturau sufletele tuturor credincioşilor adevăraţi, dăruiţi Bisericii Ortodoxe.

CAPITOLUL XI

Pildă te fă credincioşilor cu cuvân-
tul, cu petrecerea, cu dragostea, cu
duhul, cu credinţa, cu curăţia.

/I Tim. 4:12/

Cât sânt de frumoase picioarele
celor ce binevestesc pacea, ale celor
ce binevestesc cele bune.

/Rom. 10:15/

Părintele Nícon s'a mutat în Kozélsk la sfârşitul lunii Iulie 1924. Ştiind că mutarea lui este iminentă, şi-a găsit din timp o locuinţă pe strada Bunavestire. Acolo vieţuia deja Părintele Chiríl Zlenko, acel frate Chiríl împreună cu care, în zilele tinereţilor sale, prin lepădarea de lume, a pus început vieţii la Schit, sub îndrumarea Stareţului Varsanúfie.
Părintele Nícon ocupa jumătate dintr'o casă nu prea mare. Două ferestre ale noii sale chilii dădeau la stradă şi erau mereu acoperite cu perdele albe. În afară de această cameră, mai era încă una, în lături, cu o fereastră ce dădea în grădină. Aici îşi ţinea părintele cărţile. Stăpâna casei era o femeie în vârstă, singură, foarte liniştită şi tăcută. Părintele Nícon era foarte mulţumit de chilia sa. Era destul de caldă, uscată, şi lucrul cel mai de preţ era liniştea. Strada era foarte puţin circulată, încât nimeni şi nimic nu tulburau liniştea paşnică.
Nu cu mult înainte de mutarea Părintelui Nícon în Kozélsk, s'a desfiinţat corul catedralei Adormirii Maicii Domnului din oraş – care, de altfel, era destul de modest. Biserica parohială era săracă şi nu-şi putea plăti cântăreţii în acea perioadă grea. Părintele Nícon a căzut de acord cu propunerea parohului şi a consiliului bisericesc de a cânta la slujbele din Duminici şi sărbători. El a strâns câţiva fraţi care ştiau să cânte şi astfel, sub conducerea sa, s'a format un cor bărbătesc din şase-şapte monahi. Sub conducerea Părintelui Nícon cântau Părintele Gheróntie, fost ucenic al Stareţului Varsanúfie, Grigórie Ermakov (a murit în exil), Părintele Rodión Şeicenko (mai apoi Ieromonahul Rafaíl, care a fost surghiunit de două ori şi a murit la Kozélsk în anul

1957), Părintele Vasílie Belogradski, fost canonarh la Optina, Părintele Acáchie, Ierodiaconul Ignátie şi alţii. Psalţii, în afara Părintelui Nícon şi a Părintelui Vasílie, nu aveau calităţi vocale prea bune. Glasurile lor erau slabe. Dar minunatele cântări de la Optina îndulceau auzul credincioşilor mai mult decât cel mai ales cor.

Cam în aceeaşi perioadă s'a arătat în chip minunat în această biserică icoana Maicii Domnului „Neaşteptata Bucurie." Istoria arătării sale abia dacă s'a mai păstrat în amintirea cuiva. Se ştie doar că arătarea ei a fost neobişnuită, lucru pe care parohul bisericii l-a făcut cunoscut tuturor enoriaşilor, propunând să se cânte acatistul ei într'una din zilele săptămânii, lucru ce s'a făcut până la închiderea bisericii. Minunata cântare de la Optina, „Bucură-te, neaşteptată bucurie dăruită credincioşilor," uitată aproape pretutindeni, răsună pătrunzător şi mişcător în gurile monahilor.

Dacă cititorul îşi mai aminteşte, Părintele Nícon a cinstit această icoană încă din copilărie, şi apoi în adolescenţă. Amintindu-şi cuvintele scumpului său stareţ, Varsanúfie, cum că „nimic nu este întâmplător în viaţa noastră, chiar şi cele care ni se par fleacuri au un înţeles şi o însemnătate profundă," el a primit arătarea în biserică a icoanei Maicii Domnului „Neaşteptata Bucurie" ca pe o minune, ca pe o lucrare a milei lui Dumnezeu. Fusese cândva primit în Schit pe neaşteptate, în ziua praznicului acestei icoane. Cu adevărat, pentru el a fost atunci o bucurie neaşteptată. Iar acum, izgonit fiind din mănăstire, a dobândit în această săracă biserică din Kozélsk o neaşteptată bucurie în chipul Maicii Domnului, care l-a ocrotit şi i-a dăruit o bucurie tainică, duhovnicească. A văzut în aceasta binecuvântarea nevăzută a Maicii Domnului pentru a sluji în biserică.

Se poate ca Părintele Nícon să nu fi luat parte la slujbele din biserica Sfântului Gheorghe tocmai din pricina aceasta. Încă de la Optina, începuse să se bucure de renumele unui mare duhovnic. La Kozélsk,

Părintele Dosithéi a continuat să fie duhovnicul fraţilor, însă marea parte a maicilor de la Şamordíno şi din alte mănăstiri, câţiva mireni dintre locuitorii oraşului şi din împrejurimi, precum şi Stareţul Nectárie şi Părintele Dosithéi îi călăuzeau la Părintele Nícon. Se poate presupune că, din băgare de seamă, pentru a nu forţa evidenţele, slujea doar în biserica catedrală unde era psalt.
Părintele Nícon slujea destul de des. Parohul bisericii, Părintele Serghéi, şi al doilea preot, Părintele Grigórii, îl rugau uneori să slujească atunci când nu puteau. În afară de aceste prilejuri, el slujea totdeauna în zilele sfinţilor pe care îi cinstea în chip anume, ca şi în zilele însemnate.
Slujea minunat: liniştit, aşezat, fără să se grăbească sau să lungească, simplu, fără intonaţii şi expresivitate exagerată. Glasul lui era pătrunzător. Evlavia şi emoţia sfântă cu care stătea înaintea prestolului dumnezeiesc se transmitea şi credincioşilor.
Aici, în catedrală, a început să rostească predici pentru întâia oară. La Optina nu se ţineau predici decât cu excepţia unor evenimente deosebite. Acolo se citeau învăţături gata tipărite. Odată, în săptămâna a cincea a Marelui Post, la Liturghia de dimineaţă, când ierodiaconul care slujea cu dânsul începu să citească Evanghelia, Părintele Nícon, stând la locul cel de sus, asculta sfânta bunăvestire. A rămas uimit de cuvintele: „Iată ne suim în Ierusalím, şi Fiul Omului se va da arhiereilor şi cărturarilor." /Mat. 20:18, Mar. 10:33/ Şi-a amintit atunci de Schit, de Stareţul Varsanúfie şi de toată durerea care s'a abătut asupra vieţii lor liniştite… Inima Părintelui Nícon fremăta de aceste amintiri şi s'a ivit o dorinţă irezistibilă de a spune ceva de folos credincioşilor. După obiceiul înrădăcinat la Optina de a nu face nimic fără binecuvântarea celor mai în vârstă, s'a adresat ierodiaconului slujitor, deoarece atunci nu mai era nimeni în afară de ei doi. Răspunsul ierodiaconului a fost afirmativ şi Părintele Nícon, la vremea cuvenită, a început să vorbească. Tema predicii a fost Evanghelia ce fusese citită. „Ierusalímul," spunea

el, „înseamnă într'un înţeles duhovnicesc Împărăţia Cerului. Suirea la Ierusalím este viaţa pământească a fiecărui om credincios care îşi lucrează mântuirea. Acest lucru este înfăţişat în stihira de Luni a Săptămânii Patimilor: «Mergând Domnul la patima cea de voie le-a spus Apostolilor pre cale: iată ne suim în Ierusalím, şi Fiul Omului va fi vândut dupre cum este scris. Să venim, dar, şi mai curăţiţi de gânduri rele, să mergem împreună cu Dânsul şi să ne răstignim»… Celui ce se mântuieşte în Domnul i se dăruiesc treptele urcării în Ierusalímul cel de Sus. Pe calea vieţii, în chip de neîmpiedicat, omul întâlneşte dureri şi ispite. Trebuie să fim gata pentru acestea. Neputinţa noastră omenească nu le doreşte, uită adesea că sânt de neocolit şi vrea doar fericirea pământească. Luaţi aminte că şi Sfinţii Apostoli, până la primirea harului Duhului Sfânt şi a darului de a pricepe Scriptura, nu erau străini de pofta slavei şi fericirii vremelnice – aşa cum spune Sfânta Evanghelie. După cele spuse de Hristos despre necazurile şi prigoanele viitoare, fiii lui Zevedei i-au cerut lui Hristos înlesniri şi cinstiri în împărăţia vremelnică aşteptată atunci de ei. Însă în locul acestor înlesniri, Hristos le-a făgăduit prietenilor Săi că vor bea paharul morţii. De aceea, dacă vedem viaţa noastră plină de dureri şi neîmplinită în nădejdi şi dorinţe, să nu deznădăjduim. Aşa trebuie să fie… Viaţa Creştinului se cere a fi asemenea vieţii lui Hristos. Sfântul Apostol Pétru ne spune: «Hristos au pătimit pentru noi, lăsându-vă pildă, ca să urmaţi urmelor lui». /I Pétru 2:21/ Pentru aceasta ne-a dat Hristos sfinte porunci, ca să petrecem într'însele şi printr'însele să fim adevăraţi ucenici ai Lui. «Întru aceasta vor cunoaşte toţi că ai mei ucenici sânteţi, de veţi păzi poruncile mele», le spune Hristos prietenilor Săi, mergând către pătimire. Pentru a împlini poruncile lui Hristos, trebuie mai întâi să le cunoaştem. Ele sânt înfăţişate în Evanghelii.

Citiţi Sfânta Evanghelie, pătrundeţi-vă de duhul ei, faceţi din ea rânduiala vieţii voastre. Abordaţi orice lucrare şi orice problemă a vieţii

în duhul învăţăturii Evangheliei. Aceasta este singura lumină a vieţii noastre. Printre alte învăţături şi porunci, citim în Evanghelie cum a vorbit Hristos pe scurt despre trebuinţa smereniei şi cum le-a arătat aceasta ucenicilor chiar înaintea patimilor Sale.

Fără smerenie, nu poţi fi ucenic al lui Hristos. Fără smerenie, inima omului nu primeşte şi nu-şi însuşeşte învăţătura lui Hristos. Inima smerită îl îndeamnă pe om să se supună voii lui Dumnezeu, să primească toate cu cuminţenie, iar Domnul va face în aşa fel încât omul să-şi supună mintea, înţelegerea şi voia sa în ascultarea lui Hristos. Experienţa dovedeşte că cei ce fac totul după priceperea lor culeg roade amare. Ce chinuri pricinuieşte omului „raţiunea independentă," în ce întuneric al căderii şi al pierzaniei este aruncat omul prin părăsirea învăţăturii şi a căilor lui Hristos! Calea lui Hristos ajunge pentru noi strâmtă şi dureroasă, dar îi dă omului care o urmează ceva ce nu poate da în schimbul nici unui fel de comori deşarte şi vremelnice, sau al plăcerilor acestei lumi – aşa de scumpe sânt darurile dăruite de Hristos celor credincioşi lui… Să ne încredinţăm, aşadar, pe deplin voii lui Dumnezeu. Prin rugăciunea inimii, Îl încredinţăm pe Hristos pentru a fi alături de noi pe căile vieţii şi de a intra împreună cu El în Ierusalímul cel de sus. Amin."

Primind binecuvântarea părintelui arhimandrit, de acum înainte, de fiecare dată când slujea, Părintele Nícon rostea un cuvânt de învăţătură. În predicile sale, lămurea cel mai adesea cuprinsul unui psalm sau a Evangheliei citite în acea zi.

Una din fiicele sale duhovniceşti care se pricepea să surprindă cu repeziciune înţelesul cuvintelor sale scria pe scurt cele ascultate, după care le prelucra şi le completa, apoi le dădea Părintelui Nícon spre verificare.

S-au păstrat în manuscris unele din aceste învăţături: tâlcuirea Psalmului 103, „La râul Vavilonului," a Psalmului 100, „Milostivire şi judecată," a cuvintelor „Îndrepta-va pre cei blânzi la judecată" din Psalmul 24,

„În psaltire cu zece strune voiu cânta ţie" din Psalmul 143, şi altele. Pentru ca cititorul să-şi facă o idee limpede despre capacităţile oratorice ale Părintelui Nícon, vom înfăţişa două din cele mai grăitoare predici ale sale.

Cuvânt rostit la molebenul Mântuitorului, în cinstea Icoanei Chipului celui Nefăcut de mână, 16 August 1925 /Lc. 9:51-56; 10:22-24/

În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh.

În Evanghelia de astăzi am auzit aceste cuvinte: „[Iisus] au întărit faţa lui ca să meargă la Ierusalím" – s'a hotărât să meargă la Ierusalím, către nevoinţa Sa. În înţeles duhovnicesc, aceste cuvinte ne arată că orice Creştin, care s'a hotărât asemenea lui Hristos să meargă către Ierusalímul cel de Sus, adică să petreacă o viaţă duhovnicească pentru Împărăţia Cerurilor, trebuie „să se întărească," să se pregătească pe sine pentru această călătorie, să se hotărască întru străbaterea vieţii de nevoinţă. Trebuie să se pregătească şi să se hotărască, deoarece călătoria aceasta cere nevoinţă, silirea întru săvârşirea tuturor faptelor bune prin care se dobândeşte Împărăţia Cerurilor. Trebuie să te pregăteşti şi să te hotărăşti, deoarece la săvârşirea faptelor bune se împotrivesc şi ne stau dimpotrivă felurite ispite, piedici, dureri şi, mai ales, oameni insuflaţi de vrăjmaşul mântuirii noastre. Potrivnicul vrea să împiedice bunele noastre doriri şi insuflă oamenilor lumii acesteia ură faţă de robii lui Dumnezeu.

După cum Hristos în drumul spre Ierusalím nu a fost primit de locuitorii acelei ţări pentru că mergea la Ierusalím, pentru că avea înfăţişarea unui pelerin ce călătorea spre Ierusalím, tot aşa orice rob nevoitor al lui Hristos nu este primit de oamenii acestei lumi deoarece are chipul, înfăţişarea unui om care merge către Ierusalímul cel de Sus. Ei nu-l înţeleg şi nici nu-l pot înţelege. Ei nu înţeleg nici nevoinţa lui Creştină, ci sânt străini de ea. Pentru ei, se pare că nevoitorul este neînţeles şi străin. Chiar şi felul de a gândi, de a simţi, de a înţelege, de a voi şi de a se purta, precum şi viaţa în întregul ei, ba chiar şi înfăţişarea de dinafară a omului care trăieşte pentru Dumnezeu nu sânt

aceleaşi cu cele ale omului care trăieşte viaţa acestei lumi. De aceea, lumea potrivnică lui Hristos se ridică împotriva celor ce se silesc a trăi Creştineşte, îi prigonesc, îi vrăjmăşesc şi nu îi primesc în rândul lor.

„Şi nu au priimit pre dânsul, căci faţa lui era mergând spre Ierusalím."

Mai departe, în Evanghelie se spune că „nimenea cunoaşte cine este Fiul, fără numai Tatăl, şi cine este Tatăl, fără numai Fiul şi căruia va vrea Fiul să-i descopere." Aceasta înseamnă că nimeni nu poate să cunoască de la sine pe Dumnezeu şi pe Domnul nostru Iisus Hristos, nu poate avea o înţelegere dreaptă a credinţei în Dumnezeu, dacă nu i le va descoperi Însuşi Dumnezeu. Nimeni nu poate cunoaşte voia lui Dumnezeu şi căile Domnului de la sine, nu poate avea o înţelegere dreaptă a vieţii duhovniceşti şi a moralităţii Creştine, dacă nu îl va învăţa Însuşi Dumnezeu. Iar Dumnezeu îl va învăţa pe cel ce şi-o doreşte şi se roagă sincer Lui pentru aceasta, pe cel ce este capabil şi vrednic de această învăţătură, pe cel ce îşi păzeşte conştiinţa, pe cel ce năzuieşte spre Lumină, pe cel ce se sileşte spre orice bine.

De aceea, fraţi şi surori, trebuie să ne rugăm cu mai multă osârdie Domnului şi să-i cerem să ne dea tărie în credinţa ortodoxă, în cunoaşterea vieţii duhovniceşti şi în cunoaşterea sfintei Sale voi. Să ne rugăm Lui să ne descopere cum trebuie să ne lucrăm mântuirea, cum să săvârşim nevoinţa Creştinească şi, descoperindu-ne aceste lucruri, să ne dea hotărâre tare şi neclintită în înfăptuirea acestei nevoinţe de dragul Împărăţiei Cerurilor.

Şi, iată, eu vă cer tuturor să ne rugăm acum cu osârdie ca Domnul să ne ajute să mergem pe acest drum, să ne descopere cum să ne lucrăm mântuirea şi cum să mergem pentru a ajunge la Ierusalímul cel de Sus. Amin.

Cuvânt de învăţătură rostit de ziua numelui, întru cinstea Sfântului Mucenic Nícon, în clipa felicitării de către fiii săi duhovniceşti 28 Septembrie 1925

Aş fi vrut să rostesc astăzi un cuvânt legat de Evanghelia citită acum: „Încă şi voi mărturisiţi, că dintru început cu mine sânteţi." /Io. 15:27/ dar nu am

reuşit. Se făcuse târziu şi trebuia să înceapă Liturghia. Dar înţelesul adânc al acestor cuvinte evanghelice mi-a preocupat până acum mintea, şi ideile vin una după alta. E cu neputinţă să înfăţişez pe larg această temă. Vă voi spune, pe scurt, doar câteva cuvinte spre zidire.

În Evanghelie se spune: „Încă şi voi mărturisiţi, că dintru început cu mine sânteţi." Luaţi seama la aceste cuvinte şi pătrundeţi-le înţelesul. De aceea au mărturisit despre Domnul Iisus Sfinţii Apostoli, iar după ei Sfinţii Mucenici şi îndeobşte toţi sfinţii plăcuţi lui Dumnezeu – pentru că ei, după cum spune Însuşi Hristos, dintru început, adică totdeauna, au fost cu Domnul. Totdeauna au petrecut nedespărţiţi de Domnul, totdeauna au păzit sfintele Lui porunci, totdeauna şi-au adus aminte de Dânsul, totdeauna au săvârşit voia Sa cea sfântă. Dacă şi noi vom fi totdeauna cu Domnul, vom avea puterea şi tăria de a-l mărturisi. Vom avea bărbăţia, tăria şi vârtutea de a-l mărturisi nu doar cu limba, ci chiar şi cu viaţa noastră. Ni se va da şi nouă harul de a răbda cu seninătate orice suferinţă, orice greutate şi vitregie a sorţii, de dragul Domnului nostru Iisus Hristos.

Străduiţi-vă, dar, să fiţi totdeauna cu Domnul, şi atunci veţi putea fi mărturisitorii lui Hristos. Îl veţi mărturisi tot atât de puternic, tot atât de neînfricat, tot aşa de minunat precum Sfinţii Apostoli, Sfinţii Mucenici şi toţi Sfinţii. Iată ce vă sfătuiesc: fiţi totdeauna cu Domnul, amintiţi-vă de Dumnezeu. Fie-vă frică să nu îndepărtaţi de la voi ajutorul lui Dumnezeu cu tot felul de păcate. Fie-vă frică să nu rămâneţi fără Domnul. Domnul să vă păzească!

❁

Nu se poate spune că predicile Părintelui Nícon, în comparaţie cu ale altora, străluceau de elocinţă. Nu aveau nici o strălucire. Erau simple, accesibile, pe înţelesul tuturor, deoarece tot ceea ce spunea nu era luat din cărţi, ci din experienţa trăită de el însuşi. Toate predicile sale erau pline de o credinţă tare şi neclintită în Dumnezeu şi în sfintele Lui făgăduinţe, şi de aceea lucrau puternic asupra sufletelor credincioşilor.

În afară de aceasta, te surprindea pătrunderea profundă şi neobişnuită a înţelesului cuvintelor pe care le alegea pentru învăţătură. Se prea poate ca Stareţul Varsanúfie să-i fi înmânat vrednicului său ucenic, într'un oarecare măsură, darul deosebit de a pătrunde înţelesul cuvintelor. Printre altele, Părintele Nícon spunea că în cărţile de tâlcuire a Sfintei Scripturi nu poţi găsi mereu o pătrundere atât de adâncă şi de tainică a înţelesurilor precum cea avută de Stareţul Varsanúfie.

Prezenţa Părintelui Nícon în biserica catedrală îi atrăgea acolo pe fiii săi duhovniceşti, mai ales călugăriţe. Catedrala, care până nu demult era pustie, s'a însufleţit şi s'a umplut de credincioşi. De obicei, după slujbe, veneau la dânsul toţi admiratorii şi fiii săi duhovniceşti, dorind să primească binecuvântare, iar uneori să-l întrebe ceva.

Amintirea acestor lucruri ne aduce în faţa ochilor o imagine. Tocmai s'a sfârşit privegherea în această catedrală. Candelele din faţa icoanelor au fost stinse (se economisea uleiul). Semiîntuneric. Credincioşii nu se împrăştie. Îl aşteaptă pe Părintele Nícon. Şi, iată, din altar iese dragul nostru părinte şi învăţător! În semiîntunericul catedralei, a licărit o rază de lumină! Faţa lui minunată răspândea lumină şi căldură. Întreaga lui înfăţişare rodea în sufletele credincioşilor un simţământ de bucurie, insufla linişte, pace şi seninătate. Sufletul ţi se uşura…

Părintele Nícon, la fel cu toţi fraţii de la Optina, trăia foarte pătrunzător surghiunul. Greu i-a fost să părăsească sfânta mănăstire unde a trăit aproape optsprezece ani. Cu toate că se declara „pe deplin mulţumit" de noua lui locuinţă şi spunea că este aproape asemenea unei mănăstiri, putem presupune că vorbea aşa doar pentru a-i încuraja pe alţii şi pe sine însuşi. Marea lui mângâiere era aceea că avea putinţa să meargă la biserică, să cânte şi să săvârşească dumnezeieştile slujbe.

Îl mângâia şi faptul că nu era singur, faptul că fraţii de la Optina, deşi împrăştiaţi prin oraş, aveau totuşi posibilitatea să comunice unii cu alţii. Mai apropiat de el cu duhul era Arhimandritul Isaác. Părintele

Nícon mergea deseori la dânsul, în casa lui singuratică. Acolo zăbovea mereu, găsind bucurie şi mângâiere în discuţiile însufleţite pe care le purta cu acest stareţ înţelept. Amintindu-şi de Optina cea dragă inimii lor, atât de apropiată ca distanţă şi ajunsă atât de inaccesibilă, cântau uneori cântări bisericeşti îndrăgite de dânşii. La acea vreme, Părintele Arhimandrit cânta foarte bine şi putea chiar compune. Ca monah, Părintele Nícon era fără cusur. Aşa a rămas şi la Kozélsk, purtând la înălţime stindardul monahal, păstrându-şi cu sfinţenie făgăduinţele până la sfârşitul zilelor, fără să le încalce nici cu cuvântul, nici cu lucrul. Izgonit din mănăstire şi lăsat, parcă, de capul lui, el nu începea nimic fără binecuvântarea părintelui Arhimandrit, iar uneori, fără să ţină seama de distanţă, la prilejuri deosebit de însemnate, mergea în satul Holmişci, la Părintele Nectárie, Stareţul lui.

Când s'a mutat la Kozélsk, Părintele Nícon avea 36 de ani. Plin de energie şi de puteri neirosite, şi-a închinat întreaga viaţă slujirii lui Dumnezeu ca păstor şi duhovnic. Numărul fiilor săi duhovniceşti creştea treptat. Stareţul Nectárie îi trimitea pe mulţi dintre cei veniţi la Holmişci către Părintele Nícon. Dar nu numai Stareţul, ci şi Părintele Arhimandrit Isaác, Părintele Dosithéi şi Părintele Melétie îi îndreptau pe credincioşi către Părintele Nícon, ca fiind mai tânăr. Iar el, pentru sfânta ascultare şi având credinţă că oile turmei celei cuvântătoare încredinţate lui sânt trimise de Însuşi Domnul Dumnezeu, îi primea pe toţi.

Amintindu-şi cuvintele Apostolului: „pildă te fă credincioşilor cu cuvântul, cu petrecerea, cu dragostea, cu duhul, cu credinţa, cu curăţia," /I Tim. 4:12/ era un minunat exemplu de păstor nu numai cu cuvântul, ci şi cu lucrul, punându-şi sufletul pentru oile sale, fără să-şi cruţe puterile şi sănătatea, jertfindu-şi dorinţele şi interesele sale de dragul mântuirii sufletelor celor păstoriţi. Câtă atenţie, câtă grijă şi dragoste părintească nu a arătat el în legăturile cu cei ce veneau la dânsul! Trebuie să subliniem faptul că se purta faţă de fiii săi duhovniceşti

nu doar cu atenţie şi dragoste, dar uneori, când era nevoie, îşi arăta asprimea. Nu numai că se străduia pentru mântuirea sufletelor lor şi era îndurerat pentru aceasta, atât cât îi ajungeau puterile, ci îi şi ajuta pe bătrânii, pe neputincioşii şi pe bolnavii care nu aveau putinţă să câştige bani pentru întreţinere, îi sprijinea material, cu bani şi cu produse, împărţind ceea ce îi trimiteau şi îi aduceau fiii săi duhovniceşti mai înstăriţi, lăsându-şi pentru nevoile proprii doar ceea ce îi era de neapărată trebuinţă.

Părintele Nícon îi primea pe fiii săi duhovniceşti zilnic, la orele serii, în afara zilelor când la catedrală se făcea slujbă. În casa unde vieţuia, lângă bucătărie, în spatele sobei ruseşti, se găsea o cămăruţă cu un geam ce dădea la stradă. Aici stăteau cei ce aşteptau să fie primiţi. Uneori se adunau atâţia încât nu aveau unde să se aşeze, şi atunci se umpleau nu numai această cămăruţă, ci şi bucătăria. De obicei, Părintele Nícon ieşea din camera sa şi îi chema la el pe credincioşi. La venirea întunericului nu aprindea lampa, iar camera era luminată de o candelă aşezată în faţa icoanelor, răspândind o lumină tainică şi paşnică.

În timpul spovedaniei, după obiceiul de la Optina, cel ce se spovedea stătea totdeauna în genunchi. Părintele Nícon spunea că spovedania este o judecată duhovnicească. Duhovnicul este judecătorul, iar cel ce se spovedeşte este delincventul.

Părintele Nícon spovedea minunat de bine. Prin întrebările puse, se pricepea să-l dispună în aşa fel pe cel ce se pocăia, încât acesta îşi dezvelea tot sufletul în faţa sa – mai precis, în faţa lui Dumnezeu – fără să ascundă nimic din pricina unei false ruşini, încât nici nu băga de seamă cum buzele îi descoperă păcatele în chip slobod şi cu uşurinţă, păcate despre care a tăcut ani îndelungaţi, tăinuindu-le şi nedescoperindu-le nimănui. Acest dar al pătrunderii în sufletul omului, priceperea de a-l dispune spre mărturisire şi a i se încredinţa în întregime, se pare că l-a primit de la Stareţul Varsanúfie, plinind cele primite cu o viaţă atentă şi de trezvie.

Păcatele se desprindeau de sufletul celui ce se pocăia sincer ca foiţele de pe ceapă. Sufletul, uşurat după o astfel de spovedanie, strălucea de curăţie şi neprihănire. Cel spovedit ieşea renăscut, spălat şi curăţit de murdărie. Ce lucru mare şi sfânt era o astfel de spovedanie lucrătoare! Câtă fericire încerca conştiinţa curăţată după o astfel de propovăduire! Nu numai sufletul, dar şi trupul, această cămară pământească a sufletului, ajungea uşor, parcă înaripat, gustând din fericirea cerească care îi aşteaptă pe sfinţi – pe cât este cu putinţă pentru om aici, pe pământ.

La spovedanie, Părintele Nícon nu se mărginea doar cu lăsarea şi dezlegarea păcatelor. În acelaşi timp, după trebuinţă, dădea sfaturi, îndemnuri şi uneori epitimii. Lua în calcul cu multă atenţie şi înţelepciune nu numai vârsta fiilor săi duhovniceşti, ci şi educaţia, cultura şi caracterul lor, starea sănătăţii şi mediul de viaţă. Se pricepea să-l abordeze pe fiecare credincios potrivit cu acestea, încât îi devenea un adevărat părinte. Stareţul se bucura de iubire şi preţuire evlavioasă din partea fiilor duhovniceşti. Toţi, fără nici o excepţie, vedeau în el pe bunul şi înţeleptul lor părinte şi păstor, care i-a luat de mâini şi îi poartă pe adevărata cale către mântuire.

Părintele Nícon cerea de la fiii săi duhovniceşti ascultare necondiţionată, sinceritate şi simplitate. Nu îi suferea pe cei nesupuşi, pe cei ce iubeau să-şi împlinească voile şi să stăruiască în părerile lor, nu suferea făţărnicia, viclenia, răutatea şi minciuna. O dată a spus că „multe femei suferă de viclenie." Se pare că de multe ori s'a lovit de această neputinţă sufletească, anevoie de lecuit. A întâlnit multe suflete grav bolnave, cu un psihic foarte complicat. Faţă de aceste suflete era deosebit de atent şi grijuliu. Printre fiii săi duhovniceşti se găseau şi oameni care, din nesocotirea şi neînţelegerea vieţii duhovniceşti, se supărau pe Părintele Nícon pentru că le dădea unora atenţie mai mare în dauna altora, ba chiar îşi îngăduiau să creadă că pe aceştia îi iubeşte mai mult. Pentru Părintele Nícon toţi erau egali. Toate sufletele pe care i le-a încredinţat

Domnul se bucurau din partea lui de aceeaşi dragoste. Însă, ca doctor duhovnicesc, socotea de datoria lui să dea mai multă atenţie sufletelor cuprinse de boli grele şi cu anevoie de tămăduit. Unii nu înţelegeau aceste lucruri şi, din pricina nechibzuinţei lor, îi pricinuiau uneori supărări. Părintele Nícon ştia totdeauna şi la timpul potrivit să-i povăţuiască pe cei nechibzuiţi, să-i îmbărbăteze pe cei deznădăjduiţi şi să-i mângâie pe cei necăjiţi. Inimile celor mai mulţi dintre fiii săi duhovniceşti erau pline de cea mai caldă iubire pentru el.

Părintele Nícon nu primea pe nimeni dimineaţa şi în timpul zilei, cu excepţia fraţilor care veneau de la Optina şi trebuiau neapărat să vorbească cu dânsul. Pe lângă pravila de rugăciune, mai trebuia să răspundă şi la scrisorile fiilor săi duhovniceşti. La aceasta îl ajuta şi Părintele Chiríl.

Părintele Nícon nu refuza niciodată dacă cineva dintre fiii duhovniceşti îl invita acasă să slujească un moleben sau o panihidă. În zilele unor sfinţi cinstiţi în chip anume de părintele, când la biserică nu se săvârşea slujba privegherii, slujea el adesea această slujbă la locuinţa Maicii Amvrósia sau la alte surori, uneori chiar şi la mireni, la rugămintea lor, când casa era izolată şi retrasă.

După cum am amintit mai sus, Părintele Nícon venea în obştea Maicii Amvrósia o dată pe săptămână, iar uneori mai des, pentru convorbiri duhovniceşti. La acea vreme, se adunaseră în obşte vreo zece surori, fără să le mai socotim pe cele venite din alte părţi pentru a vieţui aici un timp mai îndelungat. Maica Amvrósia şi obştea ei ocupau întregul etaj al casei şi, astfel, era izolată de cei străini. Ca de obicei, surorile pregăteau mai dinainte întrebările care le interesau pentru ziua când venea Părintele Nícon. După ce intra, Părintele Nícon se închina mai întâi la icoane, apoi, adresându-se celor prezenţi, spunea: „Pace vouă, şi mântuire," iar alteori: „Pace casei acesteia." Binecuvântând pe fiecare, se aşeza la locul pregătit pentru el, iar ceilalţi se aşezau în jurul

său şi începea convorbirea duhovnicească. Dacă la Maica Amvrósia se găseau şi persoane venite din altă parte, Părintele Nícon discuta uneori cu acestea într'o cameră aparte, atunci când erau probleme personale. Unele dintre învăţăturile Părintelui Nícon s'au păstrat la fiii săi duhovniceşti, care i-au cinstit fericita pomenire.

Învăţăturile Părintelui Nícon şi răspunsurile la întrebările puse

Filocalia Slavonă şi cea Rusă sânt cărţi cu totul diferite. S'a întâmplat aşa pentru că un om atât de luminat şi de binecuvântat ca Sfântul Ierarh Theofán Zăvorâtul a schimbat totul. Stareţul Anatólie (Zerţalov) iubea scrierile Episcopului Theofán, dar când era vorba de „Filocalie," o prefera pe cea Slavonă, în traducerea lui Paísie Velicikovski. Sânt modificări nu numai în ceea ce priveşte ordinea expunerii, dar chiar şi în conţinut.

Este mai bine să citeşti scrierile Cuviosului Isaác Sirul în limba Rusă. Scrierile lui, cu un conţinut profund, trebuie citite cu multă atenţie. Ceea ce acolo se adresează începătorilor, în vremurile noastre este accesibil doar celor sporiţi în viaţa duhovnicească. Astfel de cărţi precum scrierile Cuviosului Isaác nu trebuie citite pentru a folosi învăţăturile pentru sine, pentru starea ta de spirit. Aceasta poate fi foarte rău. Poţi cădea în mândrie, poţi fi dus în ispită şi să te vatămi. Trebuie să cercetezi totul în întregime, toate scrierile şi articolele să le priveşti ca pe un întreg. Aşa spune şi Isaác Sirul, ca învăţătura să fie considerată ca un întreg… Este mai bine să citeşti ceva mai simplu, mai pe înţeles, de pildă Avva Dorothéi, Scara, Theódor Studitul, Cassian Romanul şi alţii.

Monahismul slăbeşte nu doar din pricină că nu se săvârşeşte Rugăciunea lui Iisus, dar şi pentru că nu ne îngrijim de sine, de curăţia inimii noastre.

Trebuie să răbdăm nu numai durerile care ne lovesc, ci şi pe noi înşine.

Nu trebuie să osândim pe nimeni, nici măcar pe păcătosul cel mai fără de nădejde. Gândurile fugare, de care inima nu se lipeşte, trec iute, ca în caleidoscop. Mintea noastră nu se opreşte niciodată, totdeauna este ocupată. Nu trebuie să socotim gândurile rele ca aparţinându-ne de drept, ele nu ţin de

firea noastre. Nu poate una şi aceeaşi minte să-l slăvească pe Dumnezeu şi să-l hulească. Unor astfel de gânduri nu trebuie să le dai atenţie, ele trebuie lepădate, precum gunoiul, precum ceva străin. Dacă un oarecare cuget rău îţi vine în minte şi în inimă ca să se lipească de ea, iar inima îl simpatizează, atunci trebuie să ne silim pe deplin pentru a-l înlătura cu ajutorul Rugăciunii lui Iisus şi al spovedaniei la Stareţ. Trebuie să ştim ce patimă ne chinuieşte mai mult pentru a ne lupta cu ea în chip anume. Pentru aceasta, trebuie să ne cercetăm zilnic conştiinţa. Pravila de rugăciune să fie mai degrabă mai mică, dar făcută statornic şi cu atenţie… Cele cinci sute de închinăciuni însoţite de Rugăciunea lui Iisus este mai bine să fie făcute o singură dată.

Frica de moarte vine de la draci. Ei cuibăresc în suflet o astfel de frică, pentru a-l lipsi pe om de nădejde în mila lui Dumnezeu. Doctorul trebuie să atenţioneze bolnavul de apropierea morţii.

Dorinţa de a trăi până la venirea antihristului este una greşită. Atunci vor fi dureri atât de mari, încât se spune că cel drept abia se va mântui. Iar a căuta şi a dori suferinţe este un lucru primejdios şi greşit. Aceasta se întâmplă din pricina mândriei şi a nesocotinţei.

Umpleţi-vă de Duh… (în ziua Sfintei Treimi). Ce înseamnă aceasta?

Doar noi [Creştinii ortodocşi] ne-am învrednicit să primim la Botez darurile Sfântului Duh. Dar câţi oare îşi mai aduc aminte despre aceasta? Este mai puţin important că l-am primit, trebuie să-l păstrăm, să-l desăvârşim, să-l înmulţim. Pentru aceasta trebuie aprinsă râvna. Cum?

1. Să citim Sfânta Scriptură, care este scrisă de Duhul Sfânt. Duhul răsuflă din Sfânta Scriptură. Nici o mulţumire lumească nu ne poate da acea pace, acea bucurie pe care ne-o dă Duhul Sfânt.

2. Să luăm aminte la sine.

3. Să participăm mai des la săvârşirea Sfintelor Taine. Sfântul Duh se împărtăşeşte omului prin acestea.

4. Să mergem mai des la sfânta biserică, deoarece biserica este locul deosebit al prezenţei Duhului Sfânt.

5. Rugăciunea. Să rostim mai ales rugăciunea „Împărate Ceresc." Trebuie să o ascultăm cu deosebită evlavie nu doar în biserică, ci să o rostim şi când lucrăm, cerând ajutorul Duhului Sfânt.

Veştmintele monahale ne-au fost date pentru a ne deosebi prin ele de mireni, ca să ne amintească de altă viaţă. Trebuie urmărit scopul. În vremurile de acum, când nu mai sânt mănăstiri, le putem da jos şi să purtăm o îmbrăcăminte simplă, modestă, pentru a nu ieşi în evidenţă.

Este primejdios să trăieşti din milostenie. Te poţi obişnui cu cerşetoria. Una este să ceri pentru alţii şi cu totul altceva să ceri pentru tine însuţi. Milostenie poţi cere doar la neapărată trebuinţă, dar în aşa fel încât să nu supărăm pe cineva. Trebuie să ne rugăm pentru binefăcătorii care ne-au ajutat.

Dacă nu este boală sau vreo neputinţă, nu este obligatoriu să se facă Sfântul Maslu în sobor, pentru că în sobor se fac rugăciuni pentru vindecare, pentru sănătatea trupească şi sufletească. Sănătatea trupească nu se dă tuturor şi nu totdeauna, deoarece Domnul ştie ce ne este mai de folos. Sănătatea sufletească se dă totdeauna. Vei vieţui fără mâhnire atunci când eşti în deplină ascultare, după credinţa în părintele duhovnicesc.

Cuvânt rostit în ziua Tuturor Sfinţilor[26]

Cu această zi se încheie un şir de praznice dintre cele mai însemnate – patimile Domnului Iisus Hristos, Învierea, Înălţarea, Pogorârea Sfântului Duh. Sfinţii sânt cele dintâi roade ale patimilor Domnului Iisus Hristos, sânt întâii-născuţi ai Bisericii lui Hristos. Iată, în faţa noastră stau patriarhii, care au trăit ca nişte peregrini, prorocii, apostolii, care, propovăduind Sfânta Evanghelie, au răbdat atâtea dureri, mucenicii, sfinţiţii slujitori care şi-au jertfit viaţa, cuvioşii, care au dobândit de pe pământ viaţa cea îngerească, oamenii evlavioşi, bărbaţi şi femei, de vârste diferite, care s'au învrednicit de sfinţenie în mijlocul vâltorilor vieţii. Să ne luăm drept pildă un sfânt care se potriveşte cu starea noastră şi să ne străduim a-l urma în fapte şi credinţă. Toţi sfinţii au pătimit deoarece

26 Întâia Duminică după Cincizecime /n.red./

au urmat calea pe care a mers Mântuitorul, Cel ce a pătimit, a fost prigonit, batjocorit, clevetit şi, în cele din urmă, răstignit. Toţi cei ce merg după El pe această cale vor pătimi, inevitabil. „În lume necaz veţi avea.” /Io. 16:33/ „Şi toţi cari voiesc cu bună-cinstire a vieţui întru Hristos Iisus prigoni-se-vor.” /II Tim. 3:12/ „Fiule! Când vrei să te apropii să slujeşti Domnului Dumnezeu, găteşte-ţi sufletul tău spre ispită.” /Is. Sir. 2:1/ Pentru a purta mai uşor durerile, trebuie să ai credinţă puternică, dragoste fierbinte faţă de Domnul, să nu te legi de nimic din cele pământeşti şi să te laşi pe deplin în voia lui Dumnezeu…

Pe hulitori să-i priveşti ca pe nişte bolnavi, de la care ceri să nu tuşească şi nici să scuipe. Temelia mântuirii noastre este pocăinţa. Zilnic, înainte de culcare, trebuie să ne amintim păcatele săvârşite şi să ne căim în faţa Domnului. Dacă nu avem putinţă să împlinim făgăduinţa ascultării şi nu avem cui să ne supunem, trebuie să fim pregătiţi a face toate după voia lui Dumnezeu. Sânt două feluri de ascultare: din afară şi din lăuntru. La ascultarea din afară se cere o supunere deplină, îndeplinirea oricărui lucru fără comentarii. Ascultarea din lăuntru se referă la viaţa lăuntrică, duhovnicească, şi cere călăuzirea unui părinte duhovnicesc. Sfatul părintelui duhovnicesc trebuie verificat cu Sfânta Scriptură… Ascultarea adevărată, care aduce un mare folos sufletului, este atunci când pentru ea îndeplineşti ceea ce este în dezacord cu dorinţele tale, împotriva ta. Atunci Domnul Însuşi te ia în mâinile Sale.

Doctorii şi medicamentele sânt făcuţi de Domnul. Nu trebuie să te împotriveşti tratamentului. Dacă eşti slăbit şi obosit, poţi sta jos în biserică. „Fiule, dă-mi inima ta.” /Pil. 23:26/ „Este mai bine să te gândeşti la Dumnezeu şezând, decât stând în picioare,” a spus Sfântul Ierarh Filarét al Móscovei.

Faţă de cărţile şi lucrurile sfinte trebuie să ai o purtare evlavioasă. Înainte de toate, trebuie să ai frica lui Dumnezeu. El ne învaţă evlavia, El ne învaţă tot binele. Nu trebuie să lauzi pe cineva în faţă. Îi poţi pricinui aceluia un mare rău sufletesc. În unele prilejuri poate fi îngăduit chiar să spui un neadevăr spre folosul acelui om.

Când Stareţul Varsanúfie a primit dispoziţie să facă o listă cu cărţile ce pot fi citite de monahii schitului, alcătuind această listă, a spus la un moment dat: „Iartă-mă, sfinţite părinte, că încercuiesc cartea ta, fiindcă nu vreau ca aceia care şi-au găsit adăpost în mănăstirile ruseşti să dorească în chip nesăbuit să plece la Athos; este, însă, o carte bună." (E vorba de „Scrisorile unui călugăr athonit.")

Dacă un călugăr se află într'o casă mirenească, el este privit ca un mirean. Călugărul nu trebuie să petreacă prea mult în lume. Precum este peştele fără apă, aşa este şi monahul în afara mănăstirii.

Durerile călugărilor vremurilor din urmă sânt mai rafinate. La o privire superficială nu poţi să-ţi dai seama că sânt dureri. Aici stă viclenia cea rea a vrăjmaşului nostru, diavolul. Ispitele vădite, grosolane şi crude, trezesc în Creştini râvnă înflăcărată şi bărbăţie spre a le răbda, aşa că vrăjmaşul a schimbat ispitele grosolane cu ispite slabe, dar ascuţite şi cu un efect foarte puternic. Ele nu provoacă râvnă în inimă, nu predispun la nevoinţă, ci ţin inima într'o stare nedesluşită, iar mintea în nedumerire. Ele te obosesc, istovind treptat puterile sufleteşti ale omului, te duc la deznădejde, la nelucrare şi ucid sufletul, făcându-l sălaş al patimilor. Aceasta se explică prin faptul că monahii vremurilor din urmă aşteaptă o perioadă mai bună, zicând: „Vom posti şi ne vom ruga când vor fi condiţii prielnice pentru aceasta." Domnul a făgăduit cu adevărat celui ce se pocăieşte că îi va ierta păcatele, dar nu a făgăduit şi că vom trăi până a doua zi. De aceea, trebuie să ne străduim după legile lui Dumnezeu în orice condiţii, prielnice şi neprielnice, să îndeplinim făgăduinţele monahale şi să ne amintim totdeauna cuvintele: „Iată acum vreme bine priimită, iată acum ziua mântuirii." /II Cor. 6:2/

Nu trebuie să dăm frâu liber simţurilor. Nu trebuie să credem în semne. Nu sânt nici un fel de semne. Domnul ne ocârmuieşte prin Pronia Sa, şi eu nu depind de o pasăre oarecare, sau de o zi sau de altceva de acest fel. Cine crede în prejudecăţi are un suflet îngreuiat. Iar cine socoteşte că depinde

doar de Pronia Dumnezeiască, acela, dimpotrivă, are bucurie în suflet. Rugăciunea lui Iisus înlocuieşte semnul crucii, dacă nu-l poţi face pentru o oarecare pricină. Simţământul iubirii faţă de Domnul vine pe măsura împlinirii poruncilor Sale.

În zilele de praznic nu este voie să lucrezi, doar în cazul unei necesităţi extreme. Sărbătorile trebuie preţuite şi cinstite. Aceste zile trebuie închinate lui Dumnezeu: să mergi la biserică, iar acasă să te rogi şi să citeşti Sfânta Scriptură şi scrierile Sfinţilor Părinţi, să lucrezi fapte bune.

Cântarea imnelor şi a poeziilor duhovniceşti nu este un păcat. Este un lucru bun pentru mireni. Gândurile şi motivaţiile bune dau naştere unei dispoziţii sănătoase, mai bună decât cea dată de cântecele mireneşti. Pentru monahi nu este potrivită cântarea de imne. Aceasta îi abate de la rugăciune. Se poate oare asemui vreun imn cu Rugăciunea lui Iisus? Ea le depăşeşte pe toate, este cea mai înaltă bucurie şi mângâiere. Toate celelalte nu fac decât să împiedice rugăciunea. Cântarea este o hrană mai moale, iar monahului îi trebuie o hrană tare.

Trebuie să iubeşti tot omul, văzând în el chipul lui Dumnezeu, fără să ţii cont de scăderile lui. Nu trebuie să îndepărtezi oamenii prin răceala ta.

În Duminici, la Liturghie nu se face nici un fel de pomenire. Se poate pomeni doar la proscomidie.

Greu de zis cum e mai bine – să ne împărtăşim rar sau des cu Sfintele Taine ale lui Hristos. Zakhéu vameşul l-a primit cu bucurie în casa lui pe scumpul oaspete, Domnul Hristos – şi bine a făcut. Iar sutaşul, din pricina smereniei, recunoscându-şi nevrednicia, nu s'a hotărât să-l primească – şi bine a făcut şi el. Felul cum abordează problema aceştia doi este contrar şi diferit, dar amândoi au aceleaşi motivaţii, şi sânt în faţa Domnului la fel de vrednici. Esenţial este să fim vrednici şi pregătiţi pentru marea Taină.

Când Cuviosul Serafím din Saróv a fost întrebat de ce în vremurile de astăzi nu mai sânt nevoitori ca altădată, a răspuns: „Pentru că nu mai este nici un fel de tărie întru purtarea marilor nevoinţe, deşi harul este acelaşi – «Iisus Hristos ieri şi astăzi acelaşi, şi în veci».” /Evr. 13:8/

Mai înainte de toate trebuie să ai frica lui Dumnezeu, care ne învaţă evlavia faţă de Domnul şi tot ce este bun. Toate trebuiesc făcute cu evlavie. Se cuvine ca monahul să aibă un glas liniştit şi să se poarte cu evlavie. Trebuie nu numai să lucrezi, dar să şi vorbeşti cu frica lui Dumnezeu, chibzuindu-ţi fiecare cuvânt înainte de a-l rosti. „Aminteşte-ţi," spune Sfântul Ierarh Theofán, „că tu, vorbind, dai naştere unui cuvânt şi acesta nu va muri niciodată, ci va trăi până la Înfricoşata Judecată. Acest cuvânt va sta înaintea ta, şi va fi pentru tine sau împotriva ta." Căci „din cuvintele tale te vei osândi." /Mat. 12:37/

În Evanghelia de acum se povesteşte cum Símon l-a invitat pe Domnul Iisus Hristos în casa sa, dar nu i-a oferit nici măcar ceea ce cerea obiceiul acelor vremuri – nu pentru un oaspete, ci chiar şi pentru un simplu pelerin – nu i-a dat nici măcar apă să-şi spele picioarele. Iar femeia păcătoasă, cunoscută în tot oraşul drept curvă, nu a încetat să-i spele picioarele cu lacrimi şi să le şteargă cu părul capului ei. În această pericopă evanghelică, totul este minunat, fiecare cuvânt te mişcă! Cât de mult trebuie să-l iubim pe Domnul!… Pe când eram încă ierodiacon, îmi plăcea foarte mult să citesc Evanghelia. Eram uimit de fiecare cuvânt! Ce cuvinte minunate sânt în Evanghelie… Orice altă carte ai lua în mână, chiar şi a unui scriitor de excepţie, te poate plictisi dacă o citeşti de mai multe ori. Dar Evanghelia, cu cât o citeşti mai mult, cu atât primeşti mai multă mângâiere şi tot felul de simţăminte bune.

Un frate rostea Rugăciunea lui Iisus. Altul, stând cu atenţie în biserică, se ruga cu cuvintele rugăciunilor de la slujbe, folosind în afară de acestea încă vreo câteva rugăciuni. Domnul ascultă deopotrivă amândouă rugăciunile. E adevărat, Rugăciunea lui Iisus le întrece pe toate, dar Părintele Varsanúfie spunea: „Poţi face focul în sobă şi cu lemn de mesteacăn, şi cu lemn de plop, numai să fie cald. Esenţial este ca sufletul să aibă aplecare spre rugăciune."

Nu trebuie să ne rugăm pentru cineva care ni se arată în vis. Nu trebuie să fim curioşi. Îndeobşte, trebuie să gândim astfel despre vise: dacă sfinţii ni se arată în ele, este un semn că ne ajută cu rugăciunile lor. De regulă, aceste lucruri se întâmplă înaintea unor evenimente importante din viaţa noastră. Dacă ni se

arată, însă, oameni apropiaţi nouă este un semn că trebuie să ne rugăm pentru dânşii. Pe cei morţi îi mai numim şi adormiţi, deoarece se află la loc de odihnă. Stareţilor adormiţi şi, îndeobşte, sfinţilor neproslăviţi trebuie să ne adresăm aşa: „Cu sfinţii odihneşte, Doamne, sufletul robului tău (numele) şi cu sfintele lui rugăciuni miluieşte-ne pe noi."

Despre vremea venirii lui Antihrist nu ştie nimeni, aşa cum spune Evanghelia, dar semnele apropierii sale se pot zări de pe acum. Văzând o aşa prigoană împotriva credinţei şi tendinţa de a o nimici, ca şi multe altele, trebuie să credem că această vreme se apropie. Cu toate acestea, nu putem spune nimic cu exactitate. Au fost vremuri când s'a crezut că a venit Antihristul, de pildă în timpul lui Pétru cel Mare, dar mai pe urmă s'a dovedit că a fost o greşeală, iar lumea continuă să existe. Dar care este rostul acestor calcule? Important este să ai în toate o conştiinţă curată. Să ţii cu tărie credinţa ortodoxă, să duci o viaţă plină de moralitate, după poruncile lui Dumnezeu, pentru a fi totdeauna pregătit. Dar pentru aceasta trebuie să nu amânăm aceste lucrări pentru un viitor nedefinit, ci să ne folosim de prezent pentru pocăinţă şi îndreptare.

Smerenia este ceva măreţ şi dumnezeiesc, iar calea ce duce la ea este să ne socotim mai prejos decât toţi. Ce înseamnă să ne socotim mai prejos decât toţi? Să nu băgăm de seamă păcatele altora, ci să le vedem pe ale noastre şi să ne rugăm neîncetat.

Aminteşte-ţi rânduielile monahale: să nu vorbeşti fără să fii întrebat. Nu trebuie să te împotriveşti şi să te lupţi cu oamenii care îţi fac rău, nici cu lucrul şi nici cu cuvântul, nici chiar în cugetele tale, altfel te vor birui dracii. Trebuie să te rogi pentru astfel de oameni. Atunci Domnul îţi va ajuta, iar dracii se vor îndepărta… Călugărul trebuie să se pregătească de moarte, de aceea are nevoie să cugete la întâmpinarea morţii, fiind în pace cu toţi. Mirenii nu cunosc aceste lucruri şi de aceea nu le dau importanţă. Domnul Iisus Hristos, rugându-se în grădina Ghethsimani, este, într'o anumită măsură, chipul oricărui duhovnic în relaţiile cu fiii săi duhovniceşti, deoarece şi acesta ia asupră-şi păcatele lor. Ce măreţ lucru este acesta, pe care doar el îl poate face!

Feriţi-vă de glume şi de cuvinte nechibzuite în relaţiile dintre voi. Acestea pot ajunge o obişnuinţă. În timpul rugăciunii nu este de folos să năzuieşti la simţăminte înalte. Trebuie să pătrunzi înţelesul cuvintelor rostite, să te rogi cu atenţie şi atunci, cu timpul, Domnul îţi va da luminare duhovnicească şi smerită zdrobire inimii.

„Pre această piatră voiu zidi Biserica mea, şi porţile iadului nu o vor birui" /Mat. 16:18/ sânt cuvinte spuse în Sfânta Evanghelie. Apostolul zice că frângerea pâinii, adică Taina Euharistiei, se va săvârşi până la a Doua Venire a Domnului. Cuviosul Efrem Sirul spune că va veni vremea când jertfa cea fără de sânge va înceta. Aici pare a fi o contradicţie, dar nu este. Trebuie să înţelegem aşa: în chip deschis, pe faţă nu se vor săvârşi slujbe în biserică, dar Taina Euharistiei va continua să se săvârşească până la a Doua Venire a Mântuitorului. Cuviosul Antónie al Pecerskăi adormise întru Domnul. Încă nu fusese încredinţat pământului, când el s'a trezit. Stând în sicriu, a răspuns la toate întrebările fraţilor vărsând lacrimi. În cele din urmă, după multe rugăminţi, cu lacrimi în ochi, a mai doar un cuvânt: „Mântuiţi-vă, mântuiţi-vă!," apoi s'a dus şi s'a zăvorât. Tăcea şi plângea în toată vremea, iar peste zece sau paisprezece ani s'a săvârşit din viaţă. Şi celălalt nevoitor [Cuviosul Theodósie] a adormit, şi când s'a trezit, după multe rugăminţi ale fraţilor, a răspuns: „Fraţilor! Să credeţi că este iad!.."

Prigoanele şi strâmtorările ne sânt de folos, deoarece ne întăresc credinţa.

Puterea suferinţelor nu stă în mărimea lor, ci în felul cum le rabdă omul.

Uneori, împrejurări neînsemnate aduc omului mari suferinţe. Trebuie să fim compătimitori. Unul şi acelaşi lucru pricinuieşte suferinţe diferite la oameni diferiţi, depinde de felul cum le primeşte fiecare.

De ce nu piere din lume omul care îşi supără semenii prin viaţa sa păcătoasă? Răspunsul îl aflăm în Evanghelia de astăzi: „Nu mă rog ca să iei pre dânşii din lume, ci ca să păzeşti pre ei de cel viclean." /Io. 17:15/

Prin cuvântul „talant" trebuie să înţelegem nu numai bogăţie, ştiinţă şi renume. Talanţii sânt condiţiile prielnice pentru mântuirea sufletului. Fiecare

dintre noi primeşte talanţi. Sărăcia, bolile, tot felul de supărări – toate sânt talanţi, dacă omul îi foloseşte în scop duhovnicesc, pentru mântuirea sufletului, aceştia aduc rod. „Întru răbdarea voastră veţi dobândi sufletele voastre." /Lc. 21:19/ Iar cel ce a ascuns în pământ talantul dat este omul care, neîngrijindu-se de mântuirea sufletului său, a întrebuinţat viaţa pământească doar pentru realizarea bunăstării materialnice.

Trebuie să ştim că tot ce este rău, precum şi patimile care ne luptă, nu sânt ale noastre, ci de la vrăjmaşul, de la diavolul. Este foarte important! Putem birui patimile doar atunci când nu le socotim a fi ale noastre.

Dacă vrei să te izbăveşti de întristare, nu te lega cu inima de nimeni şi de nimic. Întristarea provine din legarea şi lipirea de lucrurile văzute.

Orice păcat în afară de hula împotriva Duhului Sfânt este iertat de Dumnezeu, dacă te pocăieşti. Hula împotriva Duhului Sfânt o săvârşeşte omul care crede în Dumnezeu şi ştie că nu trebuie să facă răul, dar îl face în mod conştient – deoarece în sufletul unui astfel de om se găseşte aşa o răutate, încât nu este în stare să se îndrepteze către Dumnezeu cu pocăinţă, precum atheii noştri, de exemplu. Iar Apostolul Pável, care până la convertirea sa îi prigonea pe Creştini, după ce s'a convertit şi s'a pocăit din tot sufletul, a primit iertare şi s'a făcut cel mai râvnitor propovăduitor al învăţăturii lui Hristos. Şi Apostolul Pétru, după ce s'a lepădat, s'a pocăit şi Domnul l-a iertat.

„Cereţi şi se va da vouă, căutaţi şi veţi afla, bateţi şi se va deschide vouă." /Lc. 11:9/

Mulţi dintre voi, neprimind vreme îndelungată cele cerute, cad în deznădejde. Nu trebuie să deznădăjduiţi… Amintiţi-vă cum a făcut Domnul cu Hanaaneanca. Cum s'a rugat ea să-i vindece fiica! Chiar şi Apostolii l-au rugat să-i dea drumul. Iar Domnul a asemuit-o chiar cu un câine… Iar voi puţin vă rugaţi şi, neprimind cele cerute, cădeţi în deznădejde. Se întâmplă astfel fiindcă uităm că între semănat şi secerat trebuie să treacă un anumit timp.

Maliuta Skuratov[27], când a venit la Sfântul Ierarh Fílip să-l ucidă, s'a apropiat

27 *Şeful poliţiei secrete înfiinţate de Ţarul Ivan cel Groaznic /n.tr./*

şi a zis: „Blagosloviţi, Vlădică!" Sfântul a răspuns: „Blagoslovesc pe cel bun înspre bine," şi l-a binecuvântat…

Trebuie să cerţi în aşa fel încât să nu mâhneşti. Iar dacă acela nu va asculta, atunci să o faci cu martori.

Vremurile noastre nu sânt prielnice nici pentru monahismul de dinafară, nici pentru cel lăuntric. Sânt neprielnice pentru cel exterior pentru că nu există mănăstiri şi nici condiţii corespunzătoare, iar pentru cel lăuntric fiindcă, din pricină slăbiciunilor trupeşti, mulţi nu pot purta nevoinţele aşa cum se cuvine. Rămâne doar un singur lucru: smerenia. Prorocul Davíd spune: „Jertfa lui Dumnezeu – duhul zdrobit; inima zdrobită şi smerită, Dumnezeu nu o va defăima." Un păcătos smerit este mai bun decât un drept plin de mândrie.

Ce este „clătinarea păgânească"? Sânt toate schimbările pe care le vedem în jurul nostru, în toate structurile vieţii. Monahul nu trebuie să le copieze. Întreaga lui purtare, cuvintele, faptele trebuie să fie neschimbate, să nu se supună feluritelor mode, obiceiuri şi reguli necuviincioase.

Mulţi suferă de aşa-numita „întrebăciune," duh de iscodire. Necontenit pun altora şi lor înşişi întrebări: „Dar de ce?," „Dar pentru ce?" Cândva sufeream şi eu de acest neajuns. Dar când am citit articolul Episcopului Ignátie „Căile Domnului," s'a produs în mine însumi o schimbare. Am înţeles că nu trebuie să aflăm căile Domnului. Când Cuviosul Antónie cel Mare începuse să cugete asupra unor probleme asemănătoare, a auzit un glas: „Omule, nu este treaba ta să afli căile Domnului, smereşte-te…"

Monahul nu trebuie să-şi rânduiască viaţa pe temeiul înţelepciunii sale. El trebuie să meargă pe calea ascultării. Nimic nu este mai păgubitor pentru un monah decât să-şi rânduiască viaţa după judecăţile sale.

În Postul Mare sânt zile când nu se slujeşte Liturghia. Iată de ce: Liturghia este un imn de biruinţă al Creştinătăţii, iar Postul este o vreme a plânsului şi al pocăinţei.

„Domnul (…) învăţa-va pre cei blânzi căile sale." /Ps. 25:9/ Aşa grăieşte psalmistul. Doar Dumnezeu îl învaţă pe om despre căile Sale, dar cu o condiţie: omul să fie blând şi smerit. Numai pe aceştia îi învaţă Dumnezeu.
Cumplită este boala, dar dulce este Raiul.
Trezvia este calea oricărei virtuţi.
Pentru a avea roade duhovniceşti, trebuie anumite condiţii: sămânţa (cuvântul) şi ţarina să fie bune. Rodul se coace doar în prezenţa răbdării. Câte cazuri au fost când omul, nevăzând roadele pe care le aşteaptă, a căzut în deznădejde şi toate strădaniile au fost în zadar. Trebuie să ai tăria de a le răbda pe toate. Doar atunci poţi nădăjdui că vei primi cele dorite. „Întru smerenia voastră vă veţi păstra sufletele."

Niciodată nu a fost şi nu va fi pe pământ un loc fără mâhnire. Un astfel de loc poate fi doar în inimă, atunci când Domnul este aici, într'însa.
Domnul ne ajută în dureri şi în ispite. El ne izbăveşte de acestea şi ne dă putere să le purtăm cu uşurinţă, chiar fără să le luăm în seamă. Tăcerea pregăteşte sufletul pentru rugăciune. Cât de binefăcător lucrează liniştea asupra sufletului! Cei dintâi Creştini trăiau în acelaşi duh. Fiecare avea după nevoile sale, nu primeau toţi la fel, ci după cum aveau trebuinţă. În mănăstiri, această problemă a fost mai complicată. S'a luat în seamă faptul de a nu se stârni invidie şi, în afară de aceasta, de a se da ceea ce este mai folositor sufletului.
Acum nu mai poţi găsi nicăieri un loc liniştit. Acum trebuie să ne amintim un singur lucru: „Ridicat-am ochii mei la munţi, de unde va veni ajutorul meu." /Ps. 120:1/ Doar acolo, la Domnul, trebuie să căutăm ajutorul şi să nu nădăjduim în nimeni.
Noi, ortodocşii, nu trebuie să susţinem ereziile şi să avem părtăşie cu ereticii. Nicăieri nu se spune că trebuie să ne rugăm la icoana Kalúga a Născătoarei-de-Dumnezeu (care se găsea atunci în mâinile „bisericii vii"). Orice altă icoană a Maicii Domnului este lucru la fel de sfânt. Chiar dacă ar veni vremea să pătimim, să nu trădăm Ortodoxia.

Adam a avut doi fii: Cain şi Avel. Avel şi urmaşii lui au fost mai aproape de Dumnezeu şi în El, Unul, au găsit mângâiere şi mulţumire, fără să mai dorească şi altceva. Urmaşii lui Cain, însă, au fost departe de Dumnezeu. Mintea şi sufletul lor nu năzuiau spre Dumnezeu. De aceea ei nu au fost niciodată mulţumiţi, erau întristaţi, căutau mângâiere în altceva, nădăjduind să o găsească în muzică, în arte şi într'altele asemenea.

Lucrarea călugărească trebuie să fie tainică. De aceea şi Rugăciunea lui Iisus este numită de Sfinţii Părinţi „tainica lucrare." Chiar şi de tine însuţi trebuie să te păstrezi în taină, să nu trâmbiţezi, aşa cum se spune în Scriptură – nu doar faţă de alţii, ci şi faţă de tine însuţi. „Toate neamurile m'au încunjurat, şi întru numele Domnului am înfrânt pre ei: încunjurând m'au încunjurat, şi întru numele Domnului am înfrânt pre ei. Încunjuratu-m'au ca albinele fagurul, şi s'au aprins ca focul în spini, şi întru numele Domnului am biruit pre ei." /Ps. 117:10-12/ Aceste cuvinte se referă la Rugăciunea lui Iisus. Aşa trebuie să te lupţi cu gândurile. Dacă te laşi în întregime în voia lui Dumnezeu, atunci totul va fi bine şi ceea ce este nefăcut va fi îngăduit ca un lucru de trebuinţă. Orice se săvârşeşte duce la mântuirea sufletelor noastre şi, împreună cu aceasta, ni se descoperă o mare şi adâncă înţelepciune. „Celora ce iubesc pre Dumnezeu toate împreună-lucrează spre bine." /Rom. 8:28/

Pe părintele duhovnicesc trebuie să-l asculţi chiar de la întâiul cuvânt, fără să-l faci să repete cele spuse. Aş vrea ca voi, fiii mei duhovniceşti, să vă purtaţi faţă de mine cu sinceritate şi conştiinciozitate. Ce legătură aveam cu Stareţul meu, Părintele Varsanúfie! Se întâmpla să-mi spună: „Faceţi aşa, Părinte Nikolái," şi niciodată nu trebuia să se repete.

Ce bine este să fii în biserică, să asculţi sfintele rugăciuni, cântări şi psalmi! Ce adâncime se ascunde în înţeleptele cuvinte ale psalmistului şi altor scriitori din Scriptură! Îmi plăceau Utreniile din mănăstire. Desigur, nu poţi înţelege tot ce rosteşte citeţul, dar dacă prinzi măcar o idee, tot este bine…

Nu trebuie să te mândreşti nici cu sănătatea, nici cu frumuseţea, nici cu alte daruri ale lui Dumnezeu…

Tot ce-i pământesc nu este trainic şi statornic – nici frumuseţea, nici sănătatea. Trebuie să-i mulţumim Domnului; trebuie să-i mulţumim cu smerenie, recunoscându-ne nevrednicia şi fără să ne mândrim cu ceva.

Nimeni dintre voi să nu spună: „Acum voi vieţui cum voi putea, dar când vor fi condiţii corespunzătoare, atunci mă voi ruga." Putem să fim, oare, încrezători că mâine vom mai fi încă în viaţă? Citiţi volumul III (pagina 114) din scrierile lui Ignátie Briancianinov. Nu trebuie să uităm că doar această zi ne este dată. Nu putem nădăjdui în ziua de mâine. Amintiţi-vă totdeauna: „Acum este vremea prielnică, acum este ziua mântuirii!"

După căderea celui dintâi om dintr'aşa cinste şi slavă, Domnul nu a putut răbda să vadă zidirea Sa căzută, nu a putut răbda să vadă umilinţa acesteia, şi i-a adus mântuire cu pătimirile şi cu învierea Sa. L-a adus pe om la starea dintâi, adică având putinţă să se desăvârşească. În această însuşire de a se desăvârşi stă şi binele suprem, pe care noi îl primim, care ne înduhovniceşte şi ne îndumnezeieşte. Tot ce se dobândeşte fără străduinţe ajunge mai apoi neinteresant. Iar desăvârşirea duhovnicească este fără de sfârşit. „Fiţi dar voi desăvârşiţi, precum şi Tatăl vostru cel din ceruri desăvârşit este." /Mat. 5:48/

„Legea Dumnezeului lui în inima lui, şi nu se vor poticni paşii lui." /Ps. 36:31/

Cum trebuie să lucrăm pentru ca legea lui Dumnezeu să fie în inimă? Înainte de toate, trebuie să ne amintim de legea lui Dumnezeu, iar pentru aceasta, să năzuim spre cunoaşterea legii lui Dumnezeu. Dar nu este îndeajuns doar să ştii şi să-ţi aminteşti de legea lui Dumnezeu. Cunoaşterea rece, raţională a legii lui Dumnezeu este neînsufleţită, este stinsă. În general, inima omului este stricată şi, de aceea, trebuie să te sileşti pentru primirea legii. „Împărăţia cerurilor sileşte-se, şi silitorii răpesc pre ea." /Mat. 11:12/ Trebuie să te străduieşti ca toată viaţa ta, în întregul ei, nu numai în anumite ceasuri şi zile, să fie clădită pe legea lui Dumnezeu. Trebuie să o rânduieşti toată lucrarea ta în aşa fel încât să fie în consens cu voia lui Dumnezeu. Doar în aceste condiţii inima noastră va fi curată şi numai „cei curaţi cu inima (…) vor vedea pre Dumnezeu."

Prin cuvântul „lume" înţelegem tot ceea ce este supus patimilor şi este

îndepărtat de Dumnezeu. Noi sântem bine. Slavă Domnului! Trăim în pustiul lumii, şi putem merge la biserică, putem vorbi cu cei ce împărtăşesc acelaşi cuget cu noi. Slavă lui Dumnezeu!

Cu toţi oamenii pe care îi întâlneşti în drumul vieţii tale să te porţi aşa cum ai vrea să se poarte ei cu tine.

Un monah care a rămas în afara mănăstirii a început să cugete: „Nu voi mai purta şiragul de metanii. Eu nu mă rog cu ele şi poate să fie un păcat faptul că mă dau drept ceea ce nu sânt." Nu este drept. Chiar dacă nu mă rog cu ele, să le ţin în mână. Să mă uit la ele şi să gândesc: „Sânt călugăr, după cum am făgăduit, trebuie să mă rog neîncetat – şi eu nu mă rog." Să mă dojenesc pe mine însumi şi îmi va fi de folos… Trebuie să iubeşti veştmântul călugăresc.

Nu trebuie să dobândeşti adevărul omenesc, caută doar adevărul dumnezeiesc.

Părintele duhovnicesc este ca un stâlp, el doar îţi arată drumul, dar trebuie să mergi tu însuţi. Dacă părintele duhovnicesc arată drumul, dar învăţăcelul nu se mişcă singur, atunci nu va ajunge nicăieri şi va putrezi lângă acest stâlp.

Din punct de vedere lumesc, se consideră a fi talanţi mintea, învăţătura şi capacităţile muzicale sau artistice. Acestea nu sânt păcătoase, şi este bine când aceste însuşiri se îmbină cu viaţa Creştină, atunci când sânt închinate lui Dumnezeu. Dar dacă aceste însuşiri te împiedică să trăieşti după Dumnezeu şi să-ţi mântuieşti sufletul, atunci trebuie să le părăseşti. Mai bine este să fii mai prost şi mai simplu, dar să te mântuieşti. Ce folos vei avea dacă vei câştiga întreaga lume, dar îţi vei pierde sufletul?

„Fericiţi cei săraci cu duhul, că acelora este împărăţia cerurilor." Aceste cuvinte trebuie înţelese astfel: fericiţi sânt cei smeriţi, care îşi recunosc starea lor de păcătoşenie, nevrednicia lor. Din cea dintâi fericire rezultă a doua: „Fericiţi cei ce plâng…" Cine se recunoaşte pe sine drept un păcătos nevrednic, acela plânge pentru păcatele sale. Iar cel ce îşi recunoaşte nevrednicia şi plânge pentru păcatele sale nu poate fi supus mâniei. El va fi blând, după pilda Mântuitorului, care a spus: „Învăţaţi dela Mine, că sânt blând şi smerit cu inima." Cei ce împlinesc a treia fericire, a blândeţii şi nemânierii, vor dori

din tot sufletul să împlinească voia lui Dumnezeu şi, astfel, vor împlini a patra fericire: „Fericiţi cei ce flămânzesc şi însetoşează de dreptate…" Prin împlinirea tuturor poruncilor, inima omului ajunge curată. Împlinirea poruncilor umple sufletul cu dragoste de Dumnezeu. Nici un fel de pătimiri purtate de dragul Domnului nu sânt împovărătoare. „Fericiţi veţi fi când vor ocărî pre voi, şi vă vor prigoni, şi vor zice tot ce este viclean împrotiva voastră, minţind pentru mine. Bucuraţi-vă şi vă veseliţi, că plata voastră multă este în ceruri; că aşa au prigonit pre prorocii cei mai înainte de voi." /Mat. 5:3-11/

Când preotul, binecuvântând, rosteşte rugăciunea: „În numele Tatălui, şi al Fiului, şi al Sfântului Duh," atunci se săvârşeşte o taină: harul Sfântului Duh se pogoară asupra omului binecuvântat. Iar când cineva rosteşte doar cu buzele o lepădare de Dumnezeu, harul îl părăseşte, toate gândurile lui se schimbă şi ajunge un alt om.

Dacă tu, ajuns undeva într'o casă, eşti invitat la masă şi ştii că aceşti oameni doresc să te ospăteze din tot sufletul, atunci aşază-te şi mănâncă fără tulburare. Dar dacă ştii că invitaţia se face din jenă, atunci trebuie să fii cu băgare de seamă.

În vremea de faţă, oamenii veacului acestuia se uită la noi, cei credincioşi, ca la nişte scrântiţi, ca la nişte proşti. Nu le place credinţa noastră ortodoxă, rânduielile noastre bisericeşti, canoanele şi obiceiurile. Râd cu dispreţ de tot ceea ce pentru noi este sfânt. Adesea, am ocazia să aud de la credincioşii care sânt nevoiţi să trăiască în mijlocul lumii potrivnice cât de greu le este să suporte batjocurile neîncetate adresate lor. Însă eu cred că ar trebui să le socotim drept o cinste. „De sânteţi ocărâţi pentru numele lui Hristos, fericiţi sânteţi, căci al slavei şi al lui Dumnezeu Duh preste voi odihneşte," /I Pet. 4:14/ a spus Apostolul Pétru. Dacă râd de voi, dacă nu vă iubesc, înseamnă că noi nu sântem din lumea aceasta. Nu trebuie să vă supere şi să vă amărască această atitudine a lor.

Rabdă poverile vieţii călugăreşti de dragul Împărăţiei cerurilor.

La Stareţ, oamenii vin ca să-şi frângă voia lor cea rea şi să afle voia lui Dumnezeu.

Tăcerea este folositoare sufletului. Când vorbim, este greu să ne înfrânăm de la vorbirea deşartă şi de la osândire. Dar este şi o tăcere rea, când cineva se mânie şi de aceea tace.

Marele Vasílie spune: „Citeşte ca să te înţelepţeşti pre tine însuţi şi să înveţi şi pe alţii când va fi trebuinţă." Dacă poţi spune şi altora din cele pe care le ştii, spune-le spre folos, dar nu cu ton de învăţător.

Totdeauna să-ţi aminteşti legea vieţii duhovniceşti: dacă te tulburi de unele neajunsuri ale altcuiva şi îl osândeşti, mai apoi te va atinge şi pe tine aceeaşi soartă şi vei suferi de acelaşi neajuns.

Nu vă lipiţi inima de deşertăciunea lumească. Mai ales la rugăciune, lăsaţi toate cugetele cele lumeşti. După rugăciunea de la chilie sau de la biserică, pentru a păstra starea de rugăciune şi de umilinţă a sufletului, trebuie să păstrezi tăcerea. Uneori chiar un cuvânt simplu, neînsemnat poate tulbura şi speria smerita zdrobire din inima noastră ca pe o păsărică.

Monahia este a lui Dumnezeu. Îi foloseşte să-i slujească Lui în cercul surorilor, dar nu într'o familie mirenească, chiar dacă sânt apropiaţi.

Dacă un călugăr trăieşte în lume şi nu duce nici un fel de nevoinţe, nici nu poartă veştminte monahale, cu ce se deosebeşte de mirean? Cu dragostea sa faţă de monahism. Poţi trăi în mănăstire, poţi fi un călugăr conştiincios, dar să nu-ţi placă monahismul. Un astfel de om nu este monah.

Sfinţii Părinţi numesc Rugăciunea lui Iisus „învăţătură," pentru că dacă o vei făptui, ea îţi va curăţi inima, iar în această inimă curată Domnul va scrie cu degetele Sale tot ceea ce trebuie să ştii. Nici un fel de lectură sfântă, oricât de multe tomuri ai citi, nu-ţi poate da cunoştinţele pe care ţi le dăruieşte Rugăciunea inimii. Să nu osândeşti niciodată pe nimeni. Pe fiecare, oricine ar fi, să-l întâmpini cu simţăminte bune, cu nădejdea că vei găsi în el ceva bun, văzând într'însul chipul lui Dumnezeu. Noi sântem neputincioşi. Nu putem face nimic doar cu puterile noastre. Oricât de măreţ ar fi un lucru, acesta este exterior, pământesc. Prin voia lui Dumnezeu, toate se preschimbă în nimic. Toate sânt vremelnice; trebuie să preţuim ceea ce, într'o oarecare măsură, ne ajută la mântuirea sufletului. Trebuie să ne amintim statornic şi să ne îngrijim doar de mântuirea sufletului, iar pe toate celelalte să le lăsăm în voia lui Dumnezeu. Trebuie să ne smerim. Este mai bine să nu citim toată pravila de rugăciune, dacă nu ne ajunge timpul,

dar cât citim să o facem cu atenţie. Înfricoşate sânt cuvintele Sfintei Scripturi: „Blestemat este cel ce face lucrurile Domnului cu lene." /Ier. 48:10/

Omul ales de Dumnezeu se cunoaşte prin faptul că i se trimit necontenit necazuri şi întristări. „Întru ostenelele oamenilor nu sânt şi cu oamenii nu vor lua bătăi. Pentru aceasta a cuprins pre ei mândria lor până în sfârşit, îmbrăcatu-s'au cu nedreptatea şi cu păgânătatea lor." /Ps. 72:5-6/ Trebuie să trăim în osteneli şi scârbe, trebuie să primim răni.

Să posteşti înseamnă să fii adânc evlavios. Înainte de împărtăşirea cu Sfintele Taine să te porţi cu evlavie, să umbli precum ai fi înaintea lui Dumnezeu. Monahii, care tot timpul trebuie să fie evlavioşi, se cuvine să se pregătească înainte de împărtăşanie.

Pentru a înţelege şi pentru a vedea frumuseţea vieţii duhovniceşti trebuie să o încerci. Mare parte din păcatele noastre vin din faptul că uităm legile lui Dumnezeu. Există o predanie bisericească care spune că dacă la sicriul adormitului se simte bucurie şi pace, putem nădăjdui că cel adormit este plăcut lui Dumnezeu, că viaţa lui a fost dreaptă.

Îndreptăţirea de sine închide ochii duhovniceşti, iar atunci omul nu vede ceea ce îi trebuie şi-i este de folos. Dacă spui ceva rău despre un frate sau despre o soră, chiar dacă ar fi adevărat, atunci pricinuieşti sufletului tău o rană de nevindecat. Poţi spune ceva despre greşelile altuia doar dacă ai în inimă o singură intenţie – folosul sufletesc al celui ce a greşit.

Răbdarea este o fericire neîntreruptă. Mântuirea şi pierzania stă în aproapele vostru. Mântuirea voastră depinde de felul cum vă purtaţi cu aproapele. Nu uitaţi să vedeţi în aproapele vostru chipul lui Dumnezeu. Orice lucru, oricât de neînsemnat vi s'ar părea, să-l faceţi cu atenţie, ca şi cum v'aţi afla în faţa lui Dumnezeu. Amintiţi-vă că Domnul vede toate!

Fără smerenie nu te poţi mântui. Orice casă ai clădi din virtuţi, se dărâmă fără smerenie.Trebuie să ai un singur sentiment atotcuprinzător, cel de pocăinţă. Să ai smerenie. Rabdă tot ce îţi trimite Dumnezeu, iar El, cel milosârd, îţi va primi pocăinţa şi te va milui.

Citind aceste cuvinte ale Părintelui Nícon, câteva din puţinul ce s'a păstrat în însemnările fiilor săi duhovniceşti, putem lesne vedea acea bogăţie duhovnicească cu care l-a înzestrat Dumnezeu. Şi cu toate că ele au fost scrise din memorie şi e cu putinţă să nu fie întocmai exacte, se poate totuşi vedea cât sânt de preţioase, mai ales că au fost rostite în vremurile noastre şi au lămurit nişte probleme neînţelese şi incompatibile cu lumea înconjurătoare. „El însuşi a văzut cu limpezime adevărurile lui Hristos şi era pe deplin convins de acestea; cu aceeaşi limpezime, vioiciune, simplitate şi convingere se pricepea să le împărtăşească şi să le tâlcuiască. Cuvintele lui erau simple, pe înţelesul tuturor şi lucrătoare, deoarece Duhul Sfânt vorbea prin gura lui." (Sfântul Ierarh Dimitrie al Rostovului) Eficacitatea cuvintelor lui era înlesnită de inteligenţa sa firească şi de cultura profană şi duhovnicească primită, dar tăria principală consta în acea luminare a Duhului Sfânt, care l-a însoţit toată viaţa.

Părintele Nícon era ocupat ziua întreagă cu lucrarea pastorală. La sfârşitul zilei era obosit până la epuizare şi, după ce primea ultimul credincios, abia mai stătea în picioare.

Părintele, având o preţuire deosebită faţă de Maica Amvrósia, i-a mărturisit nu o dată că „adesea regretă faptul că nu se poate dărui în întregime rugăciunii şi altor nevoinţe călugăreşti, aşa cum se întâmpla mai înainte, când trăia în mănăstire."

După cum se pare, nu mai avea nici timp şi nici putere pentru săvârşirea pravilei de rugăciune. Cu multă durere îi spunea odată maicii că, voind să lămurească această problemă care îi neliniştea conştiinţa, a găsit în scrierile patristice păreri diferite. Ioán Scărarul foloseşte undeva cuvintele lui Efrem Sirul adresate păstorului Nicoláe: „Este dăunător să doreşti a fi condus de alţii." Arsenie cel Mare spune: „Vă iubesc, fraţilor,

dar nu pot a fi şi cu voi şi cu Dumnezeu." Iar în Sfânta Evanghelie se spune: „Că ce folos este omului de ar dobândi lumea toată, iar sufletul său va pierde?" /Mat. 16:26, Mar. 8:36/ La această problemă tulburătoare a Părintelui Nícon, Stareţul Nectárie i-a răspuns că nu trebuie să plece fără voia lui Dumnezeu din postul unde a fost aşezat şi că nimic nu este mai păgubitor pentru un monah decât să-şi rânduiască viaţa după mintea sa. El avea cea mai mare încredere în Stareţul Nectárie, mai mult decât în oricine altul, ştiindu-i deosebitul spirit de observaţie şi capacitatea de a înţelege esenţa lucrurilor, până la prevederea viitorului. Auzind acest răspuns, Părintele Nícon s'a hotărât să se încredinţeze pe deplin voii lui Dumnezeu, având credinţă că jugul pastoral ce i s'a încredinţat împotriva dorinţei sale este de la Însuşi Dumnezeu. Dorinţa lui dintotdeauna a fost să trăiască în singurătate, să ducă o viaţă liniştită în rugăciune, citind scrierile Sfinţilor Părinţi. Jugul duhovniciei era aşa de greu, încât uneori îl chinuia gândul să facă pe prostul, să se slobozească de lume şi să se ascundă de tot ce este lumesc.

Dar aceste gânduri nu l-au subjugat, nici nu l-au convins. Nu-şi putea îngădui o astfel de purtare. Starea sa duhovnicească a rămas în general aceeaşi – de a trăi în ascultare, încredinţându-se în întregime voii lui Dumnezeu. Uneori îşi amintea cuvintele Stareţului Varsanúfie cu privire la jugul greu al duhovniciei. Afla acum din fapte şi din realitate cât de greu este acest jug. Căutând cu gândul la nevoinţa Stareţului său – care nu s'a dat jos de pe cruce până la sfârşitul zilelor sale şi a primit toate cele încredinţate lui de către oameni ca din mâinile Domnului – şi el, ca un pilduitor urmaş al învăţătorului său, a mers neabătut pe acelaşi drum greu, dar mântuitor, al ascultării de voia lui Dumnezeu. Ce credinţă adâncă în Pronia lui Dumnezeu, ce dăruire, bărbăţie şi dragoste de Dumnezeu umpleau sfântul său suflet! Ne putem doar minuna şi mulţumi Domnului, Cel ce ne-a dăruit nouă, păcătoşilor, a întâlni astfel de oameni!…

O dată pe săptămână, iar uneori mai rar, în funcţie de timpul avut şi de starea sănătăţii, Părintele Nícon mergea la Optina. Câtă vreme a existat muzeul, mănăstirea a rămas neschimbată în ceea ce priveşte cele din afară. Muzeul a păstrat, pe cât se putea, înfăţişarea ei dintru început. Părintele Nícon se odihnea cu duhul ajungând pe pământul mănăstirii şi insuflând văzduhul înmiresmat. Dimineaţa devreme, când nu se vedeau oamenii şi liniştea stăpânea în jur, mergea, rugându-se pe lângă bisericile pustii, către mormântul scumpului şi pururea-pomenitului său Stareţ Varsanúfie, iar apoi la mormintele altor Stareţi, cerându-le binecuvântarea şi sfintele rugăciuni. Sufletul i se umplea de o tristeţe nevoită pentru raiul pământesc pierdut. Amintirile trecutului, plăcute şi triste, îi alergau prin minte. El era însă un bărbat puternic cu duhul şi, ştiind mereu înaintea sa pe Dumnezeul cel Atotputernic, vedea în toate împlinindu-se Pronia Lui – deşi de neînţeles pentru noi, dar întotdeauna şi întru toate bună şi desăvârşită. Părintele Nícon primea toate cu linişte, încredinţând totul şi pe toţi voii lui Dumnezeu.
De obicei, Părintele Nícon mergea la Optina în acele zile când dispensarul spitalului de circumscripţie de aici nu primea bolnavi. Pe lângă spital locuiau două fiice duhovniceşti ale sale, surorile Irína şi Anastasía. La ele îşi găsea adăpost. Aici, la scumpa lui Optina, se odihnea în linişte. Scria scrisori, citea, se ruga. Nimeni şi nimic nu-i tulburau liniştea. Tăcerea binecuvântată şi sfântă îl înconjura… Doar frumoşii pini cu crengile lor puternice, puţin aplecate în jos, tulburau liniştea prin foşnetul lor surd. Mormintele fraţilor din „noul cimitir” de lângă spital se vedeau pe fereastră, dar şi aceşti pini. „O, linişte măreaţă! O, linişte măreaţă şi sfântă, pentru că în ea se află Dumnezeu…” Părintele Nícon se odihnea şi cu sufletul şi cu trupul, cufundat în această linişte mântuitoare. Preţuia pe deplin putinţa de a fi la Optina, în frumuseţea aceasta plină de bucurie şi vindecare…
Uneori, venind la Optina, îi vizita pe călugării şi călugăriţele ce vieţuiau

acolo. Mergea şi la Schit. Aici, la prisacă, trăiau doi monahi, care păzeau Schitul. Împreună cu aceştia vieţuia şi un anume Taube Mihaíl Mihailovici. Când s'a deschis muzeul de la Optina, el a fost trimis în calitate de responsabil al bibliotecii. Biblioteca mănăstirii şi biblioteca Schitului erau renumite. Acestea au fost făcute muzee îndeobşte pentru că păstrau vechi manuscrise din secolele XVI-XVII şi alte tipărituri unicat. M. M. Taube a îndeplinit această funcţie doar o scurtă perioadă. A fost eliberat din funcţie ca „necorespunzător" şi „element străin." Chiar şi în această situaţie, el nu a părăsit Optina şi a rămas să trăiască la prisacă, în liniştea şi singurătatea Schitului. Era o personalitate extraordinar de luminoasă. De loc era din Gatcina. Cu o cultură multilaterală, cunoscând câteva limbi străine, temeinic instruit, după cum s'a aflat mai apoi, a fost tuns în taină în schimă, cu numele Agapít. Nu a avut legături duhovniceşti apropiate cu Părintele Nícon, cu toate că ştia de înalta lui cultură duhovnicească. Dar, cu voia lui Dumnezeu, însuşi Părintele Agapít a fost însoţitorul Stareţului Nícon în viaţa lui de mai apoi.

În Postul Mare din anul 1924, Părintele Nícon, la rugămintea bătrânei sale mame, s'a dus să o viziteze la Móscova. În anul 1925, toţi fiii săi duhovniceşti s'au alarmat aflând o ştire ajunsă până la ei, că Părintele Nícon va fi chemat la Móscova pentru a fi hirotonit episcop. Când aceştia şi-au exprimat neliniştea şi durerea, el le-a răspuns: „Nu vă voi părăsi de bunăvoie..." După toate probabilităţile, până la urmă, lucrul acesta trebuia să se întâmple, deoarece „nu poate cetatea a se ascunde deasupra muntelui stând; nici aprind făclie şi o pun subt obroc, ci în sfeşnic, şi luminează tuturor celor ce sânt în casă." /Mat. 5:14-15/ Toţi ştiau limpede că Dumnezeu l-a ales nu doar pentru a purta o nevoinţă în singurătate şi în liniştea chiliei mănăstireşti, ci şi pentru a fi pus la înălţime în sfeşnicul Bisericii, ca un om vrednic, şi, prin darurile sale binecuvântate, prin fapte bune şi o viaţă sfântă, să-i lumineze pe credincioşi ca un păstor... Încă de pe când era fratele Nikolái de la Schit,

Stareţul Varsanúfie, prevăzându-i, în parte, menirea în lucrarea de slujire a Sfintei Biserici, l-a avertizat din vreme să petreacă totdeauna în smerenia gândurilor. L-a învăţat să nu deznădăjduiască în necazurile care, în mod inevitabil, îl vor aştepta, ci să le poarte cu bărbăţie şi să nu se plângă nimănui, niciodată.

Toate acestea s'ar fi putut întâmpla. Dar căile Domnului sânt necunoscute. În perioada înfăţişată, prigoanele împotriva Bisericii şi slujitorilor ei s'au înteţit. Tot mai des şi mai des ajungeau veşti despre arestări şi despre trimiterea în închisori şi în exil a slujitorilor Bisericii. Multe biserici din eparhia Kalúga au rămas pustii. Sfintele slujbe nu se mai săvârşeau, din pricina lipsei de preoţi. Pentru a păstra bisericile parohiale din sate şi a preîntâmpina închiderea lor, Episcopul Theofán al Kalúgăi i-a recomandat Părintelui Arhimandrit Isaác să trimită toţi ierodiaconii şi monahii pentru a fi hirotoniţi. Toţi cei hirotoniţi au fost trimişi apoi la parohii. În bisericile din Kozélsk unde slujeau sau cântau monahi s'a făcut imediat văzută lipsa multora dintre ei. Grupul monahilor de acolo s'a împuţinat. Nu mai era printre ei nici un ierodiacon.

Pretutindeni se făceau arestări. Neliniştiţi de aceste zvonuri, fiii duhovniceşti ai Părintelui Nícon i s'au adresat cu rugămintea de a face o fotografie pentru ei. El le-a îndeplinit cu plăcere rugămintea şi le-a înmânat tuturor doritorilor câte o fotografie. Nu se poate spune că această fotografie, păstrată până acum de fiii săi duhovniceşti, este una foarte reuşită. Chipul vioi al Părintelui Nícon depăşea puterea de surprindere a unei fotografii, fără doar şi poate, deoarece chipul său strălucea de o frumuseţe lăuntrică, care nu se imprimă în fotografie. Între altele, el era frumos şi trupeşte. Ochii săi albaştri şi strălucitori, precum şi faţa albă, cu bujori gingaşi, încadrată de o barbă nu prea mare, îngustă, de culoare roşcat-castanie, cu păr des, lung şi ondulat, lăsau o impresie de bucurie neîncetată şi de o mare seriozitate, dacă se poate spune aşa. Părea că duce în mâini un vas cu o băutură de preţ, îl

ducea atât de grijuliu, cu atâta băgare de seamă, temându-se parcă să nu se verse nici măcar un strop din acea băutură al cărei preţ este mai presus de orice minte… Faţa lui zâmbitoare strălucea de lumina unui suflet minunat. Era luminată dinlăuntru de o lumină dumnezeiască, nevăzută şi în acelaşi timp văzută…

A venit şi anul 1926. În luna Iunie a acestui an, Părintele Nícon, primind veste că mama lui este bolnavă de moarte, s'a grăbit să meargă la Móscova. Mama l-a recunoscut şi, cu ochii stinşi, privind cu un zâmbet la scumpul ei fiu, nu lăsa din mâinile ei mâna fiului şi îl săruta de rămas-bun.

Părintele Nícon a stat aproape două săptămâni la Móscova; apoi, înmormântându-şi mama, s'a întors la Kozélsk. De la Móscova i-a scris Părintelui Chiríl cât de greu i-a fost să trăiască în lume, cu toate că era în casa părintească. Cu durere, a văzut că şi în familia lui credinţa s'a împuţinat, iar rudele după trup i-au devenit străine cu duhul.

Sufletul său de călugăr, iubitor de Dumnezeu, se tulbura de discuţiile rudelor, ce-i erau străine după conţinut. Îl tulbura rău îmbrăcămintea şi purtarea femeilor, interesele necopilăreşti ale copiilor şi multe altele. Singura verigă de legătură cu familia era mama sa. Din clipa morţii ei, această legătură s'a rupt pentru totdeauna. S'a bucurat când s'a întors la Kozélsk, în chilia lui liniştită, s'a bucurat de părtăşia cu cei de acelaşi duh şi acelaşi cuget cu dânsul. Împărtăşindu-şi părerile după venirea de la Móscova, Părintele Nícon spunea:

– Mama mea era profund credincioasă, şi păstra întotdeauna poruncile Domnului în inimă. De aceea, moartea ei mi-a pricinuit multă durere. O predanie a Bisericii spune că dacă la sicriul celui adormit se simte bucurie şi pace, poţi avea nădejde că acest om este plăcut lui Dumnezeu şi viaţa lui a fost dreaptă. Nu putem spune despre orice sfârşit că a fost fericit, dar sfârşitul mamei mele a fost cu adevărat fericit. Despre ea pot spune aşa: „Calea am săvârşit, credinţa am păstrat.” La mormântul ma-

mei, când citeam Psaltirea, dar şi în vremea slujbei prohodului, nu am simţit nici frică, nici tristeţe, nici durere, ci, dimpotrivă, pace şi bucurie. Prin sfârşitul ei fericit, eu nu mi-am pierdut mama, ci am câştigat-o…

În Octombrie 1926, în biserica-catedrală din Kozélsk au intrat hoţii în timpul nopţi, prădând averea sărăcăcioasă a bisericii şi profanând altarul, apoi au dispărut. Parohul bisericii, Părintele Serghéi, cutremurat de cele întâmplate, s'a adresat enoriaşilor cu rugămintea de ajutor bănesc şi şi-a încheiat apelul cu cuvintele: „Nu ştiu cum ne vom mai duce zilele. Dă-ne, Doamne, răbdare…” Dar nu i-a mai rămas prea mult de răbdat şi de trăit. La două zile după această tristă întâmplare, Părintele Serghéi a murit subit. Moartea l-a secerat în trei minute.

După moartea Părintelui Sérghie, la adunarea generală a consiliului bisericesc şi a enoriaşilor, toţi, în unanimitate, l-au rugat pe Părintele Nícon să accepte postul de paroh. El, însă, a refuzat această propunere şi a propus candidatura celui de-al doilea preot al bisericii, Părintele Grigórii Nikolski. În locul acestuia a fost numit provizoriu Ieromonahul Aifal (în lume Aleksandr Poniaev) de la Optina. Era un călugăr minunat, un adevărat împlinitor al poruncilor lui Hristos şi, după smerenia sa adâncă, unul dintre puţinii robi ai lui Hristos. Acesta a fost mai apoi surghiunit împreună cu alţi monahi. Întorcându-se din surghiun, în drumul spre casă a fost bătut de tâlhari şi a murit într'un spital din pricina loviturilor, primind, astfel cununa muceniciei. Veşnică pomenire, pururea-pomenite şi fericite Părinte Aifal, chip al smereniei, al răbdării, al blândeţii şi al nerăutăţii!…

CAPITOLUL XII

Că ai cercat pre noi, Dumnezeule, cu foc ai lămurit pre noi, precum se lămureşte argintul. Dus-ai pre noi în cursă, pus-ai necazuri pre umărul nostru. Ridicat-ai oameni preste capetele noastre, trecut-am prin foc şi prin apă, şi ai scos pre noi întru odihnă.

/Ps. 65:9-11/

Timpul fugea, zi după zi, săptămână după săptămână, şi tot atât de uşor s'a scurs şi a dispărut în veşnicie anul 1926. A venit şi anul 1927, iar timpul trecea tot aşa, pe nesimţite, pe dinafară parcă liniştit, în lăuntru, însă, plin de o aşteptare alarmantă a unor grabnice nenorociri.

În primele zile ale lunii Iunie s'a întâmplat ceea ce toţi aşteptau cu frică şi de care toţi se temeau. Într'o dimineaţă senină şi luminoasă de Iunie, Părintele Nícon şi Părintele Chiríl au fost arestaţi şi duşi la închisoare. Imediat după arestare, toată lumea a fost uimită şi tulburată de cele întâmplate. Inimile şi minţile tuturor erau atât de pline de simţământul durerii, încât nu au avut nici timp şi nici putere să se gândească la cele petrecute. Doar mai apoi, după ce timpul a oblojit rănile şi a înmuiat durerea, s'a lămurit, pe cât era cu putinţă, situaţia din zilele premergătoare arestării Părintelui Nícon, situaţie care a grăbit agravarea statutului său. Problema era că muzeul „Sihăstria Optina," care se străduia, pe cât se putea în virtutea împuternicirilor date, să păstreze mănăstirea ca un „monument al trecutului," nu era dorit de puterea locală – şi aceasta, în mare măsură pentru că muzeul era subordonat unei societăţi „Glavnauka" şi nu aparţinea de autoritatea locală; mai mult, autorităţile locale socoteau bunurile muzeului (pădurea, clădirile, pământul şi gospodăria) ca proprietatea lor de drept. Chestiunea bunurilor muzeului era pusă în discuţie şi se aştepta doar momentul potrivit pentru lichidarea muzeului sau, cel puţin, acapararea bunurilor sale. Muzeul era pentru aceştia ca sarea în ochi.

Nu cu mult timp înainte de arestarea Părintelui Nícon, pe adresa muzeului s'au primit două scrisori din străinătate. Una venea din Germania, de la „Societatea legăturilor culturale cu străinătatea." În această scrisoare, nişte savanţi, probabil istorici, rugau să li se răspundă dacă e adevărat că scriitorul F. M. Dostoievski, în arhicunoscutul său roman „Fraţii Karamazov," a descris Sihăstria Optina şi a luat prototipul „Stareţului Zosima" de la Stareţul Amvrósie. A doua scrisoare era de la o mănăstire din Bulgaria sau din Serbia. Adresa de pe plic era următoarea: „Sihăstria Optina. Preacuvioşiei sale Părintelui Arhimandrit." În această scrisoare, nişte părinţi rugau să li se dea date privind unele manuscrise din secolele XVI-XVII, ce se păstrau în biblioteca mănăstirii – în parte, manuscrise ale Stareţului moldovean Paísie Velicikovski, cel ce a pus începuturile stăreţismului în Rusia. Nu se ştie dacă s'a dat vreun răspuns la prima scrisoare. În acei ani nu mai exista practic nici o legătură cu străinătatea, şi chiar o aluzie privind aceasta devenea un motiv de suspiciune. Responsabilul muzeului, citind cealaltă scrisoare, a râs, mirându-se de lipsa de informaţii a expeditorilor. Era un om necredincios şi nişte manuscrise străvechi ale stareţilor îl interesau prea puţin. Scrisorile nu au fost luate în seamă şi curând s'a uitat de ele, dar se poate bănui că au constituit un motiv suficient pentru a închide muzeul.

În perioada vieţuirii la Kozélsk, asupra călugărilor de la Optina şi îndeosebi asupra Stareţului Nícon a fost instituită o supraveghere tacită. Activitatea pastorală a Părintelui Nícon şi popularitatea sa în creştere erau binecunoscute. Nici vizitele permanente la Optina, legăturile cu monahii şi cu alte persoane care lucrau la muzeu nu erau un secret. Călugării de la Optina şi mai ales Părintele Nícon fuseseră sortiţi pieirii. Părintele Nícon nu a fost singurul arestat. În aceeaşi dimineaţă, la aceeaşi oră, au fost arestaţi şi responsabilul muzeului, şi responsabilul gospodăriei. O dată cu aceştia, a mai fost arestat şi Mihaíl Mihailovici Taube, precum şi încă câţiva…

Părintelui Nícon şi-a petrecut ziua din ajunul arestării la Optina. Seara, întorcându-se la Kozélsk, i-a poruncit sorei Anastasía să-i aducă în dimineaţa următoare scrisorile scrise de dânsul. Deschizând portiţa casei unde trăia Părintele Nícon, ea a văzut un miliţian care stătea în curte, lângă cerdac. Atunci a fugit înapoi. A fost văzută, au prins-o, i-au confiscat scrisorile şi au arestat-o. Nu se ştie cum a petrecut Părintele Nícon ultima sa noapte de libertate. Probabil că era pregătit pentru orice, deoarece i-a întâmpinat pe oaspeţii nepoftiţi şi neaşteptaţi cu o înfăţişare liniştită. Percheziţia a durat mult timp. Părintele Nícon stătea liniştit, privind devastarea chiliei sale şi aştepta să se ia sfârşit. Când i s'a comunicat arestarea, a întrebat liniştit ce lucruri poate lua cu el. Pe la ora şapte dimineaţa, Părintele Nícon şi Părintele Chiríl, cu prosoapele în mâini (deoarece li s'a îngăduit să ia doar prosoape), mergeau sub pază pe străzile încă pustii ale oraşului, în direcţia închisorii. În spate, într'o căruţă, erau duse cărţile Părintelui Nícon – ceea ce s'a putut pune. O parte din cărţi s'au răsturnat şi au căzut în colbul caldarâmului. Cărţile cu conţinut duhovnicesc erau unul din argumentele materiale solide ale acuzatorilor pentru „agitaţia şi propaganda ideologică” dusă de părintele şi incompatibilă cu comunismul. Îţi era greu să urmăreşti o astfel de privelişte!

Este inutil să descriu în amănunt durerea şi tulburarea care au cuprins inimile celor ce-l cunoşteau şi-l iubeau pe Părintele Nícon. Plânsetele şi suspinele s'au înstăpânit în multe case din oraş şi din împrejurimi.

Nu se ştie prin ce mijloace s'a aflat că Părintele Nícon şi ceilalţi arestaţi împreună cu el vor fi duşi la Kalúga cu trenul de seară. Soarele scăpăta spre asfinţit şi ziua liniştită şi caldă de Iunie era pe sfârşite, când, pe cărările ce duceau la gară, se zoreau să-l vadă pentru ultima dată pe Părintele Nícon nenumăraţii lui fii duhovniceşti. În sala de aşteptare pentru clasa a III-a (pe atunci încă mai existau astfel de împărţiri), pe un divan scrijelit de lemn, stătea Părintele Nícon, iar alături de el

Părintele Chiríl şi M. M. Taube (Părintele Agapít). De partea cealaltă a sălii stăteau o mulţime de femei cu feţele plânse, privind cu durere la părintele şi îndrumătorul lor duhovnicesc. Nu aveau voie să se apropie de cei arestaţi. A venit trenul. Arestaţii au fost urcaţi în vagon. A sosit şi clipa fatală, trenul s'a desprins de pe peron. Părintele Nícon stătea la fereastră. I-a binecuvântat pentru cea din urmă oară pe toţi cei ce plângeau şi suspinau, iar faţa lui, palidă din pricina zbuciumului îndurat, dar liniştită şi netulburată ca şi mai înainte, s'a ascuns pentru totdeauna.

A doua zi după arestarea Părintelui Nícon, unii dintre fiii săi duhovniceşti au mers în grabă la Kalúga şi i-au dus lucrurile necesare. În ziua arestării, el plecase de cu seară şi nu i se dăduse nici posibilitatea de a lua ceva cu dânsul.

Au început zile triste. Toată viaţa fiilor duhovniceşti, dăruiţi Părintelui Nícon, era întemeiată pe ascultare. Lipsindu-se de dânsul, aceştia au ajuns orfani, în adevăratul înţeles al cuvântului.

Nori negri atârnau deasupra tuturor. Norii se adunau, se făceau tot mai deşi, tot mai negri, tot mai de nepătruns… Durerea nu mai avea hotar. Din când în când, printre norii care purtau furtuna, vijelia, uraganul care mătura şi nimicea totul în cale, se ivea şi câte-o geană de lumină… În sufletele celor ce-l iubeau pe Părintele Nícon şi erau afundaţi în întunericul tristeţii a început să licărească o rază de nădejde că norii întunecaţi se vor împrăştia, vor privi soarele şi va începe iarăşi să strălucească luminoasa zi a întâlnirii cu iubitul lor învăţător! Doar această sfioasă nădejde, aducând curaj, le hrănea şi le întărea sufletele împovărate de tristeţe.

La început, în afara obişnuitei pravile de rugăciune, fiii orfani ai Părintelui Nícon citeau, cu binecuvântarea Arhimandritului Isaác, şi Acathistul Sfântului Ierarh Nicoláe. Se rugau, se rugau şi… plângeau.

La scurtă vreme după arestarea Părintelui Nícon, cu binecuvântarea

Arhimandritului Isaác, Maica Amvrósia a mers la Móscova. Acolo locuiau patru fraţi ai Părintelui Nícon. Maica Amvrósia avea adresa lui Iván, cel mai mic dintre fraţi, care fusese în tinereţe frate la Schitul Optinei. Ea se dusese la Móscova cu scopul de a înştiinţa rudele Părintelui Nícon despre cele întâmplate, socotind că este datoria ei Creştinească. Iván a primit cu răceală vestea arestării fratelui său. I-a dat Maicii Amvrósia câteva ruble pentru a i le înmâna acestuia. Cu multă durere, Maica Amvrósia a băgat de seamă schimbarea dureroasă care preschimbase chipul lui Iván până la a-l face de nerecunoscut. Se pare că şi el, şi soţia lui erau scufundaţi în întregime doar în cele materiale. Nu mai rămăsese nici o urmă din acel tânăr inspirat care i-a atras atenţia Maicii Amvrósia, ce fusese doctoriţă în timpul războiului din 1914 şi s'a întâlnit cu el pe front.[28]

Pentru a-i putea trimite Părintelui Nícon tot ceea ce avea nevoie, unii dintre fiii săi duhovniceşti au rămas să trăiască la Kalúga în toată perioadă petrecută de el la închisoare. A fost refăcută legătura cu oraşul Kozélsk. Toţi puneau mână de la mână şi trimiteau pachete. Fiecare dădea ce putea: bani, alimente şi tot felul de lucruri, în marea parte a cazurilor rupând de la gură acele fărâmituri cu care se hrăneau. Din aceste fărâmituri trimiteau pachetele. Participau activ la toate aceste strădanii şi fiii duhovniceşti ai Părintelui Nícon cu locuinţa permanentă în Kalúga. Când înapoia vasele şi ambalajele, Părintele Nícon scria de obicei mici bileţele, anunţându-şi fiii duhovniceşti că a primit cele trimise şi adăugând câteva cuvinte de mulţumire şi de mângâiere. Deşi în închisoare, nu şi-a uitat îndatoririle pastorale şi, oricând când avea posibilitatea, nu scăpa prilejul de a da învăţături sau de a face vreo

28 I. M. Beliaev şi-a petrecut ultima perioadă din viaţă într'o adâncă pocăinţă. La sfârşitul anilor 1950, şi-a scris amintirile din copilăria şi adolescenţa Stareţului Nícon, unele comentarii la jurnalul său şi câteva acatiste. Pe data de 9/22 Octombrie 1969, în ajunul pomenirii Cuviosului Amvrosie, a trecut la Domnul.

înştiinţare unora dintre fiii duhovniceşti care trimiteau pachetele. Multă vreme, aceştia au fost nedumeriţi de faptul că Părintele Nícon cerea mereu să i se aducă *kissel*,[29] dar nu foarte dulce. După cum s'a aflat mai târziu, el lipea cu *kissel* mici bileţele – uneori, câteva bucăţi deodată.

Ca întotdeauna, scrisorile lui răspândeau tărie duhovnicească şi nădejde într'un viitor mai bun, cu încredinţarea lui personală şi a tuturor în via lui Dumnezeu.

Părintele Nícon stătea la închisoare într'o cameră comună. Deţinuţii făceau parte din felurite straturi sociale. Printre ei erau şi preoţi şi monahi. Aceştia, însă, erau minoritari şi se străduiau, după putinţă, să se separe de ceilalţi. În această situaţie, pentru Părintele Nícon nu atât detenţia era grea, cât faptul că se găsea împreună cu nişte străini cu duhul.

Durerile sânt întreţesute în soarta celor drepţi. Părintele Nícon, care până atunci spunea că nu avusese de întâmpinat situaţii dureroase, a intrat într'o perioadă grea, dureroasă, chinuitoare în toate privinţele. Închisoarea i-a năruit cu brutalitate felul de viaţă drag şi obişnuit inimii sale. Faptul că locuia într'o cameră sufocantă, cu fum de ţigară, neputinţa de a se regăsi pe sine, neputinţa de a-şi îndeplini canonul de rugăciune, discuţiile care ofensau auzul şi tulburau sufletul, precum şi multe, multe altele erau un adevărat chin, cunoscut doar celor care l-au cunoscut. Părintele Nícon răbda totul, precum mult-pătimitorul Iov, al cărui tropar aducea întotdeauna smerită zdrobire sufletului său iubitor de Dumnezeu. Cât de greu îi era să trăiască într'o astfel de atmosferă putem judeca după faptul că el, în marea lui răbdare şi înfrânare, a scris într'una din scrisori o frază care spune totul: „O, ce anevoie ne este aici în ceea ce priveşte morala! Oare curând vom şedea la masă împreună cu cei apropiaţi întru duh?…” Era un vaiet care a izbucnit poate fără voie din sufletul său, împovărat de atmosfera josnică şi îngrozitoare

29 Preparat culinar specific bucătăriei ruseşti şi nordice, din piure sau sirop de fructe roşii (fructe de pădure, căpşune, zmeură), legat cu amidon. /n.red./

în care se afla de vreme îndelungată, în fiecare zi, în fiecare ceas. Pe lângă acestea, o durere nespus mai mare îi pricinuiau Părintelui Nícon veştile privind certurile şi dezbinările dintre fiii săi duhovniceşti, izbucnite din pricina arestării sale. Principalul vinovat de aceste certuri era răutatea vrăjmaşului nostru de căpătâi, diavolul, cel ce seamănă oriunde poate seminţele vrăjmăşiei. Pricina văzută, însă, erau surorile Anastasía şi Irína, la care se odihnea Părintele Nícon când venea la Optina. La îmboldirea diavolului, biata Nastia a fost învinuită că ar fi principala vinovată de arestarea Părintelui Nícon. Se spunea cu convingere că dacă nu ar fi apărut la data arestării cu scrisorile şi nu ar fi fugit de miliţian, Părintele Nícon nu ar fi fost arestat. E de bănuit că ostilitatea faţă de aceste surori apăruse în sufletele unora de mai multă vreme. Faptul că Părintele Nícon se odihnea doar la ele şi nicăieri în altă parte a stârnit o invidie ascunsă faţă de ele. Când catastrofa s'a dezlănţuit, s'au încins şi spiritele. Desigur, toate aceste acuzaţii şi bănuieli erau prosteşti şi neîntemeiate.

Certurile şi dihonia între fiii duhovniceşti, pe de-o parte pentru dreptul de a trimite pachete, dar mai ales din pricina sorei Nastia, îl afectau profund pe Părintele Nícon şi îi aduceau nu puţină durere şi suferinţă. Privea cu amărăciune cum seminţele binelui pe care le semănase fără să-şi cruţe puterile au căzut pe un pământ neroditor, au fost mâncate de păsări şi au fost călcate în picioare de trecători. Dar ştiind şi crezând cu tărie că între semănat şi secerat trebuie să treacă un anumit timp şi că semănătura are nevoie de o îngrijire atentă şi stăruitoare, a continuat din închisoare să trudească cu râvnă la sădirea ţarinii sale. De acolo, a trimis o scrisoare în care spunea: „Au ajuns până la mine veşti despre nemulţumirile fiilor mei duhovniceşti. Vrăjmaşul neamului omenesc insuflă unora gândul că surorile Irína şi Anastasía sânt vinovate de cele întâmplate şi, lăsându-se convinşi de acest gând vrăjmăşesc, nu numai că îl gândesc, dar îl împărtăşesc şi altora. Ca părinte duhovnicesc, inter-

zic astfel de vorbe şi, în caz de încăpăţânare, voi da epitimie! Să ştie toţi că aceasta este voia lui Dumnezeu, în faţa căruia trebuie să ne smerim. Slavă lui Dumnezeu pentru toate!… Socotesc că Maica Irína şi Maica Anastasía suferă din pricina mea. Ele nu sânt vinovate… Mă doare inima pentru voi toţi, fiii mei duhovniceşti… Eu mă aşteptam ca durerea ce v'a cuprins pe toţi să vă unească cu dragoste întru Domnul… Dacă doreşte cineva să capete folos din durerea ce ne-a lovit pe toţi, acela trebuie să se învinuiască pe sine însuşi, şi nicicum pe altcineva! Fiecare trebuie să ştie şi să creadă că pătimeşte pentru păcatele sale. Cel ce gândeşte astfel şi rabdă cu smerenie primeşte mila lui Dumnezeu, Care este dragoste. Iar orice răutate, chiar dacă s'ar ascunde sub masca unui pretext cât mai plauzibil, Îi este potrivnică. Şi îmi este potrivnică şi mie… Încă o dată, vă rog să încetaţi orice fel de presupuneri omeneşti, pentru că sânt greşite şi pricinuiesc durere… Rogu-vă, fiţi înţelepţi… Dacă vă smeriţi şi înduraţi această despărţire, veţi avea mult folos, însă cu cârtelile şi cu primirea neînţeleaptă a voii lui Dumnezeu vă veţi aduce vătămare sufletului…"

Curând după, Părintele Nícon a fost numit să lucreze la cancelaria spitalului închisorii. Acest lucru i-a dat posibilitatea să petreacă o mare parte din zi în afara celulei, aducându-i o oarecare mângâiere şi uşurare. Fereastra cancelariei unde lucra putea fi văzută de pe un deal (închisoarea se găsea la marginea oraşului, sub un deal). Unii dintre fiii săi duhovniceşti stăteau vreme îndelungată pe acest deal, aşteptând să apară la fereastră chipul Părintelui Nícon şi blagoslovitoarea lui mână. În tot răstimpul şederii sale la închisoare, Părintele Nícon a fost înconjurat de cea mai atentă grijă şi dragoste din partea fiilor săi duhovniceşti. Aceştia îi procurau fără întârziere tot ce avea nevoie. Folosindu-se de acest avantaj, îi ajuta şi pe alţi deţinuţi, împărţindu-le bani, alimente şi alte lucruri, deoarece mulţi dintre ei nu aveau posibilitatea să primească ceva din afară.

În toamna anului 1927, s'a auzit că cercetările privindu-l pe Părintele Nícon se apropie de sfârşit. Auzind despre aceasta, Maica Amvrósia s'a grăbit să meargă la Kalúga, pentru a-l vedea pe părinte, ca să primească binecuvântarea lui şi, poate, să audă câteva cuvinte de despărţire.

În ziua programată pentru întâlnire, Monahia Amvrósia stătea împreună cu alţii în faţa porţilor închisorii. Nu prea avea nădejde că îl va vedea pe Părintele Nícon. Dar Domnul, spre marea ei bucurie, a rânduit în aşa fel încât nu numai că l-a văzut pe Părintele Nícon, dar a primit şi blagoslovenie şi şi-a luat rămas-bun. Pe lângă acestea, el a izbutit să-i transmită şi o carte, fără să se bage de seamă. Ascunzând cartea în mâneca largă a veştmintelor monahale, maica s'a grăbit spre ieşire. Cartea era volumul cinci din scrierile Episcopului Ignátie Briancianinov. În carte se găsea un pacheţel cu mici bileţele adresate fiilor duhovniceşti. În fiecare bileţel erau scrise câteva cuvinte înţelepte, potrivite stării duhovniceşti a fiecăruia dintre aceştia. Această carte fusese trimisă în închisoare la rugămintea Părintelui Nícon de către una din fiicele sale duhovniceşti care locuia la Kalúga, iar pentru a o înapoia a preferat-o pe Maica Amvrósia. Pentru fiii duhovniceşti, a fost de mare preţ faptul că Părintele Nícon făcuse în această carte explicaţii ale textului, completări şi îndemnuri, pe câteva din paginile albe şi pe marginile celorlalte. Aceste însemnări au fost de mare preţ deoarece se potriveau cu realităţile pe care le trăiau în acea vreme. Erau precum o făgăduinţă, precum un tratament, precum ultimele cuvinte ale unui tată şi povăţuitor.

Chiar şi la închisoare, în celula comună, aflat printre oameni cu caractere şi convingeri dintre cele mai diferite, Părintele Nícon nu şi-a uitat îndatoririle de păstor. Ca şi mai înainte, gândurile şi inima lui erau pline de grijă şi de dragoste pentru fiii săi după duh, încredinţaţi lui de Domnul. Ce dragoste trebuie să ai faţă de Dumnezeu şi faţă de sfintele Lui porunci, ce iubire faţă de aproapele, ce duh virtuos de mucenic şi

ce puternică mărturisire pentru ca în astfel de împrejurări să nu cazi cu duhul, să nu te răceşti, să nu uiţi de îndatoririle tale şi de făgăduinţele făcute înaintea Domnului! Se fac astfel cu desăvârşire limpezi şi pe înţeles cuvintele unui Sfânt Părinte: „Pentru aceasta au avut tărie mucenicii să mărturisească credinţa în Hristos şi să rabde muncile, căci au avut credinţă neîndoielnică şi conştiinţă dreaptă.” (Viaţa Sfintei Muceniţe Kekilia, 22 Noiembrie)

CAPITOLUL XIII

De au prigonit pre mine,
şi pre voi vor prigoni.
/Io. 15:20/

Ca aurul în topitoare au lămurit
pre ei, şi ca o jertfă de ardere
întreagă i-au primit [Dumnezeu].
/Înţ. Sol. 3:6/

Ancheta se apropia de sfârşit. Nici până în ultima clipă, când Părintelui Nícon şi altor deţinuţi li s'a făcut cunoscută hotărârea instanţei, el nu bănuia ce îl aşteaptă. Ştiind că nu a făcut nimic împotriva legii, nici cu cuvântul, nici cu lucrul, trăia cu nădejdea la un final mai bun. A nădăjduit până în hotărâtoarea clipă din urmă să-i revadă pe cei apropiaţi şi dragi lui. La sfârşitul toamnei îi scria Părintelui Gheróntie, care se mutase în locuinţa lui, să o elibereze şi chiar a dispus să se facă pregătiri pentru iarnă.

A venit şi iarna. Părintele Nícon, ca şi mai înainte, se chinuia în închisoare. Deodată, în ziua de Crăciun, pe data de 7 Ianuarie 1928 (stil nou), Părintele Nícon a trimis o scrisoare, scrisă în tonul său obişnuit şi liniştit: „Pace vouă şi binecuvântare de la Dumnezeu. Cu voia lui Dumnezeu, a venit timpul să ne despărţim. Voi pleca aproximativ peste o lună.[30] Dacă Domnul a hotărât să părăsesc aceste locuri scumpe inimii mele şi pe cei apropiaţi mie, facă-se voia Lui cea sfântă!…" Apoi, înşira mai departe lucrurile care îi erau de trebuinţă, rugând să îi fie procurate. La sfârşitul scrisorii, cerând blagoslovenie şi sfinte rugăciuni de la Vlădica Mihéia, de la Arhimandritul Isaác şi de la toţi părinţii şi fraţii, şi-a luat rămas bun…

Inima omului se obişnuieşte cu toate. Chiar şi în cele mai dureroase împrejurări, într'însul se găseşte o putere ascunsă, care îi impune dorinţa de a trăi. Inimile tuturor celor ce îl iubeau pe Părintele Nícon

30 Aceşti deţinuţi, precum Părintele Nicon, erau duşi spre locul de detenţie sub escortă, din post în post, ceea ce însemna luni şi luni de zile. /n.tr./

şi care trăiseră durerea despărţirii se hrăneau cu nădejdea că iubitul lor povăţuitor se găseşte nu departe de ei, este sănătos şi îi va mângâia din când în când cu scrisorile lui. Nimeni nu credea cu adevărat că Părintele Nícon va fi eliberat din închisoare, deoarece în acele vremuri nu se putea întâmpla aşa ceva. Însă în adâncul sufletelor multora licărea nădejdea că părintele va fi doar surghiunit într'un loc îndepărtat al ţării, „în exil liber," aşa cum se spunea pe atunci. Cei condamnaţi la exil liber aveau permisiunea să meargă acasă după lucrurile necesare, să-şi ia rămas bun de la cei apropiaţi şi apoi, la data stabilită, să se prezinte la locul unde se hotărâse că urmau să locuiască. Se prea poate ca şi Părintele Nícon să fi aşteptat o astfel de sentinţă. De aceea, ştirea primită că părintele va merge sub escortă a căzut precum un trăsnet şi i-a înmărmurit pe toţi. Era lucrul cel mai rău cu putinţă, în afară de condamnarea la moarte. Părintele Nícon a fost osândit la trei luni de lagăr în insulele Solovăţ. Împreună cu el a mai plecat la Solovăţ şi Părintele Agapít. Părintele Chiríl, fiind bolnav de tuberculoză de mai mult timp, împreună cu sora Nastia şi alţii, au fost surghiuniţi în Kazahstan, cu dreptul de a trăi liber. Cea mai uşoară pedeapsă a primit-o conducerea fostului muzeu „Sihăstria Optina." Lor li s'a oferit posibilitatea şi dreptul de a trăi şi de a munci liber pe întreg teritoriul Uniunii Sovietice, în afară de şase regiuni, „minus şase," aşa cum se spunea pe atunci.

În ziua plecării, pe data de 27 Ianuarie, la gara Kalúga s'au adunat o mulţime de fii duhovniceşti şi admiratori ai Părintelui Nícon, însoţindu-l pe un ultim, îndepărtat şi necunoscut drum. Toţi erau conştienţi că acest drum va fi presărat cu spinii pătimirilor şi inimile tuturor erau pline de o întristare lesne de înţeles.

La sfârşitul lunii Februarie, s'a primit de la Părintele Nícon prima scrisoare, din Leningrad, în drum spre Solovăţ. În această scrisoare, el îşi mângâia apropiaţii, spunând: „Până acum Domnul nu m'a părăsit

cu mila Sa. Le port pe toate cu uşurinţă şi în linişte, şi pretutindeni întâlnesc oameni buni. Prin părtăşia cu ei, se uşurează orice fel de împrejurare." Această ultima frază vorbea de la sine, pentru toţi cei ce se pricepeau să citească cu atenţie, despre cât de grea putea fi această „împrejurare." În luna Martie, deţinuţii au ajuns la Kemi.[31] Un ciclon ce s'a abătut asupra Mării Albe a întrerupt orice fel de legături cu insulele Solovăţ. Din această pricină, nou-venita grupă de surghiuniţi a rămas pentru o vreme în locul numit „Kemperpunkt."[32] Părinţii Nícon şi Agapít, de acum nedespărţiţi, s'au instalat într'o baracă, unul lângă altul, pe acelaşi paturi de scânduri.

După vizita medicală făcută celor nou-veniţi, Părintele Nícon a fost scutit de muncă şi eforturi fizice, din pricina bolii de picioare. A fost numit paznic la nişte magazii. Părintele Agapít, însă, a fost trimis în „deplasare," la pădure, împreună cu alţi deportaţi, iar Părintele Nícon a rămas singur printre cei mulţi…

Părintele Nícon era pe deplin mulţumit de îndatoririle sale de paznic. Stătea singur, ferit de oameni, vreme de opt-nouă ore, având posibilitatea să se roage în gând, să cugete şi chiar să citească puţin. Şapte-opt ore erau rezervate somnului, iar restul timpului trecea pe nebăgate de seamă, cu pregătirea mesei şi alte treburi obişnuite. Deţinuţii trebuiau să-şi pregătească singuri hrana. De două ori pe lună li se dădea raţia de alimente, destul de modestă, însă, dacă aveai bani, exista posibilitatea să cumperi de la cea mai apropiată prăvălie cele de trebuinţă: pâine albă, zahăr, ulei şi chiar conserve.

Părintele Nícon scria din locul său de surghiun pe cât putea de des. Regula era următoarea: deţinuţii puteau primi scrisori fără vreo îngrădire, dar aveau dreptul să trimită doar o dată pe săptămână o scrisoare deschisă sau două vederi. Părintele Nícon prefera să scrie ve-

31 Oraş în republica Karelia /n.tr./

32 Punctul de exilaţi de la Kemi /n.tr./

deri. Scrisorile sale musteau de trezvie şi înţelepciune. Cu toate că tonul scrisorilor era plin de vioiciune, uneori se înţelegea limpede cât de grea şi de chinuitoare era starea în care se afla. Fără să mai vorbească despre îndrăgita lui Optină, despre acest rai pământesc pierdut, îşi amintea cu părere de rău de locuinţa lui confortabilă de la Kozélsk, socotind că pentru păcatele sale nu este vrednic de o viaţă liniştită…

Nu s'a plâns niciodată de starea sănătăţii sale, din ziua arestării. Nu a avut nici un fel de căderi în starea sufletească; piciorul bolnav îl supăra foarte puţin, iar rana nu i s'a deschis niciodată.

Nu a fost uitat de fiii săi duhovniceşti şi admiratorii săi rămaşi orfani. Aceştia îi scriau adesea scrisori şi îi trimiteau pachete, unele individuale, altele comune. Fiecare aducea ce putea la Maica Amvrósia. Din aceste daruri se făceau pachetele, trimise apoi de Maica Amvrósia în numele ei. Datorită acestor daruri, Părintele Nícon nu ducea lipsă nici de alimente, nici de bani, nici de îmbrăcăminte – aşa cum sufereau alţii. El împărţea frăţeşte cele trimise cu Părintele Agapít, singurul de care nu s'a despărţit. E lesne de crezut că nu îi lăsa nici pe alţi nevoiaşi nebăgaţi în seamă şi îi ajuta întotdeauna pe toţi. Lucrul acesta reiese şi din faptul că, la închisoarea din Kalúga fiind, cerea adesea să i se trimită bani, îmbrăcăminte, lenjerie şi alte lucruri, precum cheséa pentru tabac, la rugămintea celor trimişi în surghiun.

În August 1928, Părintele Agapít a fost trimis o perioadă mai îndelungată „în deplasare," undeva în pădure. Părintele Nícon a rămas singur cu Dumnezeu şi nu a mai primit de atunci nici un fel de veşti de la Părintele Agapít, pierzându-l din vedere cu desăvârşire.

În Aprilie 1929, Părintele Nícon a fost mutat din oraşul Keoui în alt loc – pe insula Popov din republica Karelia. Acolo a lucrat ca şi contabil la cancelaria lagărului. Această muncă îi era cunoscută şi nu îl împovăra. Îi părea totuşi rău că nu-i mai rămâne decât puţin timp pentru rugăciune şi pentru citirea Sfintei Scripturi. Viaţa

Părintelui Nícon din lagăr se scurgea de obicei monoton. Nu a rămas de acolo cu nişte impresii vii – verificarea prezenţei, munca, masa, somnul, iar verificarea prezenţei, şi tot aşa, zi de zi… Sentimente de fericire încerca doar atunci când avea posibilitatea să le scrie celor apropiaţi şi scumpi inimii sale. Era ca un şuvoi de aer proaspăt care intră într'o cameră înăbuşitoare. Rareori se întâmpla să aibă vreo mângâiere sufletească în acest loc de chin. Felicitându-şi apropiaţii cu prilejul Paştilor, le scria că a întâmpinat praznicul „în pace şi mângâiere duhovnicească şi trupească…"
Trimitea prin scrisorile sale binecuvântări tuturor cunoscuţilor şi admiratorilor, interesându-se de starea lor sufletească şi trupească. După măsura posibilităţilor, dădea sfaturi şi îndemnuri celor care le cereau. Obişnuia să scrie: „Chiar dacă sântem despărţiţi cu trupul, sântem însă mereu împreună cu duhul."
În unele scrisori se găsesc cuvinte minunate. Prezentăm în rândurile următoare câteva scurte fragmente din scrisorile păstrate începând cu anul 1922.

Cuvinte înţelepte din scrisorile Părintelui Nícon

Mândria deşartă nimiceşte credinţa din inima omului.

Chiar dacă acum nu mai sânt mănăstiri, făgăduinţele monahale trebuie să rămână în suflet, deoarece ele sânt făcute lui Dumnezeu, iar monahismul a fost, este şi va fi.

Spovedania este o judecată duhovnicească. Duhovnicul este judecător la spovedanie. Judecătorul nu se poate judeca pe sine însuşi, iar o asemenea spovedanie nu este îngăduită.

Curăţia inimii se dobândeşte prin păzirea poruncilor lui Dumnezeu, fără de care viaţa duhovnicească este de neînchipuit. Este trebuinţă de lupta cu patimile şi curăţirea inimii de patimi.

În răbdare trebuie să-ţi dobândeşti mântuirea. Răbdarea este de trebuinţă. Cu

alte cuvinte, crucea este de trebuinţă. Biruinţa asupra patimilor se săvârşeşte cu voia lui Dumnezeu. Aici, nu sânt de ajuns neputincioasele noastre puteri. Trebuie să recunoaştem cu smerenie lucrul acesta, şi cu smerenie să atragem mila şi ajutorul lui Dumnezeu. Părtăşia tuturor celor ce vor să se mântuiască este pătimirea. De aceea şi pătimim, pentru a ne bucura, căci aşa se lucrează mântuirea noastră. Locul nu mântuieşte. Nu poţi pleca nicăieri cu de la sineţi putere. Ca om, eu sânt nimic, dar ca preot am harul preoţiei, şi lucrez după cum îmi dă mie acest har. Trebuie să înţelegem duhul vremii şi să nu ne lăsăm ademeniţi de înţelegerile şi părerile de mai înainte, care nu se pot înfăptui în perioada de faţă. Importanţa stă în Creştinism, nu în monahism. Monahismul este important în măsura în care duce la desăvârşirea Creştinismului.

Înainte de a face ceva, roagă-te şi cugetă dacă va fi înţelept şi plăcut lui Dumnezeu. Domnul nu îngăduie ispite mai presus de puterile noastre.

Cu toate că trebuie să ne adresăm oamenilor după ajutor sufletesc şi trupesc, să aşteptăm, însă, izbânda din mâna lui Dumnezeu.

Eu, cu toate că-s păcătos, sânt însă un monah al lui Dumnezeu şi mă aflu în întregime în mâinile Lui. Niciodată nu trebuie să nădăjduieşti în om. Este o greşeală uriaşă şi fatală. Fără hotărârea lui Dumnezeu, omul nu se poate apăra şi nici mângâia. Omul este neputincios fără ajutorul lui Dumnezeu. Rabdă, rabdă jugul lui Hristos, de dragul lui Dumnezeu. Tot ce am săvârşit şi săvârşesc, o fac cu darul preoţiei ce mi s'a dat. Am primit acest har în toate privinţele – şi în cele materiale, deoarece harul nu se cumpără, şi în cele morale, deoarece, cu adevărat, nu sânt vrednic de un aşa mare dar. Mă cutremur şi-i cer Domnului să-mi ajute să folosesc acest har potrivit înaltei sale meniri.

Să intri în biserică ca în casa lui Dumnezeu şi să stai în biserică ca în casa lui Dumnezeu, îndepărtându-te de toată îndrăzneala şi silnicia. Nu preţui ceea ce spun oamenii străini de duhul nostru bisericesc. Rugăciunea neîncetată este un dar al lui Dumnezeu. Singura stare dreaptă atunci când săvârşim Rugăciunea lui Iisus este starea de pocăinţă şi smerită zdrobire pentru păcatele noastre, străină de toată osândirea altor oameni şi atenţia dată vieţii lor.

Fiul meu! Doar la Domnul şi întru Domnul îţi poţi găsi pacea sufletească. Sufletul tău chinuit îşi va putea găsi bucuria doar în Domnul, în pocăinţă şi în îndreptarea vieţii. Păcatul ucide cu otrava sa sufletul, dar sufletul înviază prin lucrarea dătătoare de viaţă a pocăinţei. Când te vei pocăi, atunci vei vedea, din propria-ţi cercare, adevărul cuvintelor mele. Să se îndepărteze de la tine toată deznădejdea! Domnul îşi întinde sfintele Sale mâini, gata să te primească pe tine şi pe orice alt păcătos în braţele Tatălui. Dacă Domnul nu-i îndepărtează pe păcătoşii care se pocăiesc, precum pe vameşul, pe desfrânata, pe Pável Apostolul, pe Cuvioasa María Egipteanca şi pe mulţi alţii, atunci nu te va îndepărta nici pe tine, care mai eşti şi preot ortodox. Să te pocăieşti doar, să zici din inimă: „Am greşit, iartă-mă!" De pocăinţa ta se vor bucura Domnul, şi îngerii, şi oamenii lui Dumnezeu. Pe ei îi întristează doar împotmolirea în păcate. Aşadar, apropie-te de Domnul în smerenie şi pocăinţă, lasă ademenirile păcatului, gustă din paharul pocăinţei şi vei vedea bunătatea lui Dumnezeu, deoarece s'a spus: „Gustaţi şi vedeţi că bun este Domnul." /Ps. 33:9/

Tăcerea este lucrarea celor ce se leapădă de lume. Dorinţa sinceră de a sluji Domnului Dumnezeu şi încredinţarea ta către voia cea bună şi desăvârşită a lui Dumnezeu aduce inimii pacea lui Dumnezeu, chiar dacă încerci felurite dureri sufleteşti pe dinafară şi pe dinlăuntru. Roagă-te lui Dumnezeu să se depărteze de la tine năpastele şi leapădă voia ta ca pe o voie păcătoasă, o voie oarbă. Încredinţează-te pe sineţi, sufletul şi trupul tău, încredinţează-i pe cei apropiaţi inimii tale, pe cei apropiaţi, voii celei atotsfinte şi înţelepte a lui Dumnezeu… Slavă lui Dumnezeu! Slavă lui Dumnezeu! Pentru toate, slavă lui Dumnezeu! Gândurile întunecate şi împovărătoare se îndepărtează de la aceste cuvinte sfinte şi minunate, şi intră în loc pacea, mângâierea şi bucuria în inima omului. Facă-se voia Ta, Doamne! Slavă lui Dumnezeu pentru toate! Să nu uiţi de rugăciune, ea este viaţa sufletului. Monahul nu trebuie să se mânie şi nici să-i mânie pe alţii. Durerea nu este altceva decât trăirea inimii noastre când se întâmplă ceva împotriva dorinţei noastre, a voii noastre. Pentru ca durerea să nu ne strivească, trebuie să renunţăm la voia noastră şi să ne smerim

înaintea lui Dumnezeu. Dumnezeu doreşte să ne mântuim şi lucrează în chip minunat. Lasă-te în voia lui Dumnezeu şi vei dobândi pace pentru sufletul şi inima ta. Iertarea se dă doar celui ce se socoteşte vinovat. Să te smereşti înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor, şi Domnul nu te va părăsi niciodată. Neîmpăcarea îi ucide pe oameni. Dacă vei aştepta condiţii prielnice pentru mântuire, niciodată nu vei pune început unei vieţi plăcute lui Dumnezeu.

Trebuie să te smereşti, şi vei primi mângâiere sufletească. Văd în toate Pronia cea preabună a lui Dumnezeu, care ne mântuieşte. Smereşte-te cu ceea ce îţi oferă viaţa şi ia aminte doar la tine. Nu pune la inimă faptele şi lucrările altora. Atunci vei fi împăciuită şi liniştită. Altfel nu vei învăţa viaţa călugărească… Sinceritatea şi tăria voinţei se încearcă prin răbdare şi timp. Pentru mine sânt preţioase toate sufletele voastre, ca nişte moştenitoare ale Împărăţiei Cerurilor. Cine gândeşte altfel, greşeşte. Când necazurile vor învolbura sufletele noastre, iar inima noastră se va clătina şi gândurile noastre se vor tulbura, atunci singurul liman va fi Domnul. Nu trebuie să deznădăjduieşti. Mila lui Dumnezeu se ascunde şi în necazuri. Domnul clădeşte viaţa noastră în chip minunat. Chiar şi pierderea tatălui este proniatoare. Înţelesul şi folosul celor răbdate de noi se va cunoaşte, în mare parte, mai târziu. Despărţirea noastră nu a nimicit ceea ce ne leagă, adică viaţa duhovnicească şi dragostea întru Domnul, lucru cel mai scump decât toate pe lume. Fără răbdare şi fără îngăduinţă faţă de aproapele este cu neputinţă să trăieşti în voia lui Dumnezeu şi să te mântuieşti.

Domnul vede inima oamenilor. Iar oamenii pot să greşească totdeauna în raţionamentele lor şi acestea pot fi rodul vorbelor deşarte. Încrezându-mă în dumnezeiasca Pronie care are grijă de mine, mă tem să-mi conduc viaţa după propria-mi minte. Orice lucru bun, ca şi credinţa noastră, trebuie încercat. Încercarea se face prin necazuri. Roagă-te copilăreşte şi în simplitatea inimii, încredinţează-te voii lui Dumnezeu cu toate nevoile şi necazurile tale, deoarece Dumnezeu ne lucrează mântuirea. Niciodată să nu îţi pui nădejdea în oameni şi să nu te tulburi, iar dacă nu vezi la ei compătimire să nu-i osândeşti. Ia aminte la tine însuţi. Să nu deznădăjduieşti din pricina durerilor vieţii

pământeşti, aceasta este menirea noastră, aceasta este judecata lui Dumnezeu. Uneori, Domnul parcă l-ar lăsa pe om în uitare, dar, cu toate acestea, îl apără şi îi duce sufletul la mântuire. Această îngăduinţă poate avea în vedere o întreagă adunare de credincioşi. Datoria noastră este să ne păstrăm cu smerenie credinţa în Hristos. Dacă ne păstrăm credinţa, este şi nădejde de mântuire. Credinţa trebuie să se păstreze prin oprire de la orice păcat.

Totul trebuie pus pe seama voii lui Dumnezeu, chiar şi despărţirea noastră. Domnul ne înţelepţeşte lipsindu-ne de cele pământeşti, oricât de dragi ne-ar fi, pentru ca să năzuim spre cele cereşti, mântuindu-ne sufletele. Să preţuieşti tot ce este pământesc ca pe ceva pământesc… Doar sufletul să-l mântuieşti, toate celelalte sânt deşertăciuni. Aici totul este trecător. Gândurile noastre trebuie să fie cu Dumnezeu, la viaţa viitoare. Toate cele pământeşti trec!

Părintele Nícon a petrecut mai bine de doi ani în lagărul de concentrare „Kemperpunkt," apoi i s'a impus un „exil liber" în ţinuturile nordice, în oraşul Arhanghélsk. Nu cu multă vreme înainte de încheierea perioadei de şedere în lagărul de concentrare, s'a întors şi Părintele Agapít din peregrinările sale. Cei doi s'au pregătit să se îndrepte împreună spre ţinuturile Arhanghelskului. Înainte de plecare, toţi deţinuţii au fost supuşi unui control medical. Aici s'a constatat un lucru cu totul neaşteptat. Consultându-l pe Părintele Nícon, doctorul a descoperit că are tuberculoză pulmonară avansată şi l-a sfătuit să se ocupe de tratarea bolii, iar după sosirea la Arhanghélsk să se adreseze doctorului cu rugămintea de a-l trimite la o comisie medicală. „La starea dumneavoastră de sănătate v'ar putea trimite într'alt loc, mai potrivit în ceea ce priveşte clima," i-a spus doctorul. Părintele Nícon, care se încredinţase pe deplin voii lui Dumnezeu, obişnuit încă din anii tinereţii să-şi taie voia, nu şi-a schimbat rânduiala nici acum, în acest moment hotărâtor. S'a adresat Părintelui Agapít, care l-a sfătuit să nu

întreprindă nimic în această privinţă. Ascultându-i cuvintele ca rostite din gura lui Dumnezeu, Părintele Nícon a spus cu smerenie şi supunere: „Facă-se voia lui Dumnezeu!" Nici el, uimit şi neliniştit în chip firesc de cuvintele doctorului, nu a ştiut ce să facă. Nu observase nici un fel de schimbări în organismul său, şi ştia că doctorii greşesc uneori diagnosticul. Cunoştea, de asemenea, mulţi bolnavi care sufereau de această boală şi au trăit ani îndelungaţi. „Facă-se voia lui Dumnezeu!" – iată cuvintele unui suflet drept, care întreaga sa viaţă a adus toate şi pe sine jertfă lui Dumnezeu.

❁

În vremea şederii Părintelui Nícon în lagărul de concentrare, aveau loc nişte evenimente însemnate la Sihăstria Optina, în îndepărtatul Kozélsk. Desfiinţarea muzeului „Sihăstria Optina," venită imediat după arestarea Părintelui Nícon şi a altor călugări, a fost urmată de punerea tuturor proprietăţilor fostei mănăstiri, pădurea şi clădirile, ce se aflaseră sub jurisdicţia muzeului, la dispoziţia reprezentanţilor puterii locale. Au rămas neatinse, în aşteptarea unor noi ordine, doar bisericile, trapeza, cimitirul, biblioteca şi „bordeiele" Stareţilor de la Schit.

O comisie venită de la Móscova a luat într'un răstimp foarte scurt manuscrisele şi cărţile, împreună cu câteva din colecţiile editate la Optina (autorităţile de la Kozélsk i-au acordat doar o săptămână pentru a evalua valorile ştiinţifice). După plecarea membrilor comisiei a început haosul. Toate obiectele de valoare au fost vândute la licitaţie. Multe dintre ele au fost pur şi simplu furate. Apoi, la puţină vreme, s'a primit un ordin care prevedea să se scoată din biserici toate obiectele din metal, inclusiv clopotele din clopotniţă, monumentele funerare şi crucile. Totul a fost dus la cea mai apropiată uzină de prelucrare a metalelor. Toate icoanele din lemn şi iconostasele au fost duse la ateliere de tâmplărie, pentru a fi prelucrate. Marele clopot al mănăstirii,

al cărui dangăt duios se auzea la doisprezece kilometri depărtare, nu a încăput prin fereastra clopotniţei. Zidăria a fost dărâmată şi clopotul a căzut, spărgându-se în bucăţi şi distrugând palierele scării. Pământul s'a cutremurat, iar zgomotul căderii acestui corp greu s'a auzit pe o rază de trei kilometri, până la Kozélsk. După ce clopotul distrus a fost dus, oamenii au adunat şi au păstrat ca amintire ţăndările mărunte ce rămăseseră. S'a trecut apoi la „curăţarea" cimitirului mănăstirii, înconjurat de biserici. Crucile de fontă, de granit, de marmură, de piatră şi de lemn, monumentele, paraclisele, pietrele de mormânt – toate au fost luate, iar mormintele au fost nivelate cu grijă, străduindu-se ca nimic să nu mai amintească de fostul cimitir. Au rămas neatinşi doar copacii şi bisericile pustiite, tâlhărite şi pline de gunoaie. Era anul 1928.

În anul următor, 1929, la Kozélsk au fost închise în aceeaşi perioadă şapte biserici, mai puţin una, biserica Buneivestiri, unde se săvârşesc şi acum slujbe. Fireşte că această biserică micuţă nu-i putea cuprinde pe toţi cei ce doreau să se roage. Înghesuiala era cumplită, mai ales la marile praznice, când se adunau aici locuitori din satele învecinate, enoriaşi ai bisericilor orăşeneşti. Din această pricină, monahii care aparţineau de biserica Buneivestiri nu puteau veni la slujbe. Era pentru ei o mare durere. La acea vreme în oraş se mai aflau foarte puţini monahi de la Optina. Marea parte a ieromonahilor numiţi la parohii au fost surghiuniţi, iar bisericile închise. O parte din călugări s'au împrăştiat şi au plecat care încotro, unde nimeni nu mai ştie de ei. La Kozélsk au rămas câţiva ieromonahi bătrâni, în frunte cu părintele arhimandrit, şi câţiva care erau ologi: orbi, şchiopi sau gârbovi. Dintre cei mai tineri rămăsese un singur ieromonah, Gheróntie, fost ucenic de chilie al Stareţului Varsanúfie, şi Părintele Rafaíl, fratele de mănăstire posluşnic Rodión Şeicenko.

În acest an, 1929, a murit şi Episcopul Mihéia.[33] A avut o înmormântare

33 Episcopul Miheia al Ufei şi Menzelinskului a murit pe data de 3 Februarie 1931. /n.ed.rus./

mai mult decât modestă, deoarece nici un episcop, nici cel al Smolénskului, nici al Kalúgăi, nu au luat parte, din motive diferite. Episcopul Mihéia a fost înmormântat la cimitirul din Kozélsk.

Părintele Nícon nu a putut fi anunţat despre multe din cele întâmplate la Kozélsk. Părintele Gheróntie l-a înştiinţat că la Kozélsk au fost închise toate bisericile, în afară de una. Părintele Nícon s'a mâhnit auzind de moartea Stareţului Nectárie din anul 1928 şi de cea a Episcopului Mihéia. Legat de închiderea bisericilor, a scris următoarele cuvinte: „Să vă mângâie Dumnezeu în necazul pe care îl aveţi. El se uită la inimi şi ascultă rugăciunile oriunde s'ar săvârşi…"

În acelaşi an 1929, un nou val de arestări s'a revărsat peste întreaga ţară. Apele tulburi ale acestui val au inundat Kozélskul. În luna August, a doua sau a treia zi după Schimbarea la Faţă a Domnului, au fost arestaţi şi închişi toţi ieromonahii de la Optina, în frunte cu părintele arhimandrit, împreună cu câţiva din preoţii de la Kozélsk. A rămas neatins doar un părinte bătrân şi bolnav, Iósif Polevoi, care a murit în anul 1934. În acelaşi timp, au fost arestate şi câteva monahii, laolaltă Maica Amvrósia, şi câţiva mireni apropiaţi ai Bisericii. De la Kozélsk, arestaţii au fost duşi la închisoarea din Suhinici,[34] iar de acolo la Smolénsk (Kozélsk şi Suhínici făceau parte atunci din regiunea Smolénsk).

În Ianuarie 1930, după finalizarea anchetei, toţi deţinuţii au fost surghiuniţi în diferite locuri ale ţării, foarte îndepărtate. Duhovnicul fraţilor, Părintele Dosithéi, şi mulţi alţii au fost exilaţi în Siberia. Acolo şi-au încheiat drumul lor pământesc, în afară de Părintele Rafaíl, „strâmtoraţi, necăjiţi, chinuiţi." /Evr. 11:37/ Duhovnicul maicilor de la Şamordíno, Părintele Melétie, Părintele Macárie şi ajutorul de iconom, Părintele Theodót, împreună cu Maica Amvrósia şi cu alţii au fost trimişi în regiunea Arhanghélsk, în „exil liber." Din punct de vedere duhovnicesc, oraşul Kozélsk s'a pustiit cu desăvârşire…

34 Orăşel la vreo 40 km. depărtare de Kozélsk. /n.tr./

Părintele Nícon şi Părintele Agapít au sosit la Arhanghélsk în Iunie 1930. Nici aici Domnul nu i-a lipsit de ajutorul Său atotputernic. Au întâlnit oameni buni, care i-au susţinut nu numai material, dar şi moral. Cu ajutorul lor, şi-au găsit repede o locuinţă, nu departe de oraş, în satul Nijnie Ladino. Cămăruţa în care s'au stabilit era mică, dar erau bucuroşi şi pentru aceasta. În comparaţie cu viaţa din lagăr, unde locuia într'o baracă cu cel puţin cincizeci de oameni, viaţa în doi, laolaltă cu un frate de aceeaşi credinţă, era pentru Părintele Nícon o mare mângâiere. Aici erau singuri. Departe de lume, în mijlocul lumii. În afară de aceasta, erau liberi, aveau putinţa de a merge la biserică şi de a intra în părtăşie cu cei apropiaţi după duh, fraţii şi surorile de aici. După o viaţă grea şi chinuitoare în lagăr, toate aceste înlesniri au fost simţite de Părintele Nícon ca o mare milostivire a lui Dumnezeu; nu mai ştia cu ce cuvinte să mulţumească Ziditorului. Se odihnea şi cu duhul, şi cu trupul.

Din punct de vedere material, viaţa în ţinuturile Arhanghelskului era grea. Produsele alimentare se dădeau la cartelă. La târg se găseau de toate, însă erau foarte scumpe. Chiar şi având bani mulţi, nu puteai cumpăra unele produse. Exilaţii care nu primeau pachete şi bani sufereau de foame. Pentru cei incapabili de muncă, raţia de alimente era foarte săracă: 300 grame de pâine pe zi, 600 grame de crupe pe lună, 2 kilograme de peşte sărat pe lună, jumătate de litru petrol lampant pe lună (pe timp de iarnă), ceva sare – şi asta era totul.

Din acest punct de vedere, Părintele Nícon era aprovizionat mult mai bine decât mulţi alţii. El primea mereu bani şi pachete de la admiratorii săi. Văzând viaţa de foamete a marii părţi a surghiuniţilor, scria odată: „Asemuind ceea ce mi se trimite mie cu ceea ce li se trimitea altora, mă socotesc fericit că încă nu încerc necazuri mai mari." Judecând după aceste rânduri, putem aprecia în ce condiţii grele trăiau marea lor parte.

O altă componentă nefericită a vieţii exilaţilor era obligaţia de a se

prezenta la G.P.U.[35] pentru înregistrare, la fiecare zece zile. Însă cea mai grea condiţie impusă celor exilaţi era condamnarea la viaţa de pribegie. Cei capabili de muncă erau trimişi în „deplasări" îndelungate, mai ales în păduri, pentru a exploata lemnul, şi în locuri mlăştinoase, unde nu se găseau muncitori care să vină, oricâţi bani ar fi primit. Cei care aveau acte doveditoare că sânt incapabili de a presta vreo muncă din pricina bolilor sau a bătrâneţii, erau adesea strămutaţi dintr'un loc în altul, încercându-se alungarea lor cât mai departe de locurile locuite, în ţinuturi cât mai pustii. Nu li se dădea posibilitatea să se „adapteze" într'un loc. În aceste împrejurări, viaţa lor nu putea fi deloc liniştită, cu atât mai mult cu cât strămutarea în alt loc era însoţită de mari greutăţi, precum transportul, cheltuielile aferente şi căutarea unui adăpost. Exilaţii găseau locuinţe cu mare greutate. Ei purtau pecetea surghiunului şi a oropsirii. De aceea, populaţia regiunii Arhanghélsk avea în majoritatea cazurilor o atitudine de neîncredere şi de răceală, evitându-i şi îndepărtându-i pe exilaţi, iar uneori se purtau chiar neprietenos şi grosolan…Din această pricină, Părintele Nícon ruga în scrisorile sale să nu i se mai trimită lucruri de prisos, lenjerie, haine. În viaţa lui de pribeag, tot ce era de prisos era împovărător, deoarece în marea parte a cazurilor era silit să care lucrurile în spate, într'un sac. În afară de aceasta, un bagaj foarte mare îi stârnea o frică firească pentru siguranţă şi îl tulbura, ceea ce era împotriva concentrării sale sufleteşti. Vieţuirea împreună cu Părintele Agapít nu a fost de durată. Cei doi s'au despărţit curând din nou. În August 1930, Părintele Nícon a fost strămutat în oraşul Pinega din regiunea Arhanghélsk, la două sute de kilometri de centru. Cu părere de rău şi tristeţe nevoită, Părintele Nícon a părăsit oraşul Arhanghélsk, luându-şi rămas bun de la fratele şi colocatarul său de care s'a apropiat şi cu care s'a înrudit în aceşti

35 Glavnoie Politiceskoe Upravlenie (Directoratul politic al Statului), poliţia secretă a acelor vremuri, devenită cunoscută după 1934 sub acronimele NKVD, respectiv KGB. /n.red./

ani de suferinţe. Parcă presimţea că nu se vor mai vedea niciodată în această viaţă pământească… Părintele Agapít a rămas pentru o vreme la Arhanghélsk. Părintele Nícon a plecat singur pe un drum necunoscut… A pribegit îndelung prin oraşul Pinega şi împrejurimile acestuia, în căutarea unei locuinţe. În cele din urmă, a reuşit să-şi găsească un adăpost în satul Vonga, nu departe de Pinega, pe malul râului cu acelaşi nume. Aici a locuit vreo două luni şi apoi, toamnă fiind, a fost nevoit să se mute în alt sat, Vóepola, la trei kilometri de Pinega. După o bună bucată de timp, şi-a găsit sălaş în casa unei femei, care, pe lângă că îi cerea lunar o mare sumă de bani, i-a pus condiţia locatarului ei să facă cele mai grele munci din casă. Părintele Nícon a fost de acord cu toate, probabil pentru că nu avea ce altceva să aleagă. Se pare că totuşi i-a plăcut faptul că stăpâna era o femeie bătrână şi singură, şi de aceea nimeni şi nimic nu-i putea încălca liniştea şi tihna dorită, după care înseta mereu sufletul lui. Din punct de vedere material, viaţa în raionul Pinega era mai grea decât la Arhanghélsk. La Pinega nu exista nici un târg şi, chiar având bani, nu puteai procura nici un fel de alimente. Puteai face doar schimb de mărfuri. Legume nu se găseau nicidecum, nici cartofi, chiar şi la schimb. Părintele Nícon mergea des la Pinega. În zilele de sărbătoare, când era slujbă, mergea la biserică. Apoi trecea pe la poştă, după scrisori, bani şi pachete. Aici a făcut curând cunoştinţă cu oameni care aveau chemare duhovnicească şi împărţeau cu el aceeaşi soartă de exilat. A întâlnit doi călugări de la Optina: Ieromonahul Parthénie, cu care a lucrat împreună cândva, în timpul tinereţii, la cancelaria mănăstirii (Părintele Pétru Krutikov) şi Ierodiaconul Pétru[36] de la Schit; s'a întâlnit, de asemenea, cu sora lui dreaptă, Monahia Valentína (Ustiuşa), fiica sa duhovnicească. Toţi ceilalţi erau din alte mănăstiri din felurite lo-

36 Mai apoi Schiegumenul Pavel (Draciov); a murit la vârsta de 93 de ani, în prima săptămână din Postul Mare, pe 16/29 Martie 1981, şi a fost îngropat în satul Cercasî, raionul Efremov, regiunea Tula, lângă altarul bisericii Cuviosului Serghie din Radonej. /n.ed.rus./

curi ale ţării. O dată cu venirea Părintelui Nícon la Pinega, pachetele şi banii pe adresa lui au început să vină tot mai rar. Nu se poate spune că apropiaţii Părintelui Nícon l-ar fi uitat şi de aceea l-ar fi ajutat mai puţin şi mai rar. Nu, dimpotrivă, nu l-au uitat – nici nu puteau să-l uite. Acest lucru se explică prin faptul că la Kozélsk, de unde i se trimiteau marea parte a ajutoarelor, au mai rămas foarte puţini monahi după arestările masive din anul 1929. În marea lor parte, cei rămaşi erau nişte călugăriţe înaintate în vârstă. Toate trăiau sărăcăcios, câştigându-şi hrana cu osteneala mâinilor lor, şi simţindu-se cu totul orfane fără dascăli şi cârmuitori duhovniceşti.

Era penibil să trimită nişte jalnice rămăşiţe, dar nu aveau cum să trimită un pachet sau o sumă mai mare de bani. Maica Amvrósia, o femeie cu un caracter energic, aşa cum s'a amintit mai sus, nu mai vieţuia la Kozélsk. Împreună cu alte călugăriţe, pribegea prin ţinuturile nordice. Iar ea era principalul organizator al pachetelor comune. Mai târziu, amintindu-şi de acele vremuri, Maica Amvrósia povestea: „Părintele Macárie de la Optina era un om de o deosebită bunătate. Se întâmpla să spună: «Ei, Maică Amvrósia, să nu uiţi de ascultarea ta. Curând este praznic. Trebuie să trimitem nişte daruri surghiuniţilor noştri». Şi aceste cuvinte mă întăreau foarte mult. Cu multă dragoste, treceam pe la toţi călugării şi credincioşii din oraş. Pe toţi îi tratam, iar ei mă chemau şi aveau încredere în mine… Pretutindenea era sărăcie… Chiar dacă primeam doar nişte mărunţiş, treceam pe la toţi şi adunam. Cincizeci de ruble era, desigur, suma cea mai mare…”

Cu toate acestea, din când în când, Părintele Nícon primea ajutor în bani şi în lucruri de la Kozélsk, de la Kalúga, de la Móscova şi din alte locuri. Nu era supus la o moarte lentă din pricina epuizării, ca mulţi alţii, şi nu numai că nu flămânzea, dar împărţea totdeauna ceea ce avea cu alţi exilaţi. Chiar îi întreba dacă nu au nevoie de ceva.

O dată cu venirea iernii anului 1930, Părintele Nícon, care până atunci

nu remarcase nici un fel de anomalii în organismul său, a început să simtă că nu este prea sănătos. A observat că suferea de slăbiciune, o oboseală uşoară, puţină durere răspândită în tot organismul şi, uneori, o temperatură puţin ridicată. Nu a dat prea multă atenţie acestui fapt, punând totul pe seama caracterului său bolnăvicios şi predispus la răceală. Aşa a trecut timpul până în luna Ianuarie 1931. De praznicul Naşterii lui Hristos, pe 7 Ianuarie (stil nou), s'a dus la biserica din Pinega. În acea zi, fusese un ger puternic şi în biserică era foarte frig. Biserica nu era încălzită. Din acea zi, Părintele Nícon a observat că starea sănătăţii sale nu se mai ameliorează, ci pe zi ce trece devine din ce în ce mai rea. Slăbiciunea s'a accentuat, iar temperatura nu mai scădea deloc la normal. Dar el se întărea pe sine, străduindu-se să nu cedeze bolii care îi zdruncina sănătatea. Mergea ca şi mai înainte la Pinega să se înregistreze, se ducea la biserică şi trecea pe la poştă.

Părintele Nícon îşi petrecea viaţa în singurătate. Majoritatea exilaţilor locuiau împreună câte doi-trei, într'o singură locuinţă, din motive materiale. Părintele Nícon era singur şi, cu toate că trăia în rândul unor familii de mineri, ducea o viaţă afară din lume. În mare măsură, împlinea cuvintele unui Sfânt Părinte: „Monahul trebuie să-şi îndrepteze viaţa nu în singurătatea trupului, ci în bunăstarea şi în liniştea inimii." Tot timpul liber şi-l folosea, cu toată neputinţa sa, la săvârşirea pravilei de monah şi la citirea Sfintei Scripturi. Răspundea şi la scrisorile fiilor duhovniceşti şi ale cunoscuţilor, nepărăsindu-şi îndatoririle sale pastorale. O parte din zi îşi pregătea hrana. O altă parte a timpul său preţios i-o răpeau treburile casei, încredinţate de stăpâna acesteia.

Părintele Nícon s'a încredinţat repejor la noua sa locuinţă din satul Vóepola că stăpâna acesteia era o femeie cu o fire arţăgoasă, rea şi crudă. Probabil din pricina moralităţii ei şi a condiţiilor incredibile de rele, în sensul sumei mari de bani pentru locuinţă, inacceptabilă, nimeni nu putea locui aici. Aceasta şi-a dat seama curând de răbdarea şi

smerenia fără margini a Părintelui Nícon. Ea l-a împilat ca pe un rob al ei, fără să ţină seama de nimic… Părea că un drac se sălăşluise într'însa, silind-o să-l chinuiască pe Părintele Nícon pentru a-i încerca răbdarea. I-a interzis chiar să primească vizitatori. Părintele Nícon răbda totul cu smerenie, îndeplinind fără tăgadă toate pretenţiile ei. Fusese scutit de munci grele din motive de sănătate, îndeosebi din pricina picioarelor bolnave. Stăpâna însă nu ştia aceste lucruri. Adăugându-se şi boala de plămâni, părintele ajunsese cu totul neputincios de muncă. Avea nevoie de odihnă şi de linişte. Dar nemiloasa bătrână nu voia să creadă că locatarul şi argatul ei este grav bolnav. Nu-i dădea nici linişte şi nici odihnă. Istovit de slăbiciune, părintele îndeplinea toate fără crâcnire: aducea cu sania apă de la fântână, tăia lemne şi le căra, curăţa şi mătura zăpada, pregătea samovarul, făcea surcele şi multe, multe altele – toate acestea, având mereu o temperatură ridicată şi picioarele bolnave.
Părintele Pétru, care locuia în satul învecinat Kozlovka, la o distanţă cam de trei kilometri de Vóepola, văzând toată această bătaie de joc şi aflând de la săteni despre caracterul acestei bătrâne, i-a propus de mai multe ori Părintelui Nícon să-şi caute o locuinţă în satul său şi să locuiască împreună. Acelaşi sfat i l-a dat şi Părintele Parthénie, într'o vizită. Dar Părintele Nícon, credincios intenţiei sale de a trăi numai după voia lui Dumnezeu, socotea că cele pe care le încerca sânt trimise de Însuşi Dumnezeu şi se ferea, tăcând, de aceste propuneri. Se prea poate şi că, necunoscându-l prea bine ca om şi ca monah pe Părintele Pétru, nu s'a putut hotărî să locuiască împreună cu el, temându-se să nu-şi atragă şi mai multe necazuri pe latura duhovnicească. În afară de aceasta, îl înfricoşa perspectiva de a merge la Pinega pentru înregistrare peste şase kilometri pe un drum de ţară, pe orice fel de vreme – pe ploaie şi prin noroi până la genunchi, toamna, prin viscol, ger puternic şi prin vânt, iarna. Din surghiun, scria adesea unor felurite persoane despre credincioşia sa faţă de voia lui Dumnezeu: „Crezând în Pronia Dumnezeiască care

mă are în grijă, mă tem să-mi duc viaţa după înţelegerea mea, deoarece am văzut că voia proprie aduce oamenilor doar necazuri şi greutăţi… Să fie, dar, voia lui Dumnezeu cea bună şi desăvârşită! Mă încredinţez acestei voi, toată viaţa mea şi toate cele. Primirea voii lui Dumnezeu aduce pace sufletului meu… Doresc să mă încredinţez întru totul voii lui Dumnezeu, şi nu celei de sine, nu după înţelegerea mea să-mi rânduiesc viaţa! Cred că Domnul îmi va trimite chiar ceea ce îmi trebuieşte şi îmi este de folos…"

Se poate ca atunci să se fi copt într'însul, într'o deplină măsură, dorinţa de a-şi aduce viaţa şi pe sine însuşi jertfă lui Dumnezeu. În sufletul său, el parcă „strigă cu mare glas: (…) Ca pre o jertfă fără de prihană, priimeşte-mă pre ceea ce cu dragoste mă jertfesc ţie." (Troparul de obşte al unei muceniţe)

Părintele Nícon a dobândit o astfel de stare sufletească harică, caracteristică oamenilor cu o înaltă cultură duhovnicească, datorită credinţei tari şi neclintite în Dumnezeu şi în Pronia Sa cea Sfântă. Inima lui ardea de o dragoste nefăţarnică către Dumnezeu. La focul acestei iubiri sfinte se încălzea; Părintele Nícon îl ţinea aprins prin împlinirea neclintită a poruncilor lui Hristos încă din zilele tinereţii sale, lucrând totdeauna Domnului pretutindenea, în toată vremea şi în tot locul. Sporirea lui duhovnicească a continuat fără să slăbească şi fără să se clatine şi în închisoare, şi în lagăr, şi în surghiun, fără să ţină seama de tot felul de împrejurări. Părintele urca în chip nevăzut pe scara desăvârşirii duhovniceşti, tot mai sus şi mai sus, străduindu-se să dobândească ţelul de pe urmă al acestui urcuş – ajungerea „la măsura vârstei plinirii lui Hristos." /Ef. 4:13/

Odată, în săptămâna a doua sau a treia a Postului Mare, cam pe la începutul lui Martie, Părintele Nícon a ieşit din casă să lucreze. Voia să dea la o parte zăpada care se întărise peste iarnă şi să o care. Lucrând puţin cu lopata, a simţit deodată o puternică slăbiciune şi durere în toate

venele, de la burtă până la călcâiul piciorului bolnav. Întorcându-se în camera sa, şi-a pus o compresă şi şi-a luat temperatura. Termometrul indica 40°C. În piciorul bolnav, din pricina unei puternice încordări fizice, se produse o hemoragie. Părintele Nícon s'a culcat în pat. A doua zi, temperatura a scăzut, venele au încetat să mai doară, hemoragia s'a oprit, dar în locul hemoragiei s'a deschis o rană. Seara, în aceeaşi zi, a simţit dintr'odată un junghi puternic în piept şi frisoane. Temperatura a crescut din nou la 40°.

A zăcut bolnav în aşternutul lui sărăcăcios mai bine de trei săptămâni. Nu se ştie cine l-a ajutat în acest timp, bănuim că nimeni. Nu se ştie nici dacă l-a vizitat cineva în timpul bolii. Bănuim că nimeni, deoarece, după ce s'a mai întremat puţin, la sfârşitul lui Martie, în săptămâna a şasea din Post, Părintele Nícon s'a dus la Pinega să se „înregistreze." La poştă, unde stătea la rând pentru a lua scrisorile şi banii, a fost văzut de Părintele Pétru. Salutându-se cu Părintele Nícon, el a băgat de seamă o schimbare neaşteptată pe faţa acestuia. Înaintea lui stătea un om foarte bolnav, care abia se mai ţinea pe picioare. Întrebat fiind despre starea sănătăţii, Părintele Nícon a răspuns scurt:

– M'am îmbolnăvit de tot. Mă duc la spital…

La spitalul raional de la Pinega, un doctor, ascultându-l în grabă pe Părintele Nícon, a confirmat diagnosticul doctorului din oraşul Kemi – tuberculoză pulmonară.

– Este galopantă? a întrebat Părintele Nícon.

– Nu, a bombănit doctorul, dar situaţia este serioasă… Boala a progresat prea mult.

Doar Domnul ştie cum şi cu ce tărie nemaiîntâlnită a voinţei, biruindu-şi slăbiciunea istovitoare şi durerea de picior, a parcurs Părintele Nícon drumul de întoarcere de la Pinega până la locuinţa sa. Pe deplin istovit, s'a prăvălit în patul său tare. Stăpâna lui neomenoasă a aflat şi ea că părintele este bolnav de tuberculoză. Convingându-se că „argatul" ei

s'a îmbolnăvit de-a binelea şi poate pentru mult timp (până atunci nu crezuse în boala lui, socotind că se preface), în loc să-şi arate cât de cât compătimirea şi să-l lase să se odihnească, a căutat să-l izgonească din casă – iarna, pe ger, un om bolnav!…

– Să pleci unde vrei, nu-mi trebuieşti bolnav! ţipa ea. La mine vin să stea în gazdă oameni sănătoşi, care pot să facă tot ce vreau. Nu-mi sânt de folos bolnavii! Vreau să-mi munceşti, nu să stai în pat… Mă pot şi molipsi de la tine, un ofticos! Iar dacă mori, ce voi face? Pleacă, pleacă… Pleacă unde vrei!… Şi, mânioasă, a venit la patul lui, a aruncat jos salteaua de paie şi a scos patul afară. Părintele Nícon era la strâmtoare. Se simţea atât de rău, încât nu putea merge nicăieri. Atunci i-au venit în minte cuvintele scumpului său Stareţ Varsanúfie, de care îşi amintea în zilele de pribegie şi de suferinţă – chilia lui liniştită din Schitul binecuvântat al Optinei, mâna lui blagoslovitoare, care se lăsa pe capul plecat al tânărului frate Nikolái: „Doamne, mântuieşte pe robul Tău, Nikolái! Fii lui ajutător! Apără-l pe el când nu va mai avea nici acoperiş, nici adăpost…" În perioada aceasta, într'o instituţie corespunzătoare se făcea o sortare obişnuită a deportaţilor, fiind împinşi în locuri mai îndepărtate. Părintele Nícon era trecut pe această listă, dar din pricina bolii a fost lăsat să stea pe loc, pentru o vreme.

În Sâmbăta lui Lazăr, pe 22 Martie, Părintele Pétru, care era şi el propus pentru mutare, a venit să-l vadă pe Părintele Nícon şi să-şi ia rămas bun. Intrând, a văzut un astfel de tablou: bolnavul Părinte Nícon, îmbrăcat într'o dulamă vătuită, cu căciulă şi cizme de pâslă, stătea întins pe două taburete puse unul lângă altul. La căpătâi avea un sac cu toate catrafusele în el, rezemat de perete.

– Ce înseamnă asta? a întrebat uimit Părintele Pétru.

– Înseamnă că poţi zbura unde vrei… a răspuns Părintele Nícon, lăsându-şi capul pe sac, din pricina neputinţei. Dacă până atunci el refuza totdeauna propunerile Părintelui Pétru de a locui împreună, de

această dată, văzându-şi situaţia fără ieşire, l-a rugat de unul singur acest lucru. De bună seamă că Părintele Pétru a răspuns cu bucurie la rugămintea lui. A plecat grabnic în satul său, a găsit foarte repede un cal la un ţăran cunoscut şi s'a întors după bolnav. În această zi, deşi una de sfârşit al lui Martie, era un ger puternic şi bătea în rafale un vânt năprasnic şi foarte pătrunzător. Părintele Nícon a fost pătruns de ger până ce a ajuns la noua şi cea din urmă locuinţă a sa.

CAPITOLUL XIV

Că eu iată sânger spre jertfire, şi vremea ducerii mele s'a apropiat. Lupta cea bună m'am luptat, călătoria am săvârşit, credinţa am păzit; de acum s'a gătit mie cununa dreptăţii, carea îmi va da mie Domnul, judecătorul cel drept, în ziua aceea. /II Tim. 4:6-8/

La noua sa locuinţă, înconjurat de grija şi atenţia Părintelui Pétru (care fusese lăsat şi el să mai stea în acest sat pentru o vreme), Părintele Nícon a început curând să se simtă mai bine. S'a înveselit şi stătea de vorbă cu multă plăcere cu Părintele Pétru şi cu cei ce veneau să-l viziteze, surorile şi fraţii lui după duh. În afara unei slăbiciuni generale şi a unei uşoare dureri în corp, nu a observat nici un fel de schimbări în organism, ca şi mai înainte. Îl neliniştea doar temperatura permanent ridicată, dimineaţa 40°C cu câteva liniuţe, iar seara 38°, uneori şi 39°.
Bolnavii exilaţi nu aveau nici un fel de îngrijire medicală. Părintele Nícon nu avea putere să meargă pe jos la Pinega, la spitalul raional, aflat la o distanţă de şase kilometri, nici măcar pentru un control foarte rapid. Nu putea totdeauna să închirieze un cal, căci cai disponibili erau foarte puţini în sat. Însă nu mai avea nici un rost să meargă la spital când diagnosticul era deja limpede. Cu toate că medicul îi spusese că tuberculoza nu este galopantă, temperatura permanent ridicată îl ducea cu gândul că boala este galopantă.
Nu avea aproape nici un tratament. Tiocolul recomandat de doctor nu l-a mai găsit la a doua reţetă. Cu toate că Părintele Nícon nu îşi punea prea mari nădejdi în medicamente, nici nu le refuza. De la Kozélsk i s'au trimis în nenumărate rânduri Tiocol şi alte medicamente. Hrana era destul de sărăcăcioasă şi neschimbată: supă de krupe, făinoase, kaşă. Temperatura ridicată îi scădea pofta de mâncare. Pe cât putea, Părintele Pétru se străduia să îmbunătăţească masa bolnavului. A început să născocească mâncăruri noi, a făcut rost de lapte şi ouă. La

scurtă vreme după ce gheţurile de pe fluviul Dvina de Nord s’au topit şi s’a reluat circulaţia vaselor, au început să vină mai des pachete cu alimente şi diferite lucruri, în marea lor parte „cârpe,” cum le numea Părintele Nícon. Prosoapele, lenjeria şi îndeobşte ţesăturile erau foarte căutate de localnici, aşa că Părintele Nícon cerea să i se mai trimită. Dar, lăsând la o parte o oarecare îmbunătăţire a sănătăţii şi îngrijirea dată de Părintele Pétru, Părintele Nícon continua să slăbească. Din pricina febrei istovitoare şi a apetitului scăzut, slăbiciunea se accentua, încât ajunsese să stea în pat aproape tot timpul. Se ridica puţin şi se culca din nou. Şi fiindcă avea febră cam tot timpul, stătea culcat într’o rassă vătuită şi cu pâslari în picioare, cu toate că în cameră era cald.

Încă din 1930, fiii duhovniceşti ai Părintelui Nícon au aflat că locuieşte în „exil liber,” iar unii dintre ei i-au cerut îngăduinţa să vină şi să-l vadă. Părintele Nícon le răspundea tuturor cu un refuz categoric. A oprit cu stricteţe să vină cineva la el. Nu îngăduia aceasta din mai multe pricini. Una din pricinile esenţiale ale refuzului său era nesiguranţa situaţiei sale, aşteptarea necontenită pentru a fi mutat. A doua pricină, nu mai puţin importantă, era teama de a nu-i supune pe cei ce vor veni aici la tot felul de neplăceri, deoarece se ştia prea bine că exilaţii erau sub supraveghere şi orice persoană nouă care intra în contact cu ei îşi risca poziţia. În afară de aceasta, Părintele Nícon îşi cunoştea foarte bine fiicele duhovniceşti care năzuiau să vină la dânsul. Toate aveau o idee destul de nedesluşită despre condiţiile de viaţă ale exilaţilor, şi dacă i-ar fi îngăduit uneia dintre ele să vină la dânsul, după aceasta ar fi venit a doua, a treia, a patra… Observând viaţa fraţilor săi întru nefericire, Părintele s’a convins repede de faptul că doar cel ce nu ieşea cu nimic în evidenţă, care trăia retras şi liniştit şi nu avea nici un fel de cunoştinţe putea nădăjdui la o viaţă cât de cât liniştită. Au fost cazuri, şi nu puţine, când deportaţi ce se bucurau de o relativă libertate au ajuns din nou în lagăr… Părintele Nícon le scria celor însetaţi să-l vadă că şi el ar vrea să

se întâlnească cu toţi cei apropiaţi cu duhul, dar crede că aceasta este „un lucru aproape cu neputinţă şi nebunesc, din pricina răului acelor ispite şi greutăţi care îi pot întâmpina, începând cu Vológda şi până la sosirea aici… Ne facem necazuri unii altora."

În acest timp, Maica Amvrósia, ajungând în Ianuarie 1931 la Arhanghélsk, locul exilului ei, s'a întâlnit cu Părintele Agapít, care a ajutat-o să-şi găsească o locuinţă în satul unde trăia el. Părinţii Melétie, Macárie şi Theodót de la Optina, care au venit împreună cu maica, s'au stabilit în satul învecinat. De la Părintele Agapít, Maica Amvrósia a aflat adresa Părintelui Nícon şi, pentru prima dată, de boala lui. S'a grăbit să-i scrie o scrisoare plină de nelinişte îngrijorată. În felul acesta au reluat corespondenţa. Preţuind-o ca pe o monahie vrednică şi având încredere în pregătirea ei medicală, Părintele Nícon i-a descris în amănunt boala sa, cu toate simptomele şi condiţiile de viaţă.

„Doctorul de la Pinega," îi scria el Maicii Amvrósia, „mi-a găsit tuberculoză, care deja nu mai este în primul stadiu, ci a progresat mult. Mă nelinişteşte faptul că temperatura de 38°-39° se menţine de mult timp – şi de aici, slăbiciune şi lipsă de poftă de mâncare. Mai mult stau culcat… Mă mir cât de grabnic şi de neaşteptat s'au petrecut toate acestea. Cred că acele mici răceli, care mi se părea că trecuseră fără urmări, au fost începutul a ceea ce se vede acum…" „Nu s'a observat nici un fel de ameliorare – şi, iată, au trecut deja două luni! Mă munceşte gândul că moartea este tot mai aproape. Poate Domnul va hotărî să mor… Cuviosul Theódor Studítul, în surghiun fiind, tresălta şi se bucura pentru cei ce mor aici…" „Temperatura mă nelinişteşte şi îmi insuflă gândul că moartea se apropie. Nici nu mă mai gândesc acum că mă voi însănătoşi, socotind că este un vis neîmplinit. Mă las în voia lui Dumnezeu…"

Aşa îi scria Maicii Amvrósia în lunile Martie şi Aprilie. Aproximativ în acest timp el îi scria unei alte fiice duhovniceşti: „De bună seamă, este firesc să suferim din pricină că nu ne vom mai vedea

aici, pe pământ. Dar nu trebuie să suferim peste măsură. Eu sânt om. Şi Domnul ne arată că mântuirea omenească este deşartă, că nu poţi nădăjdui în om, că mântuirea vine doar de la Domnul…"
Maica Amvrósia, fără să ţină seama de starea ei împovărătoare şi condiţionată de exil, ardea de dorinţa să se folosească de cunoştinţele sale medicale pentru a-i da Părintelui Nícon un ajutor în această privinţă. I-a venit ideea să ceară conducerii politice permisiunea de a se muta în raionul Pinega, mai aproape de Părintele Nícon. În Martie, curând după ce a primit prima scrisoare de la părintele, ea a întrebat la G.P.U., cu prilejul înregistrării periodice, dacă poate cere să fie trimisă într'un loc anume din regiunea Arhanghélsk. I s'a răspuns că poate face o astfel de cerere, însă fără să ştie ce răspuns va primi. Înainte de a trimite această cerere, Maica Amvrósia s'a sfătuit cu Părinţii Melétie, Macárie şi Theodót. Ei i-au spus: „Cum va binevoi Împărăteasa Cerurilor…" S'au rugat şi au pus la icoana Maicii Domnului nişte bileţele: „Să ceară" şi „Să nu ceară să meargă nicăieri." S'au rugat din nou şi, luând fără să se uite unul dintre bileţele, au citit pe el cuvintele „Să nu ceară să meargă nicăieri." Au luat aceasta ca pe arătare a voii lui Dumnezeu. Atunci, din partea sa, Maica Amvrósia l-a sfătuit pe Părintele Nícon să întreprindă măsurile necesare pentru a se muta într'un loc mai prielnic din punct de vedere climatic. Ea tare ar fi vrut să-l vadă, să-i uşureze boala, pe cât i-ar fi stat în putinţă! Se străduia din tot sufletul să ajungă la Pinega, ba chiar l-a rugat pe Părintele Nícon să o cheme la el, în calitate de doctor… Părintele Nícon i-a răspuns atunci următoarele: „Mă încredinţez lui Dumnezeu. Sânt mai liniştit atunci când nu îmi fac voia. De aceea, deocamdată, nu mă pot hotărî să cer ceva, deşi nu cred că mi se va acorda vreo atenţie… Îţi mulţumesc din inimă pentru dragoste şi pentru grijă… Mântuieşte-o, Doamne! Desigur, aş fi bucuros să te văd. Dar nu trebuie să uiţi că nu trăiesc de capul meu, şi s'ar putea întâmpla să ajungi la Pinega şi să nu mă poţi vedea, deoarece şi aici se întâmplă adesea să fii

strămutat şi trimis în alt loc. De aceea, nu cred că e cazul să-ţi rânduieşti situaţia în funcţie de a mea… Neavând nici un fel de modele şi nici un fel de informaţii despre cum să-mi formulez cererea [de mutare într'un loc mai prielnic], aproape că nu am nici un fel de nădejde în bunele ei rezultate, şi sânt hotărât deocamdată să rămân pe loc, încredinţându-mă voii lui Dumnezeu… Nu mă pot hotărî să te chem la Pinega, ştiind ce greutăţi poţi întâmpina aici. Pe de altă parte, parcă nu mă pot hotărî să refuz a-ţi împlini dorinţa. Nu am o hotărâre limpede în această privinţă. Doamne, ajută-mă şi înţelepţeşte-mă!… Trebuie să mă rog ca Domnul să-mi arate calea… Ne vom ruga Domnului să te mântuiască şi să ne ajute în necazuri şi nevoi. Nu văd vreo altă nădejde şi vreun alt liman. Socotelile omeneşti sânt deşarte şi mincinoase! Când ai de răbdat greutăţi şi ştii că aici nu este voia ta, atunci ai uşurare duhovnicească şi pace sufletească. Fie voia lui Dumnezeu! Singura nădejde este la Dumnezeu. Iată temeiul cel mai puternic! Toate celelalte sânt nestatornice, mai ales în situaţia noastră. Nu ştii cu siguranţă unde este mai bine, unde este mai rău şi ce te aşteaptă. Fie voia lui Dumnezeu!… Eu cred că noi, monahii, cei ce ne-am lepădat de lume, ducem acum, chiar dacă fără voia noastră, o viaţă înstrăinată de lume. Aşa a hotărât Dumnezeu. Treaba noastră este să ne păstrăm întru credinţă şi să ne păzim de orice păcat, iar toate celelalte să le încredinţăm lui Dumnezeu."

Părintele Nícon i-a scris Maicii Amvrósia această scrisoare pe data de 30 Aprilie, stil vechi.[37] A fost ultima scrisoare pe care i-a trimis-o…

Ca o încuviinţare a adevărului cuvintelor Părintelui Nícon, curând după primirea acestei scrisori, Maica Amvrósia, împreună cu alţi deportaţi, a fost dusă cu şlepurile pe o insulă oarecare, la un punct de exilare nu departe de Arhanghélsk. Şi aici ea s'a adresat conducerii cu

---

37 În Biserica Rusă se păstrează în continuare calendarul bisericesc „iulian" sau „vechi," în paralel cu cel civil, numit „gregorian" sau „nou." Când sânt folosite date despărţite printr'o bară înclinată, prima reprezintă data după calendarul bisericesc, iar a doua data după calendarul civil. /n.red./

o cerere de schimbare a locului exilului. I s'a răspuns: „Bineînţeles că nu se poate!" Peste două săptămâni, toţi deportaţii, împreună cu Maica Amvrósia, au fost transportaţi cu şlepurile la Kotlas, la „renumita" Makarihă. Acolo, în barăci, câte o sută şi chiar două sute de oameni în fiecare, în condiţii incredibil de grele trăiau optsprezece mii de exilaţi, condamnaţi în marea lor majoritate să-şi găsească odihna în cimitirul din apropiere…Multe suferinţe trupeşti şi sufleteşti a avut de înfruntat Maica Amvrósia în peregrinările sale! Şi ce mare sprijin i-a fost în clipele cele mai grele acea ultimă scrisoare a Părintelui Nícon, plină de înţelepciune duhovnicească! Toate dorinţele şi năzuinţele ei de a fi lângă bolnavul părinte şi de a-l ajuta în boala lui s'au preschimbat în colb înaintea căilor necunoscute ale lui Dumnezeu…

Când îl sfătuia pe Părintele Nícon să depună cerere şi când visa ea însăşi să se mute la Pinega, Maica Amvrósia, datorită lipsei de experienţă şi a unei anumite naivităţi în lucrurile practice, nu cunoştea, în esenţă, starea de fapt a deportaţilor – până ce ea însăşi s'a convins de aceasta: au fost condamnaţi să nu aibă o viaţă liniştită, chiar printre străini fiind. Ţelul de bază era nimicirea credinţei Creştine, iar pentru aceasta trebuia, în primul rând, să fie izolaţi toţi cei ce îşi arătau convingerile religioase. Neîndoielnic, îi izolau nu pentru ca aceştia să vieţuiască înconjuraţi de atenţie şi, ispăşindu-şi pedeapsa, să se întoarcă acasă sănătoşi şi plini de putere. Părintele Nícon ştia toate acestea din propria experienţă şi din povestirile altor deportaţi.

În sfârşit, a venit mult-aşteptata primăvară şi în ţinuturile Arhanghelskului! A sosit luna Mai. Din cerul azuriu, soarele strălucitor îşi revărsa cu dărnicie razele sale dătătoare de viaţă şi îşi cerea cu fiecare zi tot mai curajos drepturile, chemând poruncitor la viaţă tot ce este viu.

Părintele Nícon şi Părintele Pétru au întâmpinat cu bucurie primele zile de căldură, având nădejdea că o dată cu venirea primăverii şi în organismul bolnavului vor apărea noi puteri, iar starea sănătăţii sale

se va îmbunătăţi. Părintele Pétru, ştiind că bolnavul are nevoie de aer proaspăt, l-a sfătuit de mai multe ori pe Părintele Nícon să se folosească de vremea bună şi să iasă din cameră. Părintele Nícon, probabil în acord cu cunoştinţele sale, întârzia să iasă, zicând: „Maica Amvrósia mi-a scris că nu este voie să ieşi din casă când ai temperatura ridicată." Doar o singură dată, făcând parcă ascultare de Părintele Pétru, a ieşit la aer, dar pentru puţină vreme. Cu toate că era cald şi linişte, lui îi era frig. Curând, timpul cald şi senin s'a schimbat dintr'odată. Nori de plumb pluteau la mică înălţime. A început să plouă, apoi ploaia s'a preschimbat în lapoviţă. Bătea un vânt rece şi pătrunzător. Se făcuse atât de frig, încât Părintele Pétru a aprins focul în sobă. Era începutul lunii Mai. Din acest moment, starea sănătăţii Părintelui Nícon s'a înrăutăţit pe neaşteptate. Greaua sa boală a progresat rapid, sleindu-l de puteri. Temperatura nu mai scădea, fiind mereu foarte ridicată: dimineaţa 38°C, seara 39° şi chiar 40°. A apărut tusea şi dispneea. Nu mai avea poftă de mâncare şi nu mai putea mânca bucate gătite. Se hrănea doar două-trei ouă, bea două pahare de lapte şi două-trei ceşti de ceai pe zi, cu puţină pâine sau biscuiţi. Stătea mai mult culcat, fără să se ridice. Culcat îşi făcea pravila de rugăciune, culcat citea Sfânta Scriptură, culcat scria scrisori, punând hârtia pe o scândurică de la un pachet. Veşnica tragedie a vieţii şi a morţii se derula cu rapiditate. Peste o săptămână sau două, temperatura s'a ridicat la peste 40°. Au început chinurile. Temperatura ridicată, febra şi frisoanele care alternau cu o transpiraţie istovitoare, slăbiciunea îngrozitoare, înăbuşirea – toate acestea îl chinuiau. Nu îi ajungea aerul, nu putea să respire din pricină că plămânii i se micşoraseră. Sufocându-se, se zvârcolea lac de sudoare în aşternutul său. „Nu pot respira. Daţi-mi aer! Daţi-mi, cât de puţin…" şoptea el, sfârşindu-se. Când se simţea mai bine, se ruga încetişor: „Doamne, miluieşte! Doamne, ajută!" Cu fiecare zi slăbea tot mai mult. Fiecare zi aducea noi şi noi înrăutăţiri ale sănătăţii sale. Spre sfârşit, slăbise într'atât încât nici măcar culcat nu mai avea putere să citească şi să scrie. Părintele

Pétru îi citea cu glas tare scrisorile primite. Părintele Nícon doar recitea ce era mai important, dicta răspunsul, iar apoi iscălea şi mai adăuga uneori câteva rânduri. În ultimele luni ale bolii sale, s'a împărtăşit aproape în fiecare zi cu Sfintele Taine ale lui Hristos. La început, se împărtăşea el singur, dar când a slăbit de tot venea să-l împărtăşească Părintele Paísie, egumenul Schitului Vithania. El era şi duhovnicul Părintelui Nícon. Uneori îl împărtăşea Arhimandritul Nichíta, fratele după trup al uneia dintre fiicele duhovniceşti ale părintelui. Locuinţa unde trăiau Părintele Nícon şi Părintele Pétru era liniştită. Nimic nu tulbura liniştea atât de necesară grav-bolnavului Părinte Nícon, care stătea culcat şi se ruga încetişor, pregătindu-se pentru trecerea în veşnicie. Părintele Pétru îl îngrijea cu dăruire, pe cât putea. În această perioadă a vieţuirii împreună, el se legase foarte mult de Părintele Nícon şi îl iubea sincer. Laolaltă, aveau linişte şi pace. Starea de rugăciune a Părintelui Nícon se transmisese şi tovarăşului său, iar Părintele Pétru se simţea ca oarecând în îndepărtatul şi neajunsul schit al Optinei, nu ca în surghiun…

Dar, deodată, a avut loc neprevăzutul! Pe data de 9/22 Iunie, într'o seară de Luni, în chip cu totul neaşteptat şi fără să fie chemată, a venit la Părintele Nícon una dintre fiicele sale duhovniceşti, Irína Bobkova, chiar aceea la care, în vremea şederii la Kozélsk, Părintele Nícon se odihnea când mergea la Sihăstria Optina. A venit nechemată, fără blagoslovenie. Cu toate rugăminţile fierbinţi primite, Părintele Nícon nu îngăduise nimănui să vină la dânsul, chiar şi atunci când deznodământul bolii devenise evident. După nenumăratele şi stăruitoarele rugăminţi ale Sorei Irína, el i-a scris chiar să-l lase în pace.[38]

38 La sfârşitul lui Mai 1931, Părintele Nícon i-a dat totuşi binecuvântare Monahiei Irína să vină la el, în exil, iar banii pentru drum i-a dat Ieromonahul Pímen, viitorul Patriarh al Moscovei şi al întregii Rusii. Maica Irína, mai apoi Schimonahia Serafíma, s'a întors la vârsta de 106 ani în Mănăstirea Şamordino, care acum renăştea, şi a adormit întru Domnul în ajunul praznicului icoanei Maicii Domnului din Kazan, hramul mănăstirii, pe data de 21 Oct./3 Nov. 1990. /n.ed.rus./

Fiind el însuşi un călugăr ascultător şi nefăţarnic până la sfârşitul zilelor sale, cerea de la toţi fiii săi duhovniceşti deplină ascultare, şi nu-i suporta pe cei neascultători. Pe de o parte, sosirea neaşteptată şi neanunţată a Sorei Irína nu putea fi pe placul său. Pe de altă parte, sufletul său, care suferise atât de mult în aceşti ani de prigoană, se bucura să vadă şi să asculte un om venit din locurile atât de dragi inimii sale. Părintele Nícon a primit-o cu blândeţe, dar şi, după cum spunea mai apoi Părintele Pétru, „cu inima îndoită." Fireşte, Părintele Nícon nu putea respinge o femeie care făcuse un drum atât de lung şi care-şi cheltuise, poate, toate micile ei economii, mai ales că, după cuvintele Părintelui Pétru, însuşi părintele îi spusese că trebuie să aibă mare grijă de ea, pentru că autorităţile ar fi în stare de orice, „mai ales că şi râul este aproape…" Sora Irína, văzându-l pe scumpul ei părinte şi învăţător stând aproape nemişcat, văzându-i faţa slabă care se schimbase, a vărsat lacrimi din belşug, stând în genunchi înaintea lui. Părintele Nícon, care ajunsese atât de slab, încât abia mai vorbea, a mângâiat-o plin de dragoste…

Sora Irína i-a adus bolnavului scrisori, bani, medicamentele şi alimentele trebuincioase. Inima ei de femeie s'a mohorât văzându-l pe Părintele Nícon întins pe o saltea veche de paie şi, cu toate că în cameră era cald, îmbrăcat cu o dulamă vătuită şi cu pâslari în picioare. Şi-a concentrat toate forţele pentru a uşura starea gravă a bolnavului. Dar… era prea târziu. Părintele Nícon nu mai avea deloc poftă de mâncare. Chiar şi ouăle le mânca cu greu, silindu-se pe sine…

Miercuri, pe 11/24 Iunie, Părintele Nícon s'a simţit atât de rău, încât Părintele Pétru şi Sora Irína au crezut că moare şi s'au grăbit să-l împărtăşească… Însă, după vreo două zile, s'a produs o îmbunătăţire nebănuită în starea sănătăţii bolnavului, ca o prevestire a sfârşitului apropiat! Spre uimirea celor din jur, Părintele Nícon s'a înveselit, s'a înviorat, a stat de vorbă cu Sora Irína şi cu ceilalţi vizitatori. Le-a povestit despre încercările şi suferinţele sale din ultimii patru ani de viaţă. Nu

puteai să-l asculţi fără să nu verşi lacrimi! A întrebat-o pe Sora Irína despre fiii lui duhovniceşti şi despre ceilalţi cunoscuţi. Zâmbind, îşi amintea episoade tragicomice din viaţa sa, glumea… Părintele Pétru, obişnuit să-l vadă aproape totdeauna preocupat şi tăcut, s'a mirat de această însufleţire neobişnuită. Aceasta a fost însă ultima zvâcnire a puterilor sale, precum un foc care se isprăveşte înainte de a se stinge cu totul…Sora Irína, bucuroasă de înviorarea bolnavului, a început să-i vorbească despre cererea de mutare într'un loc mai prielnic pentru sănătate. Părintele Nícon, care până acum refuza astfel de sfaturi, a încuviinţat pe neaşteptate, spre mirarea Părintelui Pétru – ba chiar s'a grăbit puţin în această direcţie. Setea de viaţă a început să se arate din nou în el. La cererea de mutare trebuia anexată o dovadă de la doctor, prin care să se confirme boala. Pe data de 14/27 Iunie, au adus un doctor de la Pinega. Consultându-l pe Părintele Nícon şi dorind, probabil, să-l încurajeze şi să-l liniştească, acesta i-a spus că nu are nici un fel de tuberculoză galopantă şi că slăbiciunea pe care o are este un fenomen trecător, care va trece după o vreme. Însă Părintelui Pétru, care îl conducea la ieşire, i-a spus sec că totul s'a sfârşit:

– Boala se afla în ultimul stadiu. Şi-a trăit traiul. Este în viaţă doar pentru că are o inimă sănătoasă. Nici un fel de medicamente şi nici un fel de mutare nu-l mai pot ajuta…

Amintindu-şi în timpul bolii de Maica Amvrósia, el spunea adesea: „Dacă Maica Amvrósia ar fi aici, mi-ar fi spus tot adevărul!…" Ca părinte duhovnicesc al ei, o cunoştea foarte bine, ştia că, având o înaltă conştiinţă duhovnicească, nu l-ar fi minţit niciodată şi, văzând apropierea ceasului morţii, nu i-ar fi sădit nădejdi de viaţă. Dimpotrivă, l-ar fi avertizat despre aceasta…

Urmând parcă pilda multora dintre cei ce mor de această boală, Părintele Nícon, deşi spunea că nu mai are zile multe şi că nu mai nădăjduieşte să se vindece, datorită caracterului său plin de viaţă, nu şi-a pierdut

nădejdea până aproape de sfârşit. Toate celulele organismului său încă tânăr erau însetate de viaţă şi îşi cereau cu tărie dreptul la viaţă. Cu toate că intuia limpede starea sa deznădăjduită, trupul său nu voia să se împace cu dovezile raţiunii. „Că duhul este osârduitor, dară trupul neputincios…" /Mat. 26:41/ Până la sfârşit, cu toate suferinţele ce se înteţeau, setea de viaţă nu l-a părăsit. Nu voia să moară şi, după cum le spunea celor din jur, nu a avut nici o presimţire a sfârşitului ce se apropia, nici frica morţii. Nu a văzut moartea care se apropia de dânsul cu paşi repezi, nici nu a simţit răsuflarea ei de gheaţă. Acest fapt a fost tare greu pentru dânsul. Se ruga ca Domnul să-i descopere lui sau altcuiva acest lucru de neînţeles, să-l lămurească dacă va mai trăi sau acesta este sfârşitul…

Cu două luni înainte de a muri, la sfârşitul lui Aprilie, una din fiicele sale duhovniceşti a avut un vis care a uimit-o prin limpezimea lui. Ea şi-a descris visul într'o scrisoare trimisă Părintelui Nícon. Se făcea că Stareţul Varsanúfie de la Optina venise la locuinţa din Kozélsk a Părintelui Nícon şi începuse să-i scoată lucrurile din cameră. Când acesta a luat patul pentru a-l scoate din cameră, ea l-a întrebat: „Părinte, dar de ce scoateţi patul? Părintele Nícon nu va mai avea unde să doarmă…" La această întrebare, Stareţul i-a răspuns: „El se grăbeşte să vină la mine şi nu mai are nevoie de pat. Acolo îi voi da patul meu…"

La această scrisoare, Părintele Nícon a răspuns următoarele: „Visul tău se aseamănă cu realitatea. În general, eu nu cred în vise, dar sânt uneori şi vise adevărate. Poate că Dumnezeu îmi va rândui să mor…"

Poate fi socotit acest vis un răspuns la rugăciunea lui?…

La vreo două zile de la vizita doctorului, îmbunătăţirea vremelnică a stării de sănătate a încetat. În organismul Părintelui Nícon s'a produs o înrăutăţire năpraznică. Acum slăbea tot mai mult şi mai mult nu doar cu fiecare zi, ci cu fiecare ceas. Într'o astfel de situaţie gravă, nu mai putea fi vorba de depunerea cererii de mutare. Moartea se apropia cu paşi

repezi. Din acest moment a refuzat să mai primească medicamente. Aproape că nu mai mânca nimic. Bea cu poftă doar ceai. Suferinţele s’au diminuat în ultimele zile de viaţă. A rămas doar slăbiciunea – până la ameţeală. Când temperatura depăşea 40°, bolnavul începea să vorbească singur. Îşi amintea de părinţii şi fraţii de la Optina, îi chema la pocăinţă pe fiii săi duhovniceşti, strigându-i pe nume, făcea cruce în văzduh ca şi cum i-ar fi binecuvântat. Odată, l-a văzut pe adormitul Stareţ Macárie de la Optina:

– A, Preacuviosul Părinte Macárie!… Irína, dă-i scaunul… La noi a venit Stareţul Macárie, iar tu nu-l vezi?!…

Sora Irína nu s’a grăbit să-i împlinească porunca, crezând că Părintele Nícon aiurează.

– Iertaţi-o, Părinte, nu prea are experienţă! a spus încetişor Părintele Nícon, apoi a tăcut.

Cu câteva zile înainte de moarte, i-a rugat pe Părintele Pétru şi pe Maica Irína să nu i se mai adreseze cu apelativul „Părinte,” ci cu „Vlădică,” şi i-a corectat de nenumărate ori, atunci când ei continuau să-i zică „Părinte.” Mai apoi, unii s’au smintit de aceasta şi, neştiind cum s’o explice, au preferat să treacă sub tăcere acest subiect. Cel ce scrie aceste rânduri înclină să creadă că înainte de sfârşitul său a avut o vedenie, dar nimeni nu ştie nimic. Părintele a murit împreună cu această taină. Nu totdeauna şi nu tuturor nu le este dat să ştie tot ce se petrece cu omul nostru lăuntric şi nici nu poate exprima totul prin cuvinte.[39]

Ţintuit de boală la pat, slăbit până în ultimul grad, Părintele Nícon continua să se roage încetişor şi să-i dicteze Părintelui Pétru răspunsurile la scrisori, cu un glas abia auzită.

Pe data de 20 Iunie, stil vechi, a cerut să i se dea o foaie de hârtie şi un creion. A vrut să scrie ceva. „Ce frumuseţe se află în cărţile

39 Schimonahia Serafíma le-a povestit călugărilor de la Optina această vedenie prin anii 1988-1990. /n.ed.rus./

duhovniceşti…” a început el, apoi creionul i-a căzut din mâna slăbită… În această zi sau în următoarea a avut hemoragie la stomac (probabil că şi tubul digestiv, spre sfârşitul bolii, a fost afectat de procesul tuberculozei). Pe data de 24 Iunie, stil vechi, adunându-şi ultimele puteri, a încercat să scrie o scrisoare uneia dintre fiicele sale duhovniceşti de la Kalúga. Scriind câteva cuvinte cu o grafie foarte deformată, nu a mai fost în stare să continue scrisoarea şi a amânat totul pentru a doua zi. A doua zi, miercuri, pe 25 Iunie, pe stil vechi, era însă slăbit în aşa grad, încât nu a mai putut nici să vorbească. Scrisoarea a rămas neîncheiată şi neiscălită. Văzându-i starea foarte gravă, Părintele Pétru s'a grăbit să-l cheme pe Părintele Nichíta, care nu a întârziat să vină la căpătâiul celui aflat pe moarte. Împărtăşindu-l cu Sfintele Taine ale lui Hristos, a socotit de trebuinţă să-i citească şi canonul de ieşire a sufletului. Era pe la ora 12. La ora 2 după-amiază, Părintele Nícon a băut un ceai. La ora 7 seara, a mai băut puţin ceai şi s'a liniştit. Pe la ora 9 seara, Sora Irína i-a oferit bolnavului încă puţin ceai, dar el a refuzat dând din cap şi a închis ochii. Crezând că Părintele Nícon vrea să doarmă, Sora Irína s'a dus să se odihnească în camera vecină. Părintele Pétru stătea la masă şi scria. În casă era linişte. Doar răsuflarea grea a bolnavului Părinte Nícon şi geamătul lui înăbuşit se auzeau în tăcerea casei. Peste vreo oră şi jumătate, Sora Irína a venit din nou la patul muribundului. Părintele Nícon stătea la fel de liniştit, respirând încet şi anevoios printre gemete. Ceva însă a uimit-o pe Sora Irína când l-a privit în faţă. O schimbare abia perceptibilă se petrecuse în el vreme de o oră şi jumătate.

– Părinte Pétru! Părintele trage să moară! a strigat ea.

Părintele Pétru s'a apropiat. Tăcând cu frică şi cutremur, stăteau amândoi şi priveau cum sufletul Părintelui Nícon părăsea trupul. Răsuflarea a devenit tot mai înceată şi mai înceată. Pauzele dintre inspiraţie şi respiraţie erau tot mai îndelungate… Peste vreo cinci minute, ultima şi cea mai grea inspiraţie i-a umflat pieptul, apoi… s'a lăsat o linişte

înfricoşătoare… Părintele Nícon a murit aşa cum era culcat, pe partea dreaptă, cu capul puţin înclinat spre umăr …

În ultimele săptămâni ale vieţii, se rugase adesea Domnului să-i trimită un sfârşit Creştinesc. Domnul i-a ascultat rugăciunea şi i-a dăruit un sfârşit drept, fără durere, liniştit, fără ruşine, în pace. Părea că nu murise, ci că adormise într'un somn uşor, până la învierea cea de obşte. A doua zi, pe data de 26 Iunie, stil vechi, au venit să-şi ia rămas bun de la el Arhimandritul Nichíta, Egumenul Paísie, un protoiereu, patru ieromonahi şi alţi surghiuniţi, fraţi şi surori. Câţiva preoţi au aşezat cu grijă în sicriu trupul Părintelui Nícon. Sicriul fusese comandat mai dinainte de Părintele Pétru. S'a citit încă o dată canonul de ieşire a sufletului şi s'a slujit panahida mare. Apoi au început slujba de îngropare a călugărilor chiar în locuinţa adormitului. S'a înconjurat încetişor sicriul purtând trupul nou-adormitului Ieromonah Nícon. S'au cântat încetişor cântările înmormântării. Lumânările ardeau încetişor în mâinile celor de faţă, luminând cu o lumină tremurătoare pe cel adormit. Părintele Nícon stătea în sicriu ca un om viu. Era îmbrăcat în mantie mică, epitrahil şi mânecuţe. Pe cap avea scufia monahală. (Pachetul cu mantia lungă şi cu camilafca a fost primit după înmormântare).

Părintele Parthénie, un ieromonah de la Optina despre care s'a amintit mai sus, cu toate că era în relaţii bune şi paşnice cu adormitul Părinte Nícon, nu a luat parte la înmormântare din pricina unor neînţelegeri privind nişte probleme bisericeşti (era singurul dintre ieromonahii de la Optina care nu-l recunoştea pe Mitropolitul Sérghie.)[40] A venit să-şi

40 Este vorba de o grupare de clerici şi mireni din sânul Bisericii Ruse, condusă de Mitropolitul Iosif (Petrovih) al Petrogradului, care nu au acceptat enciclica din 1927 a Mitropolitului Serghie (Stragorodski) al Nijegorodului (locţiitor al patriarhului şi viitor Patriarh), ce chema la recunoaşterea ocârmuirii bolşevice din Rusia ca fiind o „autoritate rânduită de Dumnezeu." Această grupare s'a alcătuit mai apoi într'o aşa-numită „Biserică a catacombelor," care a încetat după 1930 orice părtăşie cu Patriarhia Rusă (socotită de ei o creaţie a comuniştilor, asemenea schismaticei „Bisericii Vii" din anii 1920) şi rămânând în această stare de ascun-

ia rămas bun de la adormit după ce toţi ceilalţi ieşiseră. La propunerea Sorei Irína să slujească o panahidă, el a răspuns:

– Nu, Părintele Nícon se va supăra pe mine. Mă voi ruga acasă pentru dânsul…

Apoi, ridicându-şi puţin ochelarii şi privind la adormit, a exclamat:

– Ia uite! Parcă râde!…

Faţa celui adormit era neobişnuit de albă, de luminoasă şi zâmbea a bucurie…

Acest Părinte Parthénie a avut un vis cu câteva zile înainte de sfârşitul Părintelui Nícon: se făcea că Părintele Nícon şi Părintele Chiríl mergeau undeva, cu geamantane în mâini. Părintele Parthénie a întrebat: „Dar pe mine nu mă luaţi?” Părintele Nícon i-a răspuns: „Tu fă cum voieşti, dar eu pe Părintele Chiríl nu îl las…” Şi au plecat amândoi mai departe. Părintele Chiríl, întorcându-se din exil, a murit la un an după Părintele Nícon, în oraşul Kozlov (Miciurinsk), pe data de 19 Iulie 1932 după calendarul bisericesc. Vineri, 27 Iunie stil vechi, la orele două, a avut loc înmormântarea. În scurtul răstimp al vieţuirii sale în ţinuturile Pinegăi, mulţi deportaţi şi oameni liberi de aici au aflat despre Părintele Nícon şi l-au preţuit pe deplin după vrednicia sa, ca un om bun, compătimitor, atent faţă de nevoile altora şi păstor destoinic. Toţi aceştia s'au adunat în această zi pentru a-i da iertăciunea şi sărutarea cea mai de pe urmă. La înmormântare au fost doisprezece preoţi slujitori. Uimitor a fost faptul că toţi aceştia, cu o săptămână înainte de sfârşitul Părintelui Nícon, se aflau la muncă, în pădure, undeva la 60 de kilometri depărtare de locuinţa lor. Şi, deodată, toţi au primit învoire… Părintele

---

dere până în ziua de astăzi, informaţiile actuale despre ea fiind neconcludente. O parte dintre cei ce se alăturaseră atunci acestei grupări, numită ironic „iosifită,” izbutind să părăsească Rusia, s'au alăturat „părţii libere” din Biserica Rusă, Bisericii de peste Graniţe. Aceasta din urmă s'a reunit cu Patriarhia Rusă în anul 2006, împlinindu-se astfel o prorocie a Sfântului Serafim din Sarov. Enciclica din 1927 a fost repudiată în 1991 de către Patriarhul Alexie al II-lea al Moscovei într'o declaraţie publică. /n.red./

Nícon i-a aşteptat pe toţi să se întoarcă şi nu a murit până au ajuns toţi. Şi pentru zilele acestea, ale înmormântării, au fost învoiţi… Domnul, dăruind credinciosului Său slujitor un sfârşit Creştinesc şi în pace, l-a cinstit şi după moarte, după măsura sa, la înmormântare. Preoţii l-au condus pe cel adormit către ultimul loc de odihnă nu ca pe un ieromonah umil şi necunoscut, ci ca pe un arhiereu – adevărat, nu în veşminte strălucitoare şi nu în cântări puternice şi măreţe.

Părintele Nícon nu şi-a încredinţat duhul Domnului într'un lagăr de concentrare, într'o atmosferă cumplită şi potrivnică duhului Creştinesc. El şi-a dat suflarea cea de pe urmă înconjurat cu dragoste şi însoţit de rugăciuni. Trupul lui feciorelnic nu a fost aruncat cu nepăsare în groapă, împreună cu alţi morţi, fără rugăciune şi fără cruce. A fost un dar trimis lui de la Dumnezeu. A fost una din cununile cereşti care-l înfrumuseţează în veacul viitor.

La început, preoţii slujitori au dus sicriul în mâini, apoi l-au pus într'o sanie, trasă de cai prin nisipul adânc. L-au dus, apoi, din nou pe mâini printr'o luncă, până la cimitir.

Trupul Părintelui Nícon a fost încredinţat pământului la porunca lui Dumnezeu Făcătorul, Cel ce ţine în mâinile Sale viaţa şi moartea fiecăruia şi Care grăieşte: „Pământ eşti, şi în pământ vei merge." /Fac. 3:19/ Sufletul lui drept s'a înfăţişat Domnului şi Făcătorului său, aducându-i faptele, cuvintele şi cugetele sale…

Deasupra movilei de pământ care a acoperit sicriul cu trupul său a fost înălţată o cruce mare din lemn de pin. După înmormântare, la locuinţa adormitului, toţi au luat parte la o masă de pomenire.

CAPITOLUL XV

Aceştia sânt cei ce vin din necazul cel mare şi au spălat veşmintele lor şi au albit veşmintele lor în sângele Mielului.

/Apoc. 7:14/

Iată eu şi pruncii cari au dat mie Dumnezeu.

/Evr. 2:13/

Trista veste a morţii Părintelui Nícon s'a răspândit repede printre toţi cei ce l-au cunoscut şi l-au iubit. Cu toate că erau încredinţaţi de faptul că nimeni nu-l va mai vedea niciodată printre cei vii, gândul la sfârşitul inevitabil umplea de frică inimile tuturor.

„Astfel, cu voia lui Dumnezeu, a trecut la cele veşnice un om încă tânăr, pilduitor în ceea ce priveşte convingerile religioase şi cele morale, îndeajuns de dăruit pentru a-i înrâuri pe alţii înspre bine şi a fi un lucrător folositor în ţarina lui Hristos. Domnul le rânduieşte pe toate spre folosul oamenilor, pentru binele lor veşnic. De aceea, şi Părintelui Nícon i s'au îngăduit nu puţine încercări, pentru ca în anii tinereţii vieţuirii pământeşti să se maturizeze pentru veşnicie. «Fericită este calea întru carea mergi astăzi, suflete, că s'a gătit ţie loc de odihnă» (prochimenul înmormântării)…" Aşa scria un stareţ, aflând despre moartea Părintelui Nícon – după toate probabilităţile, Ieromonahul Iósif (Polevoi) de la Optina.

Episcopul Pavlín al Kalúgăi a primit o scrisoare de mari dimensiuni de la un apropiat al său. La sfârşitul scrisorii, un oarecare Iván Iakovlevici a făcut o descriere mişcătoare a întâlnirii sale în exil cu Părintele Nícon. „Nu demult am primit vestea morţii duhovnicului de la Optina, Ieromonahul Nícon. Ne-am cunoscut în drum spre insulele Solovăţ. La închisoarea din Butârsk, ne-au adunat pe toţi într'o singură grupă. El era mai tânăr, să zic, cu câţiva ani decât mine. Împreună cu dânsul mai era un monah, tot de la Optina, un oarecare Mihaíl Taube. Un om relativ tânăr, inteligent, cu educaţie înaltă. Amândoi aveau o solidă

formaţie călugărească. (Toate le-am aflat după aceea). Erau oameni, ca să spun aşa, iniţiaţi în cultura duhovnicească a Optinei. Şi eu eram bucuros de o astfel de întâlnire pe acel drum anevoios. Aceşti doi călugări ortodocşi au fost primele feţe bisericeşti arestate şi trimise la Solovăţ pe care le-am văzut în grupa noastră,. De la închisoarea din Butârsk, am fost împreună pe întregul drum până la Kemi. Şi aici am fost vreo două luni împreună cu dânşii, chiar în aceeaşi baracă. Şi, iată, acum, când am aflat vestea morţii Părintelui Nícon, mi-au venit în minte toate aceste întâmplări, precum şi viaţa noastră de atunci şi personalitatea luminoasă a adormitului. Aş dori în cele ce urmează să vă împărtăşesc aceste amintiri… Părintele Nícon şi Părintele Mihaíl[41]… cum îi mai văd eu acum!… Părintele Mihaíl era înalt la trup, slab, tânăr, inteligent, brunet, îmbrăcat în haine monahale.[42] Părintele Nícon era puţin mai în vârstă, având o înfăţişare sănătoasă, nu prea slab, cu părul şi barba roşcate, de înălţime mijlocie, faţa deschisă, plăcută. Şi el avea haine monahale. Totdeauna erau chibzuiţi, reţinuţi, totdeauna luminoşi cu duhul – erau adevăraţi călugări ortodocşi. Eram atât de bucuros să-i văd, să-i ascult… Am fost împreună, după cum am amintit, începând de la Butârsk şi până mai departe: vagoanele-celulă, închisoarea de la Leningrad, din nou sute de verste în vagoane-celulă şi, în sfârşit, Kemi. Barăci, înghesuială, ploşniţe, înjurături, muncă şi tot, tot ce a însemnat viaţa noastră în acele zile, tot am trăit împreună! Până când ne-am despărţit… Şi ne-am despărţit astfel: l-au chemat odată pe Părintele Mihaíl şi l-au trimis cu o grupă undeva la pădure, pe malul Mării Albe. Apoi, peste o lună, sau peste două, m’au chemat şi pe mine, pentru a mă trimite în insulele Solovăţ. Când m’am urcat pe vapor cu grupa mea de deţinuţi, Părintele Nícon a rămas paznic la punctul din Kemi,

41 Adică Părintele Agapit /n.a./

42 După ce a fost arestat, Părintele Agapit a îmbrăcat veştmintele monahale şi nu le-a mai dat jos niciodată. /n.ed.rus./

ca şi mai înainte. Aşa mi-a rămas în minte, ca un paznic lângă nişte magazii şi butoaie… Totdeauna avea cu el o carte în mână, totdeauna era liniştit, tăcut şi echilibrat… Din locul unde făcea el de pază se vedea marea. Acea mare mi s'a întipărit bine în minte. Îmi plăcea în chip deosebit în nopţile albe şi pustii, când numai pescăruşii ţipau departe pe mare, iar lumina nopţilor albe spunea ceva sufletului meu. Probabil că şi Părintele Nícon vedea toate acestea, le trăia şi le ascundea în sufletul său luminos… Cu toate acestea, nu am mai avut ocazia să vorbesc cu el aşa cum îşi dorea sufletul meu. În parte, am schimbat câteva gânduri în legătură cu o problemă sau alta. Chibzuinţa lui, echilibrul şi cultura duhovnicească deosebită – cultura de la Optina – îşi spuneau, probabil, cuvântul în viaţa şi în comportarea lui, în cuvintele lui şi în tăcerile lui. Eu l-am preţuit mult, ca şi pe prietenul său, Părintele Mihaíl, şi am fost bucuros să-i întâlnesc. Şi acum Îi mulţumesc lui Dumnezeu pentru această întâlnire a vieţii mele…"Mai departe era anexată copia scrisorii pe care Iván Iakovlevici a primit-o prin alţii din Karaganda, de la Părintele Chiríl, cuprinzând descrierea amănunţită a ultimelor zile din viaţa Părintelui Nícon, precum şi a morţii şi îngropării sale. Scrisoarea sa, adresată Vlădicii Pavlín, se încheia cu cuvintele: „Am transcris-o intenţionat această scrisoare în întregime, pentru plinătatea tabloului. Totul este impresionant – atât viaţa, cât şi sfârşitul Părintelui Nícon, dar şi cuvintele cunoscuţilor săi despre dânsul. Să aibă parte de Împărăţia Cerurilor!" Este interesant faptul că Vlădica Pavlín, numit în scaunul de la Kalúga în Decembrie 1930, nu l-a cunoscut defel pe Părintele Nícon şi nu a fost niciodată la Sihăstria Optina. Probabil că Iván Iakovlevici, cunoscând bine înalta formaţie duhovnicească a Preasfinţitului Pavlín şi dorind să-i împărtăşească din bucuria duhului său, având mărturii despre nevoitorul vremurilor noastre, Ieromonahul Nícon, a socotit de datoria sa să descrie amănunţit întâlnirea cu dânsul şi impresiile făcute cu acest prilej.

Părintele Nícon a trecut în veşnicie pe data de 25 Iunie/18 Iulie, anul 1931, în plină floare a puterilor trupeşti şi sufleteşti, cu toate că nu împlinise încă 43 de ani.

Urmărind întreaga sa viaţă cu ochiul minţii, din ziua intrării în Schit şi până la sfârşitul său din îndepărtata şi necunoscuta Pinegă, te miri fără să vrei de înainte-vederea şi înţelepciunea Stareţului Varsanúfie, care, cu mulţi ani înainte, a rostit cuvinte proroceşti despre viaţa ucenicului său, tânărul posluşnic Nikolái: „Întreaga viaţă este o minunată taină, cunoscută doar lui Dumnezeu… Toată viaţa noastră se înlănţuie în chip minunat după un oarecare rânduială tainică, pe care nu o băgăm de seamă şi nu o înţelegem… Totdeauna şi în toate este o înlănţuire de situaţii, dar rostul acestei înlănţuiri rămâne necunoscut nouă. Chiar şi cele care ni se par fleacuri au înţelesul lor… Fiţi cu luare-aminte la evenimentele vieţii dumneavoastră. Mai apoi multe se descoperă…"

Dacă cititorul îşi aminteşte, tânărul Nikolái Beliaev a văzut pentru întâia dată Schitul Sfântului Ioán Botezătorul de la Optina în ziua praznicului Aflării Capului Sfântului Ioán, pe data de 24 Februarie, iar el a adormit întru Domnul a doua zi după hramul Schitului, Naşterea Sfântului Ioán Botezătorul.

„Veţi trăi acele vremuri când din nou îi vor chinui pe Creştini… Vorbesc despre chinuri asemănătoare celor din vechime… Este posibil să se repete prigoanele şi chinurile celor dintâi Creştini… Veţi trăi aceste vremuri. Amintiţi-vă acest cuvânt al meu. Atunci veţi spune: «Da, îmi amintesc, Părintele Varsanúfie mi-a spus despre toate acestea… Câţi ani au trecut…»."

De ziua morţii Părintelui Nícon, pe stil vechi, Biserica face pomenirea Cuvioasei Muceniţe şi Fecioare Fevrónia. Prin viaţa sa, prin pătimirile şi prin sfârşitul său, Părintele Nícon se aseamănă într'adevăr cu Sfânta

Muceniţă, care şi-a dăruit sufletul şi viaţa ei Domnului. Şi el, pătimind pentru Hristos, împreună cu sfânta, cheamă cuvintele cântării bisericeşti: „Preadulce Hristoase, nu îmi este greu a-ţi urma, căci dulceaţa dragostei tale a întărit întru nădejde sufletul meu şi frumseţea milostivirii tale mi-a îndulcit inima ca să pot bea din păharul patimilor tale…” (Condacul Cuvioasei Muceniţe Fevrónia)

„În viaţa fiecărui om, doi ani au o însemnătate covârşitoare; al douăzecilea an v'a găsit în mănăstire. Unde vă va prinde cel de-al patruzecilea an? Ar fi bine să vă găsească în Împărăţia Cerului!… Aceasta vă va fi o bucurie. Acea bucurie va fi începutul vieţii veşnice…”

O, fericite Părinte Varsanúfie! Ucenicul tău, cel ce ţi-a păzit până la sfârşitul zilelor învăţăturile, a purtat cu sfinţenie toată viaţa în sufletul său nestinsă lumina cea cerească, care i-a umplut de bucurie întreaga fiinţă, şi a trecut prin suferinţe la viaţa veşnică…

La tunderea în cinul îngeresc, Părintelui Nikolái i s'a dat numele Nícon, în cinstea Mucenicului Nícon (28 Septembrie, stil vechi). În Sfânta Evanghelie, pe care Biserica o citeşte în ziua pomenirii mucenicului, găsim cuvintele: „Încă şi voi mărturisiţi, că dintru început cu mine sânteţi.” /Io. 15:27/ Cândva, la Kozélsk, Părintele Nícon, de ziua numelui său, le-a desluşit aceste cuvinte fiilor săi duhovniceşti, spunând că sfinţii mucenici au avut putere să mărturisească şi să rabde chinuri pentru credinţa în Hristos deoarece întotdeauna au fost împreună cu Dânsul, nu numai în cuvinte, dar şi în toată viaţa lor, slujindu-i Domnului Iisus Hristos.

Sfântul Dimitrie al Rostovului scria: „Este de mare folos să-ţi aminteşti de cei ce au pătimit pentru Hristos, pentru că însăşi amintirea chinurilor lor poate trezi în sufletul nostru dragoste de Dumnezeu şi poate da năzuinţei noastre faţă de virtuţi oarecari aripi, pentru ca noi, de dragul bunătăţilor viitoare, să răbdăm în gând acele chinuri pe care mucenicii le-au purtat cu trupul.”

După cuvintele unui Sfânt Părinte, „călugăria este mucenicie nevăzută.” Nu numai prin lupta sa pe tărâmul monahal cu lumea, cu trupul şi cu diavolul, dar şi prin prigoana şi suferinţele îndurate, Părintele Nícon s'a asemănat, într'o oarecare măsură, unui mucenic.

De la ziua trecerii la Domnul a pururea-pomenitului părintelui nostru Nícon Ieromonahul au trecut mai bine de treizeci de ani.[43] Aproape toţi părinţii şi fraţii Sihăstriei Optina, tovarăşi de drum şi de nevoinţă ai Părintelui Nícon, sfârşindu-şi drumul vieţii, au trecut în veşnicie. Mulţi dintre fiii săi duhovniceşti s'au mutat din această viaţă pământească, plină de zbucium şi nenorociri, într'o altă patrie, necunoscută nouă. Cei puţini rămaşi în viaţă, bătrâni şi slabi, pregătindu-se să treacă la o altă viaţă, îl cinstesc cu sfinţenie pe părintele şi îndrumătorul lor duhovnicesc, Ieromonahul Nícon. În amintirea lor, chipul său este ca o stea călăuzitoare ce le luminează drumul vieţii şi le aminteşte de moarte, de smerenie, de pocăinţă şi de răbdare, în acest ultim ceas. Din lumea îndepărtată, din lumea de dincolo de mormânt, în inimi le răsună glasul său, o chemare spre viaţa veşnică, spre viaţa după poruncile lui Dumnezeu, o chemare ce nu piere niciodată. Dar nu numai cuvintele şi învăţăturile cu care şi-a călăuzit fiii duhovniceşti pe drumul adevăratei vieţi întru Hristos, ci şi întreaga sa viaţă de nevoitor al vremurilor noastre a rămas o pildă vrednică de urmat.

Părintele Nícon a fost un adevărat monah şi nevoitor. Până la sfârşitul vieţii sale, a păstrat cu sfinţenie făgăduinţele făcute lui Dumnezeu la tunderea în monahism, făgăduinţele fecioriei, sărăciei, ascultării, smereniei şi răbdării. A fost foarte aspru, veghetor şi cu băgare de seamă faţă de „omul cel vechi” al său, nicicând nu s'a atins de nimeni şi niciodată nu şi-a aţintit privirea asupra cuiva… Iată o întâmplare grăitoare în această privinţă.

43 Cartea a fost scrisă în 1965. /n.red./

Într'o casă de mireni, unde fusese invitat, pe genunchi i-a sărit o pisică. Înainte de a o arunca de pe genunchi, şi-a înfăşurat mâna cu marginea rassei. În catedrala de la Kozélsk se săvârşea slujba privegherii. Piciorul bolnav nu îi dădea putinţa să stea multă vreme în picioare, aşa că în timpul citirii celor şase psalmi ai Utreniei, el s'a aşezat, punându-şi piciorul bolnav pe un taburet… Fiii săi duhovniceşti au băgat de seamă acest lucru, iar bătrâna monahie Evdochía Salomon i-a trimis la strană şalul ei mare şi călduros, pentru a-l pune sub piciorul bolnav. Şalul a fost trimis imediat înapoi.

Despre lipsa lui de lăcomie s'a amintit nu o dată. Pentru viaţa de toate zilele avea doar ceea ce îi era de neapărată trebuinţă. Tot ceea ce îi prisosea era împărţit celor ce duceau lipsă, monahiilor şi monahilor bătrâni şi bolnavi. Chiar şi în închisoare şi în exil fiind, nu şi-a uitat făgăduinţa făcută şi nu numai că dădea fără vreo răsplată celor ce îi cereau, ci întreba el însuşi dacă cineva nu are nevoie de ceva, ştiind că nu oricine poate să ceară. Cu câteva zile înainte de adormirea sa, când Sora Irína, văzând sfârşitul care se apropia, l-a întrebat ce dorinţe are legate de lucrurile sale, el nu i-a răspuns. Nu dorea să aibă grija lucrurilor stricăcioase atunci când se pregătea să se arate înaintea Scaunului Dumnezeiesc.

Toată viaţa Părintelui Nícon s'a întemeiat pe ascultare: ascultare de Domnul Dumnezeu, Atotţiitorul, Ziditorul şi Proniatorul său, la împlinirea sfintelor sale porunci; ascultare de Biserică, în persoana ierarhilor şi mai-marilor slujitori ai ei; ascultare de părintele său duhovnicesc şi de stareţul său.

„Demult, pe când eram încă la Schit, mi-a trecut prin minte că nu am nimic, nici călugărie lăuntrică, nici pe dinafară. Atunci, pentru a nu pieri, m'am hotărât să merg pe drumul ascultării. După ce am luat această hotărâre, făceam doar ceea ce mi se spunea, şi aşa am dobândit liniştea. Mi s'a spus să trec din Schit la mănăstire, am trecut, cu toate că nu voiam. Şi, în general, în toate şi totdeauna m'am străduit să nu

împlinesc voia mea, ci voia conducerii mănăstirii mele şi a părintelui duhovnicesc. Odată, Stareţul Nectárie mi-a spus în legătură cu aceasta nişte cuvinte minunate: «Nimic nu este mai păgubitor pentru un monah decât să-şi rânduiască viaţa după mintea sa». Iar Stareţul Nectárie se distingea prin spiritul său de observaţie şi dobândise darul înaintevederii. Ascultarea este foarte importantă pentru un monah. Monahul care face ascultare are totdeauna în suflet o dispoziţie bună, uşurinţă, bucurie şi neîntristare. Aş vrea să am mereu o astfel de dispoziţie." Aşa povestea despre sine Părintele Nícon, învăţându-i pe fiii săi duhovniceşti. Şi-a păstrat această stare fericită, lipsită de întristare, până la sfârşitul zilelor.

Întreaga sa viaţă a fost neîncetat o ascultare de voia lui Dumnezeu. Doar din ascultare s'a mutat din Schitul binecuvântat şi scump inimii sale la mănăstire, unde sufletul nu i se regăsea. Din ascultare cânta la strană când lipseau başii, cu toate că nu îi plăcea cântarea pe note, iar laringele îi era foarte slab şi obosea uşor. Din ascultare şi-a luat asupră-şi jugul greu al duhovniciei. Din ascultare de Părintele Agapít nu a întreprins nimic pentru a-şi îmbunătăţi situaţia din exil. Din ascultare a răbdat batjocura nemilostivei sale stăpâne din satul Vóepola. Din ascultare de voia lui Dumnezeu s'a mutat cu locuinţa la Părintele Pétru… Însă ascultarea de oamenii întâlniţi pe drumul vieţii sale a fost mereu întemeiată pe înţelesuri duhovniceşti, şi a respins cu tărie tot ceea ce era în dezacord cu poruncile Evangheliei şi canoanele Bisericii, deoarece totdeauna şi pretutindeni era „legea Dumnezeului lui în inima lui." /Ps. 36:31/

Era înţelept şi chibzuit, dar nu din pricina vârstei. Pe când nu împlinise încă patruzeci de ani şi abia îşi începuse lucrare de duhovnic, i-a spus Maicii Amvrósia, care îşi arătase un entuziasm involuntar faţă de două monahii tinerele, venite la el de la depărtare: „Sânt încă tinere, poţi fi atât de sigură în ce le priveşte?…" El însuşi era încă tânăr, dar… „era tânăr

cu anii, însă prin înţelepciunea duhovnicească îi depăşea pe Stareţii împodobiţi cu cărunteţe…" Încă de la Kozélsk, duhovnic fiind, împrăştia întotdeauna tristeţea şi mâhnirea ce puneau adesea stăpânire pe neputincioasele sale fiice duhovniceşti, din pricina evenimentelor dureroase ale acelor zile, prin discuţiile sale glumeţe şi cuvintele ce stârneau râsul. Aceste cuvinte glumeţe erau ca o rază de soare ce răzbătea pe neaşteptate printre nori. Pe feţele triste şi îngrijorate înfloreau zâmbete şi o bucurie copilărească lumina ochii. El rămânea imperturbabil la toate acestea şi doar nişte scântei vesele, abia văzute, străluceau în ochii lui albaştri. Aşa a fost şi în surghiun, şi în perioada bolii, chiar şi pe patul de moarte. Când suferinţele sale mai scădeau şi se simţea mai uşurat, zâmbea liniştit, încercând să glumească ca şi mai înainte.

Şi-a dovedit marea sa smerenie înaintea necunoscutelor căi ale Domnului prin întreaga sa viaţă, în toate faptele şi gândurile sale, lăsând în urmă o pildă înaltă pentru toţi cei ce năzuiau să trăiască după voia lui Dumnezeu. În relaţiile cu fiii săi duhovniceşti, virtutea smereniei mergea totdeauna sub deviza chibzuinţei. Liniştit, statornic, înfrânat în cel mai înalt grad în ce priveşte manifestarea sentimentelor sale şi, în acelaşi timp, însufleţit de o bucurie lăuntrică, se purta faţă de fiii săi duhovniceşti cu atenţie, cu grijă, cu dragoste şi cu asprime, într'o oarecare măsură. Îi era greu să le conducă şi să le povăţuiască pe drumul mântuirii pe unele dintre fiicele sale duhovniceşti, bolnave sufleteşte şi nechibzuite. Nu de puţine ori a avut necazuri şi neplăceri în practica sa de duhovnic. Unii, de multe ori, fără să bage de seamă aceasta, abuzau de dragostea lui şi îl plictiseau cu fleacuri, răpindu-i timpul preţios şi puterile…

„Sânt un om obişnuit. Mă străduiesc să nu clădesc nimic cu de la mine putere. Mă străduiesc conştiincios să mă raportez la fiecare în parte, de dragul mântuirii mele şi a celor ce vin la mine… Sânt chiar mulţumit atunci când părerile despre mine sânt împărţite, pentru

că, deşi lucrul acesta nu e pe placul iubirii de sine, este în schimb folositor pentru mântuirea sufletului…" Aşa îi scria unei fiice duhovniceşti care-şi arătase indignarea faţă de cei care îl cleveteau.
Nu a judecat niciodată pe nimeni, amintindu-şi de porunca lui Dumnezeu: „Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi," /Mat. 7:1/ nu a răsplătit niciodată răul cu rău, nici cu cuvântul, nici cu lucrul, cutremurându-se la cuvintele „A mea este răzbunarea, eu voiu răsplăti" /Evr. 10:30; Deut. 32:35/ şi „Judecata fără de milă este celuia ce nu a făcut milă." /Iac. 2:13/
Nimeni nu l-a văzut vreodată mânios sau supărat. Pătruns de o mare şi liniştită cumpătare, rod al înaltei culturi duhovniceşti de la Optina, el era întotdeauna acelaşi, purtând pe chip ceva asemenea unei bucurii cereşti. Chiar în momente deosebite, rămânea deplin liniştit…
Încă din anii tinereţii, a fost adânc pătruns de duhul învăţăturii Creştine şi de departe, deşi nu era bătrân, stăpânea cu desăvârşire ceea ce mulţi dintre monahii care trăiseră toată viaţa în mănăstire dobândeau doar la o vârstă înaintată. Luciditatea morală pe care o primise în dar pentru credinţa sa puternică în Dumnezeu şi ascultarea adevărată şi fără oprelişti faţă de Stareţul Varsanúfie îl deosebeau fără voie de alţi călugări. „Orice suflet luminat de harul ceresc este un suflet simplu, este vasul şi lăcaşul lui Dumnezeu. În acel suflet nu este nici răutate, nici viclenie." Harul ceresc i-a luminat sufletul şi întreaga viaţă. Această lumină strălucea în toate faptele şi cuvintele sale. Razele harului care izvorau nevăzut dintr'însul îi atrăgeau pe oamenii istoviţi din întunericul deşertăciunii lumeşti, pătimind sub tirania propriilor patimi. Veneau la el persoane de toate vârstele: oameni simpli şi cultivaţi, deştepţi şi fără minte, străduindu-se să primească măcar o fărâmă din lumina Dumnezeiască care-i lumina sufletul.
Nu refuza niciodată pe nimeni dintre cei ce veneau la el pentru un sfat sau o învăţătură, oricine ar fi fost, străduindu-se să împlinească măcar în parte cuvintele Domnului său Iisus Hristos: „Pre cela ce vine către

mine nu-l voiu scoate afară." /Io. 6:37/ Luminat de o lumină harică, dădea fiecăruia dintre cei veniţi la dânsul sfaturi şi învăţături pe care le-ar fi putut da doar cineva cu credinţă tare şi neîndoită, care a mers toată viaţa pe căile poruncilor lui Dumnezeu.

În anii când suferinţele şi lipsurile erau simţite cu tărie de toţi Creştinii ortodocşi, când mulţi dintre ei, sub greutatea ispitelor, cădeau pradă tristeţii şi istovirii, el îi învăţa cu stăruinţă marea virtute a răbdării. Le amintea tuturor necontenit să rabde cele trimise de la Dumnezeu şi să nu fie curioşi la ce le va rezerva viitorul, de aceea rostea adesea cuvintele: „Nu ţi se va arăta ce va fi!" Celor descurajaţi le mai spunea: „Acum este vremea prielnică, acum este ziua mântuirii," convingându-i că în lucrarea mântuirii nu trebuie să te bizui pe nesiguranţa unui viitor mai prielnic. El însuşi a fost mereu o pildă de răbdare, purtând cu seninătate tot ce i-a trimis Dumnezeu încă din zilele tinereţii şi până la sfârşit. Sufletul său, arzând de credinţă şi de dragoste puternică pentru Dumnezeu, primea cu evlavie toate care i se întâmplau ca din mâna lui Dumnezeu, ca de la Însuşi Domnul. Suferinţele sale din ziua arestării şi până la sfârşitul vieţii au fost foarte mari, însă răbda toate cu seninătate, întărindu-şi cuvintele: „Răbdarea este o fericire neîntreruptă." Răbda totdeauna tăcând, fără să se plângă vreodată cuiva de necazurile sale. Pentru toate necazurile îi mulţumea lui Dumnezeu, încredinţându-se voii Sale. Rostea adesea cuvintele: „Slavă Ţie, Dumnezeul meu, pentru necazul trimis! Primesc acum cele vrednice de faptele mele. Pomeneşte-mă când vei veni întru Împărăţia Ta şi să fie întru toate voia Ta, cea una bună şi desăvârşită!" A rămas credincios făgăduinţei de a răbda totul şi în perioada bolii sale, de dinainte de moarte, deşi suferinţele se înteţeau. Nu numai că nu s'a plâns nimănui de boala sa, dar nici nu a cerut ceva pentru a-şi uşura chinurile, nici nu şi-a exprimat cu lucrul, cu cuvântul sau măcar cu privirea nemulţumirea faţă de ceva, ci le-a primit pe toate cu smerenie, ca pe ceva de trebuinţă.

Nu a uitat niciodată rugăciunea, această temelie a vieţii monahale, nici în închisoare, nici măcar în surghiun. Când i-a fost cu neputinţă să-şi împlinească pravila de rugăciune după carte, spunea pe de rost cât putea să-şi amintească, iar ce nu mai ţinea minte completa cu Rugăciunea lui Iisus. Chiar şi când a ajuns grav bolnav şi ţintuit la pat, nemaiavând putere să citească din carte, rugăciunea şi suspinurile nu conteneau de pe buzele lui. Cel mai des rostea Rugăciunea lui Iisus şi „Împărate ceresc." Spunea pe de rost canonul Preadulcelui Iisus şi al Maicii Domnului, până când a slăbit definitiv. Repeta cuvintele Psalmistului: „Toată mâncarea o a urât sufletul lor şi s'au apropiat până la porţile morţii…"
/Ps. 106:18/ „Doamne, fie voia ta!" Îi plăcea să rostească cuvintele Apostolului: „Ci unii s'au muncit, nepriimind slobozirea, ca mai bună înviere să dobândească." /Evr. 11:35/ Acesta era stihul său preferat…
Şi-a amintit cu dragoste de fiii săi duhovniceşti, încredinţaţi lui de Domnul, până la moarte, şi nu a părăsit grija sufletelor lor aproape până la cea din urmă suflare, răspunzând la scrisori, rugându-se pentru ei, binecuvântându-i în lipsă, făcând în văzduh semnul ultimei sale blagoslovenii. Odată i-a scris unei fiice duhovniceşti, ca răspuns la o scrisoare, aceste de cuvinte: „Dumnezeu va îngădui să ne vedem atunci când şi acolo unde Îi va fi bineplăcut…"
Domnul a bineplăcut să ia la Dânsul sufletul drept al Părintelui Nícon. Unul dintre nevoitorii de demult, Cuviosul Varsanúfie cel Mare, a rostit următoarele cuvinte, care au ajuns până la noi: „Dumnezeu nu ia sufletul dreptului până ce nu îl aduce la o măsură înaltă, a bărbatului desăvârşit."
Cu toate că Părintele Nícon era încă tânăr, se nevoia mult, luptându-se cu nevăzuţii vrăjmaşi ai Creştinului şi ai monahului, respingând cu puterea lui Hristos atacurile din partea lumii, a trupului şi a diavolului. În aceeaşi măsură, se nevoia şi în ţarina lui Hristos, semănând cu osârdie seminţele adevărului, ale dragostei şi ale binelui. Sămânţa cea

bună, semănată cu iubire în sufletele oilor cuvântătoare de la Hristos păstorite de dânsul, nu a pierit. Ea a crescut în chip nevăzut şi tainic, aşa cum creşte sămânţa aruncată în brazdă, şi a adus la vremea ei rod de viaţă în Duhul Sfânt şi întru dragoste negrăită…

Trupul Părintelui Nícon zace în îndepărtata Pinegă. Pomenirea lui este vie în sufletele celor ce l-au iubit. Sufletul său stă înaintea Domnului în aşteptarea acelei tainice şi înfricoşate clipe când „vreme nu va mai fi," /Apoc. 10:6/ când cărţile vieţii se vor deschide şi tainele tuturor se vor descoperi. Atunci şi sufletul său va veni la Domnul şi Ziditorul său şi, arătând către sufletele fiilor săi duhovniceşti, va zice: „Iată eu şi pruncii cari au dat mie Dumnezeu." /Ier. 15:19/

Cuviosul Părintele nostru Efrem Sirul a spus: „Viaţa drepţilor începe după sfârşitul lor," iar într'alt loc: „Nu plângeţi după cei morţi, că acesta este drumul tuturor. Fericit cel ce îşi găseşte sfârşitul fără de cusur."

Veşnică să-ţi fie pomenirea, Fericite Părinte Nícon, pururea-pomenite! Dumnezeu să te fericească şi să te odihnească, iar pe noi să ne miluiască ca un bun şi de-oameni-iubitor. Şezând înaintea Scaunului lui Dumnezeu ca unul dintre aleşi, pomeneşte în sfintele tale rugăciuni pe nevrednicii fiii tăi, care-ţi cinstesc pomenirea, Părinte Nícon, pururea-pomenite! Dumnezeului nostru se cuvine slava, cinstea şi închinăciunea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Cuvioase Părinte Nícon, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

ÎN LOC DE ÎNCHEIERE

PĂSTRAREA DUHULUI DE LA OPTINA

Autoarea vieţii Stareţului Nícon de la Optina este fiica lui duhovnicească, Monahia María (în lume María Semenovna Dobromâslova). Ea s'a născut în anul 1900, la Kozélsk. Mama ei, Zinaída Alexandróvna, născută Nikólskaia, era fiica boierului Aleksándr Iakovlevici Nikolski, mareşalul nobilimii de la Kozélsk. Tatăl ei, Semen Ilici Dobromâslov, a terminat universitatea din Kazán şi a ajuns profesor la Kozélsk, iar mai apoi a fost hirotonit preot şi a slujit într'un sat nu departe de Kozélsk. Nu a slujit vreme prea îndelungată, pentru că a murit în anul 1903 de tuberculoză faringiană, iar Máşa, care avea atunci trei ani, a pierdut pe cel mai apropiat om, deoarece mama ei şi cei doi fraţi cu care locuia la Kozélsk nu erau prea apropiaţi de dânsa. Mama a devenit comunistă, dar, este adevărat, după cum ea însăşi spunea, intrase în partid pentru a primi *paika*;[44] lucra în miliţie şi, după prima epurare, a fost exclusă din partid. Pável, fratele mai mare, a devenit la vârsta de şaptesprezece ani comisar roşu şi a murit în anul 1920 în luptele din sudul Ucrainei. Celălalt frate, Nikolái, s'a mutat în anul 1926 la Móscova, a învăţat la facultatea muncitorească şi ulterior a absolvit Institutul de Arhitectură. În copilărie, María Semenovna era un copil firav. „Cel sătul nu îl înţelege pe cel flămând," aşa şi fraţii nu puteau înţelege de ce Máşa nu ia parte la jocurile lor şi intră în casă sau de ce stă la umbră când soarele era puternic. Şi mama era nedumerită de purtarea fetiţei. Doar doica ei o înţelegea şi o lua adesea la biserică, la Sihăstria Optina. „După firea sa, sufletul este Creştin," şi Máşa, încă copil fiind, înţelegea toată dulceaţa

44 Raţia de pâine pe care o primeau apropiaţii regimului /n.tr./

tihnei sufleteşti de la evlavioasele slujbe călugăreşti. Toată înfăţişarea şi rânduiala vechiului lăcaş îi umpleau de bucurie inima şi i-o încălzeau. Doica nu îşi obosea eleva cu mult stat în picioare şi îi îngăduia să iasă în curte. Uneori, Máşa se plimba singură prin curte şi aduna de pe jos atât de frumoasele frunze tomnatice. Cu timpul, a început să înţeleagă şi mângâierea slujbelor. Auzea foarte multe despre ajutorul dat de Stareţi oamenilor care veneau la ei. Odată, când doica a adus-o pe Máşa la Schit ca să ia binecuvântare, Stareţul, blagoslovind, a spus: „Este plăpândă, dar Domnul o va ajuta."

Mama a rămas împreună cu María Semenovna până la sfârşitul vieţii (a murit la vârsta de 93 de ani), dar nu i-a împărtăşit convingerile religioa-se, neînţelegând multe lucruri. Trecând odată cu copiii pe lângă Sfintele Porţi de lângă clopotniţa mănăstirii Optina, Zinaidei Alexandróvna a văzut într'un chioşc nişte mărgele care i-au plăcut. Le-a cumpărat şi i le-a dat Maşei. Mai apoi, fetiţa a aflat că de fapt acelea nu erau mărgele, ci metanii călugăreşti.

De când Máşa, fiica preotului ce murise, a intrat pe cheltuiala statului la şcoala eparhială, mama nu a mai luat-o acasă nici măcar în vacanţe. Ea nu avea prietene apropiate şi se îmbrăca mai rău decât toate fetele. La plimbare în oraş li se dădea voie să iasă doar câte două, aşa că, în locul acestor plimbări ceremonioase, Máşa prefera să rămână acasă şi să citească. Începuse să se roage în toate necazurile pe care le poate avea un om singur între ceilalţi.

În anul 1917, María Semenovna a absolvit gimnaziul la Kozélsk şi a devenit învăţătoare de şcoală primară. Când Sihăstria Optina a ajuns muzeu, s'a transferat aici cu serviciul şi cu domiciliul. Obişnuia să picteze peisaje. Până în anul 1927, a lucrat la „Muzeul Sihăstria Optina" ca director adjunct. Când s'a închis muzeul, la Schit s'a organizat o casă de copii, unde María Semenovna a început să lucreze ca învăţătoare. Îi aducea pe copilaşi la izvorul Cuviosului Pafnútie

de la Boróv şi îi afunda unul câte unul, ca şi cum i-ar fi botezat; femeile care treceau o batjocoreau, zicând: „Acuşi o să-i îneci!”
Pe María Semenovna nu o interesau problemele lumeşti. Nu s’a măritat. Treptat, s’a adâncit tot mai mult în viaţa duhovnicească. Câţiva ani a rămas fără nici un serviciu şi a intrat la Institutul de Arte ridicat pe ruinele fostei Şcolii Imperiale de Arte şi Meserii – Stoganov. Starea sănătăţii, însă, nu i-a îngăduit să sfârşească şcoala. După doi ani, María Semenovna a părăsit Móscova şi s’a angajat la laboratorul sanitaro-bacteriologic din Kalúga, unde a rămas până la sfârşitul vieţii. Casa din Kozélsk a fost vândută, iar banii primiţi s’au cheltuit în doi ani de zile.
Curând după mutarea la Kalúga, María Semenovna a primit în taină tunderea în monahism, Cuvioasa María Egipteanca ajungând ocrotitoarea ei cerească. Cei din jur nu aveau cum să-şi dea seama de acest lucru, aşa că viaţa exterioară a pustnicei din lume îşi urma cursul ei, neobservată de atheii lumii. În anul 1939, din pricina bolii de inimă şi de ficat, a fost declarată invalidă.
A început războiul. Câteva luni, Kalúga a cunoscut ocupaţia germană, dar Domnul a păzit-o pe roaba sa credincioasă. Odată, în casa Maríei Semenovna a intrat un ofiţer german. Ea s’a speriat îngrozitor – acasă era doar mama ei. Ofiţerul, însă, văzând un pian, a ordonat cu un gest să se şteargă praful de pe acesta, apoi a început să cânte. A cântat aproape o oră, apoi, fără să zică nimic, s’a ridicat şi a plecat. În timpul unui bombardament, când María Semenovna şi mama ei se aflau în adăpost, casa lor a fost distrusă de un obuz. S’au mutat apoi în casa unde locuise mai înainte Constantín Eduardovici Ţiolkovski.
În primii ani de război, María Semenovna nu a lucrat nicăieri, din pricina invalidităţii. Pensia era mică, aşa că trebuia să câştige bani pentru a trăi desenând hărţi. Spre sfârşitul războiului, María Semenovna a început să lucreze la secţia de sculptură a unei fabrici.

Salariul era destul de mare, dar efortul fizic era peste puterile ei, aşa că la puţină vreme după război s'a mutat la laboratorul unui dispensar pentru tuberculoşi, ca al doilea laborant. În anul 1956, María Semenovna a fost trecută la gradul doi de invaliditate şi nu a mai lucrat nicăieri.

În anul 1960, María Semenovna a pictat în culoare tablourile tuturor Stareţilor de la Optina, pe care le-a dăruit mai apoi Academiei Duhovniceşti din Lavra Sfântului Sérghie al Radonejului, păstrându-se acum în cabinetul ecleziastico-muzeal. O cunoştea pe fiica duhovnicească a Stareţului Nectárie de la Optina, Nadéjda Alexandróvna Pávlovici. Împreună cu directorul filialei din Kozélsk a Muzeului Regional de Etnografie Kalúga, Vasílii Nikoláievici Sorokin, ea a depus multe eforturi pentru restaurarea Sihăstriei Optina, aflată în dărâmături. María Semenovna a făcut o copie manuscris după descrierea mormintelor din cimitirul Sihăstriei Optina realizată în anul 1925 de Nadéjda Grigorievna Ciulkova. Tot María Semenovna a transcris cu propria mână şi a sistematizat moştenirea duhovnicească a Stareţului şi îndrumătorului ei, Ieromonahul Nícon: jurnalul, scrisorile, predicile şi cuvântările sale. În anul 1965, a alcătuit viaţa Stareţului Nícon, pe care a transcris-o de două ori, îndreptând cu acest prilej feluritele nepotriviri, de neocolit într'o astfel de lucrare. Până la sfârşitul vieţii, María Semenovna a purtat lumina lui Hristos cu duhul, cu cuvântul şi cu fapta. Mulţi dintre cei care au vorbit cu ea povesteau despre darul înainte-vederii şi al chibzuinţei duhovniceşti cu care a fost dăruită.

Pe data de 1 Iulie 1968, după două luni de suferinţă, María Semenovna Dobromâslova a trecut la Domnul. Încă înainte de a se îmbolnăvi, le-a spus femeilor care o îngrijeau că-şi pregătise îmbrăcămintea pentru înmormântare. Cei cunoscuţi ştiau că îmbrăcămintea există, dar nu au văzut-o niciodată. Când a venit vremea să o îmbrace, au deschis dulapul şi au văzut că toate hainele erau monahale.

Pe data de 14 Aprilie 1992, de ziua Cuvioasei María Egipteanca, obştea de la Optina a aşezat pe mormântul Monahiei María o cruce mare de lemn şi au slujit o panihidă. În ediţia de faţă s'au luat în calcul modificările textului făcute de autoare prin anul 1975 (manuscrisul din 1965 şi cel scris la maşină în 1975 se păstrează în arhiva Sihăstriei Optina). În text sânt îndreptate anumite nepotriviri, iar în unele locuri s'au dat note de subsol.

CUPRINS

Monahia María
Viaţa Sfântului
NÍCON

Predania

Redactor/ Radu Hagiu
Traducere/ Pr. Prof. Teoctist Caia
Layout și dtp/ Atelieruldegrafică.ro
Tipar/ Accent Print Suceava
Editura Predania/ CP 67, OP 13
București
www.predania.ro
Distribuție/ Balkan Press
0748 211 218

ISBN 978-606-92118-0-9